GEORGE ELIOT

SILAS MARNER

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN: FADİME KAHYA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 2474

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini

esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

GEORGE ELIOT

SILAS MARNER

özgün adı

SILAS MARNER

ingilizce aslından çeviren

FADİME KÂHYA

Sertifika No: 11213

editör

ALİ ALKAN İNAL

görsel yönetmen

BİROL BAYRAM

düzelti

NEBİYE ÇAVUŞ

grafik tasarım ve uygulama

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. baskı, mart 2012, istanbul

ISBN 978-605-360-530-0 (ciltli)

ISBN 978-605-360-529-4 (karton kapaklı)

baskı

YAYLACIK MATBAACILIK

litros yolu fatih sanayi sitesi no: 12/197-203

topkapı istanbul

(0212) 612 58 60

Sertifika No: 11931

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

istiklal caddesi, meşelik sokak no: 2/4 beyoğlu 34433 istanbul

Tel. (0212) 252 39 91

Fax. (0212) 252 39 95

www.iskultur.com.tr

HASAN ÂLİ YÜCEL
KLASİKLER DİZİSİ
CLXX

GEORGE ELIOT

SILAS MARNER

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
FADİME KÂHYA

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

“Bütün hediyelerden daha kıymetlidir çocuk
Yolunu şaşırmış insana bu dünyanın verebildiği
Ümidi taşır o ve geleceğe dair düşünceleri”

WORDSWORTH

BİRİNCİ KISIM

Birinci Bölüm

Çiftlik evlerinde çıkrıkların hiç durmadan fırıl fırıl döndüğü, ipeklilere ve el örgüsü dantellere bürünmüş önemli hanımların bile oyuncak niyetine cilalı meşeden çıkrıklara sahip oldukları günlerde, anayollara uzak bölgelerde ya da tepelerin bağrında güçlü kuvvetli yöre halkının yanında soyu tükenmiş bir ırkın kalıntıları gibi duran, cılız, soluk benizli bazı adamlar görülebilirdi. Yabancı görünüşlü bu adamlardan biri kışın erken günbatımında karanlığa bürünen yaylada boy gösterdiğinde çobanın köpeği şiddetle havlardı; ağır bir çuvalın altında beli bükülmüş bir karaltıdan hangi köpek hoşlanır ki? Bu solgun benizli adamlar, sırtlarında o gizemli yükleri olmaksızın dışarıya nadiren adım atarlardı. Çoban çuvalın içinde keten ipliğinden ya da bu iplikten dokunmuş uzun patiska toplarından başka bir şey bulunmadığını bilse bile, vazgeçilmezliği kuşku götürmeyen bu dokuma zanaatının iblisin yardımı olmaksızın sürdürülebileceğinden pek de emin değildi. Çok geride kalmış o zamanlarda, tümüyle beklenmedik, arada sırada ve hatta çerçiyle bıçak bileyicisinin ziyaretleri gibi rasgele zamanlarda ortaya çıkan batıl inançlar herkesi ya da her şeyi kolayca pençesine alabiliyordu. Bu başıboş adamların evlerinin nerede olduğunu ya da kökenlerini bilen kimse yoktu ve en azından anasını babasını tanıyan birilerini bilmiyorsanız bir adam hakkında ne diyebilirdiniz ki? Eski zamanların köylülerine gelince, kendilerinin doğrudan doğruya yaşayıp

gördüklerinin dışında kalan dünya, onlar için muğlak ve gizemli bir yerdi: Oradan oraya başıboş dolaşma kavramının kendi sığ düşünceleri içindeki yeri ilkbaharla birlikte geri dönen kırlangıçların kışın nasıl yaşadıkları kadar belirsizdi ve eğer uzaklardan gelmişse, kişi orada yerleşmiş olduğu halde güvensizlik duygusundan nasibini alır, yıllarca kendi halinde yaşayıp gitmişken bile bir gün bir şeyle suçlanması hiç şaşkınlık yaratmazdı; hele bu kişi bilgisiyle ünlenmiş ya da bir zanaatta beceri göstermiş biriyse... Dilini kıvrak biçimde, ustaca kullanmak gibi zor bir işin ya da köylülere tanıdık gelmeyen başka bir sanatın altından kalkmasını sağlayan o zekâ kıvılcımı başlıbaşına kuşkulu bir şeydi zaten: Herkesin gözü önünde doğup büyümüş, namuslu köy halkı, çoğunlukla başka türlü ya da daha zeki değildi; en azından hava durumunun belirtilerini anlamak gibi bir meselenin ötesine geçebilen bulunmazdı, herhangi türden bir hız ve ustalık gerektiren işlere de öylesine yabancıydılar ki bunları gözbağcılıkla bir tutarlardı. Kasabadan köye göçmüş o perişan keten dokumacılarına hoyrat komşuları tarafından o derece yabancı gözüyle bakılması ve genellikle yalnızlık halinden kaynaklanan garip alışkanlıklar mal edilmesi bu yüzdendi.

Bu asrın ilk yıllarında, bu dokumacılardan Silas Marner adlı biri, terk edilmiş bir taşocağına fazla uzak olmayan Raveloe köyü yakınlarında, fındık çalılarının ortasındaki taştan bir kulübede kendi mesleğiyle uğraşıyordu. Silas’ın dokuma tezgâhının kuşku uyandıran sesi, harman savurma makinesinin doğal, neşeli tıkırtısından ya da harman döveninin yalın ritminden o kadar farklıydı ki taş kulübenin penceresinden içeriyi gözetlemek için fındık toplamayı ya da kuş yuvası yağmalamayı sık sık bir yana bırakan Raveloe oğlanları için tezgâhın gizemli eylemi, küçümseyici bir üstünlük duygusunun verdiği heyecanla, tezgâhın çıkardığı birbirinden değişik seslerin gülünçlüğü ve üstünde bir ayak değirmenine eğilir gibi eğilmiş dokumacının duruşuyla korkulu bir saygı uyandıran, azıcık ürkütücü bir büyüleyiciliğe sahipti. Ama kimi kez iplikteki bir eğriliği düzeltmek için işine ara veren Silas’ın bu küçük alçakları fark edeceği tutar ve bu izinsiz sokulganlıklarını terbiyesizce bulduğundan, zamanını tutumlu kullanmasına rağmen tezgâhından doğrulur, kapıyı açarak her zaman

tabanları yağlayıp tüymelerine yeten bir bakış fırlatırdı. Zaten Silas Marner'ın solgun yüzündeki, burnunun dibine girmemiş hiçbir şeyi gerçekten de tam seçemeyen o pörtlek, iri kahverengi gözlerinin ve daha ziyade olduğu yerde çivileyip felç eden o ürpertici bakışının ya da o bir tarafa çarpılmış ağzının kaçıramayacağı bir oğlanın bulunduğuna inanmak nasıl mümkün olurdu ki? Belki de ana babalarından, kafasını kullanmış olsa insanların romatizmalarını iyileştirebileceği ya da daha ileri gidip, iblisle uygun bir dille bir konuşabilseniz sizi doktor masrafından kurtarabileceği yollu sözler işitmiş olsalar gerekti. Yaşlı köylülerin arasına karışmış dikkatli bir dinleyici şimdilerde bile geçmişteki şeytana tapınma günlerinden kalmış bu tür tuhaf yankılanmaları yakalayabilirdi; çünkü ilkel beyinler güçlü olmakla sevecenliğin bir arada bulunabileceğini kavramakta güçlük çekerler. İlkel isteklerinin baskısı altında hep ezilen ve zorlu yaşamları herhangi bir coşkulu dinsel inançla aydınlanmamış kişilerin zihnindeki görünmezlik duygusuyla en kolay aldığı biçim, zarar vermekten kaçınmayı zorlukla telkin edebilen belirsiz bir güç kavramıdır. Acı ve felaketler hoşnutluk ve keyif alma duygularından daha geniş olanaklar sunar onlara: Hayal güçleri, arzuyu ve umudu besleyen imgelerden yana kısır olduğu gibi, korkuyu kalıcı kılan çağrışımlar da beyinlerinin her kıvrımında yabani otlar benzeri dal budak salmıştır. Bir defasında hastalığının son demlerini yaşayan ve karısının sunduğu tüm yiyecekleri reddeden yaşlı bir ırgata "Yiyebilsem ne iyi olurdu dediğin bir şey var mı?" diye sormuştum. "Hayır," diye cevaplamıştı, "her zamanki tayınımızın dışında hiçbir şeye alışık değilim ve onu da yiyemiyorum." Görüp geçirdikleri, iştahını harekete geçirebilecek hiçbir zevke yol açmamıştı kendisinde.

Raveloe da geçmiş yankıların çoğunun can çekişerek sürdüğü, yeni seslere bulanmamış bir köydü. Uygarlığın varoşlarında uzanıp giden, sıska koyunlarla oraya buraya dağılmış çobanların yaşadığı o verimsiz köylerden biri olması değildi bunun nedeni; tam tersine Mutlu İngiltere diye adlandırmaktan hoşlandığımız, ülkenin ortasında kalan bereketli ovada yer alan ve ruhani açıdan söylersek, kiliseye oldukça cazip ondalık ödeyen çiftliklerin bulunduğu bir yerdi. Ama herhangi bir yol kavşağına at sırtında

tam tamına bir saatlik uzaklıkta, arabacı çıngırağının titreşimlerinin ya da herhangi bir kamuoyu görüşünün hiçbir zaman ulaşmadığı bol ağaçlıklı kuytu bir çukurda yuvalanmıştı. Yolun hemen yanında, büyük duvarların ardındaki meyve bahçeleri, gözalıcı rüzgârgülleri ve kilise avlusunun öte yanındaki ağaçların arasından görünüp kaybolan papaz evinden bile daha heybetli cepheye sahip iki üç tane tuğladan ve taştan yapılma büyük çiftlik binası, köyün tam ortasındaki güzel, eski bir kilise ve geniş kilise avlusuyla önemli görünen bir köydü: Öyle bir köydü ki sosyal yaşamının dorukları bir çırpıda gözler önüne seriliyor ve o yörede hiçbir büyük park ya da malikânenin bulunmadığı deneyimli gözlerden kaçmıyordu; ama Raveloe'da o savaş zamanlarında[1] berbat tarımları sayesinde vur patlasın çal oynasın havasında yaşayıp neşeli bir Noel, Whitsun[2] ve Paskalya geçirmeye yetecek ölçüde para kazanarak gönül rahatlığıyla kötü çiftçilik eden birkaç bey bulunduğu da anlaşılıyordu.

Silas Marner'ın Raveloe'ya gelişinin üstünden on beş yıl geçmişti; o sıralarda pörtlek, miyop, kahverengi gözlü, solgun benizli, sıradan bir delikanlıydı; ortalama bir kültür ve deneyime sahip kişiler görünüşünde hiçbir tuhaflık görmeseler de, yanlarına yerleşmeye geldiği köylüler mesleğinin sıradışı doğasına ve "kuzey tarafları" diye adlandırılan bilinmez bir bölgeden gelişine uygun biçimde onda gizemli bir acayiplik buluyorlardı. Kendi halindeydi yaşamı: Kimseyi kapısından içeri adım atmaya davet etmez ve Gökkuşağı meyhanesinde bir yudum içmek ya da tekerlek tamircisinin orada dedikodu etmek için köyün içinde asla dolanmazdı: Çağrılması ya da ihtiyaçlarını karşılama amacı dışında ne bir erkeğe ne de bir kadına uğrardı, ayrıca Raveloe'nun evlilik çağındaki kızları da içlerinden hiçbirini kendi gönlüyle evlenmeye razı edemeyeceğini kısa sürede anladılar; sanki kızların ölüp de yeniden dirilmiş bir adama asla varmayacağım dediklerini işitmiş gibiydi. Marner'ın kişiliğine ilişkin bu görüşün, solgun yüzünden ve benzeri görülmemiş gözlerinden başka bir dayanağı yoktu; çünkü köstebek avcısı Jem Rodney bir akşamüstü evine dönerken Silas Marner'ı aklı başında bir adamın yapacağı gibi çuvalı çitin

üstüne koyup dinleneceğine, sırtında ağır bir çuvalla çite yaslanmış vaziyette görmüş ve ona doğru ilerlediğinde Marner'ın gözlerinin ölü bir adamınkileri andırdığını fark etmiş, onunla konuşmuş, onu sarsmıştı; kemikleri kaskatıydı ve elleri çuvalı öyle bir kavramıştı ki sanki demirdendiler; ama tam Jem dokumacının öldüğüne kanaat getirdiği anda, bir göz kırpması kadar bir zaman içinde, yeniden kendine gelmiş ve "İyi geceler," diyerek yürüyüp gitmişti. Jem, bütün bunları gördüğüne yemin etmiş, dahası bu olay tam da Derebeyi Cass'ın tarlasında köstebek avlamaya çağrıldığı gün eski bıçkı çukurunun aşağısında olmuştu. Birileri Marner'ın bir "nöbet" geçirdiğini söylemişti; başka türlü inanılması olanaklı görünmeyen şeyleri açıklamaya yarayan bir sözcüktü bu; ama kilisenin papazı çokbilmiş Mr. Macey başını sallamış ve nöbet geçirip de yere düşmeyen birini bilip bilmediklerini sormuştu. Nöbet inme gibi bir şey değil miydi? Bir inmenin doğasında insanın eklemlerinin bir kısmını kullanılmaz hale getirip, kendisine bakacak çoluk çocuğu da yoksa onu kilisenin eline düşürmek yok muydu? Yok, yok; bu, insanın arabaya koşulmuş at gibi ayaklarının üstünde durabileceği ve biri "Ceee" der demez yürüyüp gidebileceği türden bir inme değildi. Ama burada insanın ruhunun bedeninden ayrılması ve yuvasına gidip gelen bir kuş gibi içeri girip çıkmasına benzer bir durum söz konusu olmalıydı ve bu da cisimsiz durumdayken komşularının beş duyularıyla ve papazdan öğrenebileceklerinden çok daha fazlasını öğretebilen bir okula gidenlerin, nasıl bu kadar bilge olabildiklerini gösterirdi. Ya Marner Usta'nın bu şifalı bitkiler bilgisi nereden geliyordu bakalım? Ya da kırk yılda bir razı gelirse yazdığı o muskalar? Jem Rodney'in hikâyesi, Marner'ın iki ayı aşkın bir zaman kalbi yerinden fırlayacakmış gibi çarpıp duran, doktor bakımı altındaki Sally Oates'ı iyileştirip de bir bebek gibi uykuya dalmasını sağladığını görmüş olan herkesin bekleyebileceğinden öteye geçmiyordu. İstese daha da çok insanı iyileştirebilirdi; yalnızca size bir zarar vermekten alıkoymak için bile, onunla kibarca konuşmaya değerdi.

Silas Marner, kendine özgü acayipliğinin üstüne çekebileceği sıkıntılardan korunmasını kısmen bu belirsiz korkuya; ama daha çok da komşu Tarley

köyündeki yaşlı dokumacı öldüğü için zanaatının kendisini bölgenin varlıklı ev kadınlarının ve hatta yıl sonunda ellerinde azıcık iplik kalmış daha tutumlu köylülerin gözünde oldukça el üstünde tutulan bir göçmen kılışına borçluydu. Onun işe yararlığına yönelik sezgileri, kendileri için dokuduğu kumaşın kalitesindeki ya da boyutlarındaki bir yetersizlikle doğrulanmamış her türlü soğukluk ya da kuşkunun etkisini ortadan kaldırıyordu. Böylece yıllar komşularının Marner'a ilişkin izlenimlerinin garipsemekten alışkanlığa dönüşmesi dışında hiçbir değişiklik olmaksızın birbirini kovaladı. On beş yılın sonunda Raveloe'liler Silas Marner hakkında başlangıçtakiyle aynı şeyleri söylüyorlardı: Bunları sık dile getirmiyorlar, ama söyledikleri zaman da bunlara eskisinden daha fazla inanıyorlardı. Yıllar önemli sayılabilecek tek bir eklemede bulunmuştu: Bu da Marner Usta'nın bir yerlere epeyce bir para koyduğu ve bununla kendisinden "daha büyük adamları" satın alabileceğiydi.

Ama kendisine ilişkin kanı aşağı yukarı aynı kalmış ve gündelik alışkanlıkları görünürde pek az değişime uğramışsa da, Marner'ın iç dünyasında yalnızlığa sığınan ya da mahkûm edilen bütün tutkulu kişilerin başına geldiği gibi bir tarih, bir dönüşüm olagelmişti. Raveloe'ya gelmeden önceki yaşamı hareketle, manevi etkinliklerle ve bugün olduğu gibi o gün de en yoksul ve sıradan bir kişinin bile konuşma yeteneği sayesinde sivrilme şansına, en azından kendi toplumunun yönetiminde sessiz bir seçmen ağırlığına sahip olabileceği dar bir dinsel çevreye erkenden katılmış bir zanaatkârın yaşamına damgasını vuran içten arkadaşlıklarla doluydu. Lantern Meydanı'ndaki kilise cemaati olarak bilinen o küçük, saklı dünyada Marner epeyce saygı görür; örnek bir yaşam süren ve coşkulu bir inanç sahibi bir genç adam olduğuna inanılırdı ve bir dua toplantısında gizemli bir biçimde kaskatı kesilip bir saat ya da daha fazla bir süreyle geçici bir bilinç kaybına uğradığı ve öldü sanıldığı günden sonra ayrıcalıklı bir ilginin odağı olmuştu. Bu olgunun tıbbi açıklamasının araştırılmasına vaiz ve cemaatten arkadaşları kadar Silas'ın kendisi de karşı çıkıyordu; bunun nedeni, içinde yatıyor olabilecek ruhsal anlamdan kendini kararlı biçimde dışlama isteğiydi. Silas'ın ayrıcalıklı bir disiplin için seçilmiş bir kardeşimiz olduğu

besbelliydi ve bu disiplini yorumlama çabası dışarıdan da görülebilen kendinden geçişi sırasında gözünün önüne herhangi soyut bir görüntünün gelmemesi nedeniyle kendisi ve başkaları açısından cesaret kırıcı olmasına rağmen, yine de bu olayın bir ışığa ve coşkuya ulaşma durumu olarak görüldüğüne inanılıyordu. Ondan daha az güvenilir bir kimse, anısını sonradan yeniden canlandırıp bir görüntü uydurmaya yeltenebilirdi; aklı daha kıt bir kimse de böyle bir uydurmaya inanabilirdi; ama Silas hem aklı başında hem de dürüst bir adamdı; gerçi pek çok dürüst ve coşkulu adam için kültür kendi gizem mantığına uygun hiçbir kanal tanımlamamıştı ve böylece sorgulama ve bilginin düzgün yolundan ayrılmıyordu. Annesinden kendisine bazı şifalı bitkileri tanıma ve onları hazırlama becerisi miras kalmıştı; oğluna kutsal bir vasiyet gibi bildirdiği bir parça bilgelikti bu; ama son yıllarda bitkilerin duasız hiçbir etkide bulunmayacağına ve duanın da bitkiler olmaksızın yeterli gelmeyeceğine inandığından bu bilgiyi uygulamasının caiz olup olmadığı hakkında kuşkuya düşmüştü; bu yüzden kırlarda yüksükotu, hindiba ve öksürükotu aramak için gezinirken duyduğu miras kalmış o keyif ona bir tür günaha girmek gibi gelmeye başlamıştı.

Kilisesinin üyeleri arasında, kendinden yaşça biraz büyük, uzun yıllara dayalı yakın bir dostluk kurduğu ve Lantern Meydanı Kardeşliği tarafından David ve Jonathan[3] diye çağrılmalarının bir gelenek halini aldığı genç bir adam vardı. Arkadaşının gerçek adı William Dane'di, her ne kadar bazı zayıf kardeşlik üyelerine karşı haşin davrandığı ve kendi ışığıyla gözleri aşırı kamaştığından kendini öğretmenlerinden daha bilgili saydığı düşünülse bile o da genç dindarların parlak bir örneği gibi görülüyordu. Ama diğerleri William'da ne tür yanlışlar sezerse sezsinler, o arkadaşının gözünde kusursuzdu: Çünkü Marner, deneyimsiz bir yaşta, zorunluluğa imrenen ve çelişkilere yaslanan, o kendine güvensiz ve kolayca etki altında kalan kişiliklerden birine sahipti. Marner'ın yüzündeki, deneyim yoksunluğuyla, iri pörtlek gözlerinin o savunmasız, ceylan bakışıyla perçinlenmiş güven dolu yalınlık, William Dane'in kısık, yan bakan gözlerinde ve sımsıkı kapalı dudaklarında pusuya yatmış içsel böbürlenmenin bastırılmış kendini

beğenmişliğiyle çelişiyordu. İki arkadaş arasında en sık gündeme gelen söyleşi konusu kurtuluş güvencesiydi: Silas korkuyla karışık bir umuttan fazlasına asla erişemediğini itiraf etmiş ve William dine dönüş döneminde, düşünde açık duran Kutsal Kitap'ta beyaz bir sayfa üzerinde "çağrı ve seçim kuşku götürmez," sözcüklerini gördüğü günden beri sarsılmaz bir güvenceye sahip olduğunu açıkladığında, onu özlem dolu bir şaşkınlıkla dinlemişti. Bu tür söyleşiler, aç ruhları alacakaranlıkta kanat çırpmaya terk edilmiş yavru kuşları andıran soluk benizli dokumacıların çoğunu meşgul eder.

Kurmaya başladığı bir başka yakın ilişki bile masum Silas'a bu dostluğun üstüne gölge düşüremez gibi gelirdi. Birkaç aydır evlilik için ortaklaşa biriktirdikleri paranın birazcık daha artmasını bekledikleri genç bir hizmetçi kızla nişanlıydı ve Sarah'ın pazar günleri buluştuklarında ara sıra William'ın da bulunmasına karşı çıkmaması ona büyük bir keyif veriyordu. Bir dua toplantısı sırasında Silas'ın katalepsi nöbeti geçirmesi ilişkilerinin tarihinin bu aşamasında ortaya çıkmıştı ve bir kardeşe özel muamele edilmesini sağlayan genel acıma duygusu içinde kardeşleri tarafından kendisine yöneltilen çeşitli sorular ve açıklamalar arasında bir tek William'ın ileri sürdüğü fikir çatlak ses oluşturmuştu. Ona bu kendinden geçişin Tanrısal bir armağanın kanıtından çok, şeytanın yoklamasına benzediğini söylemiş ve arkadaşına ruhunda herhangi uğursuz bir şey gizleyip gizlemediğini araştırmasını öğütlemişti. Sitem ve uyarıyı kardeşliğin gereği olarak kabul etmek zorunda kalan Silas, arkadaşının kendisiyle ilgili kuşkularına kızmamış, yalnızca acı duymuştu ve Sarah'ın kendine karşı davranışlarının aşırı bir ilgi gösterisiyle gizlemeyi başaramadığı bir çekingenlik ve hoşnutsuzluk belirtileri arasında garip bir biçimde gidip geldiğini kavraması bir zaman sonra buna endişeyi de eklemişti. Nişanı atmayı isteyip istemediğini sordu ona; ama o bunu inkâr etti: Nişanları kilise tarafından tanınmış ve dua toplantılarında onaylanmıştı; sıkı bir inceleme yapılmadan bozulamazdı ve Sarah da cemaat kamuoyu tarafından onaylanmamış hiçbir neden ileri süremezdi. Bu sırada başdiyakoz ölümcül bir hastalığın pençesine düşmüştü ve çocuksuz

bir dul olduğu için kendisine gece gündüz kimi genç erkek ya da kız kardeşler bakıyordu. Silas da sıklıkla William'la dönüşümlü olarak gece nöbetine kalıyor, sabahın ikisinde sırayla biri diğerinin yerini alıyordu. Bir gece yatağının başucunda otururken Silas her zamanki gürültülü soluk alıp verişinin kesildiğini gördüğünde yaşlı adam beklentilerin tersine iyileşme yoluna girmiş gibiydi. Kandilin ışığı kısıktı ve hastanın yüzünü iyice görmek için kandili yukarı kaldırması gerekti. Yoklayıp sonuçta diyakozun öldüğüne ikna oldu; hem de kasları sertleştiğine göre öleli biraz zaman geçmişti. Silas kendi kendine uyuya mı kaldım diye sordu ve saate baktı: Neredeyse sabahın dördüydü. Nasıl olmuş da William gelmemişti? Epeyce endişelenip yardım çağırmaya gitti ve kısa bir süre sonra birkaç arkadaşı evde toplandılar, papaz da aralarındaydı ve Silas William'ın neden ortalıkta görünmediğini öğrenmek için onunla karşılaşmayı umarak işine gitti. Ama saat altıda gidip arkadaşını aramayı düşünmeye başlamışken William çıkageldi, papaz da yanındaydı. Oradaki kilise üyeleriyle yüzleştirmek için onu Lantern Meydanı'na götürmeye gelmişlerdi ve kendini niye götürdüklerini öğrenmek için sorduğu tüm sorulara, "Öğreneceksin," cevabından başka bir karşılık alamamıştı. Silas, papazın önünde, kendisi için Tanrı'nın cemaatini temsil eden o kişilerin gözleri üzerine dikilmiş olarak kilise yönetim kurulu üyelerinin karşısında oturuncaya dek başka da hiçbir şey söylenmedi. Arkasından papaz bir çakı çıkararak Silas'a gösterdi ve onu nerede bıraktığını bilip bilmediğini sordu. Silas, cebinden başka bir yere koyduysa bile bunu bilmediğini söyledi; ama bu tuhaf sorgulama karşısında titriyordu. Ardından da günahını saklamayıp itiraf ve tövbe etmesini öğütlediler ona. Bıçak ölen diyakozun yatağının başucundaki çekmecede bulunmuştu; içinde kilisenin parasının olduğu küçük kesenin durduğu yerde ki bir gün önce orada olduğunu papaz da kendi gözleriyle görmüştü. O kese bir el tarafından alınmıştı, bu el de bıçağını orada bırakan kişiden başka kimin eli olabilirdi? Şaşkınlıktan bir süre Silas'ın sesi çıkmadı: Sonra, "Tanrı beni aklayacaktır; ne bıçağın orada bulunduğundan ne de paranın kaybolduğundan haberim var. Beni ve evimi arayın; William Dane'nin de bildiği gibi bu altı ay boyunca biriktirdiğim üç pound dışında

orada bir şey bulamayacaksınız,” dedi. Bunun üzerine William sızlandı, ama papaz, “Aleyhindeki kanıt ağır Marner kardeş. Para oradan son gece alındı ve William Dane bize ani bir rahatsızlığın her zamanki gibi nöbeti devralmasını engellediğini söylediği için ölen kardeşimizin yanında senden başka kimse yoktu, onun gelmediğini ve senin de cesetle ilgilenmeyi ihmal etmiş olduğunu kendin de söyledin,” dedi.

“Uyuyakalmışımdır,” dedi Silas. Sonra biraz duraksayıp ekledi, “Ya da hepinizin beni görmüş olduğunuz o ziyaretlerden biri gerçekleşmiştir; böylece de benim kendimde olmadığım sırada hırsız gelip gitmiştir. Ama bir kez daha söylüyorum, üstümü ve evimi arayın, çünkü başka bir yere gitmedim.”

Arama yapıldı ve William Dane’in malum keseyi boş ve Silas’ın odasındaki çekmecelerden birinin arkasına tıkıştırılmış olarak bulmasıyla sona erdi! Bunun üzerine Dane, arkadaşına itiraf etmesini ve günahını daha fazla gizlememesini salık verdi. Silas, sert bir sitem içeren bir bakışla ona dönüp, “William, tam dokuz yıldır birlikte girip birlikte çıkıyoruz, benim bir kez olsun yalan söylediğimi duydun mu? Ama Tanrı beni temize çıkaracak.”

“Kardeş,” dedi William, “Yüreğinin derinliklerinde şeytanın seni ele geçirmesine fırsat verecek neler gizlediğini ben ne bileyim?”

Silas hâlâ arkadaşına bakıyordu. Birdenbire yüzü kıpkırmızı oldu ve tam alelacele konuşmaya başlayacaktı ki sanki kızarıklığı durdurup bedenini titreten bir iç sarsıntısı, onu yeniden kendine getirmiş göründü. Ama sonunda William’a bakarak kırık dökük bir sesle konuştu.

“Şimdi aklıma geldi; bıçak cebimde değildi.”

William, “Ne demek istediğini anlamadım,” dedi. Ancak orada bulunan diğer kişiler Silas’ı bıçağın nerede bulunabileceğine dair sorguladılar, ama o başka hiçbir açıklama yapmadı. Yalnızca, “Fena halde üzgünüm; hiçbir şey söyleyemeyeceğim. Tanrı beni aklayacaktır.”

Kilise kuruluna geri dönmelerinin ardından tartışmalar biraz daha sürdü. Adli kovuşturmanın Hıristiyanlara yasaklanmasına rağmen, söz konusu dava topluluk açısından çok önemli olmasa bile, suçun kesinleştirilmesi için

yasal yollara başvurmak Lantern Meydanı'ndaki kilisenin ilkelerine aykırıydı. Ama üyeler gerçeği ortaya çıkarmak için başka yollar bulmak zorundaydılar ve dua edip kura çekmeye karar verdiler. Bu çözüm yolu kasabalarımızın ara sokaklarında süregiden, anlaşılması güç dinsel yaşama yabancı kişiler için yalnızca bir şaşkınlık kaynağı olabilir. Silas, ani bir Tanrısal girişimle onaylanacak masumiyetine güvenerek, ama insanoğluna güveni acımasızca yaralandığı için aklandığı zaman bile ardında üzüntü ve yas bulunacağını hissederek diz çöktü. Kurada adı çıkanlar Silas Marner'ı suçlu ilan ettiler. Kilise üyeliği resmen askıya alındı ve çalınan parayı geri vermesi istendi: Kilise onu yalnızca tövbekârlığının belirtisi olarak itirafta bulunması durumunda bir kez daha bağrına basabilirdi. Marner sessizce dinledi. Sonunda herkes gitmek için doğrulduğunda William Dane'e doğru ilerleyip, heyecandan titreyen bir sesle şöyle dedi:

"Bıçağımı en son senin için bir kayışı keseyim diye cebimden çıkardığım zaman kullandığımı hatırlıyorum. Yeniden cebime koyduğumu hatırlamıyorum. Parayı sen çaldın ve suçu benim üstüme yıkmak için de bir düzen kurdun. Ama bütün bunlardan sonra yine de başın göğe erebilir: Dünyayı hakça yöneten adil bir Tanrı yerine, masumlara karşı tanıklık eden yalanların tanrısı var çünkü."

Bu küfür karşısında herkesin tüyleri diken diken oldu.

William alçakgönüllü bir tavırla, "Bunun şeytanın sesi olup olmadığını değerlendirmeyi kardeşlerimize bırakıyorum. Senin için elimden dua etmekten başka bir şey gelmez Silas," dedi.

Zavallı Silas yüreğindeki o ümitsizlikle, sevgi dolu biri için neredeyse delilik ölçüsüne varan o Tanrı'ya ve insana duyduğu sarsılmış inancıyla çıkıp gitti. Yaralı ruhunun acısıyla kendi kendine şöyle dedi, "O da beni yüzüstü bırakacak." Aleyhindeki kanıta inanmazsa Sarah'ın da bütün inancının kendisininki gibi sarsılacağını düşündü. Dinsel duygularının kendi içinde bütünleşmiş biçimleri üzerinde akıl yürütmeye alışkın kimseler için, biçimin ve duygunun hiçbir zaman bir düşünme eylemi tarafından birbirinden koparılamadığı o yalın, öğretilmemiş ruh haline girmeleri güçtür. Marner'ın durumundaki bir adamın ilahi adalete başvururken kura

çekilmesinin geçerliliğini sorgulamaya başlaması gerektiğini kaçınılmaz bir şey olarak algılama eğilimindeyiz; oysa onun için bu asla bilmediği bağımsız bir düşünme girişimi olurdu ve bu girişimi de tüm enerjisini hayal kırıklığına uğramış inancının elemine verdiği bir anda yapması gerekecekti. Eğer insanların günahlarını yazdığı gibi kederlerini de yazan bir melek varsa, hiçbir insanın hak etmediği, yanlış fikirlerden doğan bu gibi elemlerin ne kadar çok ve derin olduğunu da bilir.

Marner eve gitti ve ve bütün bir gün Sarah'a gitmek için ne bir dürtü ne de masum olduğuna onu inandırmak için bir girişimde bulunma gereği duymaksızın, ümitsizlikten sersemlemiş halde tek başına oturdu. İkinci gün tezgâhının başına geçip her zamanki gibi çalışarak inançsızlığını uyuşturmaya sığındı ve çok geçmeden papazla diyakozlardan biri Sarah'ın nişandan vazgeçtiğini bildiren mesajıyla geldiler. Silas haberi sessiz sedasız aldı ve sonra yeniden tezgâhında çalışmak için elçilere arkasını döndü. O anın üzerinden ancak bir ayı aşkın bir zaman geçmişti ki Sarah William Dane ile evlendi ve bunun da üstünden çok geçmeden Lantern Meydanı Kardeşliği Silas Marner'ın kasabadan ayrıldığını duydu.

1 1802 yılındaki kısa bir aralık dışında, İngiltere ile Fransa 1793'ten 1815'e kadar savaşmışlardır. (ç.n.)

2 Paskalya yortusundan sonraki yedinci pazar günü. (ç.n.)

3 İncil'de geçen David ve Jonathan meseline gönderme yapılıyor. Bu kişilerin dostluğu içten ve sıradışı arkadaşlığı vurgulamak için kullanılan bir deyime dönüşmüştür. (ç.n.)

İkinci Bölüm

Yaşamlarını öğrenme yoluyla çeşitlendirmiş kişiler bile, birdenbire çevresindekilerin kendi geçmişine dair hiçbir şey bilmedikleri ve fikirlerinin hiçbirini paylaşmadıkları, toprak ananın kendisine başka bir kucak, ruhlarının beslendiğinden başka bir yaşama biçimi gösterdiği yeni bir yere taşındıklarında, kendi alıştıkları yaşam görüşüne, görünmez olana duydukları inanca, geçmiş sevinçleriyle kederlerinin gerçek bir deneyim olduğu duygusuna sıkı sıkıya bağlı kalamazlar. Eski inançlarından ve sevdalarından sökülüp alınan zihinler, sürgündeyken geçmişe ait simgeler tümden silinip gittiğinden geçmişin düşsel bir şeye dönüştüğü, şimdiki zamanın da hiçbir anıyla bağlantısı kalmadığından düşsel olduğu bu Lethe ırmağından[4] medet umarlar belki de. Ama deneyimlerine dayansalar bile, doğduğu yerden ve kendi insanlarından ayrılıp Raveloe'ya yerleşmeye geldiğinde bunun Silas Marner gibi sıradan bir dokumacının üstünde ne gibi bir etki yarattığını doğrudan hayal edebilmeleri zordur. Hiçbir yer perde gibi örten ağaçlar ve çalılıklar arasında kendini Tanrı'nın bile gözünden ırak hissettiği bu alçak, ağaçlı bölge kadar, alabildiğine uzanan yamaçların görüş alanında kurulmuş kendi şehrinden farklı olamazdı. Sabahın derin sessizliğinde kalkıp çiyle kaplı böğürtlenlerle sıra sıra kümelenmiş çalılıklara baktığında, Lantern Meydanı'ndayken tam ortasında yer aldığı, bir zamanlar kendisi için yüksek yazgıların mihrabı sayılan o yaşantıyla en

ufak bir ilgisinin bulunmadığı anlaşılan bu yerde hiçbir şeyin olmadığını görüyordu. Badanalı duvarlar, hışırtılarını bastırmaya çalışarak oturan tanıdık karaltılar ve önce birinin sonra diğerinin özel bir perdeden yükselen sesleri, yüreğin üzerinde taşınan muska gibi hemen açığa vurulan gizemli ve bilindik ifadeleri, papazın sorgulanamaz öğretiyi dile getirip, öne arkaya sallanarak çoktan alışılmış bir tavırla kitabı ele aldığı kürsü; okundukları sırada ilahilerin beyitleri arasında yer alan duraklamalar ve şarkı söyleyen seslerin yinelenip duran dalgalanmaları: Bunların tümü Silas Marner için kutsal etkilenişlerin kanallarıydı; dinsel duygularının barınağı, Hıristiyanlık ve Tanrı'nın yeryüzündeki krallığıydı. İlahiler kitabında anlamadığı sözcüklerle karşılaşan bir dokumacı soyutlamalar hakkında hiçbir şey bilmez; tıpkı ebeveyn sevgisi hakkında hiçbir şey bilmeyen, ama kendisine sığınıp beslenmek için kollarını açtığı bir yüzü ve bir kucağı bilen küçük bir çocuk gibi.

Lantern Meydanı'nın dünyasını Raveloe'daki dünyaya bu kadar benzemez kılan başka ne olabilirdi? İhmal edilmiş bolluklarıyla tembel görünümlü meyve bahçeleri; ayin zamanında kendi kapılarının önünde uzanmış adamların gözlerini diktikleri geniş avlusunun ortasındaki kocaman kilise; ara sokaklarda gezinen ya da Gökkuşağı'nda boy gösteren morarmış yüzlü çiftçiler; erkeklerin tıkabasa akşam yemeği yiyip ocağın ışıltısında uyudukları, kadınlarınsa gelecek yaşamları üzerine bir top patiska seriyormuş gibi göründükleri çiftlik evleri... Raveloe'da bir çift dudak yoktu ki ondan dökülebilecek bir sözcük, Silas Marner'ın uyuşturulmuş inancını bir acı duygusuyla yerinden kımıldatmasın. Biliyoruz ki dünyanın ilk çağlarında her ülke kendi tanrılarına sahipti ve bunlar tarafından yönetiliyordu, bu yüzden de varoluşu doğduğu andan beri arasında yaşadığı pınarlara, korulara ve tepelere yazgılı bir kişi, ülkesinin sınırlarını aşıp kendi tanrılarının ulaşamayacağı yerlere gidebiliyordu. Zavallı Silas da bu ilkel adamların korku ya da öfke içinde sevimsiz bir Tanrının suratından kaçtığı zamanlardakine benzer, belirsiz bir duygunun bilincindeydi. Ona öyle geliyordu ki kendi sokaklarında ve dua toplantılarında boş yere güvendiği o güç, kendisi açısından artık ümitsizliğe dönüşmüş o güvene

ihtiyaç duymadığı gibi, kendisi hakkında hiçbir şey bilmeyen insanların kayıtsız bir bolluk içinde yaşadıkları sığındığı bu toprakların da oldukça uzağındaydı. Sahip olduğu küçücük ışık da ışınlarını öyle dar bir alana yayıyordu ki, o öfkeli inanç kendisi için gecenin karanlığını yaratmaya yetecek genişlikte bir perde oluşturuyordu.

Uğradığı şokun ardından ilk yaptığı tezgâhında çalışmak olmuştu ve kendisine hiçbir zaman neden diye sormaksızın aralıksız biçimde bunu sürdürmüştü; şimdi Raveloe'ya gelmiş, Mrs. Osgood'un sofra örtüsünü kadının işin parasını peşin olarak eline sayacağını hiç aklına getirmeksizin, beklediğinden daha önce bitirmek için gecenin geç saatlerinde çalışıyordu. Örümcek benzeri, hiç düşünmeksizin salt içgüdüsüyle dokuyormuş gibi görünüyordu. Hangi iş olsa, böyle değişmez biçimde sürdürüldüğünde kendi içinde bir sona ulaşır ve böylece de o kişinin yaşamının sevgisiz uçurumları üzerinde köprü kurar. Silas'ın eli mekiği atıyor, gözü de kumaştaki küçük karelerin kendi çabası sonucunda tamamlandığını görürken doyuma ulaşıyordu. Elbette karnı da acıkıyordu; Silas kahvaltısını, öğle ve akşam yemeklerini kendisi hazırlıyor, suyunu kuyudan kendisi getiriyor ve çaydanlığını ateşin üstüne kendisi koyuyordu: Yaşamını ağ ören bir böceğin sorgusuz eylemine indirgemesinde dokumacılığın yanında bütün bu acil ihtiyaçların da yardımı dokunuyordu. Geçmişin düşüncesinden nefret ediyordu; içlerine geldiği yabancılara karşı sevgi ve kardeşlik duygusu beslemesini gerektirir hiçbir şey yoktu ve kendisini kollayacak hiçbir Görünmez Sevgi bulunmadığı için de gelecek tümden karanlıktı. Düşünce kesin bir şaşkınlığa tutsak düşmüş; artık eski dar geçidi kapanmış ve sevgi de en duyarlı sinirlerinin üstündeki yarayla ölüp gitmiş gibiydi.

Ama sonunda Mrs. Osgood'un sofra örtüsü bitmiş ve Silas'ın ödemesi de altınla yapılmıştı. Kendi şehrinde toptancı bir tüccar hesabına çalışırken kazancı daha düşüktü; parasını haftalık alıyor ve kazancının da büyük bir kısmı din ve hayır işlerine gidiyordu. Şimdi ömründe ilk kez avcuna sayılmış beş altına sahip olmuştu; hiç kimse bundan kendisine pay vermesini beklemiyordu ve o da hiç kimseye pay vermek zorunda

kalmayışını seviyordu. Ama önünde dokuya dokuya geçecek sayısız günün ötesinde bir manzara göremeyen kendisi için altınların ne anlamı vardı ki? Kendine bunu sorması gereksizdi, çünkü onları avcunda hissetmek ve tümü kendisine ait olan bu paraların parlak yüzlerini seyretmek hoş bir duyguydu: Dokumak ve açlığını gidermek gibi, bu da yaşamın başka bir unsuruydu ve bağlarını kopardıkları inanç ve sevgi yaşamından tümüyle uzak biçimde varlığını sürdürmesini sağlıyordu. Dokumacının eli, daha avcu paranın tamamını kavramadan bile önce, zor kazanılmış paranın yarattığı duyguyu bilmekteydi; yirmi yıl boyunca gizemli para kendisine dünyevi iyiliğin simgesi ve zahmetin zorunlu nesnesi gibi görünmüştü. Her kuruşu bir amaca yönelttiği yıllarda parayı pek az sevmiş gibiydi; çünkü o zamanlar amacın kendisini severdi. Ama bütün amacın yitip gittiği şu anda para kazanmaya çalışmak ve onu yerine getirilmiş bir çaba gözüyle görme alışkanlığı arzu tohumları için yeterince bereketli bir toprak oluşturmuştu. Silas alacakaranlıkta tarlaların arasından evine doğru yürürken paraları cebinden çıkardı ve çöken karanlıkta daha bir parlak göründüklerini düşündü.

Tam o sıralarda komşularıyla biraz dostluk geliştirmesini sağlayacak bir fırsat doğuracağa benzeyen bir olay gerçekleşti. Bir gün bir çift ayakkabıyı tamire götürdüğünde ateşin başında oturan ayakkabı tamircisinin karısının aynı annesinin ölümünde tanık olduğu gibi kötü bir kalp rahatsızlığı ve ödem belirtileriyle kıvrandığını gördü. İçinde görüntü ve hatırlamayla karışık bir acıma duygusu belirdi ve annesinin basit bir yüksükotu karışımıyla rahatladığını hatırlayarak doktorun bir şey yapamadığı Sally Oates'a acısını dindirecek bir şeyler getirmeye söz verdi. Silas Marner hayır için yaptığı bu işle Raveloe'ya gelişinden beri ilk kez geçmişi ve şimdiki yaşamı arasında doğasının içine gömülüp kaldığı böceğimsi varoluştan kurtuluşunun başlangıcını oluşturabilecek bir birlik hissetti. Ama Sally Oates'in hastalığı kendisini komşular arasında bir ilgi odağına dönüştürüp önemli bir kişi durumuna yükseltmişti, kadının Silas Marner'ın "şurubunu" içerek şifa bulduğu gerçeği yaygın sohbet konusu halini aldı. Doktor Kimble ilaç verdiğinde bunun etki etmesi doğal bir şeydi; ama hiç kimsenin

nereden geldiğini bilmediği bir dokumacı bir şişe kahverengi suyla mucize yarattığında sonuçtaki gizem apaçık ortadaydı. Tarley'deki şifacı kadının ölümünden beri böyle bir şeyin olduğu hiç işitilmemişti ve onun "şuruplarının" yanı sıra muskaları da vardı: Çocuklar nöbet geçirdiğinde herkes ona giderdi. Silas Marner da bu tür insanlardan olsa gerekti; çünkü daha da ötesini biliyor olmasaydı, Sally Oates'in soluğunu neyin geri getireceğini nereden bilecekti? Şifacı kadının kendi kendine mırıldandığı, bu yüzden de sizin işitemediğiniz sözcükleri vardı ve bu sırada eğer çocuğun ayak başparmağına bir parça kırmızı iplik bağlamışsa bu iplik çocuğun kafasındaki suyu giderirdi. Raveloe'da hâlâ şifacı kadının küçük keselerinden birini boynunda taşıyan kadınlar vardı ve bu yüzden de hiçbir zaman Ann Coulter'inki gibi geri zekâlı bir çocuk doğurmamışlardı. Silas Marner da aynısını, hatta daha fazlasını yapabilirdi ve neden bilinmeyen yerlerden geldiği ve bu kadar "gülünç görünüşlü" olduğu şimdi daha iyi anlaşılıyordu. Ama Sally Oates akıllı davranmalı ve Silas Marner'a burun kıvıracağı kuşku götürmeyen doktora bunu söylememeliydi: Şifacı kadınla ilgili söylenenlere hep kızmış ve ona gidenlerin kendisinden bir daha hiç yardım alamayacaklarını söyleyerek tehdit etmişti.

Silas şimdi kendisine ve kulübesine boğmacayı uzaklaştırması ya da kesilen sütlerini geri getirmesi için büyü yapmasını isteyen anneler ve romatizmalarına ya da ellerindeki yumrulara iyi gelecek şurup isteyen adamların musallat olduğunu görüyordu ve başvuranlar geri çevrilme olasılığına karşı kendilerini güvene almak için de ellerinde gümüşle geliyorlardı. Silas ilaçları kadar muskalarıyla da kârlı bir alışverişe girişebilirdi, ama para bu durumda kendisi için baştan çıkarıcı bir şey değildi: Sahtekârlığa hiçbir zaman eğilimi olmamıştı ve bir şifacı olduğuna dair ta Tarley'e kadar yayılan haberleri artan bir hoşnutsuzlukla her seferinde savuşturuyordu, insanların ondan yardım istemek uğruna uzun mesafeleri katetmeyi bırakmaları için aradan epeyce zaman geçmesi gerekti. Ama bu kez de şifacılığına yönelik umut korkuya dönüştü, çünkü muska yazmayı bilmediğini, hiçbir tedavi uygulayamayacağını söylediğinde kimse ona inanmıyordu ve ona başvurduktan sonra kaza geçiren ya da yeni

bir hastalık nöbetine tutulan kadın erkek herkes talihsizliğini Marner Usta'nın kötü niyetine ve tedirgin edici bakışlarına yüklüyordu. Böylece kendisine geçici bir kardeşlik duygusu veren Sally Oates'a karşı duyduğu acıma hissi geçmiş ve komşularıyla arasındaki ilişkiler geri teperek yalıtılmışlığını daha da belirginleştirmişti.

Altın liralar, kronlar ve yarım kronlar yavaş yavaş bir yığına dönüşmüş, Marner da bu paranın daha azını ihtiyaçları için kullanıp, gücünü de olabildiğince az harcayarak günde on altı saat çalışacak kadar dinç kalma sorununu çözmeye çabalamıştı. Mutlak yalnızlığa tutsak edilmiş kişiler içeride geçirdikleri günleri duvara belli uzunlukta çizgiler çekerek belirlemeyi ilginç bulmazlar mı? Çizgilerin sayısı arttıkça onları üçgenler biçiminde düzenlerken bu çizgi çekme işinin kendisi asıl amaca dönüşmez mi? Ne yapacağımızı bilemediğimiz anlarda ya da yorucu bekleyişler sırasında bazı anlamsız hareket ya da sesleri yineleyerek, bu yineleme bir ihtiyaç, yeni bir alışkanlık oluncaya dek zaman öldürdüğümüz olmuyor mu? Bu daha yolun başındayken bile hayal güçlerinin istiflemenin ötesinde bir amaç göstermediği kişilerde para biriktirme aşkının nasıl giderek kişiyi pençesine alan bir tutkuya dönüştüğünü anlamamızı sağlayacaktır. Marner onluklardan oluşan yığınların bir kare ve sonra da daha büyük bir kare biçimini almasını istiyordu, yığına eklenen her bir altın hem bir doyum sağlıyor hem de yeni bir arzuyu doğuruyordu. Bu tuhaf dünya onun önüne ümitsiz bir bulmaca seriyordu; daha sığ biri olsaydı eğer, bulmacayı ve dolaysız algıları dışında kalan her şeyi unutuncaya kadar deseninin ya da dokuduğu kumaşın ucuna bakarak oturup dokuyabilir, dokuyabilirdi; ama para dokumacılık işini sürelerle belirler hale gelmiş ve artmakla kalmayıp yanı başında olmayı da sürdürmüştü. Paranın da tıpkı tezgâhı gibi vicdanı haline geldiğini düşünmeye başlamıştı ve en yakın arkadaşına dönüşen bu sikkeleri, başka paraların yüzleri kendine tanıdık gelmediği için hiçbir koşulda değiştirmeye yanaşmazdı. Onları gözünde biçim ve renkleriyle sanki susuzluğunu giderene dek elinde tutuyor, sayıyordu; ama bu işi yalnızca geceleyin yapıyordu, çalışmasını bitirince arkadaşlıklarıyla kendini oyalamak için paraları bulundukları yerden çıkarıyordu. Tezgâhının

altındaki taşlardan birkaçını yerinden sökmüş, altın ve gümüş paralarını sakladığı demir tası yerleştirdiği bir çukur kazmıştı; onları yerine koyduğunda taşların üstünü kumla örtüyordu. Soyulma düşüncesi sık sık ya da güçlü biçimde aklından geçmezdi: O günlerde gömücülük kırsal bölgelerde yaygındı; Raveloe halkı arasında da birikimlerini evlerinde, muhtemelen yün yataklarının içinde sakladıkları bilinen yaşlı işçiler vardı; ama sıradan komşuları, Kral Alfred'in[5] günlerinde yaşamış ataları kadar namuslu sayılmasalar da, bir soygun planlayacak ölçüde gözü pek bir hayal gücünden yoksundular. Kendilerini ele vermeden bu parayı köylerinde nasıl harcayabilirlerdi? "Uzaklara kaçmak" zorundaydılar ki bu da bir balon yolculuğu kadar karanlık ve kuşkulu bir yol izlemeleri demekti.

Böylece yıllar birbirini kovalar, altınları demir tasın içinde yükselir ve yaşamı başka hiçbir canlıya karşı ufacık bir arzu ve doyum titreşimi hissetmeksizin daralıp katılaşırken Silas bu yalnızlık içinde yaşadı. Yaşamı kendisini bu işlevlerin yöneldiği bir amaç üzerinde hiç kafa yormaksızın dokuma ve istifleme işlevlerine indirgemişti. Aynı türden bir süreç belki inanç ve sevgiyle bağları kopartılmış daha uzak görüşlü kimselerin de başına gelmiştir; ancak onlar bir tezgâh ve bir altın yığını yerine bilimsel bir araştırma, dâhiyane bir proje ya da temeli sağlam örülmüş bir kuramla uğraşmışlardır. Marner'in yüzü ve dış görünümü tuhaf biçimde küçülmüş ve yaşamının nesneleriyle arasında kurulan sabit mekanik bir ilişki içinde biçimlenmişti, bu yüzden bir kapı kolu ya da öyle durması hiçbir anlam taşımayan çarpık bir boruyla aynı izlenimi uyandırıyordu. Bir zamanlar güvenle ve hülyalı biçimde bakan pörtlek gözlerde şimdi sanki yalnızca her yerde aradığı, bir tahıl tanesi kadar ufak bir şeyi görmek için yaratılmışlar gibi bir ifade vardı: Öyle sararıp solmuştu ki henüz kırkına varmadığı halde çocuklar ona hep "Yaşlı Marner Usta," diyorlardı.

Bu sararıp solmuşluk aşamasındayken, yine de sevme gücünün tümüyle yitip gitmediğini gösteren küçük bir olay gerçekleşti. İki tarla ötedeki kuyudan suyunu getirmek gündelik işlerinden biriydi ve Raveloe'ya geldiği günden beri, bunun için kendisine çok görmediği pek az konfordan biri

saydığı, kahverengi bir testi bulundurmaktaydı. On iki yıldır her zaman aynı yerde duran bu testi, her sabah erkenden kulpunu eline bırakan bir can yoldaşıydı ve bu yüzden testinin biçimi Silas için gönüllü yardımseverlik anlamına geliyor, avcunda hissettiği kulpunun yarattığı etki ona taze, berrak suya sahip olmakla karışık bir zevk veriyordu. Bir gün kuyudan dönerken çitin basamağına takılıp tökezledi ve testi önündeki su arkının üstünde köprü oluşturan taşlara olanca şiddetiyle düşüp üç parçaya ayrıldı. Silas parçaları alıp yüreğinde kederle eve götürdü. Kahverengi testi artık bir daha hiçbir işine yaramazdı, ama parçaları birbirine yapıştırıp anı niyetine eski yerine koydu.

Raveloe'ya gelişinin on beşinci yılına kadar, Silas Marner'ın oradaki geçmişi böyleydi. Bitip tükenmek bilmez günler boyunca tezgâhına oturur, kulakları tezgâhın hiç değişmeyen sesiyle dolar, gözleri gitgide büyüyen kahverengimsi dokumadaki tekdüzeliğe dikilir, her hareketi birbirinin aynı olarak öyle bir yinelenirdi ki ara verdiğinde soluğunu tutmuşçasına kasları tutulmuş gibi görünürdü. Ama geceleyin şenliğe gelirdi sıra: Panjurlarını kapatır, kapılarına demir vurur ve altınını ortaya çıkarırdı. Uzun zaman önce sikke yığınları artık demir tasa sığmayacak kadar büyümüş, o da gizlediği yerde fazla yer kaplamayan, her köşeye girebilen iki kalın deri torba yapmıştı. Kara, deri ağızlardan dökülürken altınlar nasıl da parıldardı! Gümüş altının yanında fazla bir miktar tutmuyordu, çünkü başlıca işini oluşturan uzun patiska parçaları hep altınla ödenirdi ve ihtiyaçlarını hep ayırdığı gümüş şilinleri ve altı penileri harcayarak karşılardı. En çok altın liraları seviyordu, ama alınteriyle kazandığı kron ve yarım kronluk gümüşleri de bozdurmazdı; hepsini seviyordu. Onları yığınlar halinde yayar ve ellerini içlerine daldırırdı; sonra sayar, düzgün sütunlar halinde dizer, yuvarlak çeperlerini başparmağıyla parmakları arasına alıp okşardı ve tezgâhında henüz bitmemiş işiyle yarı yarıya kazanılmış sayılan altın paraları düşünürdü sevgiyle; sanki onlar henüz doğmamış çocukları gibiydi; önüne serilmiş tüm yaşamının ileriki yıllarında yavaş yavaş gelecek altınları düşünürdü; yolun sonu dokuyarak geçecek sayısız gün tarafından tümüyle gizlenmişti. İş alıp eve getirmek için tarlalar ve ara sokaklar boyunca

yaptığı yürüyüşler sırasında zihninin hâlâ tezgâhı ve parasıyla meşgul oluşuna şaşırmamalı; bu yüzden de adımları bir zamanlar aşina olduğu bitkilerden toplamak için asla çit ya da yol kenarlarına sapmazdı; bu da geçmişte kalan, titreşen bir iplik gibi eski yatağının çimenli kıyısından derinlere inip kendine çıplak kumda bir yol açan küçük bir derecik benzeri, yaşamını daraltan bir şeydi.

Ama on beşinci yılın Noel'ine yakın günlerde yaşamındaki ikinci büyük değişim gerçekleşti ve Marner'in tarihi kendine özgü bir biçimde komşularının yaşamıyla harmanlanmış bir hal aldı.

4 Yunan mitolojisinde ölenlerin ruhlarının Hades'teki bu ırmağı geçerken tüm anılarını yitirdiklerine inanılırdı. (ç.n.)

5 Kral Alfred 871'de Batı Saksonlarının, 893'te ise tüm İngiltere'nin kralı olmuştur. Adı ülkenin bilgelikle yönetildiği ve hiç suç işlenmediği efsanevi bir huzur dönemiyle birlikte anılır. (ç.n.)

Üçüncü Bölüm

Raveloe'nın en güçlü adamı, aşağı yukarı kilisenin karşısına düşen, önünde güzel taş basamaklı bir merdivenin, arkasında da yüksek ahırların bulunduğu büyük Kırmızı Köşk'te oturan Derebeyi Cass idi. Birkaç toprak sahibi köylü arasında derebeyi unvanıyla onurlandırılmış tek kişiydi; Mr. Osgood'un ailesinin kökleri de kadim zamanlara uzansa bile –Raveloe'luların hayal gücü, Osgood'ların var olmadığı ürkütücü bir boşluğa kadar geri gitmeyi asla göze alamazdı çünkü– o sadece oturduğu çiftliğin sahibiydi; oysa kendisine sanki bir lordmuşçasına av meselelerinden[6] yakınan Derebeyi Cass'ın ise bir iki kiracısı vardı.

Toprak sahiplerinin çıkarları bakımından yaradanın özel bir lütfu gibi algılanan o muhteşem savaş zamanıydı hâlâ ve fiyatların düşüşü küçük toprak sahipleri soyunu savurganca alışkanlıklarının ve kötü çiftçiliklerinin çanına ot tıkayıp yok olacakları o yola henüz sürüklememişti. Şu anda Raveloe ve ona benzer köyler için söylüyorum; değişken bir yüzeye yayıldığında ve sonsuza dek devinip birbiriyle haddi hesabı bilinmez biçimde kesiştiğinde, göklerin rüzgârlarından insanların düşüncelerine kadar pek çok dalgayı değişik şekillerde soluyan bütün yaşamlarda olması gerektiği gibi, modası geçmiş kırsal yaşamımızın da bir yığın cephesi vardı. Raveloe, sanayi gücünün ve püriten ciddiyetin uzağında, gür ağaçların ve tekdüze sokakların arasında uzanırdı; zenginler damla hastalığıyla inmeyi

gizemli biçimde saygın ailelere musallat olmuş şeyler gibi kabul ederek rahat rahat yiyip içerlerdi ve yoksullar da zenginlerin şen bir yaşam sürdürmelerinin tümüyle hakları olduğunu düşünürlerdi; ayrıca onların şölenlerinden yoksullara bir tür yadigâr gibi yığınla kırıntı artakalırdı. Betty Jay, Derebeyi Cass'ın kaynayan jambonlarının kokusunu içine çekerdi; ama onun iştahını kabartan, içinde kaynadıkları kaygan yağlı sıvıydı ve mevsimler dönüp dolaşıp büyük kutlamaları geri getirdiğinde, bunlar yoksullar için bulunmaz bir nimet sayılırdı. Çünkü Raveloe şölenleri sığır eti dilimleriyle ale fıçıları demekti; epeyce çoktular ve özellikle kışın uzun süre idare ederlerdi. Hanımefendiler en iyi roplarıyla süslü şapkalarını kutularına koyduktan ve suların ne kadar yükseleceğini hiç kimse bilmediği için değerli yükleriyle yağmurlu ya da karlı havada atların terkisinde çayları geçmeyi göze aldıktan sonra, azıcık bir zevk için can atmadıkları sanılmamalıydı. Bu yüzden şölenleri hep yapılacak işin az ve saatlerin uzun olduğu kış mevsiminde birkaç komşunun sırayla evlerini açtıkları karanlık mevsimlere denk getirmeyi akıl etmişlerdi. Derebeyi Cass'ın tabaklarının çeşit ve tazeliği azalır azalmaz, konukların yapmaları gereken tek iş, köyde biraz daha yukarı doğru Mr. Osgood'un meyve bahçeleri arasındaki evine yürümek ve orada daha kesilmemiş jambonlarla sığır etlerini, üstünden odun ateşinin kokusu henüz kaybolmamış etli börekleri, bütün tazeliğiyle yayıktan yeni çıkmış tereyağını; yani iştah kabartan, Derebeyi Cass'inkiler kadar bol olmasa da, belki onunkilerden daha mükemmel her şeyi kendilerini beklerken bulmaktı.

Bunun nedeni, derebeyinin karısının uzun zaman önce ölmesi ve Kırmızı Köşk'ün gerek salonda gerekse mutfakta besleyici bir sevgi ve korku pınarı sayılan bir eş ve annenin varlığından yoksun bulunmasıydı, bu da yalnızca, kutsal günlerde sunulan yiyeceklerin mükemmellikten çok savurganlık ölçüsünde olmasını açıklamakla kalmıyor, kibirli derebeyinin kendi karanlık ahşap evinin salonundan çok Gökkuşağı'nın salonuna başkanlık etmeye tenezzül buyurmasının sıklığını da anlaşılır kılıyor; belki bir de oğullarının gerçekten hasta oluşlarını açıklıyordu. Raveloe, sert ahlaki eleştirilerin yapıldığı bir yer değildi; ama derebeyinin bütün oğullarını evde

aylaklık içinde tutması da bir zayıflık gibi görülüyordu ve babasının hali vakti yerinde olan bazı delikanlılara biraz serbestlik tanınması hoş görülmekle birlikte, çoğu kişinin Dunsey Cass diye çağırdığı ikinci oğul Dunstan'ın yabani yulaf ekmekten daha kötü bir şeye dönüşebilecek takas ve bahis merakına insanlar başlarını sallıyorlardı. Kuşkusuz, diyordu komşular, yaptığı işler Derebeyi Cass'ınki gibi bir ailenin başına bela açmasın diye kiliseye bir duvar kabartmasıyla Kral George'dan daha eski maşrapalar bağışlanarak sağlama alındığı için, diğerleri bir damla bulamazken içmekten büyük keyif aldığı görülen kinci, alaycı Dunsey'e hiçbir şeycik olmazdı. Ama eğer içi dışı bir, iyi huylu genç bir adam olan ve bir gün babasının yerini alması beklenen büyük oğul Mr. Godfrey de son zamanlarda yaptığı üzere kardeşiyle aynı yolu izlerse, binlerce kez yazık olurdu. Eğer o yoldan giderse Miss Nancy Lammeter'i kaybederdi; çünkü beraber günlerce evden uzak kaldıklarına dair çok fazla lafın çıktığı son Whitsun yortusundan beri, kızın ona çekinerek baktığı çok iyi biliniyordu. Ortada yanlıştan, bayağıdan da öte bir şey vardı; bu apaçık belliydi; çünkü Mr. Godfrey'in her zamanki sağlıklı rengi ve açıkyürekliliğinin yarısından bile eser kalmamıştı. Bir zamanlar herkes Nancy Lammeter'le onun nasıl da birbirlerine yakışan bir çift olduğunu söylerdi! Eğer Kırmızı Köşk'ün hanımı olursa, orası nasıl da değişecekti; çünkü Lammeter'ler bir tutam tuzun bile israf edilmesine katlanamadıkları, yine de evdeki herkesin konumuna göre her şeyin en iyisine sahip olduğu bir biçimde yetiştirilmişlerdi. Bir kuruş servet getirmese bile yaşlı derebeyi için böylesi bir gelin nasıl bir kurtarıcı olurdu; çünkü gelirine rağmen cebinde kendi elini soktuğu cepten daha fazla delik bulunduğundan korkulmaktaydı. Ama Mr. Godfrey yeni bir sayfa çevirmezse, Miss Nancy Lammeter'e "Elveda" diyebilirdi.

Bir zamanların umut vaat eden Godfrey'i, Silas Marner'ın Raveloe'daki yaşamının on beşinci yılının bir kasım ikindisinde, elleri cebinde, sırtı ateşe dönük koyu renk meşe kaplı salonda duruyordu. Solmakta olan gri ışınlar, silahlarla, kamçılar ve tilkikuyruklarıyla süslü duvarların, iskemlelere savrulmuş paltolarla şapkaların, havaya gazı kaçmış ale kokusu salan

maşrapaların ve ocağın köşesinde sönmeye yüz tutmuş ateşin üstüne hafifçe vuruyordu; Godfrey'in sarışın yüzündeki sıkıntı ifadesiyle hüzünlü bir uyum içinde olan, özel herhangi bir çekicilikten yoksun ev yaşamına dair bir görüntüydü bu. Yaklaşan birini bekliyor ve dinliyor gibiydi ve o anda geniş, boş holden bir ıslık eşliğinde yaklaşan birinin ağır adımları duyuldu.

Kapı açıldı ve yüzü sarhoşluğun ilk belirtilerini gösteren gereksiz bir neşeyle kızarmış, tıknaz, ağırsıklet genç bir adam içeri girdi. Dunsey'di bu ve onu gördüğü anda Godfrey'in yüzündeki sıkıntı, belirgin bir nefret ifadesiyle kısmen yer değiştirdi. Ocağın önüne kıvrılmış güzel kahverengi spanyel[7] köşede duran iskemlenin altına kaçtı.

Dunsey alaycı bir sesle, “Pekâlâ, Godfrey Efendi, benden istediğin nedir?” dedi. “Biliyorsun ki büyüğümsün ve benden üstünsün; beni çağırttığında gelmek boynumun borcu.”

Godfrey öfkeyle, “İstediğim şu... Kendine gelip beni dinleyecek misin sen?” diye cevap verdi. Kendisi de can sıkıntısını ölçüsüz bir öfkeye dönüştürmek için gereğinden çok içmişti. “Demek istediğim, ya Fowler'ın kirasını derebeyine vermem ya da parayı sana verdiğimi söylemem gerektiği; çünkü haciz koyduracağım diye tehditler savuruyor, ona söylesem de söylemesem de bir süre sonra zaten bir anlamı kalmayacak. Daha şimdi, gitmeden önce, Fowler bu hafta gelip de bakiyeyi ödemezse haciz işlemini başlatsın diye Cox'a haber yollayacağını söyledi. Derebeyi para sıkıntısı çekiyor ve herhangi bir saçmalığı kaldıracak durumda değil ve bir kez daha parasını yediğini duyarsa, seni neyle tehdit etmişti, biliyorsun. Bu yüzden aklını başına al ve parayı getir, hem de hemen, tamam mı?”

Dunsey dudak bükerek kardeşine yanaşıp yüzüne baktı, “Ya!” dedi, “Farz et ki şimdi parayı sen ödeyip beni bu beladan kurtarıyorsun, olmaz mı? Bu parayı bana verecek kadar iyi yürekli olduğuna göre geri ödemek için de benden iyiliğini esirgemezsin: Biliyorsun ki bunu kardeşçe sevginden ötürü yapmıştın.”

Godfrey dudaklarını ısırıp yumruğunu sıktı. “O bakışla yaklaşma bana, yoksa seni yere yapıştırırım.”

Dunsey, “Yok canım, yapmazsın,” dedi, bu arada topuklarının üstünde geri döndü. “Çünkü ben çok iyi huylu bir kardeşim, biliyorsun. Senden her an yüz çevirtebilir ve evden kovdurup beş kuruşsuz bıraktırabilirim. Derebeyine yakışıklı oğlunun o güzel genç kadınla, Molly Farren’la evlendiğini ve sarhoş karısıyla birlikte yaşayamadığı için pek mutsuz olduğunu söyleyip rahatlıkla senin yerine geçebilirim. Ama gördüğün gibi bunu yapmıyorum; bu kadar uysal ve iyi huyluyum. Sen de benim için her belayı göze alacaksın. Benim için yüz poundcuk bulacaksın; biliyorum, yapacaksın.”

Godfrey titreyerek, “O kadar parayı nereden bulayım?” dedi. “Meteliğe kurşun atıyorum. Ayağımı kaydıracağın ise yalan: Sen de kendinden yüz çevirtirsin, hepsi bu. Çünkü hikâyeler anlatmaya başlarsan ben de geri durmam. Babamın gözdesi Bob; sen de bunu gayet iyi biliyorsun. Tek düşündüğü senden kurtulmak olur.”

Dunsey pencereden bakarken başını iki yana sallayarak, “Hiç dert etme,” dedi. “Sana eşlik etmek benim için zevk olurdu; o kadar iyi bir kardeşsin ve birbirimizle kavga etmeyi o kadar seviyoruz ki sensiz ne yapardım, bilemiyorum. Ama ikimizin de evde kalmamızı istersin; istediğini biliyorum. Bu yüzden de o kadarcık parayı bulmayı becerirsin, şimdi ayrılacağım için üzülsem de sana hoşça kal demem gerekiyor.”

Dunstan gitmeye davrandı, ama Godfrey arkasından fırlayıp söverek kolundan yakaladı:

“Sana söylüyorum, hiç param yok. Hiçbir yerden de bulamam.”

“Yaşlı Kimble’dan borç al.”

“Bana artık borç vermez, ben de isteyemem diyorum sana.”

“İyi o zaman, Alaz’ı sat.”

“Evet, söylemesi kolay. Para hemen gerekli.”

“İyi ya, yarın avda ona binmen yeterli. Kuşkusuz Bryce ve Keating de orada olacaklardır. Birden çok teklif alırsın.”

“Hiç sanmam, giyinip kendime çekidüzen vermek için sekizde eve geleceğim. Mrs. Osgood’un yaş günü şerefine verilen dansa gidiyorum.”

Dunsey, başını yana çevirip çıtkırıldım bir sesle konuşmaya çalışarak, “Oho!” dedi, “Elbette oraya tatlı Miss Nancy de geliyor ve onunla dans edeceğiz ve bir daha hiç yaramazlık etmemeye söz vereceğiz, gözüne gireceğiz ve ...”

Godfrey kızararak, “Miss Nancy’nin adını ağzına alma, seni aptal,” dedi, “yoksa gırtlağını sıkarım.”

Dunsey masanın üstünden bir kamçı alıp arkasını avcuna vurarak, hâlâ yapmacıklı bir ifadeyle, “Niçin?” dedi, “İyi bir fırsat yakaladın. Eteğinden ayrılmamanı öneririm: Molly de bir gün gereğinden fazla afyon alıp seni dul bırakırsa zamandan kazanırsın. Miss Nancy bunu bilmezse, ikinci eş olmayı da kendine dert etmez. Sırrını iyi saklayan iyi huylu bir kardeşin var, çünkü onun bir dediğini iki etmiyorsun.”

Godfrey titreyerek ve rengi yeniden atmış halde, “Ne için olduğunu söyleyeceğim sana,” dedi, “sabrım gerçekten de tükenmek üzere. Birazcık daha aklın olsaydı, insanı bu kadar sıkıştırdığında üstüne saldıracağını bilirdin. Bilmiyorum ama artık şurama kadar geldi: Derebeyine her şeyi kendim de söyleyebilirim; elime hiçbir şey geçmese bile seni sırtımdan atarım. Nasıl olsa bir gün öğrenecek. Molly, gidip ona anlatmakla beni tehdit ediyor. Bu yüzden sır saklamanın canının isteyeceği her türlü bedele değeceğini düşünüp de boşuna şişinme. Onun çenesini kapatmakta kullanabileceğim her şeyi elimden alana kadar paramın suyunu çektirdin, o da bir gün dediğini yapacak. Benim için hepsi bir. Babama her şeyi kendim anlatacağım, senin de cehenneme kadar yolun var.”

Dunsey fazla ileri gittiğini ve pısırık Godfrey’i bile karar vermeye itecek bir noktanın bulunduğunu anladı. Ama umursamaz bir havayla şöyle dedi:

“Nasıl istersen; ama ben önce bir yudum ale içeceğim.” Çıngırağı çalarak kendini koltuğun üstüne doğru attı ve kamçısının sapıyla pencere pervazını hafifçe tıkırdatmaya koyuldu.

Godfrey, parmaklarıyla ceplerinin içindekileri huzursuzca evirip çevirerek ve döşemeye bakarak, sırtı hâlâ ateşe dönük, dikiliyordu. O iri, kaslı yapısında hayvani bir cesaret vardı, ama iş yere serilmek ya da gırtlağı sıkılmak dışındaki tehlikelere karşı kahramanlık etmeye gelince bir karar

vermesine yardımı dokunmuyordu. Doğasındaki kararsızlık ve korkaklığa bağlı olarak tavır koyamaması, onu her iki yana da eşit biçimde çeken abartılı bir duruma sokuyordu, çok geçmeden huzursuzluğu Dunstan'ı kışkırtmaya ve bir adım atarak şimdiki beladan daha katlanılmaz görünen, başına açması kaçınılmaz olan dertler yerine her türlü ihanet olasılığını göze almaya itti. İtiraf etmesinin doğuracağı sonuçlar şansa bağlı değil kesindi, oysa ihanetinki belirsizdi. Bu kesinliği böylesine yakından görünce gevşeyip kararsızlığa ve bocalamaya düştü. Küçük bir derebeyinin mirastan mahrum bırakılmış, harıl harıl çalışmaya da dilenmeye de aynı ölçüde gönülsüz oğlu, yerin ve göğün yardımıyla yukarıya doğru ilk baş verdiği yerde güzelce büyüyen köklerinden ayrılmış bir ağaç kadar çaresiz durumdaydı neredeyse. Belki biraz keyif de alarak Nancy Lammeter'in bu koşullarda kazanılıp kazanılamayacağını araştırmayı düşünmek mümkün olabilirdi; ama miras gibi kaçınılmaz biçimde onu da yitireceği, kendisini aşağılayan ve toparlanmaya çalışmak için onu parmağını kımıldatmaktan alıkoyan o bağ dışındaki tüm bağlarını kesmek zorunda kalacağı kesin olduğundan, her şeyi itiraf ettiği takdirde önünde "askere yazılmaktan" başka hiçbir gelecek düşleyemiyordu, bu da saygıdeğer ailelerin gözünde intihardan farksız, atılacak en ümitsiz adımdı. Hayır! Kendi çözümündense rastlantılara güvenmeyi yeğlerdi; kendini hiçbir zevkli yanı kalmamış soğuk karanlığa atmaktansa, tepesinde sallanan kılıca ve yüreğinde yer eden korkuya rağmen şölene katılıp sevdiği şarabı yudumlamayı yeğlerdi. Başındaki tehdidin gerçekleşmesi durumuyla karşılaştırınca, Dunstan'a atla ilgili o büyük ödünü verme çözümü gözüne daha kolay görünmeye başladı. Ama konuşmayı, tartışmayı sürdürmenin dışında bir yere kaydırıp yeniden başlatmaya da gururu izin vermedi. Dunstan da bunu bekliyor ve alesinden her zamankinden daha ufak yudumlar alıyordu.

Godfrey acı bir sesle, "Alaz'ı satmamdan böylesine soğukkanlılıkla söz edişin," diye patladı, "tam da sana yaraşır bir şey; benim düşünebileceğim son şey bu ve ömrümde sahip olduğum en iyi at. İçinde bir kıvılcımlık gurur olsaydı ahırlarımızın boşaldığını görmekten ve herkesin bu duruma

dudak bükmesinden utanırdın. Ama birine kötü bir pazarlık ettiğini hissettirme zevki uğruna, kendini bile satacağına inanırım."

Dunstan, gücenmiş de bağışlarmış gibi, "Vay, vay," dedi, "bakıyorum da hakkımı teslim ediyorsun. İnsanları pazarlığa sokma konusunda bir mücevher olduğumu bilirsin. Bu yüzden Alaz'ı benim satmama göz yummanı salık veriyorum sana. Ona yarın avda senin yerine zevkle binerim. Eğerin üstünde senin kadar yakışıklı görünmem ama ata fiyat biçecekler, biniciye değil."

"Evet, ne yazık ki atımı sana emanet edeceğim!"

Dunstan, büyük bir umursamazlık havasında pencere pervazını tıkırdatırken, "Nasıl istersen," dedi. "Fowler'ın parasını ödeyecek olan sensin; beni ilgilendirmiyor. Bramcote'a gittiğinde ondan parayı alan da sensin, derebeyine paranın ödenmediğini söyleyen de. Yapabileceğim bir şey yok, sonuçta parayı bana vermeye kendini zorunlu hissetmek de senin tercihindi. Parayı ödemek istemezsen de öyle olsun; benim için fark etmez. Ama yarın senin o kadar uzağa gitmenin uygun olmadığını gördüğümden atı satma işini üstlenerek durumunu seve seve kolaylaştırırım."

Godfrey birkaç dakika sessiz kaldı. Dunstan'ın üstüne atlayıp kırbacı elinden çekip almayı ve eşek sudan gelene kadar onu kırbaçlamayı çok isterdi; kendisini alıkoyan herhangi bir bedensel korku değildi; ama kızgınlığından daha güçlü duygularla beslenen başka türden bir korkunun pençesindeydi. Yeniden konuşmaya başladığında sesi bu kez yarı gönül alıcıydı.

"Pekâlâ, at konusunda saçma sapan davranmazsın, değil mi? Uygun fiyata satıp parasını da getirirsin sanırım. Getirmezsen, biliyorsun, her şey mahvolur; çünkü güvenebileceğim başka hiçbir şeyim kalmadı. Tabii senin kafan da kırılırsa eğer, evden atılmamdan o kadar da zevk duyamazsın."

Dunstan doğrulurken, "Tamam, tamam," dedi. "Sanırım yola geldin. Yaşlı Bryce'ı yolacak kişi benim. Eğer satarsam, at için bir yüzlükle yirmilik getireceğim sana."

Godfrey böyle bir engelin çıkmasını dileyip dilemediğini pek de bilemeden, "Ama belki dünkü gibi yarın da bardaktan boşanırcasına

yağmur yağar, o zaman da gidemezsin," dedi.

"Bir şey olmaz," dedi Dunstan. "Havadan yana şansım hep yaver gitmiştir. Sen gitmek istersen yağmur yağabilir. Bildiğin gibi elin hiç iyi gelmez senin, bense hep kazanırım. Senin güzelliğin benimse şansım var, üç kuruşa sahip olmak istiyorsan beni yanında tutmalısın; bensiz hiçbir yere varamazsın."

Godfrey, "Kes sesini, kahrolası!" dedi sertçe. "Yarın da ayık olmaya bak, yoksa kafa üstü çakılmış olarak eve dönersin, üstelik olan da Alaz'a olur."

Dunstan kapıyı açarken, "İçini ferah tut sen," dedi. "Yapılacak bir pazarlık varken çift gördüğüme hiç tanık oldun mu? Bu, işin eğlencesini bozar. Ayrıca düşsem de mutlaka ayaklarımın üstüne düşeceğime emin ol."

Bu sözlerle Dunstan kapıyı çarpıp çıktı ve Godfrey'i avlanmanın, içmenin, kâğıt oynamanın heyecanı ya da Miss Nancy Lammeter'i görmenin az bulunur ve yabana atılmayacak zevki bir yana bırakılırsa, epeydir süregelen kişisel durumu üstüne o acı düşünceleriyle baş başa bıraktı. Üst kültüre eşlik eden yüksek duyarlılığın incelikli ve çeşitlilik gösteren acıları belki de kaba saba zihinleri kendi üzüntü ve hoşnutsuzluklarının aralıksız, ivedi yoldaşlığına terk eden kişiselliğin dışındaki zevk ve avuntuların iç karartıcı yoksunluğuyla kıyaslandığında daha değersiz durumdadır. Pek yavan kişiler diye düşünmeye yatkın olduğumuz o köylü atalarımızın, bedenleri eğerlerin üstünde günden güne ağırlaşırken tarlalarını sürmekten başka işi gücü bulunmayan ve ömrünün kalan günlerini can sıkıntısının köreltiği duygularla yarı kayıtsızlık içinde geçiren o adamların yaşamlarının bile kendi içinde dokunaklı bir tarafı vardı. Onların da başına felaketler gelir ve hatalarının bedelini pahalıya öderlerdi: Belki de tatlı bir bakirenin aşkı, saflığın, düzenin ve huzurun imgesi, gözlerini günlerin pek de uzun görünmediği, hatta isyansız geçen bir yaşamın hayaline açmış, ama bakire elde edilememiş ve hayal de geçip gitmişti, işte o zaman ne kalmıştı ellerinde? Özellikle avlanmak ya da avlaklarda silah taşımak için fazla şişmanlamış, ama içip neşelenmek ya da kızgınlıktan köpürmek ve böylece yıl boyu hevesli bir coşkuyla daha önce de yineledikleri aynı lafları geveleyip durmaktan başka ne kalmıştı?

Doğuştan gelen iyi yüreklililiklerine şükürler olsun, yüzleri kızaran ve bakışları donuk bu adamların arasında kimileri vardı ki isyan bile zalimliğe itememişti onları; daha pek gençken üzüntünün ve pişmanlığın delici ucunu hissetmiş, güvendikleri dağlara karlar yağmış ya da bacakları hiçbir çabayla yerinden sökülemeyecek biçimde prangalara vurulmuş adamlardı bunlar ve hepimizce bilinen bu hüzün verici koşullar altında, düşüncelerinin sonsuz bir döngüyle arşınlayıp durdukları kendi küçük tarihleri dışında hiçbir yerde huzur bulması olası değildi.

En azından Godfrey Cass'ın yaşamının yirmi altıncı yılında içinde bulunduğu durum böyleydi. Vicdanındaki bir kıpırtı, her özel ilişkinin esnek kişiliklerde ortaya çıkardığı o ufak tefek, tanımlanması güç etkilerin de yardımıyla yaşamını mahveden gizli bir evliliğe sürüklemişti onu. Bu, Godfrey'in acı anılarının mahremiyetinden dışarı çıkmaması gereken kötü bir aşağılık tutkunun, yanılsamanın ve yanılsamadan uyanışın çirkin öyküsüydü. Bu yanılsamanın bir bakıma, ağabeyinin küçük düşürücü evliliğinde kıskançlıkla karışık nefretini ve açgözlülüğünü hemen tatmin etmenin yolunu görmüş Dunstan tarafından kendine kurulan tuzaktan kaynaklandığını çoktandır bilmekteydi. Godfrey kendisini basit bir kurban gibi hissedebilseydi, kaderin ağzına verdiği demir lokmanın yarası biraz daha katlanılır biçim alırdı. Tek başınayken duyulur duyulmaz biçimde savurduğu küfürlerin Dunstan'ın şeytanca kurnazlığından başka bir hedefi olsaydı, yüreği itirafın doğuracağı sonuçlarla daha az daralabilirdi. Ama küfür etmesi gereken bir şey daha vardı; telkinlerinin etkileri çoktan geçip gittiğinde bütün aptallıklarımız ve fenalıklarımız bize nasıl görünüyorsa, şimdi artık onun da gözüne çılgınca ve açıklanamaz görünen kendi berbat aptallığıydı bu. Tam dört yıldır Nancy Lammeter'i kendisine geleceği sevinçle düşündürten kadın olarak görmüş ve ona sessiz, sabırlı bir tapınmayla kur yapmıştı: Karısı olacak ve yuvasını babasının evinde asla görmediği biçimde sevgi dolu bir yere dönüştürecekti; her zaman yakınında bulunacağı için, kendisine hiç zevk vermeyen, yalnızca içindeki boşluğu doldurmanın hummalı bir yolu olan o aptalca alışkanlıklarından kurtulması da kolay olacaktı. Aslında

Godfrey evcimen yaratdılışlıydı, ocağın yüreklere hiçbir sıcaklık salmadığı, gündelik alışkanlıkların bir düzenin varlığıyla cezalandırılmadığı bir evde büyümüştü. Uysal yapısı karşı konulmaz biçimde bir aile arayışına yol açmıştı; bu arayışta sürekli bir sevilme ihtiyacı, peşinden gitmeyi kolay bulduğu, iyiliğe yöneltecek bir otorite özlemi, Lammeter'lerin evindeki gibi Nancy'nin, dürtülerin uykuya daldığı ve kulakları çalışmaya, ağırbaşlılığa ve huzura davet eden o güzel meleğin sesi ve sabahın erken, parlak saatlerine benzer gülümsemesiyle aydınlanan bir zarafet, saflık ve cömert bir düzenlilik ortamı umudu vardı. Ama yine de bu cennetin umudu, kendisini sonsuza kadar bundan yoksun bırakacak bir durumdan kurtarmaya yeterli gelmemişti. Nancy'nin onu sağlam adımlar atmanın kolay olduğu yeşil kıyılara çekeceği, ipekten yapılma, güçlü ipi sıkı sıkıya tutmak yerine, kendini içinde debelenmesinin boşuna olduğu çamura ve balçığa sürüklemelerine göz yummuştu. Sağlıklı tüm güdülerini kendisinden çalan, çileden çıkarıcı bağlarla bağlamıştı kendisini.

Ancak şu an içinde bulunduğundan daha kötüsü de vardı: Çirkin sır açığa çıktığında içine düşeceği durum; aile şerefine sürdüğü lekeden ötürü babasının şiddetli öfkesinin sonuçlarına katlanmak; belki de yaşamak için bir çeşit neden sunan, kalıtımsal hakkı olan rahatlığa ve saygınlığa sırtını dönmek zorunda kalacağı ve Nancy Lammeter'in gözünden de gönlünden de sonsuza dek çıkarılacağı o kötü günün savuşturulmasına yönelik, sürekli biçimde her şeyi bastıran arzu. Arası ne kadar uzarsa, kendisini uğruna sattığı iğrenç sonuçların hiç olmazsa bir kısmından kurtulma şansı da o kadar artacak; eline Nancy'yi görmenin ve onun yavaş yavaş kazandığı beğenisine dair ufak tefek belirtileri bir araya getirmenin tuhaf hazzını yakalama fırsatları geçecekti. Ondan, ileri atılıp da yalnızca zincirlerinin kendisini yaralamasından başka sonuç vermeyen ulaşılmaz, parlak kanatlı bir ödülden kaçarcasına uzaklaştığı haftalar geçtikten sonra, ara sıra gelişigüzel biçimde bu hazza doğru çekiliyordu. Şimdi de o yanıp tutuşma nöbetlerinden birindeydi ve ertesi günkü ava gönülsüz oluşunun başka bir nedeni daha bulunsa bile, özlemini bir yana atmaktansa Alaz'ı Dunstan'a emanet etmek konusunda kendisini iknaya yetecek ölçüde güçlüydü bu

nöbet. Öteki neden ise, ertesi sabahki buluşmanın, hayali kendisine her gün biraz daha tiksinti veren ve etraftaki her yerin onun varlığıyla dolduğunu sandığı mutsuz kadının yaşadığı pazaryeri kasabası Batherley yakınlarında gerçekleşecek olmasıydı. İnsanın yanlış bir iş yaparak kendisi için yarattığı boyunduruk, en yumuşak başlı kişilikte bile nefret doğurur; iyi huylu, yüreği sevgi dolu Godfrey Cass da hızla, hazır bir yuva bulmuşa benzeyen kötü ruhlar gibi içine bir girip bir çıkan zalim dileklerin musallat olduğu, ümitsiz bir adama dönüşüyordu.

Bu akşam zaman öldürmek için ne yapacaktı? Gökkuşağı'na gidip horoz dövüşü hakkında konuşmalara kulak verebilirdi pekâlâ; herkes oradaydı ve orada başka ne yapılırdı ki? Ancak kendi adına, horoz dövüşü filan umurunda değildi. Enfiye, önüne yatmış bir süredir kendisini gözleyen kahverengi Spanyel, artık beklediği okşayış için sabırsızlıkla üstüne atladı. Ama Godfrey aldırmadan onu bir kenara itip odadan çıktı. Belki de koşacağı açık başka hiçbir kapı göremeyen, gücenmemiş Enfiye de boynunu bükerek sahibini izledi.

6 1671 yılında çıkarılmış bir yasa, koruma altında olan hayvanların avlanmalarını koşula bağlamış ve para cezaları öngörmüştü. Kiracı çiftçiler ekinlerine zarar veren bu hayvanların itlafı için toprak sahibine bağımlıydılar ve sıklıkla sorunlar çıkardı. (ç.n.)

7 Uzun tüylü, sarkık kulaklı bir köpek türü. (ç.n.)

Dördüncü Bölüm

Sabahın köründe, avcı olduğunu gizleyerek atını sürmesi gereken birinin sessiz ilerleyişiyle yola düşen Dunstan, yolunu ortasında bir zamanlar bir taş yontucusunun kulübesi olan, şimdi ise on beş yıldır Silas Marner'ın oturduğu evin bulunduğu, taşocağı denilen yere yakın en uçtaki sokaktan geçirmek zorunda kalmıştı. Burası bu mevsimde çevresindeki ıslak, çiğnenmiş balçık ve terk edilmiş ocaktaki kızıl, çamurlu suyla oldukça iç karartıcı görünüyordu. Oraya yaklaşırken Dunstan'ın ilk düşüncesi buydu; ikincisi ise tezgâhının tıkırtısını duymaya başladığı yaşlı, ahmak dokumacının bir yerlerde saklı epeyce parasının bulunduğuydu. Nasıl olmuştu da sık sık Marner'in pintiliğine dair konuşmalar duyan Dunstan Cass, genç derebeyinin olası zenginliğinin eksiksiz teminatına karşılık yaşlı adamı ödünç para vermesi için korkutmasını ya da aklını çelmesini Godfrey'e önermeyi akıl etmemişti? Bu çare şimdi ona öyle kolay ve öyle akla yatkın geliyordu ki, özellikle Marner'ın definesinin Godfrey'in acil ihtiyaçlarını karşıladıktan başka, üste para kalacak ve sadık kardeşini de rahat ettirecek kadar büyük olması ihtimalini düşününce az kalsın atın başını eve doğru çevirecekti. Godfrey önerisini kabul etmeye razı gelecekti: Alaz'dan ayrılmamasını sağlayacak bir planın üstüne hevesle atlardı. Ama Dunstan'ın düşünceleri bu noktaya vardığında yoluna devam etme düşüncesi ağır basıp galip geldi. Godfrey'e o zevki tattırmayı istemedi:

Godfrey Efendinin canının yanmasını tercih etti. Dahası, satılacak bir atının bulunduğunu bilmenin verdiği kendini beğenmişlik, pazarlık etme, caka satma ve muhtemelen de birini ağına düşürme fırsatına sahip olmak hoşuna gidiyordu. Ağabeyinin atını satmanın tüm zevkini tadabilecekti, ama Godfrey'in Marner'ın parasını ödünç alması o kadar zevk vermezdi. Böylece yoluna devam etti.

Kesinlikle emin olduğu gibi Bryce ve Keating oradaydılar; o kadar şanslı bir herifti Dunstan.

Uzun zamandır Alaz'da gözü olan Bryce, "Selam!" dedi, "Bugün ağabeyinin atının üstündesin, nasıl oldu?"

Gerekli gereksiz yalan söylemekten zevk alan ve dinleyenin kendisine inanıp inanmamasının bu zevki bozamadığı Dunstan, "Ha, değiş tokuş ettik," dedi, "Alaz artık benim."

Cevap olarak başka bir yalanla karşılaşacağından kuşku duymayan Bryce, "Ne! Senin o sütçü beygirinle değiş tokuş mu etti?" dedi.

Dunsey, "Ya, aramızda ufak bir hesap vardı," dedi umursamadan, "Alaz da o hesabı kapattı. Pek istemesem de atı alarak ona iyilik ettim; çünkü Jortin'in kısraklarından biri için can atıyordum; daha üstüne atlar atlamaz nasıl safkan bir şey olduğunu anlıyor insan. Ama artık Alaz benim olduğuna göre onunla yetinmem gerekiyor; gerçi geçen gün Flitton'da adamın teki yüz elli vermeyi teklif etti; gözü sargılı, yeşil yelekli bir adam; Lord Cromleck için alacakmış. Ama Alaz'ı elimde tutmaya kararlıyım: İş çitlerden aşmaya gelince onun üstüne at tanımıyorum. Kısrak safkan, ama arka bacakları biraz zayıf."

Bryce, Dunstan'ın atı satmak istediğini bal gibi tahmin etmişti ve Dunstan da onun bunu tahmin ettiğini biliyordu (at alışverişi insanoğluna özgü böyle maharetli bir tarzda yürütülen işlemlerden yalnızca biridir); Bryce alaycı bir tavırla cevapladığında, her ikisi de pazarlığın daha ilk aşamada olduğunu biliyordu:

"Bak işte, buna şaşarım; onu elinde tutmak istemene şaşarım; çünkü değerinin yarısı kadar daha fazla para teklif edildiğinde atını satmak

istemeyecek hiç kimseyi tanımıyorum. Bir yüzlük alırsan kendini şanslı say.”

Şimdi Keating de atını yanlarına sürmüştü ve pazarlık biraz daha kızıştı. Alışveriş Alaz’ın Batherley ahırlarında sapasağlam teslimi sırasında ödenmek üzere yüz yirmiye Bryce tarafından satın alınmasıyla sona erdi. Dunsey’in aklına o günkü avdan vazgeçip bir an önce Batherley’e yol almanın ve Bryce’ın dönmesini beklerken cebinde parasıyla, kendini eve götürecek bir at kiralamanın daha akıllıca bir iş olabileceği geldi. Ama şansına duyduğu güven ve pazarlığın sonuçlanması şerefine cepşişesinden çektiği bir yudum brendinin verdiği cesaretle, bir koşu tutturma arzusu üstesinden gelinebilecek kadar kolay değildi, hele altında çitleri aşarken herkesin hayranlığını kazanacak bir at varken. Ancak Dunstan atını çok yüksek bir çitin üstüne sürünce çitin kazığı atı delip geçti. Beş kuruş değeri bulunmayan kendi çirkin bedeni hiçbir yara almadan kurtuldu; ama kendi fiyatından habersiz olan zavallı Alaz böğrünün üstüne yıkıldı ve son nefesini verdi. Dunstan’ın az bir zaman önce tam zafer kazanacağı sırada üzengisini düzeltmek için eğildiğinde, bu kısa duraksamanın kendisini avın gerisinde bırakmasına küfürler savururken öfkesinin etkisiyle çitlere körlemesine dalması yüzünden olmuştu bu. Ölümcül kaza gerçekleştiğinde tazılarla arayı kapatmak üzereydi ve bu yüzden gerilerinde olup biteni kendine dert etmeyen ve Alaz’ın düştüğü yolun epeyce uzağında bulunduklarından oradan geçmeleri mümkün görünmeyen, sürüden ayrılmış hevesli binicilerin arasında önde gidiyordu. Sonradan doğacak sonuçlardansa şimdi karşılaştığı sıkıntıları daha çok dikkate alma eğilimindeki Dunstan, ayaklarının üstüne doğrulup da Alaz’ın işinin bittiğini görür görmez hiçbir gözbağcılıkla hayranlık yaratılamayacak bu durumun tanığının bulunmamasından hoşnutluk duydu. Toparlandıktan sonra bir yudum brendi ve biraz daha küfür yardımıyla kendine gelip sağındaki çalılıklara doğru elinden geldiğince hızlı yürüyüp içlerine daldı; bu çalılıkların içinden, ava katılanlardan biriyle burun buruna gelme tehlikesi olmaksızın Batherley’e yol alabileceğini akıl etmişti. Niyeti oradan bir at kiralayıp onunla eve gitmekti, çünkü elinde bir tüfek bulunmaksızın

yolda miller boyunca yürümek kendi türündeki ateşli bütün delikanlılar gibi onun için de söz konusu bile edilemezdi. Ona aynı zamanda Marner'ın parasını da teklif edeceği için, Godfrey'e kötü haberi vermeyi fazlaca dert etmiyordu ve Godfrey her zaman yaptığı gibi kendisine ufacık bir yararı dokunmayacak yeni bir borç altına girme düşüncesinden dolayı bu teklifi reddetse de uzun süre direnemeyecekti: Dunstan'ın Godfrey'i herhangi bir konuda endişeye düşürebileceğinden kuşkusu yoktu. Marner'ın parasına dair düşüncesi bütün canlılığıyla büyümeyi sürdürüyordu, artık bu paraya duyduğu ihtiyaç yakıcı hal almıştı; Batherley'de bir yayanın çamurlu çizmeleri içinde boy göstermek ve seyislerin sırıtkan sorgulayıcılıklarıyla karşılaşmak düşüncesi, Raveloe'ya bir an önce varıp isabetli planını yürürlüğe koyma sabırsızlığının önünde sevimsiz biçimde dikiliyordu ve homurdanıp dururken yelek cebini rasgele karıştırması, işaretparmağının denk geldiği iki üç bozuk paranın, ahır sahibinin ödemediği sürece Dunsey Cass'la bir daha asla iş yapmayacağını belirttiği o ufak borcu kapatmak için pek yetersiz kalacağı gerçeğini hatırlatmaya yetti. Aslında koştuğu yön onu evden de, Batherley'den de aynı uzaklıkta bulunduğu bir yere getirmişti; ama zihin açıklığı bakımından pek de dikkat çeken biri olmayan Dunsey bu sonuca yalnızca, kendinden beklenmeyecek biçimde, eve doğru gitmeyi seçmesinin başka nedenleri bulunduğunu yavaş yavaş kavramasıyla varmıştı. Saat neredeyse dörde gelmişti ve sis çökmeye başlıyordu; ne kadar erken yola koyulursa o kadar iyi olacaktı. Alaz düşmeden hemen önce, yolu karşıdan karşıya geçtiğini ve işaret levhasını gördüğünü hatırladı; böylece paltosunun düğmelerini ilikleyip, av kamçısının ipini sapının etrafına sıkıca dolayarak ve kendini beğenmiş bir edayla, sanki gafil avlanmadığına kendini inandırmaya çalışır gibi çizmesinin konçlarına vurarak, şöyle bir giyinip kuşanmış da Gökkuşağı'nın seçkinlerinin hayranlığını üstüne çekecekmişçesine, kayda değer bir gayretle sağladığı bir başarı kazanmaya çalışıyormuş duygusu içinde yola koyuldu. Dunsey gibi bir delikanlı, böylesine alışılmadık biçimde bir gezinti havasında yürümek zorunda kalınca, elindeki kamçı durumundaki sıradışı, şaşırtıcı havayı bir parça düzeltiyordu ve Dunstan yoğunlaşan sisin içinde ilerlerken kamçısıyla hep

sağa sola vuruyordu. Bu, izinsiz aldığı Godfrey’in sapı altın kamçısıydı; Dunstan bunu taşırken altın sapın üzerine derin biçimde kazınmış Godfrey Cass adını elbette kimse göremezdi, başkaları yalnızca ne kadar güzel bir kamçı olduğunu görebiliyorlardı. Dunsey, gözüne acınası biri gibi görüneceği bir tanıdıkla karşılaşmaktan korkmuyor değildi; çünkü sis insanlar birbirine iyice yaklaştığında kişiyi perdeleyemezdi; ama sonunda kimseye rastlamadan kendisini Raveloe’nun tanıdık sokaklarında bulduğunda, sessizce bunun da her zamanki iyi şansından kaynaklandığını düşündü. Ama akşam karanlığının da yardımıyla sis artık arzuladığının da ötesinde bir perdeye dönüşmüştü, ayaklarının kayıp içine girdiği tekerlek izlerini de, geri kalan her şeyi de öylesine gizliyordu ki çalı kümelerine yaklaşırken kamçısını alçak çalıların üstünde dolaştırarak adımlarını yönlendirmek zorunda kalıyordu. Çok geçmeden taşocaklarının oradaki açıklığa yaklaşacağını düşündü: Çalı kümelerinin aralandığı yerde olmalıydı. Ancak tam olarak söylemek gerekirse, o anda Silas Marner’in kulübesinden geldiğini tahmin ettiği ışık parıltılarından başka koşullar altında hiç beklemeyeceği bir biçimde buldu orayı. O kulübeyle orada saklı duran para, yürüyüşü boyunca hiç aklından çıkmamıştı ve dokumacıyı, faiz hatırına, tatlı sözlerle parasından ayrılmaya ikna edip kandırmanın yollarını kurmuştu. Dunstan, tatlı sözlere sanki birazcık gözdağı da eklemesi gerektiğini düşünüyordu, çünkü faizin sağlayacağı faydaların hesabını yapmak ikna için ona yeterince güçlü bir koz sunmaya yetmiyordu ve teminata gelince, bunu da bir adamı parasının ödeneceğine inandırıp aldatmanın belirsiz bir yolu gibi görüyordu. Pintiyle yürütülecek pazarlık, Godfrey’in kendinden daha cüretkâr ve kurnaz kardeşine bırakmakta tereddüt etmeyeceği bir görevdi tümüyle: Dunstan bu konuda kararını vermişti ve Marner’in panjurlarının arasından sızan ışığı gördüğü anda, tanışma faslına zaman yitirmeden girişmek kendisine oldukça doğal görünmeye, dokumacıyla konuşmak fikri de son derece yakın gelmeye başlamıştı. Gidişatı kolaylaştırabilecek birkaç şey olabilirdi: Dokumacının bir fenerinin olması akla yatkındı ve Dunstan da yol aramaktan yorulmuştu. Hâlâ evinden üç çeyrek mil kadar uzaktaydı ve sisin yerini yağmur

aldığından sokak sevimsiz biçimde kayganlaşmaya başlamıştı. Yolun kıyısına çıktı; biraz da doğru yolu şaşırmayayım diye korkusundandı bu, çünkü ışığın kulübenin ön tarafından mı, yan kısmından mı geldiğinden emin değildi. Ama ayağının altındaki toprağı kamçısının sapıyla yoklaya yoklaya sonunda düşmeden kapıya varabildi. Yaşlı dokumacının ani bir sesten irkileceği düşüncesiyle pek eğlenerek kapıya sertçe vurdu. Karşılık olarak hiçbir kıpırtı duymadı: Kulübe tam bir sessizlik içindeydi. Dokumacı yatmış mıydı yoksa? Peki, öyleyse niye lambayı açık bırakmıştı? Bir pinti için tuhaf bir unutkanlıktı bu. Dunstan, kapıya sertçe bir kez daha vurdu ve bir karşılık beklemeden kapıyı sarsıp mandalını aşağı yukarı hareket ettirmek niyetiyle, demirli olduğundan kuşku duymaksızın parmaklarını mandalın deliğinden geçirdi. Ama bu iki yönlü hareket sonunda kapının açıldığını görüp şaşırdı, kendisini kulübenin her köşesini, yatağı, tezgâhı, üç iskemleyle masayı aydınlatan ve ona Marner'ın orada olmadığını gösteren parlak bir ateşin önünde buldu.

O anda Dunsey için hiçbir şey tuğla ocaktaki parlak ateşten daha davetkâr olamazdı: İçeriye girdi ve hemen ateşin başına oturdu. Ateşin üstünde henüz pişmekte olsa da, aç bir adamı davet eden başka bir şey daha vardı. Şişi olmayan bazı ev sahiplerinin yaptığı gibi, büyük bir kapı anahtarının içinden geçirilen bir telle çaydanlık askısına tutturulmuş ufak bir parça domuz eti. Ama belli ki ev sahibinin yokluğunda hızlı pişmesini engellemek için et askının en uzak ucuna asılmıştı. Demek yaşlı tilki akşam yemeğinde et yiyor diye düşündü Dunstan. İnsanlar onun iştahını bastırmak için küflü ekmek yediğini söylerlerdi hep. Ama böyle bir akşamda, bu saatte yemeğini ocakta, kapısını da açık bırakıp nereye gitmiş olabilirdi ki? Dunstan'ın yolda yürürken çektiği güçlük, ona dokumacının belki de gaz almak ya da bunun gibi kısa sürecek bir iş için dışarıya çıktığını ve ayağının kayıp taşocağına düştüğünü düşündürdü. Bu da Dunstan'a tümüyle tuhaf sonuçlar taşıyan, ilginç bir fikir gibi geldi. Dokumacı öldüyse, parası kime kalacaktı? Parasını nereye sakladığını kim bilecekti? Birinin gelip parayı aldığını kim bilecekti? Kanıtların inceliklerine kadar vardırmadı işi: "Para nerede?" biçimindeki asıl soru, şimdi dokumacının ölümünün pek de kesin

olmadığını tümüyle unutturacak kadar pençesine almıştı onu. Kalın kafalı biri bir kez arzusunu coşturan bir şeyin etkisine girdi mi, bu etkiyi başlatan izlenimin baştan aşağı sorunlar barındırdığı aklından tümüyle çıkıp gider. Dunstan'ın kafası da olası herhangi birininki kadar kalındı. Köylülerin definelerini saklayabilecekleri üç yer olduğunu işitirdi hep: Çatı, yatak ya da döşemede bir oyuk. Marner'ın kulübesinin çatısı yoktu ve açgözlülüğünün dürtüsüyle hızlıca düşündükten sonra, Dunstan'ın ilk işi yatağa gitmek oldu; ama bunu yaparken gözleri de ateşin ışığıyla belirginleşen, üstüne kum serpilmiş tuğlaların ayırt edilebildiği döşemeyi merakla taradı. Ama her yanı değil, çünkü bir yeri gizlemek için serildiği pek belli olan ve üzerinde parmak izleri bulunan kumla kaplı bir tek kısım vardı. O da tezgâhın pedallarının yakınındaydı. Dunstan hemen oraya yöneldi, kamçısıyla kumları süpürdü ve kancanın ince tarafını tuğlaların arasına sokunca bunların yerinden oynadığını gördü. Aceleyle iki tuğlayı yerinden çıkardı ve araştırmasının amacına ulaştığından kuşkusu kalmadı; çünkü o iki deri torbada paradan başka ne olabilirdi ki? Ağırlıklarından anladığı kadarıyla da içleri altınla dolu olmalıydı. Dunstan daha başka torba var mı diye oyuğun içini yokladı; ardından tuğlaları alelacele yerlerine koydu ve üstlerine kum yaydı. Kulübeye girmesinin üstünden beş dakika bile geçmiş sayılmazdı ama ona çok uzun bir süre gibi görünüyordu ve Marner'ın sağ olabileceği, her an kulübeye girebileceği olasılığını aklının ucundan geçirmese de elinde torbalarla doğrulurken anlatılması güç bir korkunun pençesine düştü. Aceleyle dışarının karanlığına çıkacak ve elindeki torbaları ne yapacağını sonra düşünecekti. Işık selinin içinde kalmamak için kapıyı arkasından hemen kapattı: Birkaç adım, panjurların arasından ve mandal deliğinden sızan ışığın onu ele vereceği noktadan uzaklaşmasına yeterliydi. Yağmur ve karanlık koyulaşmıştı, iki eli doluyken, bu yüzden de kamçısını torbalardan birinin üstünden kavrayabildiği kadar tutarken yürümenin zorluğuna rağmen halinden memnundu. Bir iki metre gittikten sonra acele etmesine gerek kalmayacaktı. Böylece karanlığa karıştı.

Beşinci Bölüm

Dunstan Cass kulübeye arkasını döndüğünde, omuzlarına palto niyetine attığı çuvalı ve elinde feneriyle güçlükle ilerleyen Silas Marner da ancak yüz metre uzaktaydı. Bacakları yorulmuştu, ama kafası dingin, herhangi bir değişiklik önsezisinden yoksundu. Güvenlik duygusu genellikle inançtan çok alışkanlıktan kaynaklanır ve bu nedenle koşullarda paniğe kapılmayı gerektirebilecek bir değişiklik ortaya çıktığında da çoğu kez varlığını sürdürür. İşte bu alışkanlık mantığı içinde, geçen sürenin olayın gerçekleşmesini an meselesi kılmasının ek bir neden oluşturduğu sırada bile, bu zaman diliminin sona erişi olayın niçin gerçekleşmeyeceğinin sözde kanıtı olarak gösterilir hep. Adamın biri çatısı çökmeye başlamış olsa da hiçbir tehlikeden endişe duymamasına kırk yıl boyunca bir madende burnu bile kanamadan çalışmasını neden olarak gösterir ve bir insan ne kadar yaşlanırsa kendi ölümüne dair bir inancı sürdürmesinin de o kadar güçleşmesi karşılaştığımız bir durumdur. Yaşamı Marner'ınki gibi tekdüze geçen ve değişim fikriyle kendisini canlı tutacak beklenmedik ne yeni bir insan gören, ne de yeni olaylar işiten birinde de alışkanlığın bu etkisi güçlüdür ve bu da evinden ayrıldığı sırada hazinesi her zamankinden daha korunmasızken kafasının niye rahat olduğunu kolayca açıklıyor. Silas çifte bir mutlulukla yemeğini düşünüyordu; ilkin sıcak ve iştah açıcı olacaktı, ikincisi de kendisine hiçbir masraf açmayacaktı. Çünkü o ufak domuz eti

parçası, o gün evine güzel bir keten bezi götürdüğü mükemmel ev hanımı Miss Priscilla Lammeter’den bir armağandı, Silas da ancak bunun gibi armağanlar vesilesiyle kendisini kızarmış etle şımartıyordu. Akşam yemeği en sevdiği yemekti, çünkü şenlik zamanına, altınının yüreğini ısıttığı sıraya denk geliyordu; ne zaman kızarmış ete sahip olsa bunu hep akşam yemeğinde yemeyi tercih ederdi. Ama bu akşam domuz parçasını ustaca tele takıp, telin uçlarını kapı anahtarına geçirip bükmesinin ve askıya iliştirmesinin üstünden çok geçmeden iyi cins bir iplik yumağının sabahleyin erkenden tezgâhına gerilmiş olması zorunluluğunu hatırlamıştı. Bu belleğinden çıkmıştı, çünkü Mr. Lammeter’lerden gelirken köyün içinden geçmemişti; ama sabahleyin sağa sola giderek zaman yitirmesi söz konusu bile olamazdı. Epeyce pis bir sis bastırıyordu; ama Silas’ın rahatından daha çok sevdiği şeyler vardı; böylece eti askının en ucuna itip feneri ve eski çuvalıyla kuşanarak olağan bir havada yirmi dakikadan çok sürmeyecek iş için yola koyuldu. Sıkıca bükülmüş teli çözüp akşam yemeğini geciktirmeyi göze almadan kapısını kilitleyemezdi; bu fedakârlığı yapmasına da değmezdi. Bunun gibi bir gecede hangi hırsız taşocaklarına kadar gelebilirdi? Geçen on beş yıl boyunca gelmeyen hırsız niçin özellikle bu gece gelsindi? Bu sorular Silas’ın zihninde öyle çok da belirgin değildi; yalnızca kendisini endişeden kurtaracak belli belirsiz bir kurguya hizmet ediyordu.

İşini görmüş olmanın iç huzuruyla kapısına vardı: Açtı ve miyop gözlerinin önünde her şeyin bıraktığı gibi durduğunu gördü; tek fark ateşin sıcaklığını artırarak hoş geldin çekmesiydi. Fenerini elinden bıraktı, şapkasıyla çuvalını da bir yana fırlatıp, kendi çivili postallarının izleriyle Dunstan’ın ayaklarının kumda bıraktığı izleri karıştırarak döşemeyi arşınladı. Ardından domuzu ateşe yaklaştırdı, hem eti pişirmek hem de ısınmak gibi akıllıca bir iş yapmak üzere oturdu.

Ateşin kızıllığı solgun yüzüne, tuhaf biçimsiz gözlerine ve cılız bedenine yansırken onu gören biri, Raveloe’daki komşularının gösterdiği acıma, tiksinti ve kuşkuyla karışık horgörünün nedenini anlardı belki. Yine de pek az kişi Marner’dan daha zararsız olabilirdi. Altına karşı artan hırsı ve

tapınması bile doğruluktan şaşmayan basit ruhunda başkalarını doğrudan incitebilecek hiçbir kötülüğe yol açamazdı. İnancının ışığı tümüyle sönmüş ve sevgisi kısırlaşmış olarak, varlığının bütün gücüyle işine ve parasına sarılmıştı ve insanın kendisini adadığı tüm nesneler gibi bunlar da onu kendilerine benzetmişlerdi. Başında kendini hiç durmaksızın çalışmaya vermişken, tezgâhı da karşılığında kendisini ona veriyordu ve değişmez cevabını almak için giderek daha değişmez biçimde can atmasını haklı çıkarıyordu. Üstüne eğilip çoğaldığını gördüğü altını, kendi yalıtılmışlığına benzer zorlu bir yalnızlık içinde sevme gücünü bir araya getiriyordu.

Isınır ısınmaz, altın liralarını çıkarmak için yemekten sonrasını beklemesinin epey uzun bir süre alacağını ve alışılmadık şöleninde yemeğini yerken onları masanın üstünde, önünde görmenin hoş olacağını düşünmeye başladı. Neşe şarapların en iyisidir ve Silas’ın altın liraları da bu türden altın bir şaraptı.

Yerinden doğrulup hiçbir şeyden kuşkulanmaksızın kandilini tezgâhının yakınında, döşemenin üstüne koyup herhangi bir değişiklik fark etmeden kumları bir kenara süpürdü ve tuğlaları kaldırdı. Boş oyuğun görüntüsü yüreğinin deli gibi çarpmasına yol açtı, ama altının çalındığına inanması hemen olabilecek bir şey değildi; yalnızca dehşet ve bu dehşete bir son vermeye yönelik yoğun bir çaba içindeydi. Gözlerinin kendisini aldatmış olması olasılığını düşünmeye çalışarak titreyen eliyle oyuğun içini baştan başa yokladı; sonra kandili oyuğun üzerinde tutup titremesi gitgide artarak endişeyle araştırdı. En sonunda öyle bir sarsıldı ki kandilin elinden düşmesine engel olamadı ve düşünebilmek için kendine gelmeye çalışarak ellerini başına götürdü. Geçen gece ani bir kararla altını başka bir yere koyup sonra da unutmuş muydu? Karanlık sulara gömülen biri kaygan taşların üstünde bir an için ayağını basabileceği bir yer arar ya; işte Silas da öyle, düzmece umutlara inanıyormuş gibi davranarak ümitsizlik anını savuşturdu. Dip bucak araştırdı, yatağını ters çevirip salladı, her yanını yokladı; dal parçalarını koyduğu tuğla fırının içine baktı. Araştıracak hiçbir yer kalmayınca yeniden çömeldi ve oyuğun içini bir kez daha yokladı.

Korkunç gerçekten bir anlığına kaçıp sığınabileceği tek bir sığınak bile kalmamıştı artık.

Evet, bunaltıcı bir tutkunun pençesindeyken daima düşünce bezginliğiyle birlikte gelen bir tür sığınak vardı: Bu, dışsal gerçekle dağıtılabildiği için henüz deliliğin eşiğine varmamış çelişkili hayallere duyulan inanç, olanaksızın gerçekleşmesi beklentisiydi. Silas titreyerek dizlerinin üstüne doğruldu ve masaya göz gezdirdi: Aslında altın orada durmuyor muydu? Masa bomboştu. Derken dönüp arkasına baktı; kahverengi gözlerini torbaların olası görüntülerini yakalamaya çalışır gibi boş yere süzerek, kulübesinin her köşesinde gezdirdi. Kulübesindeki her nesneyi görebiliyordu, ama altını orada değildi.

Titreyen ellerini yeniden başına götürdü ve vahşice çınlayan bir haykırış, bir ümitsizlik çığlığı koyuverdi. Bunu izleyen birkaç saniye kımıltısız durdu; ama çığlık kendisini gerçeğin ilk çıldırtıcı baskısından kurtarmıştı. Döndü ve tezgâhına doğru yürüdü, içgüdüsel biçimde bunda gerçekliğin en güçlü güvencesini arayarak iskemlesini çalıştığı yere çekip oturdu.

Artık bütün düzmece umutlar silinip kesinliğin ilk şoku geçince, hırsız fikri biçimlenmeye başlamış ve o da buna dört elle sarılmıştı, çünkü bir hırsız yakalanabilir, altın da geri alınabilirdi. Bu düşünce beraberinde yeni bir güç getirdi ve tezgâhından kalkıp kapıya yöneldi. Kapıyı açarken şiddetini iyice artıran yağmur üstüne indi. Böyle bir gecede sürülebilecek hiçbir ayak izi yoktu; ayak izleri mi? Hırsız ne zaman gelmişti? Silas'ın gündüzki yokluğunda kapı kilitliydi ve gün ışığında geri döndüğünde herhangi bir tecavüze dair hiçbir iz yoktu. Akşam da, dedi kendi kendine, her şey bıraktığı gibiydi. Kumlar ve tuğlalar yerlerinden hiç oynamamış gibi görünüyordu. Torbaları alan bir hırsız mıydı? Yoksa onu ikinci kez kimsesiz bırakmaktan zevk duyan, elle tutulmaz zalim bir güç müydü? Bu belirsiz korkudan silkindi, zihnini güçbela elleri olan ve elle tutulabilir bir soyguncu üzerinde yoğunlaştırdı. Düşünceleri şimdi, kuşkulanmasına neden olabilecek bir imada bulunmuş ya da herhangi bir soru sormuş bütün komşularının üzerinde gezindi. Jem Rodney vardı, kaçak avlandığı bilinen bir avcı, ayrıca kötü şöhretli biri: Tarlalardan geçerken Marner'la sık

karşılaşır ve dokumacının parasını ima eden bir şeyler söylerdi; yok, bir keresinde piposunu yakmak için uğrayıp işine gideceği yerde, ateşin çevresinde gezinerek Marner'ı tedirgin etmişti. Jem Rodney'di o adam; bu düşünce kolayına gidiyordu. Jem bulunabilir, para da yerine konabilirdi: Marner onu cezalandırmak istemiyordu, yalnızca elinden alınmış olan altınını geri almak ve ruhunu bilinmeyen bir çölde ümitsizce dolaşan bir yolcununki gibi bırakmak istiyordu. Hırsızın yakasına yapışılmalıydı. Marner'ın yasal otoriteye dair fikirleri karmaşıktı ama gidip kaybını talep etmesi gerektiğini hissediyordu; papaz, polis müdürü ve Derebeyi Cass gibi köyün ileri gelenleri Jem Rodney ya da başka birine çalınan parayı iade ettirirlerdi. Bu umudun dürtüsüyle başını kapatmayı unutup kapıyı kilitlemeyi de boş vererek yağmurda dışarı fırladı; çünkü yitirecek başka bir şeyinin kalmadığını düşünüyordu. Soluk alma ihtiyacı Gökkuşağı'nın yakınındaki dönemeçten köye girerken kendisini hız kesmeye zorlayıncaya dek büyük bir hızla koştu.

Marner'a göre Gökkuşağı, karılarının sandıklarında gereksiz bollukta keten bulunan zengin ve şişman kocalar için lüks bir uğrak yeri, Raveloe'nun güçlü ve itibarlı kişilerini bulabileceği ve kaybını en hızlı biçimde herkese duyurabileceği bir yerdi. Kapının mandalını kaldırdı ve Derebeyi Cass'ın sıklıkla şamata ve yüksekten atmanın çifte hoşnutluğunu tattığı soldaki salon daha seçkin topluluğa ayrıldığı için, mekânın daha mütevazı müşterilerinin toplanmayı âdet edindikleri sağdaki aydınlık bar ya da mutfağa yöneldi. Ama salon bu gece karanlıktı, Godfrey Cass gibi orayı şereflendiren belli başlı kişilerin tümü Mrs. Osgood'un doğum günü partisindeydiler. Bunun sonucunda mutfaktaki yüksek arkalıklı iskemlelerde oturanlar sayıca her zamankinden çoktu; başka zamanlarda salona kabul edilen ve kendilerinden daha üstün kişilere yüksekten atma ve lütufta bulunma fırsatı sağlayan birkaç önemli kişi, bu akşam kendilerinin yüksekten atıp lütufta bulunabildikleri bira içen refakatçileriyle bir arada oturmuş, viski ve sularını içerek keyiflerine keyif katmanın hoşnutluğu içindeydiler.

Altıncı Bölüm

Topluluk bir araya geldiğinde her zamanki gibi yavaş ve kesik kesik başlayan sohbet, Silas Gökkuşağı'nın kapısına yaklaştığı sırada heyecanın doruklarına ulaşmıştı. Bir ciddiyet havası taşıyan sessizlikte pipoların dumanları savrulmaya başlamıştı; çoğunlukla abartılı ceketler ve smokinler giymiş biracılar sanki bir cenazede huzursuz edici bir üzüntü içinde biralarından aldıkları yudumlarla görevlerini yerine getiriyormuşçasına gözkapaklarını inik tutup, ellerini ağızlarına sürerlerken, viski içen ve ateşin başında oturan daha önemli müşteriler de gözünü önce kimin kırpacağı üstüne bahse tutuşmuşlar gibi birbirlerini süzüyorlardı. İş içmeye gelince hepsi birbirine benzeyen insanoğlunun farklılıklarına uzak durmaya alışkın, renk vermez kişilikteki meyhanenin sahibi Mr. Snell en sonunda kasap kuzenine kuşkulu bir havada sorduğu soruyla sessizliği bozdu:

"Bazı arkadaşlar dün hakladığının güzel bir hayvan olduğunu söylediler Bob?"

Neşeli, güler yüzlü, kızıl saçlı bir adam olan kasap hemen cevap vermek niyetinde değildi. Tükürmeden önce piposundan birkaç nefes çekip bıraktı ve karşılık verdi, "Pek de haksız sayılmazlar be John."

Bu zayıf, aldatıcı gevşemenin ardından sessizlik önceki gibi ciddiyet içinde sürdü.

Birkaç dakikalık bir suskunluğun ardından lafın ucunu yakalayarak, “Kızıl bir Durham[8] mıydı?” dedi nalbant.

Nalbant meyhanenin sahibine, o da cevaplama sorumluluğunu alması gereken kişi olduğu için kasaba baktı.

Kasap, uysal, kısık tiz sesiyle, “Kızıldı,” dedi, “ve bir Durham’dı.”

“O zaman onu kimden aldığını söylemene gerek kalmadı,” dedi nalbant bir zafer havasında çevresine bakarak; “Bu taraflarda kimin kızıl Durham’larının olduğunu biliyorum. Alnında da beyaz bir akıtması bulunduğuna bir meteliğine bahse gireyim mi?” Nalbant bu soruyu sorarken, elleri dizlerinde öne doğru eğildi ve ben bilirim dercesine göz kırptı.

Kasap yavaşça, “Peki, evet... olabilir,” dedi kesin bir doğrulamada bulunduğunu düşünerek, “Aksini söylemiyorum.”

Nalbant yeniden arkasına yaslanıp meydan okurcasına konuşarak, “Gayet iyi biliyorum,” dedi, “Mr. Lammeter’in sığırlarını ben bilmezsem, başka kimin bileceğini merak ediyorum... işte bu kadar. Satın aldığın ineğe gelince, ucuz ya da değil, ona ilaç içiriyordum... hadi, yalan mı?”

Nalbant kızgın görünüyordu ve yumuşak başlı kasabın sohbet arzusu da azıcık depreşmişti.

“Ben kimseyi yalanlamam,” dedi; “Ben huzur ve sessizlik istiyorum. Kimileri kaburganın uzun kesilmesini ister... bense kısa kesmeyi tercih ederim; ama onlarla tartışmam. Yani bütün diyeceğim güzel bir gövdesi var... ve aklı başında herkesin ona bakınca gözleri yaşarır.”

Öfkeyle “Pekâlâ, benim ilaç içirdiğim inek işte, neyse ne,” diye sürdürdü nalbant, “Mr. Lammeter’in ineğiydi, yoksa bir kızıl Durham’dı derken yalan söylemiş olursun.”

Kasap öncekiyle aynı yumuşak, boğuk bir sesle, “Ben yalan söylemem,” dedi, “kimseyi de yalancı çıkarmam... zenciyim diye yemin eden bir adamı bile: Ne eti benimdir ne de ucuz maldır. Tek söylediğim, güzel bir gövdesi olduğu. Söylediğimin de arkasındayım; ama kimseyle tartışmam.”

Nalbant çevresindekilere bakarak, “Hayır,” dedi acı bir alayla, “belki dikkafalı da değilsindir; belki ineğin kızıl bir Durham olduğunu da söylememişsindir; belki alnında beyaz bir akıtması vardı da dememişsindir... hadi bakalım, arkasında dur.”

“Hadi, hadi,” dedi meyhaneci, “ineği bırakın şimdi. Gerçek ikinizin ortasında; her zaman dediğim gibi, ikiniz de hem haklı hem de haksızsınız. İneğin Mr. Lammeter’e ait oluşuna gelince, buna bir şey demem; ama diyorum ki bu Gökkuşağı’nın Gökkuşağı olması gibi. Yeri gelmişken, Lammeter’lerden konuşacaksak, o konuyu en fazla bilen sensin, değil mi Mr. Macey? Mr. Lammeter’in babasının o taraflara ilk gelişini ve Warrens’i alışını hatırlarsın, değil mi?”

Terzi ve papaz olan, son zamanlarda romatizmanın kilisedeki görevlerini karşısında oturan ufak tefek genç adamla paylaşmaya kendini mecbur ettiği Mr. Macey, ak saçlı başını bir yana eğip bir hoşnutluk havasında belli belirsiz eleştiren bir olgunlukla parmaklarını döndürdü. Meyhanecinin çağrısına cevap olarak acıyan bir ifadeyle gülümsedi ve:

“Ya, ya; bilirim, bilirim; ama bırakalım diğer arkadaşlar konuşsun. Ben artık köşeye çekildim ve yerimi gençlere bıraktım. Tarley’de okula gittikleri günleri sorun onlara: Alfabeyi öğreniyorlardı; benim zamanımdan başladı, sürüyor,” dedi.

Papaz vekili söylediğinin yerinde olup olmadığından kaygılı bir havayla, “Eğer beni kastediyorsanız Mr. Macey,” dedi, “ben asla haddini bilmeden konuşan biri değilim. Kutsal Kitap’ın da dediği gibi...

‘Doğru nedir bilirim ben, yalnızca o da değil,
ayrıca bildiğimi de prova ederim.’”

İri, şakacı görünümlü bir adam, “İyi o zaman, sıran geldiğinde ezgiye uymanı dilerim; eğer prova yapıyorsan bu konuda da prova yapmalısın,” dedi, hafta içinde mükemmel bir tekerlek tamircisi, pazar günleri ise koronun şefiydi. Konuşurken Raveloe’daki müzikal uzmanlığın anlamını açıkladığına güven duyarak, topluluğun içinde resmi açıdan “fagot” ve “borazan” olarak bilinen iki kişiye göz kırptı.

Vekillere duyulan genel hoşnutsuzluktan payını alan Papaz Vekili Mr. Tookey kıpkırmızı oldu, ama özenli bir ölçülülükle cevapladı, “Mr. Winthrop, hatalı söylediğime dair bana bir kanıt gösterirseniz değiştirmeyeceğimi söyleyecek bir adam değilim ben. Ama kendi kulaklarını bir standarda alıştırmış insanlar vardır ve bütün koronun kendilerini izlemesini beklerler. İki bakış açısı olabilir sanıyorum.”

Genç küstaha yapılmış bu saldırıdan pek hoşnut kalan Mr. Macey, “Ya, ya,” dedi, “hakkın var Tookey, her zaman iki bakış açısı vardır; insanın kendine dair bakış açısıyla arkadaşlarının o adama dair bakış açısı. Çatlak bir çana dair de iki bakış açısı olurdu, çan kendini duyabilseydi eğer.”

Topluluğun kahkahaları arasında, “Pekâlâ Mr. Macey,” dedi zavallı Tookey ciddiyetle, “Hastalığınız görevinizi yaptırmaz olunca papazlık işini kısmen yerine getirmeyi Mr. Crackenthorp’un arzusuyla ben üstlendim ve koroda şarkı söylemek de bu işin haklarından biri... yoksa aynısını kendiniz niye yapasınız?”

“Ah! Ama yaşlı beyefendi ve siz arkadaşsınız,” dedi Ben Winthrop. “Yaşlı beyefendinin yeteneği var. Derebeyi onu yalnızca ‘Red Rovier’i söylerken dinlemek için bir içki içmeye çağırırdı; çağırmaz mıydı Mr. Macey? Doğal bir yetenek bu. Mesela benim küçük oğlan Aaron, onun da yeteneği var. Bir ezgiyi ardıçkuşu gibi dosdoğru söyleyebiliyor. Ama size gelince Tookey Usta, siz bir tek ‘Âmin’ deseniz daha iyi olur: Sesiniz, burnunuzun içinde tuttuğunuz sürece gayet iyi. Müzik içinizde yok sizin: Boş bir saptan daha iyi durumda değil.”

Gökkuşağı’ndaki topluluğa göre, bu türden lafını sakınmadan konuşma cesareti göstermek, en cazip şakalaşma biçimiydi ve Ben Winthrop’un sataşmasının da Mr. Macey’in nüktesini pekiştirmeye yönelik olduğu herkesçe anlaşılmıştı.

Mr. Tookey, soğukkanlılığını daha fazla koruyamadan, “Ben anlayacağımı açıkça anladım,” dedi. “Noel parasından pay almayayım diye beni korodan atmak için komplo bu... evet, öyle. Ama Mr. Crackenthorp’la konuşacağım; kendimi kimseye ezdirmeyeceğim.”

“Yo, yo, Tookey,” dedi Ben Winthrop. “Korodan uzak dur diye payını ödeyeceğiz... tam da böyle yapacağız. İnsanların kurtulmak için üste para vereceği şeyler de var.”

Uzak durması için insanlara para ödenmesini toplum açısından temelde tehlikeli bulan meyhaneci, “Hadi, hadi,” dedi, “şaka şakadır. Burada herkesin dost olduğunu umarım. Vermeli ve almalıyız. Dediğim gibi, hem haklı hem haksızsınız. İki bakış açısı vardır derken Mr. Macey’e hak veriyorum ve benim fikrim sorulacak olursa, ikisinin de haklı olduğunu söylerim. Tookey de haklı, Winthrop da ve yalnızca farklılıkları bir yana bırakıp aynı noktaya varmalılar.”

Nalbant bu ipe sapa gelmez tartışmadan duyduğu hoşnutsuzlukla piposunu kızgın kızgın tüttürüyordu. Hiç müzik kulağı yoktu, mesleği tıptan sayıldığı ve muhtemelen nazlı ineklerin isteklerine amade olduğu için asla kiliseye de gitmezdi. Ama müziği ruhunda barındıran kasap bu konuşmaları Tookey’in yenilgisi ve huzurun sağlanması isteği arasında kararsız kalarak dinlemişti.

“Kuşkusuz,” dedi, meyhanecinin uzlaştırıcı görüşünü izleyerek, “eski papazımızı severiz; bu doğal bir şey; kendisi de çok güzel şarkı söylerdi ve bu taraflarda kimsenin eline su dökemediği kemancı bir kardeşi vardı. Ah, pek yazık; Solomon bizim köyde yaşasaydı istediğimiz zaman bize çalardı, öyle değil mi Mr. Macey? Bedavaya karaciğer ve akciğerle beslerdim onu... gerçekten yapardım bunu.”

“Ya, ya,” dedi Mr. Macey ağzı kulaklarında; “ailemiz çok eskilerden beri müzisyenleriyle tanınır. Ama Solomon’un her buraya gelişinde ona da dediğim gibi, bu tür şeyler yok olup gidiyor; artık eski sesler yok ve bizim hatırladıklarımızı yaşlı kargalardan başka hatırlayan kalmadı.”

“Öyle, Mr. Lammeter’in babasının bu taraflara ilk gelişini anımsıyorsunuz değil mi Mr. Macey?” dedi meyhaneci.

Kendisini öyküyü anlatma noktasına getirmek için gerekli övgü faslını gözden geçiren yaşlı adam, “Galiba anımsıyorum,” dedi, “zarif, yaşlı bir beyefendiydi... tıpkı şimdiki Mr. Lammeter gibi, ondan da zarifti. Çıkarabildiğim kadarıyla kuzeyden bir yerlerden gelmişti. Ama o tarafları

doğru dürüst bilen kimse yok: Sadece kuzeyde, uzak ve buralardan fazla farklı olmayan bir yer olduğunu biliyoruz, çünkü yanında iyi cins koyunlar getirmişti, oralarda da otlakların bulunması akla yakın. Warrens'e yerleşmek için toprağını sattığını işittik, toprak sahibi bir adamın gelip yabancı bir yerde toprak kiralaması tuhaf geliyor. Ama söylendiğine göre karısının ölümü yüzündendi; yine de bu tür işlerde kimsenin bilmediği nedenler vardır... benim kestirebildiklerim aşağı yukarı bu kadar; ancak bazı kimseler öyle akıllı ki hemencecik elli neden bulup önünüze koyarlar ve bu sırada asıl neden bir köşeden kendilerine göz kırpıyordur, ama onlar bunu asla görmezler. Her hâlükârda, kısa bir zaman sonra kilisemizin her şeyin doğrusunu ve yol yordam bilen, düzenli bir ev kuran ve herkesin iyi gözle baktığı yeni bir üyeye sahip olduğu görüldü. Genç adam... şimdiki Mr. Lammeter'i kastediyorum, kız kardeşi yoktu... bir süre sonra Mr. Osgood'un kız kardeşi olan Miss Osgood'a kur yapmaya başladı, ne de güzel bir genç kızdı... ah, düşünemezsiniz... bu genç kızı da ona benzetiyorlar, ama kendilerinden öncekileri bilmeyen insanların huyudur bu. Eski bölge papazına, Mr. Drumlow'du, yardım ettiğim için iyi bilirim. Onları evlendirmesine yardımcılık ettim."

Burada Mr. Macey ara verdi; öykülerini gidişata göre soru sorulmasını bekleyerek hep peyderpey anlatırdı.

Meyhaneci tebrik eder bir sesle, "Yaa, dikkate değer bir şey de olduydu, değil mi Mr. Macey, bu yüzden de o evliliği anımsıyorsunuz?" dedi.

"Öyle oldu diyebilirim, epeyce dikkate değer bir şey," dedi Mr. Macey başını sallayarak. "Mr. Drumlow'a gelince... zavallı yaşlı beyefendi, yaşından ve sabah ayazındaki ayinlerde bir damla içtiği sıcak tutan şeyden dolayı kafası biraz karışık da olsa severdim onu. Genç Mr. Lammeter ise, hiç kuşkusuz vaftiz ve cenaze gibi elimizde olmayan durumlardan sayılmadığı halde, evlenmek için en uygunsuz zaman olan ocak ayında evlenmek zorundaydı ve böylece Mr. Drumlow'un... zavallı yaşlı beyefendi, severdim onu... sıra soruları sormasına geldiğinde bunları birbirine karıştırdı ve önce 'Bu adamı karınız olarak kabul ediyor musunuz?', sonra da 'Bu kadını kocanız olarak kabul ediyor musunuz?' diye sordu. Ama en

dikkate değer olan da benden başka kimsenin bir şey fark etmemesiydi, öncesinde söylenenleri duymadan, hiç tereddütsüz, ‘Evet’ dediler, sanki ben doğru yerde ‘Âmin’ demişim gibi.”

“Ama siz ne olup bittiğini bal gibi biliyordunuz değil mi Mr. Macey? Eh, yeterince görmüş geçirmişliğiniz vardı.” dedi kasap.

Mr. Macey ara verip dinleyicisinin hayal gücünün kısırlığına acır gibi gülümseyerek, “Tanrı seni kutsasın!” dedi. “Ya! Baştan aşağı titriyordum: Sanki iki yandan çekiştirilen bir palto gibiydim; çünkü papazı durduramamış, bunu yapmayı göze alamamıştım ve yine de kendi kendime, ‘Sözcükler ters söylendi diye evliliklerini geçersiz mi sayacağız?’ dedim ve her yönünü göreyim diye meseleleri evirip çevirmeye alışkın olmadığım için kafam bir değirmen gibi çalışmaya koyulmuştu, kendi kendime, ‘Sözcüklerin anlamı bu insanları evlilik bağıyla bağlamıyor mu?’ dedim. Çünkü papaz doğru olanı kastetmiş, gelinle damat da doğru olanı anlamışlardı. Ama sonra yeniden düşündüğümde çoğu şeyde niyetin çok da önem taşımadığını gördüm, çünkü bir şeyleri birbirine yapıştırmaya niyetlenebilirsiniz ve tutkalınız kötü olabilir, peki neyi değiştirir bu? Kendi kendime dedim ki, ‘Niyet değil, tutkal önemli...’ ve sıra onaylamaya geldiğinde sanki aynı anda asılmam gereken üç çan varmış gibi endişelendim, onlar da imzalarını atmaya başladılar. Ama konuşmanın ne faydası var?.. zeki bir adamın içinde neler olup bittiğini tahmin edemezsiniz.”

“Ama kendinizi tuttunuz değil mi Mr. Macey?” dedi meyhaneci.

“Öyle, Mr. Drumlow’la baş başa kalıncaya dek kendimi tuttum ve sonra baklayı ağzımdan çıkardım, ama her zaman yaptığım gibi, saygıda kusur etmeden. O da duruma açıklık getirip dedi ki, ‘Öf Macey, içini ferah tut; bunu geçerli kılan ne niyet ne de sözcüklerdir; tutkal, nüfus kütüğünün kendisi.’ Gördüğünüz gibi durumu kolayca düzeltti; çünkü papazlarla doktorlar her şeyi yürekleriyle bilirler, bu yüzden de benim yaptığım gibi, meselenin eğrisi doğrusu hakkında düşünüp endişelenmezler. Hiç kuşku yok ki evlilik de yolunda gitti, yalnızca zavallı Mrs. Lammeter –o zamanki

Miss Osgood– kızları büyümeden öldü; ama mutlulukları bakımından her şey yerindeydi ve onlar kadar gıpta edilen bir aile daha yoktur.”

Mr. Macey’in dinleyicilerinin her biri bu öyküyü defalarca duymuştu, ama her defasında sanki sevilen bir şarkıymışçasına dinleniyordu; belirli noktalarda dinleyiciler tüm dikkatlerini beklenen sözcüklere verdiklerinden pipoların çekiştirilmesi bir anlığına bırakılıyordu. Ama arkası da vardı ve Mr. Snell, meyhaneci, tam yerinde can alıcı soruyu yöneltti.

“İyi de yaşlı Mr. Lammeter’in bu taraflara geldiği sırada büyük bir serveti varmış diyorlardı değil mi?”

“Doğru, evet,” dedi Mr. Macey; “ama diyebilirim ki bu serveti asıl koruyan şimdiki Mr. Lammeter’in yaptıklarıdır. Çünkü hep Warrens’den kimsenin zengin olamayacağı söylenir: Ama kirası ucuz, onun için oraya Hayrat Toprağı diyorlar.”

“Ya, öyle... oranın nasıl Hayrat Toprağı haline geldiğini de sizden iyi bilen pek kimse yok, öyle değil mi Mr. Macey?” dedi kasap.

“Nereden bilsinler?” dedi yaşlı papaz biraz küçümsemeyle. “Niye?.. çünkü Mr. Cliff gelip de Warrens’deki büyük ahırları inşa ettiğinde seyislerin üniformalarını büyükbabam dikmiş. Derebeyi Cass’ınkilerden dört kat daha büyük ahırlardı bunlar, çünkü o atlardan ve avlanmaktan başka şey düşünmezdi, Cliff ise öyle değildi; aldatmacayı delice seven Lunnon’lu[9] bir terzi olduğunu söylerdi kimileri. Çünkü ata binemezdi, Tanrı sizi kutsasın! Bacakları çarmıh sopalarına benzediğinden atı kavrayamazlarmış, öyle söylenirdi; yaşlı Derebeyi Cass’ın böyle dediğini büyükbabam defalarca işitmiş. Ama ata binmeye gelince sanki kendisini iblis yönlendiriyor gibiydi; bir de oğlu vardı, on altı yaşında bir delikanlı; babası ona hiçbir iş yaptırmazdı; yalnızca ata bindirirdi; gerçi delikanlının korktuğu söylenirdi. Babasının onu terzilikten uzak tutup bir beyefendi yapmak istediği herkesin dilindeydi... ben de terziyim ve Tanrı’nın beni terzi olarak yaratmasına saygı duyuyorum, daha kraliçenin başı şilinlerin üstünde yer almazdan önceki zamanlardan beri kapımızın üstünde “Terzi Macey” yazmasından gurur duyuyorum. Ama Cliff’e gelince, o terzi diye

çağrılmaktan utanıyor ve ata binişine gülünmesine de pek içerliyordu; yöredeki soylu kişilerden kimse ona katlanamıyordu. Nasıl olduysa delikanlı hastalanıp öldü ve baba da hiçbir zaman düzelemeyip çok geçmeden öldü ve gecenin köründe elinde bir fenerle ahırlara gittiğini, gözüne uyku girmediği için lambaları açık bıraktığını, kamçısını çarpıp atlarına bakarak orada öylece durduğunu söylüyorlardı ve diyorlardı ki, ahırların zavallı dilsiz yaratıklar içerideyken yanıp kül olmaması Tanrı'nın acıması sonucuymuş. Ama sonunda çıldırıp öldü ve bütün mülkünü, Warrens'i ve geri kalan ne varsa hepsini bir Lunnon Hayır Kurumu'na bıraktığı anlaşıldı... Warrens'in bir hayrata dönüşmesi böyle gerçekleşti; ancak ahırlara gelirsek, Mr. Lammeter onları asla kullanmaz, hiçbiri uygun değil; Tanrı sizi kutsasın! Kapılarını yumruklasanız köyün yarısının duyacağı bir gök gürültüsü sesi çıkar."

"Evet ama o ahırlarda insanların gündüz gözüyle gördüklerinden fazlası olup bitiyor, öyle değil mi Mr. Macey?" dedi meyhaneci.

"Ya, öyle; karanlık bir gecede o taraftan geçin de bir görün," dedi Mr. Macey imalı imalı göz kırparak, "ondan sonra da isterseniz, eğer seher vaktine doğruysa, ahırlardaki ışıkları gördüğünüze de, atların ayağını yere vurduğuna, kamçı sesleri ve feryatları duyduğunuza da inanmayın bakalım. Benim çocukluğumdan beri bunun adı 'Cliff'in tatil günüdür; yani kimileri bunun cehennem ateşinde yanarken iblisin Cliff'e verdiği tatil olduğunu söylerlerdi. Babamın bana anlattığı buydu ve bugünlerde kendileri doğmadan önce olup bitenleri bilmektense kendi işine bakmayı yeğleyenler var ama, babam da aklı başında bir adamdı."

Meyhaneci, kendi sırası gelsin diye beklerken sabırsızlıktan karnı şişen nalbanta dönerek, "E, buna ne diyeceksin Dowlas?" dedi. "Kırmanı bekleyen bir fındık var."

Mr. Dowlas topluluğun olumsuz kişisiydi ve konumuyla gurur duyuyordu.

"Ne mi diyeceğim? İşaret levhasına bakarken gözlerini kapatmayan bir adam ne diyorsa onu. Diyorum ki herhangi biriniz açık bir gecede benimle birlikte Warren ahırlarının önündeki çayırda durursanız, ne bir ışık göreceğimize ne de kendi nefesimizden başka ses duyacağımıza on

pounduna bahse girmeye hazırım. Diyeceğim budur, bunu da defalarca söyledim, ama varlığından hiç kuşku duymadığı hayaletler üzerine on poundunu gözden çıkaracak kimse çıkmadı."

"Niye ki Dowlas, kolay bir bahis bu," dedi Ben Win-throp. "Biriyle dondurucu bir gecede boğazına dek suyun içinde durursa romatizmaya yakalanmayacağına dair de bahse tutuşabilirsin. Romatizmaya tutulurken bahsi kazanmak o kişi için iyi bir eğlence olurdu sanırım. Cliff'in tatiline inanan arkadaşların oraya yanaşmayı göze almayışları, on pound yüzünden değildir."

Mr. Macey alaycı bir gülümsemeyle başparmaklarını birbirine vurarak, "Eğer Dowlas Usta bu konudaki gerçeği bilmek istiyorsa," dedi, "herhangi bir bahse girmesine gerek yok... bırakın gitsin ve tek başına dursun... onu tutan kimse yok ve böylece köy sakinleri yanılıyorsa bunu onlara gösterebilir."

Burnundan soluyarak, "Sağ olasın! Minnettar kaldım," dedi nalbant, "Arkadaşlar aptalsa yapabileceğim bir şey yok. İstediğim hayaletlere dair gerçeği ortaya koymak değil: Zaten biliyorum. Ama bir bahse karşı çıkmam: Her şey adil ve açık. Biri Cliff'in tatilini göreceğime dair üstüme on pounda bahse girsin, gidip tek başıma bekleyeceğim. Refakatçi de istemiyorum. Şu pipoyu doldurduğum gibi, seve seve yaparım bunu."

"İyi ama seni kim gözetleyecek Dowlas ve ne yaptığını görecek? Hakça bir bahis değil bu," dedi kasap.

Mr. Dowlas kızarak, "Hakça değil mi?" diye karşılık verdi. "Herhangi biriniz ayağa kalkıp da haksız bir bahse girmek istediğimi söylerken duymak isterim. Hadi bakalım, Lundy Usta bunu söylediğini işitmek istiyorum."

"İstediğin belli," dedi kasap. "Ama bu beni ilgilendirmez. Sen benim kelepirlerimden biri değilsin ve şansımı deneyip de fiyatını düşürmem. Kim isterse çıksın, senin üstüne para yatırsın. Ben huzur ve sessizlikten yanayım."

"Evet, sopayı salladığında her it böyle havlar," dedi nalbant. "Ama ben ne insandan ne de hayaletten korkarım ve adil bir bahse girmeye varım.

Kuyruğunu bacaklarının arasına kıstırıp kaçan bir it değilim.”

Meyhaneci açıkyüreklilik ve hoşgörüyle, “Evet ama Dowlas şu da var ki,” dedi, “bana göre önlerinde öylece durmadıkları sürece hayaletleri göremeyen arkadaşlar var. Bu da akla yakın görünüyor. Mesela karım en ağır peyniri burnunun dibine sokmazsanız koku alamaz. Ben de hiç hayalet görmedim; ama o zaman kendi kendime diyorum ki, ‘Aynı kokularını almadığım gibi.’ Yani hayaletin ya kokusunu almalı diyorum, yoksa aksidir ve böylece iki tarafı da tutuyorum; çünkü dediğim gibi, gerçek ikisinin ortasında yatıyor. Eğer Dowlas gidip orada durur da bütün gece boyunca Cliff’in tatiline dair ufacık bir kıpırtı göremediğini söylerse ona arka çıkarım ve biri çıkıp da Cliff’in tatilinden kuşku duymadığını söylerse ona da arka çıkarım. Kokuya bakarım ben.”

Meyhanecinin kıyaslamalı görüşü nalbant tarafından pek hoş karşılanmadı; uzlaşmaya kesinlikle karşı bir adamdı o.

“Cık cık,” dedi bardağını yeni bir öfkeyle masaya koyarken, “kokunun bununla ne ilgisi var? Bir hayalet adamın birinin gözünü morartmış mı hiç? Bilmek istediğim bu işte. Eğer hayaletler kendilerine inanmamı istiyorlarsa karanlık ve ıssız yerlerde gizlenmeyi bıraksınlar da kalabalığın ve aydınlığın bulunduğu yerlere gelsinler.”

Mr. Macey, nalbantın hayalet olgusunu kavramakta gösterdiği ahmakça yetersizlik karşısında derin bir tiksinti duyarak, “Sanki hayaletler de böyle cahil birinin kendilerine inanmasını isterlermiş gibi!” dedi.

8 İngiltere’nin Durham kontluğunda yetiştirilen kısa boynuzlu bir sığır cinsi. (ç.n.)

9 Londra (ç.n.)

Yedinci Bölüm

Yine de bir süre sonra, hayaletlerin Mr. Macey'in varlıklarına atıfta bulunduğundan daha lütufkâr bir yaradılışta olduklarına dair bir kanıt ortaya çıkmış gibiydi; çünkü birdenbire Silas Marner'ın sıcak ışıkta durup ince, soluk karaltısıyla, tek bir sözcük söylemeksizin, tuhaf, dünyevilikten uzak gözlerini kalabalığın üstünde gezdirdiği görüldü. Uzun pipolar irkilen böceklerin duyargaları gibi eşzamanlı olarak harekete geçti ve orada hazır bulunan herkes, kuşkucu nalbant bile, gördüğünün etten kemikten Silas Marner değil, bir görüntü olduğu sanısına kapılmıştı; çünkü Silas Marner'ın içeri girdiği kapı yüksek arkalıklı iskemlelerin ardında gizlenmişti ve hiç kimse onun geldiğini fark etmemişti. Hayaletin epeyce uzağında oturan Mr. Macey'in genel korkudaki payını etkisiz hale getiren, kanıtlayıcı bir zafer duygusuna kapıldığı söylenebilirdi. Silas Marner'ın o tuhaf kendinden geçme nöbetindeyken ruhunun bedeninden ayrıldığını söylememiş miydi hep? İşte kanıtı buradaydı: Yine de hoşnut kalması için ille de böyle bir olayın olması gerekmezdi. Marner'ın soluk soluğa kalışı ve heyecanı konuşmasına izin vermediğinden birkaç dakika boyunca ortalığa bir ölüm sessizliği çöktü. Meyhaneci kapısını herkese açık tutması gerektiğine dair alışkanlığının etkisiyle ve hiç bozulmamış tarafsızlığının kendisini koruyacağına duyduğu güvenle en sonunda hayaletin derdini sorma görevini üstlendi.

“Marner Usta,” dedi, yatıştırıcı bir sesle, “neyin var? Burada işin ne?”

“Soyuldum!” dedi Silas soluk soluğa. “Soyuldum ben! Polis müdürünü istiyorum... yargıcı da... Derebeyi Cass’ı da... Mr. Crackenthorp’u da.”

“Tut onu Jem Rodney,” dedi meyhaneci, hayalet fikri yatışmıştı, “Korkarım aklı başında değil. Tepeden tırnağa da ıslanmış.”

Jem Rodney en dıştaki kişiydi ve Marner’ın dikildiği yere epeyce yakın oturuyordu; ama yardım etmeye yanaşmadı.

Suratını buruşturan Jem, “Sıkıyorsa gel de kendin tut Mr. Snell,” dedi. “Soyulmuş ve üstüne bir de öldürülmüş bana kalırsa,” diye ekledi mırıldanarak.

Silas, “Jem Rodney!” diyerek dönüp tuhaf gözlerini şüpheli adamın üstüne dikti.

Hafifçe titreyerek ve bir savunma silahı gibi içki kupasına yapışarak, “Ne var Marner Usta, ne istiyorsun benden?” dedi Jem.

Silas ellerini yalvarırcasına birbirine kenetleyip haykırır gibi bir sesle, “Paramı çalanın sen olup olmadığını,” dedi, “paramı geri ver, seninle uğraşmayacağım. Polisi üstüne salmayacağım. Bana geri ver, ben de sana... ben de sana bir altın vereyim.”

Jem kızgınlıkla, “Ben mi senin paranı çalmışım!” dedi. “Eğer paranı çaldığımdan söz edersen bu kupayı gözüne sokarım.”

Meyhaneci, artık kararlı biçimde yerinden doğrulup Marner’ı omzundan yakalayarak, “Hadi, hadi Marner Usta,” dedi, “eğer elinde bir bilgi varsa, adam gibi söyle ve seni dinlemelerini istiyorsan aklının başında olduğunu göster. Boğulmuş bir sıçan gibi sırılsıklamsın. Otur ve kurulan, sonra da dosdoğru konuş.”

Kendisiyle ve durumla tam olarak uyum sağlayamadığını hissetmeye başlayan nalbant, “Aa, elbette birader,” dedi, “daha fazla gözünü dikip haykırma, yoksa seni deli diye bağlarız. Baştan konuşmamamın nedeni bu... adamın keçileri kaçırdığını sandım.”

Birkaç ses hayaletlerin gerçekliğinin hâlâ ucu açık bir soru olarak kalmasından epeyce hoşnut biçimde, “Ya, ya, oturtun onu,” dedi hep bir ağızdan.

Meyhaneci Marner’ı ceketini çıkarmaya, ardından da ateşin alevlerinin doğrudan vurduğu çemberin ortasında, herkesin uzağında bir iskemleye oturmaya zorladı. Parasını geri almak için yardım sağlamanın ötesinde başka hiçbir amaç güdemeyecek ölçüde güçsüz olan dokumacı direnmeksizin boyun eğdi. Kalabalığın gelip geçici korkuları duyulan güçlü merakla artık unutulup gitmişti; meyhaneci yeniden oturup konuşmaya başladığında bütün kafalar Silas’dan yana döndü:

“Tamam Marner Usta, neydi o dediğin... soyulduğun filan? Anlat.”

Jem telaşla, “Bir daha kendisini soyduğumu söylemezse iyi eder,” diye haykırdı. “Ne yapabilirmişim onun parasıyla? Papazın cüppesini çalıp giymem kadar kolay olurdu.”

“Dilini tut Jem, bırak da söyleyeceklerini işitelim,” dedi meyhaneci. “Hadi bakalım Marner Usta.”

Silas, hırsızlığın gizemli niteliğini gözler önüne seren sıkı bir soru yağmuru altında hikâyesini anlattı.

Derdini Raveloe’lu komşularına açtığı, kendine ait olmayan bir ocağın sıcaklığında oturduğu ve kendisi için en yakın yardım vaadi saydığı yüzlerle seslerin varlığını hissettiği bu garip durumun, zihni hırs içinde kaybıyla meşgul olmasına rağmen Marner üzerinde büyük etki bıraktığına kuşku yoktu. Bilincimiz, içimizde yeni filizlenen bir başlangıcı dışımızda olup bitenden daha ender algılar: Tomurcuğa dair en ufak belirtiyi keşfetmemizden önce özsuyu pek çok kez dolaşıp durur.

Dinleyicilerinin başta kendisini dinlerken duydukları en ufak kuşku, sıkıntısının ikna edici yalınlığı karşısında yavaş yavaş eriyip gitti: Komşuları için Marner’ın gerçeği söylediğinden kuşkulanmak olanaksızdı; cümlelerinin yapısından kendilerini yanıltıcı herhangi bir güdünün bulunmadığını hemen anlama yeteneğinde oldukları için değildi bu, Mr. Macey’in de ortaya koyduğu gibi, “şeytanı arkasına almış kimselerin o kadar da duygusal davranamayacakları” ve zavallı Silas’ın da bu durumda bulunması yüzündendi. Daha çok, hırsızın hiçbir iz bırakmaması ve fani kulların kesinlikle hesap edemeyeceği biçimde Silas’ın kapısını kilitlemeden dışarı çıkacağı zamanı tam olarak bilmesi tuhaf gerçeğinden

çıkan en olası kanaat, o çevrede adı kötüye çıkmış mahremiyetinin, vardıysa elbet, sona erdiği ve bu kötülüğün Marner'a arkasına polis salmanın boşuna olduğu biri tarafından yapıldığıydı. Bu doğaüstü suçlunun neden kapının kilitlenmeden bırakıldığı ana kadar beklemek zorunda kaldığı ise akıllara getirilmeyen bir soruydu.

"Bu işi yapan Jem Rodney değil Marner Usta," dedi meyhaneci. "Gözünü zavallı Jem'in üstüne dikmemelisin. Bir yabantavşanı ya da öyle bir şey yüzünden Jem hakkında bir parça kuşku duyulabilir; gözlerini dört açıp bir an bile kırpmayan birileri vardır, ama sen daha kendi işin için evden çıkmazdan önce Jem cemaatteki en saygın kişi gibi burada oturmuş birasını içiyordu."

"Evet, ya," dedi Mr. Macey; "günahsızları suçlamayalım hemen. Hakça değil bu. Dövülmeden önce bir adam lehine yemin edecek birileri bulunmalı. Günahsızları suçlamayalım Marner Usta."

Silas'ın belleği tümüyle uyuşmuş olmadığından bu sözcüklerle canlanması olanaksızdı. Son bir saat içindeki her şey gibi kendisine yeni ve tuhaf gelen bir vicdan azabının kıpırtısıyla iskemlesinden doğruldu ve yüzünde onu ve kendisini ikna etmek istercesine bir ifadeyle Jem'in yakınına sokuldu.

"Yanıldım," dedi... "evet, evet, düşünmem gerekirdi. Sana karşı hiçbir tanık yok Jem. Yalnızca sen evime herkesten sık uğradığın için aklıma geldin. Seni suçlamıyorum... kimseyi suçlamayacağım... yalnızca..." ellerini başına kaldırıp şaşkınlık dolu bir kederle dönerek, "altınlarımın... altınlarımın nerede olabileceklerini düşünmeye çalışıyorum." diye ekledi,

"Ya, ya, korkarım, eritilebilecekleri kadar sıcak bir yere gitmişlerdir," dedi Mr. Macey.

"Tüh!" dedi nalbant. Ardından, çapraz sorgu yapar gibi bir havayla sordu, "Torbalardaki para ne kadar olabilir Marner Usta?"

Yeniden oturan Silas, "Dün gece saydığımda, iki yüz yetmiş iki pound yirmi altı peniydi," dedi iniltiyle.

"Pöh! Taşıması o kadar da zor olmamıştır. Serserinin teki girmiştir eve, kesin; hiç ayak izinin bulunmamasına ve tuğlalarla kumun yerli yerinde

olmasına gelince... senin gözlerinin bir böceğinkinden farkı yok Marner Usta; çok yakından bakman gerek, bir seferde pek iyi göremezsin. Benim görüşüme göre, senin yerinde olsam ya da sen benim yerimde olsan... ikisi de aynı kapıya çıktığından... her şeyi bıraktığın gibi bulduğunu sanmamalıydın. Ama önereceğim şu ki buradakilerden en aklı başında iki kişi seninle birlikte polis müdürüne, Kench Efendiye gitsin... hasta yatıyor, o kadarını biliyorum... ve içimizden birini vekili tayin ettirsin; kanun böyle çünkü ve buradaki hiç kimse bu konuda bana karşı çıkamaz. Kench'in orası pek uzak sayılmaz ve sonra eğer vekil ben olursam seninle birlikte giderim, evini araştırırım; bunu yanlış bulan biri varsa, kalkıp bunu erkekçe söylesin, ben de ona teşekkür edeyim."

Bu anlamlı konuşmayla nalbant kendini beğenmişliğine yeniden kavuşmuştu ve en akıllı adamlardan biri olarak adının geçmesini güvenle bekledi.

Kendini de şahsen bu önerinin muhatabı sayan meyhaneci, "Ama hele bir bakalım hava nasıl?" dedi. Kapıdan dönerken, "Hâlâ çok yağmur yağıyor," diye ekledi.

"Olsun, yağmurdan korkacak adam değilim ben," dedi nalbant. "Çünkü Yargıç Malam'ın bizim gibi saygıdeğer insanların önüne böyle bir bilgi gelip de hiçbir adım atmadığımızı duyması iyi görünmez."

Meyhaneci bu görüşe hak verdi ve topluluğun nabzını ölçüp buna uygun olarak istemem yan cebime koy tarzında ufak bir gösterinin ardından Kench'lere gitmenin ürpertici payesini üstlenmeye rıza gösterdi. Ama Mr. Macey o sırada nalbantın kendisini polis vekili olarak önermesine itiraz edip nalbantı sinirlendirdi; çünkü kanunları bildiğini ileri süren bu kâhin gibi yaşlı adam, kendisine babasının aktardığı bir delile dayanarak hiçbir doktorun polislik yapamayacağını belirtmişti.

Mr. Macey kendi "cingözlüğüne" kendisi de şaşarak, "Her ne kadar yalnızca inek doktoru da olsan, doktor sayılırsın... atsineği de olsa, sinek sinektir çünkü" diye kanaatte bulundu.

Bunun üzerine hararetli bir tartışma yaşandı, nalbant doktorluk sıfatından vazgeçmekte elbette gönülsüzdü, ama bir doktorun isterse polislik

yapabileceğini ileri sürüp duruyordu; kanunun kastettiği, eğer istemezse polislik yapması gerekmediğiydi. Mr. Macey ise bunu saçma buldu, çünkü kanunun doktorları diğer insanlardan daha çok kayırdığı söylenemezdi. Dahası, polislik yapmayı istememek doktorların doğasında başkalarına göre daha ağır basıyorduysa, nasıl oluyordu da Mr. Dowlas bu işi yapmak için bu kadar hevesli davranıyordu?

Bu acımasız mantık yürütme karşısında bir köşeye çekilerek, “Polislik yapmak istemiyorum,” dedi nalbant, “doğru söyleyen hiç kimse, benim için böyle bir şey diyemez. Ama şu yağmurda kalkıp Kench’lere kadar gitme konusunda herhangi bir kıskançlık ve çekemezlik varsa, buyursun kendileri gitsinler... beni yollayamazsınız, size diyeyim.”

Ancak meyhanecinin araya girmesiyle anlaşmazlık çözüldü. Mr. Dowlas resmi olarak görev üstlenmeye gönülsüz biçimde, ikinci kişi olarak gitmeye razı oldu ve böylece birtakım eski örtülerle sarılıp sarmalanan zavallı Silas, dinlenmeye can atanlar gibi değil de “sabahı iple çekmeyi” bekleyenler gibi önündeki upuzun gece saatlerini düşünerek iki refakatçisiyle birlikte yeniden yağmura çıktı.

Sekizinci Bölüm

Godfrey Cass gece yarısı Mrs. Osgood'un partisinden dönüp Dunsey'in eve gelmediğini öğrenince pek şaşırmadı. Belki de Alaz'ı satmamıştı ve başka bir fırsat çıkar diye bekliyordu... belki de o sisli öğle sonrasında, yarış kendisini o yörede kalmak zorunda bıraktıysa Batherley'deki Kızıl Aslan'da gecelemeyi yeğlemişti; çünkü ağabeyini merakta bırakmayı pek umursamadığı belliydi. Godfrey'in zihni Nancy Lammeter'in bakışları ve davranışlarıyla, onu her gördüğünde içinde uyanan, kendine ve talihine duyduğu öfkeyle öylesine doluydu ki, Alaz'a ya da Dunstan'ın işlerinin olası sonuçlarına pek kafa yormuyordu.

Ertesi sabah bütün köy hırsızlık hikâyesiyle çalkalanıyordu, herkes gibi Godfrey de kendini bununla ilgili haberleri öğrenip tartışmaya ve taşocaklarını ziyaret etmeye vermişti. Yağmur ayak izlerini ayırt etme olasılıklarını yıkayıp götürmüştü, ama bölgede yapılan sıkı bir araştırmayla köyün tam ters yönünde yarı yarıya çamura gömülü çakmaktaşıyla bir kav kutusu bulunmuştu. Bu Silas'ın kav kutusu değildi, çünkü sahip olduğu biricik kutu raftaki yerinde duruyordu ve genel kabul gören sonuç, hendekte bulunan kav kutusunun bir biçimde soygunla bağlantılı olduğuydu. Küçük bir azınlık başlarını iki yana sallayıp bunun kav kutularıyla aydınlatılabilecek türden bir soygun olmadığı, Marner Usta'nın hikâyesinde bir tuhaflık bulunduğu ve bir kimsenin kendi kendine bir fenalık yapıp

sonra da adaleti bunu yapanın peşine saldığına dair örneklerin bilindiği yolundaki görüşlerini dile getirdiler. Ama bu görüşlerinin temeli ve Marner Usta'nın bu tür yanıltıcı numaralarla eline ne geçeceği sıkı sıkıya sorgulanınca, başlarını yine önceki gibi sallamakla yetindiler ve bazı insanların ne elde etmeyi umduklarının bilinemeyeceğini, dahası temelli ya da temelsiz, herkesin kendi görüşünü oluşturma hakkı bulunduğunu ve dokumacının herkesin de bildiği gibi azıcık kafadan çatlak olduğunu belirttiler. Bütün hilekârlık kuşkularına karşı Marner'ı savunanların yanında yer alsa bile, Mr. Macey de kav kutusuna of çekti; sonuçta her şeyin insan eliyle gerçekleştirildiğini ve tuğlaları yerinden oynatmadan altınları alabilecek hiçbir gücün bulunmadığını ima etme eğilimini son derece zındıkça bir görüş olarak tanımladı. Bununla birlikte, hevesli polis vekili, bunun tam da bir köy papazına özgü bir bakış açısı olduğunu düşünürken, Mr. Tookey de konuyu ileri götürüp bu kadar gizemli koşullara sahip bir soygunu araştırmanın doğru olup olmadığından kuşku duyunca, epeyce sert biçimde ona döndü.

"Sanki," diye kanaatini belirtti Mr. Tookey, "yargıçlardan ve polislerden başkası hiçbir şeyden anlamazmış gibi."

Mr. Macey, başını uyarırcasına sallayarak, "Şimdi, hedefi şaşırtma Tookey," dedi. "Her zaman yaptığın bu; eğer bir taş atıp da isabet ettirmişsem hep isabet ettirmekten daha iyi bir şeyin olduğunu düşünüyor ve daha uzağa bir taş atmaya çalışıyorsun. Benim söylediğim kav kutusuna karşıydı: Yargıçlarla polisler Kral George'un icatlarıdır ve onlara karşı hiçbir şey söylemedim, çünkü kilisede resmi görev yapan birinin Kral George aleyhinde çıkış yapması hoş karşılanmaz."

Gökkuşağı'nın avlusundakiler arasında bu tartışmalar sürüp giderken içeride de Bölge Papazı Mr. Crackenthorp'un başkanlığında Derebeyi Cass'la diğer ileri gelenlerin hazır bulunduğu daha üst seviyede bir istişare sürdürülüyordu. Polis vekili sıfatıyla kendisinin bulma şerefine erdiği kav kutusuyla, bir ay kadar önce bir içki içmek için meyhanesine uğrayan ve aslına bakarsanız, yanında pipo yakmak için bir kav kutusu taşıdığını belirten bir çerçi arasında bağlantı kurmak meyhaneci Mr. Snell'in aklına –

söylediği gibi ikiyle ikiyi yan yana koyma alışkanlığında biri olarak– o anda geldi. Burada kuşku yok ki izlenmesi gereken bir ipucu yatıyordu. Bellek de doğrulanmış olgulara gereğince gebe kaldığında kimi kez şaşırtıcı biçimde doğurgan olabildiğinden, Mr. Snell de yavaş yavaş çerçinin yüzü ve konuşmasının kendi üzerinde yarattığı etkinin canlı bir izlenimini gözlerinin önüne getirdi. Mr. Snell'in hassas varlığı üzerine sevimsiz bir biçimde dikilmiş bir "göz atışı" vardı. Kuşkusuz dikkat çekici hiçbir şey söylememişti –hayır, kav kutusuyla ilgili cümle dışında hiçbir şey– ama bir kişinin ne söylediği değil, nasıl söylediği önemlidir. Dahası dürüstlüğü konusunda kuşku uyandıran yanık tenli görünümüyle yabancı bir havası vardı.

"Küpe takıyor muydu?" diye sordu, yabancı âdetlerle az çok tanışıklığı olan Mr. Crackenthorp.

Mr. Snell, elinden geldiğince bir hata yapmamaya çalışan uysal bir kâhin havasında, "Tamam... durun, bir bakayım," dedi. Sanki küpeleri görmeye çalışıyormuşçasına dudaklarını büzüp gözlerini kısmasının ardından çabalamaktan vazgeçmiş göründü ve "Tamam, kutusunda satmak için küpeler vardı, bu yüzden kendisinin de taktığını varsaymak doğal. Ama neredeyse köydeki her eve uğradı; ben takıp takmadığını doğrudan doğruya söyleyemesem de, belki kulağında görenler vardır."

Mr. Snell, başka birilerinin çerçinin küpelerini hatırlayabileceği tahmininde haklı çıktı. Çünkü soruşturmanın ayrıntılarının köylüler arasında yayılması üzerine, papazın çerçinin kulağına küpe takıp takmadığını bilmek istediği artan bir vurguyla belirtilmiş ve pek çok şey bu hususun aydınlığa kavuşturulmasına bağlıymış gibi bir izlenim yaratılmıştı. Elbette soruyu duyan herkes küpesiz çerçiye dair herhangi net bir görüntüye sahip olmadığından, duruma göre iri ya da ufak küpeli görüntüsünü gözünün önüne getirdi ve görüntü hemen canlı bir hatırlamaya dönüştü; camcının iyi niyetli, yalana merakı olmayan ve evini köydeki bütün evlerden temiz tutan karısı, gelecek Noel'de ayine katılacağına emin olduğu kadar emin biçimde çerçinin her iki kulağında da yeniay biçimli iri küpeler gördüğünü beyan etmeye hazırdı; öte yandan ayakkabıcının hayalperest kızı

Jinny Oates ise, görmekle kalmayıp şu anda bile ürperdiği gibi bu küpelerin kanını dondurduğunu belirtti.

Ayrıca ipucu durumundaki kav kutusu üzerine daha fazla ışık tutmanın yolu olarak da çerçiden alınmış tüm malzemeler çeşitli evlerden toplanıp bir araya getirildi ve sergilenmek üzere Gökkuşağı'na taşındı. Gerçekte bu soygunun açıklığa kavuşturulması için Gökkuşağı'nda epeyce iş yapıldığına dair köyde genel bir düşünce oluşmuştu ve zorlu kamu görevlerinin yerine getirildiği bir yer sayıldığından artık hiçbir erkeğin oraya gitmek için karısına mazeret sunmasına gerek kalmamıştı.

Silas Marner'ın Derebeyi Cass ve papaz tarafından çerçi hakkında sorguya çekildiğinde, kapısını çaldığından ama içeriye girmediğinden, kendisi kapıyı aralayıp da hiçbir şey istemediğini söyleyince hemen oradan uzaklaştığından başka bir anıyı aklına getiremediği öğrenilince biraz hayal kırıklığı ve belki azıcık da içerleme hissedildi. Çerçinin sanık olduğu fikrine herkesin dört elle sarılmasına rağmen Silas'ın ifadesi bu olmuştu; ama sakladığı yerden alındıktan sonra altınının nereye konduğunu hayal de edebiliyordu: Şimdi altını çerçinin sandığında görebiliyordu. Ama başka kimsenin değil de Marner gibi "kör bir mahlukun" adamı oraları kolaçan ederken görme olasılığının zayıflığı, eğer adam oralarda gezinmemiş olsaydı kav kutusunun nasıl olup da yakınlardaki hendekte bulunduğu gibi düşünceler köyde rahatsızlık yarattı. Kuşkusuz Marner'ı kapıda gördüğü zaman gözlemlerini yapmıştı. Dokumacının yarı çılgın bir pinti olduğunu herkes anlayabilirdi, ona bir kez bakmak yeterliydi. Çerçinin onu öldürmemiş olması bir mucizeydi. Kulağı küpeli bu türden adamların çoğu kez katil oldukları bilinmekteydi; yargılanmış biri vardı böyle, bu olayın üstünden pek o kadar zaman geçmemişti ve hatırlayanlar hâlâ hayattaydı.

Mr. Snell'in sıklıkla yinelediği tanıklık hikâyesini anlattığı anlardan birinde Gökkuşağı'na giren Godfrey Cass, kendisinin de çerçiden bir çakı satın aldığını ve kendi üstünde neşeli, sırıtkan biri izlenimi bıraktığını belirterek sonuçta konuyu pek önemsememişti; adamın uğursuz bakışlarına ilişkin olarak da, bu tümüyle saçmalık demişti. Ama onu sözleri köyde gençlerin rasgele konuşmalarından biri gibi algılandı, "sanki çerçi hakkında

bir şeyler fark eden tek kişi Mr. Snell'miş gibi!" Aksine, Yargıç Malam'ın huzuruna çıkmaya ve meyhanecinin sağlayabileceğinden çok daha çarpıcı ifade vermeye hazır, en az altı yedi kişi daha vardı. Mr. Godfrey'in Tarley'e gidip de Mr. Snell'in şurada söylediklerinin üstüne soğuk su dökmemesi ve bu yüzden de yargıcın arama emri çıkarmasını engellememesi umuluyordu. Öğleden sonra atının sırtında Tarley yönünde yola koyulduğu görüldüğü zaman, bunu yapmaya niyetlendiğinden kuşkulanıldı.

Ama bu sırada Godfrey'in soyguna duyduğu ilgi, Dunstan ve Alaz hakkında giderek artan kaygıları nedeniyle silinip gitmişti ve akıbetlerinin belirsizliği yüzünden huzur bulamadığı için, Tarley'e değil, Batherley'e gidiyordu. Dunstan'ın Alaz'ı alıp kumarda kaybettikten ya da atın parasını har vurup harman savurduktan sonra bir ay geçmeden dönmemek üzere kaçması gibi, kendisine çirkin bir numara çekmesi ihtimali onu kazaen yaralanma ihtimalinden bile daha çok galeyana getiren bir korkuydu ve artık Mrs. Osgood'lardaki parti de geçip gittiğinden atını Dunstan'a emanet ettiği için kendini yiyip bitiriyordu. Hepimizin aklına takılan o batıl izlenimle, eğer güçlü bir biçimde bir şeyin en kötüsünü beklersek onun başımıza gelme olasılığının azalacağı izlenimiyle korkularını yatıştırmaya çalışacağı yerde pekiştiriyordu ve tırıs giden bir atın sesini duyup sokağın dirsek yaptığı yerin ötesindeki çitin üzerinden bir şapka gördüğü zaman iti anmasının işe yaradığını sandı. Ama at görüş alanına girer girmez yüreği yeniden ağırlaştı. Alaz değildi bu, bir iki saniye daha geçince binicinin de Dunstan değil, suratından hoşa gitmeyecek bir şeyler okunan ve konuşmak için dizginlere asılan Bryce olduğunu kavradı.

"Eh, Mr. Godfrey, yine o şanslı kardeşiniz Dunsey Efendi."

"Ne demek istiyorsun?" dedi Godfrey telaşla.

"Nasıl yani, daha eve gelmedi mi?" dedi Bryce.

"Eve mi? Hayır. Ne oldu? Çabuk söyle. Atıma ne yaptı?"

"Ah, onu kendisine vermişsiniz gibi davransa da atın sizin olduğunu anlamıştım."

Godfrey öfkeden kızıla çalan yüzüyle, "Düşürüp ayaklarını mı kırdı yoksa?" dedi.

“Daha da kötüsü,” dedi Bryce. “Anlayacağınız, bir yüz yirmiliğe atı satın almak için onunla pazarlık etmiştim... uçuk bir fiyat, ama o attan hep hoşlanmışımdır. O ne yaptı dersiniz, götürüp kazığa oturttu... önünde hendek olan kazıklı bir çitten aşırmaya kalktı. Bulduklarında at çoktan ölmüştü. Demek o zamandan beri eve de gelmedi, öyle mi?”

“Eve mi? Hayır,” dedi Godfrey, “gelmese daha iyi eder. Beni aptal yerine koydu! Bu işin böyle biteceğini bilmeliydim.”

“Pekâlâ, doğrusunu söylemek gerekirse,” dedi Bryce, “atın pazarlığını yaptıktan sonra, sizin bilginiz dışında binip satıyor olabileceği aklıma geldi, çünkü onun olduğuna inanmadım. Dunsey Efendinin kimi kez bu tür numaralar çevirdiğini biliyordum. Ama nereye gitmiş olabilir? Batherley’de de hiç görünmedi. Yürüyüp gittiğine göre yaralanmış da olamaz.”

“Yaralanmak mı?” dedi Godfrey acıyla. “O hiç yaralanmaz... başkalarını yaralamak için yaratılmış o.”

“Demek ona atı satması için siz izin verdiniz öyle mi?” dedi Bryce.

Gururu satışın bir ihtiyaç meselesine dayandığını Bryce’ın sezinlediği düşüncesi karşısında çekinmesine yol açtı, “Evet, atı bırakmak istemiştim... boğazı başıma biraz dert oluyordu,” dedi Godfrey. Atın başını çevirip Bryce’dan kurtulmayı dileyerek, “Onu aramaya gidiyordum şimdi... kötü bir şey olduğunu düşündüm. Artık geri döneceğim,” diye ekledi, çünkü yaşamının çoktandır korktuğu krizinin yaklaştığını hissediyordu. “Sen de geliyor musun Raveloe’ya?”

“Aslında hayır, şimdi değil,” dedi Bryce. “Flitton’a gitmem gerektiği için bu taraftan geçiyordum, yolda sizinle karşılaşabileceğimi ve atla ilgili bildiklerimi anlatabileceğimi düşünmüştüm. Sanırım Dunsey Efendi kötü haber birazcık unutuluncaya dek ortaya çıkmayacaktır. Belki de Whitbridge yakınlarındaki Üç Zirve’ye uğramıştır; orayı sevdiğini biliyorum.

“Belki de,” dedi Godfrey dalgın dalgın. Sonra doğrulup umursamaz görünme çabasıyla, “Kalıbımı basarım, pek yakında haberlerini alırız,” dedi.

Godfrey’in fazlasıyla “yıkılmış” olmasına hiç şaşmadan, “Peki, buradan dönüyorum,” dedi Bryce. “Size iyi günler dileyeyim, umarım başka bir

zaman daha iyi haberler getiririm.”

Godfrey, artık hiçbir kaçışının kalmadığını düşündüğü babasına itiraf sahnesini gözünde canlandırarak atını yavaşça sürdü. Parayla ilgili açıklama hemen ertesi sabah yapılmalıydı ve eğer olanların gerisini saklarsa Dunstan’ın kısa bir süre sonra döneceğinden kuşkusu yoktu, ama babasının öfkesinin ağırlığına katlanması gerektiğini anlar anlamaz, her ne kadar bunu yapmakla eline hiçbir şey geçmeyecekse de, inadına bütün hikâyeyi anlatacaktı. Dunstan’ın sessizliğini koruyup uğursuz günü savuşturabileceği bir yol belki hâlâ vardı: Fowler’in ödediği parayı kendisinin harcadığını söyleyebilirdi babasına ve daha önce hiç böyle bir kusur işlemediği için ufak bir fırtınanın ardından mesele savuşturulabilirdi. Ama Godfrey buna bel bağlayamazdı. Dunstan’ın parayı almasına göz yummakla, zaten parayı kendi çıkarına harcamaktan daha az kusurlu sayılmayacağı biçimde güven sarsıcı bir suç işlemişti ve yine de iki eylem arasında birinin kendisine katlanılmaz gelen ötekinden çok daha lekeleyici olması bakımından fark vardı.

“İyi bir herifmişim gibi davrandığım yok,” dedi kendi kendine; “ama alçak da değilim; hiç olmazsa duracağım bir nokta var. Kendime hiçbir şey yapmamış süsü vermektense bir süre sonra yaptığım şeyin sonuçlarına katlanacağım. Parayı kesinlikle kendi zevkim için harcamadım... buna zorlandım.”

Günün geri kalanı yalnızca ara sıra gelip giden bocalamalarla Godfrey’in iradesini babasına tam bir itirafta bulunma yönüne kaydırdı ve her şeyden daha ağır basan malum konuya sözü getirebilir diye Alaz’ın hikâyesini de ertesi sabaha dek geciktirdi. Yaşlı derebeyi oğlunun çoğunlukla evde bulunmamasına alışkındı, Dunstan’ın da Alaz’ın da ortalarda görünmemesini bir şeylerin belirtisi saymak aklından geçmemişti. Godfrey itiraf için bu tek fırsatı kaçırırsa, bir daha hiç şansının olmayabileceğini kendi kendine söyleyip durdu; üstelik sırrın açığa çıkması Dunstan’ın kötülüğünden bile daha iğrenç biçimde gerçekleşebilirdi: Tehdit edip durduğu gibi kadın çıkıp gelebilirdi de. Ardından prova yaparak itiraf sahnesini kendisi açısından kolaylaştırmaya çalıştı: Kendisini

kurtulamayacağı biçimde kıskıvrak yakalamış olması nedeniyle Dunstan'ın parayı almasına göz yumma zayıflığını kabullenişinden asıl konuya nasıl geçiş yapacağına ve gerçeği söylemeden önce babasının oldukça kötü bir şey duymayı beklemesine yol açacak biçimde üstünde nasıl çalışacağına dair kararını verdi. Yaşlı derebeyi acımasız bir adamdı: Şiddetli bir öfke içinde kararlar alır ve öfkesi yatıştıktan sonra da onlardan geri adım atmazdı; kıpkızıl lavların soğuyup taş kesilmesi gibi. Çoğu hiddetli ve acımasız kişide görüldüğü gibi o da kötülüğün çileden çıkarıcı bir güçle iyice baskı yapıncaya dek kendi gafletiyle büyümesine izin verir, sonra şiddetli bir haşinlikle çevresindekilere döner ve katı yürekli birine dönüşürdü. Kiracılarına karşı sistemi buydu: Borçlarını biriktirmelerine, telörgüleri ihmal etmelerine, sermayelerini azaltmalarına, samanlarını satmalarına ve ayrıca yanlış yoldan gitmelerine göz yumar, ardından bu hoşgörülü tutumu nedeniyle para sıkıntısı çekmeye başlayınca da en sert önlemleri alır ve hiçbir mazeret dinlemezdi. Godfrey bunların hepsini biliyor ve daha büyük bir güçle içinde hissediyordu, çünkü babasının bu ani acımasızlık nöbetlerine tanıklık etmekten çok çekmiş, bu yüzden kendi alışılagelmiş kararsızlığı onu tüm acıma duygularından yoksun bırakmıştı. (Bu nöbetlerden önce gelen hatalı hoşgörüyü eleştirmezdi; bu ona yeterince doğal görünürdü.) Yine de hâlâ bir şans var diye düşündü Godfrey, babasının gururu oğlunu reddedip aileyi on millik bir alan içinde milletin diline düşürmektense, bu evliliği çenesini kapatmaya zorlayacak bir ışık altında görebilirdi.

Duruma ilişkin olarak gece yarısına dek Godfrey'in aklına en çok yatan görüşü buydu ve iç tartışmasını bitirdiğini düşünerek yatmaya gitti. Ama sabahleyin ortalık henüz karanlıkken uyandığında akşamki düşüncelerini yeniden canlandırmasının olanaksız olduğunu keşfetti; sanki hepsi yorgunluktan tükenmişlerdi ve daha fazla iş yapmak için yerlerinden doğrulamıyorlardı. İtirafında kullanacağı savunma noktaları yerine, bunun uğursuz sonuçlarının gerçekliğinden başka bir şey düşünemiyordu: Gözden düşmenin eski dehşeti geri gelmişti –kendisiyle Nancy arasına umutsuz bir engel koyma düşüncesinin yarattığı eski çekingenlik– eski, kendi lehine

işleyebilecek ve onu ihanetten kurtarabilecek fırsatlara güvenme eğilimi. Sonuçta niye kendi eylemi yüzünden bu umutları kesip atacaktı? Dün meseleyi yanlış bir ışıkta görmüştü. Dunstan'a öfkelenmiş ve karşılıklı anlaşmalarını tümüyle bozmaktan başka bir şey düşünmez olmuştu; ama kendisi için yapılacak en akıllıca iş, babasının Dunsey'e karşı kızgınlığını yumuşatmaya çalışmak ve her şeyi olabildiğince eski durumunda tutmaktı. Eğer Dunsey birkaç gün daha geri dönmezse (ve Godfrey bilmiyordu ama hergelenin cebinde daha uzun süre uzakta kalmaya yetecek parası vardı) her şey unutulabilirdi.

Dokuzuncu Bölüm

Godfrey yataktan kalktı ve kahvaltısını her zamankinden daha erken yaptı, ama küçük erkek kardeşleri yemeklerini bitirip dışarı çıkıncaya kadar, hep kahvaltıdan önce kâhyasıyla yürüyüşe çıkan babasını bekleyerek ahşap kaplı salonda gezindi. Kırmızı Köşk'te herkes farklı bir saatte kahvaltı ederdi ve epeyce zayıf bir iştaha iyi bir şans vermek için en sona kalan hep derebeyi olurdu. O boy göstermeden neredeyse iki saat önce masa doyurucu yiyeceklerle donatılmıştı; çatık kaşları ve sert bakışlarıyla ters düşen gevşek ve güçsüz bir ağzın yer aldığı yüzüyle altmış yaşında, uzun boylu, babayiğit bir adamdı. Üstünde alışkanlık haline gelmiş bir ihmalin izleri görünüyordu, giysileri derbederdi, ama yaşlı derebeyinin görüntüsünde her zerresiyle en az onun kadar görgülü olan, yine de kendilerinden daha "üstün" kişilerin çevresinde bulunmanın bilinciyle yaşam yolunda tembellikle ilerleyerek kendisini Amerika ya da yıldızlardan daha çok ilgilendirmeyen üst düzey kişileri uzak varlıklar olarak düşünen bir adamın sesindeki buyurganlığa, duruşuna ve vakarına sahip olmayı isteyen cemaat içindeki öteki çiftçilerden ayıran bir şey vardı. Derebeyi bütün yaşamı boyunca cemaatten saygı görmeye alışmıştı, ailesinin, maşrapalarının ve kendisine ait her şeyin en eskisi ve en iyisi olduğu varsayımına alışmıştı, kendinden daha üst tabakada yer alan hiç kimseyle bir bağ kurmadığından bu görüşü herhangi bir kıyaslamayla da bozulmamıştı.

Odaya girerken oğluna şöyle bir baktı ve “Ne o, efendi! Henüz kahvaltını yapmadın mı?” dedi, ama herhangi bir düşmanlıktan değil de nezaketin tatlı çiçeği Kırmızı Köşk gibi evlerde açmadığından aralarında hoş bir sabah selamlaşması geçmedi.

“Evet efendim,” dedi Godfrey, “kahvaltımı yaptım, ama sizinle konuşmak için bekliyordum.”

Derebeyi kendisini kayıtsızca iskemlesine bırakarak, “Ya! Peki,” dedi. Bir parça sığır eti kesip içeriye kendisiyle birlikte girmiş olan av köpeğinin önünde tutarken, Raveloe’da konumunun bir ayrıcalığı gibi görülen ağır, öksürüklü bir edayla konuştu, “Zili çal da biramı getirsinler, olmaz mı? Siz gençlerin işi keyfinize bakmak. Kendiniz dışında kimse için parmağınızı oynatmıyorsunuz.”

Derebeyinin yaşamı da oğullarınınki kadar avareydi, ama gençliğin bütünüyle bir aptallık dönemi olduğu ve yaşlılıkla kazandıkları bilgeliğin değişmez biçimde iğnelemeyle yatıştırılmış bir sabırlılılığa dönüştüğü düşüncesi kendisi ve Raveloe’daki yaşıtlarınca yinelenen bir kurmacaydı. God-frey, yeniden konuşmadan önce bira getirilip kapı kapatılıncaya dek bekledi, av köpeği Çevik de bu arada yoksul bir adamın akşam yemeğine yetecek kadar et tüketti.

“Alaz’a nazar değdi,” diye başladı, “dün bir şanssızlık oldu.”

Birasından bir yudum aldıktan sonra, “Ne! Ayağı mı kırıldı yoksa?” dedi derebeyi. “Ata binmekte daha iyi olduğunu sanıyordum efendi. Ben ömrüm boyunca hiçbir atı yere çalmadım. Çalmış olsaydım, babam bazı malum babalar gibi pek gevşeyecek biri olmadığından başka bir atı rüyamda görürdüm. Ama başka babalar yeni bir sayfa açarlardı. İpotekler ve biriken alacaklarla bir dilenci kadar parasızım. Şu aptal Kimble, gazetelerin barıştan söz ettiğini söylüyor. Ülke ayakta duramaz haldeyken. Fiyatlar tepetaklak düşecek ve ben de heriflerin her şeyini satsam bile alacaklarımı alamayacağım. Başıma bir de o lanet Fowler çıktı, artık ona katlanmayacağım; Winthrop’a hemen bugün Cox’a gitmesini söyledim. Yalancı hergele, bana geçen ay bir yüzlük ödediğinden emin olduğunu

söyledi. En uçtaki çiftlikte oturuşundan yararlanıyor ve kendisini unutacağımı sanıyor.”

Derebeyi bu konuşmayı öksürerek ve kesik kesik, ama Godfrey’in sözü yeniden almasına fırsat verecek uzunlukta duraksamadan yaptı. Babasının Alaz talihsizliğiyle ilgili herhangi bir para talebini savuşturmayı amaçladığını, para sıkıntısına düşürülmesine ve alacaklarına yaptığı vurgunun kendi açıklaması bakımından en tercih edilmeyecek durum olduğunu anladı. Ama devam etmesi gerekiyordu, başlamıştı bir kere.

Babası susup etini kesmeye başladığında, “Ayaklarının kırılmasından da kötü, kazığa geçmiş ve ölmüş,” dedi hemen. “Ama bana başka bir at almanızı istemek niyetinde değildim; yalnızca Alaz’dan elde etmeyi umduğum parayla size ödeme yapma olanağını yitirdiğimi düşünüyordum. Dunsey önceki gün onu benim için satmak üzere ava götürdü, Bryce ile yüz yirmiye pazarlık ettikten sonra köpeklerin peşinden gitmiş ve şu ya da bu biçimde aptalca bir sıçrayış yapmış, atı oracıkta öldürmüş. Böyle olmasaydı, size bu sabah yüz pound ödeyecektim.

Derebeyi çatal ve bıçağı elinden bırakmış, baba oğul ilişkilerindeki hangi tuhaf bozulmanın bu yüz pound ödeme teklifine yol açabildiğine dair ufacık bir tahminde bulunabilecek yeterli beyin kıvraklığını göstermeksizin şaşkınlık içinde oğluna bakıyordu.

“Doğrusu şu ki efendim... özür dilerim... kabahat tümüyle benim,” dedi Godfrey. “Fowler o yüz poundu ödedi. Geçen ay oradayken bana yaptı ödemeyi. Dunsey de para için beni sıkıştırdı ve ben de ona verdim, çünkü bu olaylardan önce size ödeyebileceğimi umuyordum.”

Oğlu, bir sözcük daha söylemesinin güç olduğunu anlayıp da konuşmasını bitirmeden önce derebeyi öfkeden morarmıştı. “Dunsey’e verdin, öyle mi efendi? Peki, sen ne zamandan beri paramı zimmetine geçirmesine yardım edecek kadar Dunsey’le sıkı fıkı oldun? Sen de mi şeytanlığa soyunuyorsun? Bunu sineye çekmeyeceğimi sana söyleyeyim. Topunuzu evden atıp yeniden evleneceğim. Sana hatırlatayım efendi, mülkümün üstünde hiçbir veraset zorunluluğu yok; büyükbabamın zamanından beri Cass’lar topraklarını canlarının istediği gibi kullanıyorlar. Bunu aklından

çıkarma efendi. Dunsey’e para vermek! Parayı ne demeye Dunsey’e veresin ki? Bu işin içinde bir bityeniği var.”

“Bityeniği filan yok efendim,” dedi Godfrey. “Paranızı kendim harcamazdım, ama Dunsey beni sıkıştırdı, ben de ona vermekle aptallık ettim. Ama o geri verse de vermese de ben ödemek niyetindeydim. Bütün hikâye bu. Parayı zimmetime geçirmek aklımdan bile geçmedi, bunu yapacak adam değilim. Siz benim namussuzca bir numara çevirdiğimi hiç görmediniz efendim.”

“Peki, Dunsey nerede? Niye orada dikilip konuşuyorsun? Sana söylediğim gibi, git Dunsey’i çağır, parayı ne için istediğinin ve ne yaptığının hesabını sor. Bunu yaptığına pişman olacak. Onu reddedeceğim. Yapacağımı söylemiştim ve yapacağım. Bana karşı gelemez. Git getir onu.”

“Dunsey eve dönmedi efendim.”

“Ne! Kendi boynunu da kırdı o zaman?” dedi derebeyi, bu durumda tehdidini yerine getiremeyebileceği fikri biraz canını sıkmıştı.

“Hayır, yaralanmamış sanıyorum, çünkü at ölü bulunmuş, Dunsey de çekip gitmiş olmalı. Yakında görürüz. Şu an nerede olduğunu bilmiyorum.”

Dunsey orada olmadığı için yeniden Godfrey’e saldırarak, “Peki, benim paramı ona vermeye ne zorladı seni? Bana bunun cevabını ver,” dedi derebeyi.

“Şey efendim, bilmiyorum,” dedi Godfrey tereddütle. Zayıf bir kaytarma yoluydu bu, ama Godfrey yalan söylemekten hoşlanmazdı ve söylenen yalanların yardımı olmaksızın hiçbir ikiyüzlülüğün uzun süre dayanamayacağının yeterince farkına varmadığından, düzmece güdülerle davranmak konusunda tümüyle hazırlıksızdı.

Derebeyi ani bir zeka pırıltısıyla, “Bilmiyor musun? Ben söyleyeyim ne olduğunu efendi. Bir açık verdin, söylememesi için de ona rüşvet veriyordun,” dedi. Babasının tahmininin yakınlığı karşısında irkilen Godfrey’in yüreği şiddetle çarpmaya başladı. Bu ani panik onu bir sonraki adımı atmaya itti; baş aşağı giden bir yol için yeterli gelecek epeyce önemsiz bir dürtü...

Umursamaz bir havada konuşmaya çalışarak, “Yok efendim,” dedi, “bu Dunsey’le benim aramda ufak bir meseleydi; kimseyi ilgilendirecek bir şey değil. Genç adamların aptalca işleriyle ilgilenmeye değmez: Alaz’ı yitirme talihsizliğine uğramasaydım, sizin için fark eden bir şey olmayacaktı efendim. Size parayı vermeliydim.”

Derebeyi kaşlarını çatıp oğluna kızgın kızgın bakarak, “Aptalca işlermiş! Pöh! Senin aptallık yapma zamanın geçti. Bilmeni isterim ki efendi, bu işleri çoktan bırakmalıydın,” dedi. “Artık senin çevirdiğin dolaplar için para bulamam. Ahırları atlarla dolu, evi de derli toplu olan büyükbabam vardı benim; kötü zamanlarda bile idare edebilirdim ve bana atsineği gibi yapışmış dört tane işe yaramaz oğlum olmayaydı yine idare edebilirdim. Hepinize fazla iyi bir baba oldum ben; işte olan bu. Ama artık dizginleri çekeceğim efendi.”

Godfrey suskundu. Yargılarında pek zeki sayılmazdı, ama babasının hoşgörüsünün iyiliğinden ileri gelmediğini hep sezinlerdi; kendi maceracı zayıflığını denetleyecek ve iyi niyetine yardım edecek biraz disipline dair belirsiz bir özlem duyardı. Derebeyi ekmek ve etini aceleyle yedi, birasından kocaman bir yudum aldı, sonra iskemlesini masadan öteye çevirip yeniden konuşmaya başladı.

“Senin için her şey kötü olacak, biliyorsun; çabalayabilir ve işleri düzene sokmama yardım edebilirdin.”

“İyi ama efendim, ben sıklıkla işlerin idaresini ele almayı teklif ettim, ancak bunu her zaman kötüye çekiyor ve görünüşe göre, sizi yerinizden etmeyi istediğimi sanıyordunuz.”

Belli başlı güçlü izlenimlerle dolu olan belleği ayrıntılardan etkilenmeyen derebeyi, “Ne senin teklifinden ne de benim bunu kötüye çektiğimden haberim var,” dedi, “ama biliyorum ki bir ara evlenmeyi düşünüyor gibiydin ve bazı babaların yaptığı gibi yoluna taş koyacak hiçbir şey yapmadım. Lammeter’in kızıyla evlenmene ben de herkes gibi sevinirdim. Sanırım, hayır demiş olsaydım, sen inadını sürdürecektin; ama karşıtlık istediğin için fikrini değiştirdin. Sen kararsız bir herifsin: Zavallı annene çekmişsin. Asla irade göstermedi; koca olarak düzgün bir adama sahipse bir

kadına başka kimse gerekmez. Ama düz yolda yürüyecek kadar bile kafan olmadığından karının başka birine ihtiyacı olurdu. Kız seni almayacağını dosdoğru söylemedi, değil mi?”

Godfrey, ateş basmış gibi kendini rahatsız hissederek “Hayır,” dedi, “ama öyle diyeceğini sanmıyorum.”

“Sanmıyormuş! Niye ona soracak cesaretin yok? Kararına bağlı mısın, onu almak istiyor musun; bu mudur?”

“Evlenmek istediğim başka bir kadın yok,” dedi God-frey, kaçamak bir biçimde.

“İyi o zaman, bunu yapacak yüreğin yoksa bırak da senin adına ben teklif edeyim, olsun bitsin. Lammeter kızının benim aileme gelin gelmesine isteksiz davranacağa benzemez sanıyorum. Güzel kıza gelince, kuzenine varmaz ve gördüğüm kadarıyla sana engel olacak başka kimse de yok.”

“Lütfen efendim, şimdilik oluruna bırakmayı yeğlerim,” dedi Godfrey panik içinde. “Şu sıralar sanırım bana bir parça kızgın, onunla kendim konuşmayı tercih ederim. Bir erkek bu tür işleri kendisi halletmeli.”

“İyi, konuş o zaman ve hallet; yeni bir sayfa çevirip çeviremeyeceğini gör. Bir erkeğin evlenmeyi düşündüğünde yapması gereken budur.”

“Şimdilik bunu nasıl düşünebileceğimi bilmiyorum efendim. Sanırım beni çiftliklerden birine yerleştirmezsiniz, onun da gelip bu evde bütün kardeşlerimle birlikte yaşayacağını sanmam. Onun alışkın olduğu başka türden bir yaşam.”

Kısa, küçümseme dolu bir kahkahayla, “Gelip bu evde yaşamaz mı? Deme. Ona sor, olsun bitsin,” dedi derebeyi.

“Bunu şimdilik oluruna bırakmayı yeğliyorum efendim,” dedi Godfrey. “Bir şey söyleyerek işi aceleye getirmeye çalışmayacağınızı umarım.”

“Canım ne isterse onu yaparım,” dedi derebeyi, “senin de efendinin ben olduğumu bilmeni sağlayacağım; yoksa yaşamak için gidip başka bir yer bulabilirsin. Dışarı çık ve Winthrop’a Cox’a gitmemesini, beni beklemesini söyle. Söyle onlara atımı da eyerlesinler. Ha, dur: Gözünü aç ve Dunsey’in şu beygirini sattır, parasını da bana getir, olur mu? Bundan böyle benim kesemden beygir bakamayacak. Nereye sıvıştığını biliyorsan... galiba

biliyorsun... ona eve dönme zahmetine girişmemesini söyleyebilirsin. Bırak seyis olup kendine baksın. Artık bana güvenmesin."

Godfrey kapıya doğru yöneldi, "Nerede olduğunu bilmiyorum efendim ve bilsem bile onu kovmak bana düşmez," dedi.

Piposuyla uğraşırken, "Bırak bunları efendi, tartışıp durma, git ve atımı hazırlat," dedi derebeyi.

Godfrey, görüşmenin kendi durumunda hiçbir değişiklik yapmadan bitmesinin uyandırdığı duyguyla rahatlasın mı, yoksa kendisini daha fazla yalan dolanla zora soktuğu için huzursuz mu olsun pek bilemeden odadan çıktı. Nancy'ye evlenme teklif etmesiyle ilgili geçen konuşmalar, babasının Mr. Lammeter'e edeceği bir çift yemek sonrası lafla, tam da kız ulaşabileceği bir yerdeyken onu kesinlikle geri çevirmek zorunda kalmanın utancına düşebileceği korkusu yeni bir panik yarattı. Her zamanki sığınağına, yani talihinin öngörülmeyen biçimde dönmesi, kendisini nahoş sonuçlardan koruyacak, hatta belki de sağduyusunu ortaya koyarak ikiyüzlülüğünü haklı kılacak biçimde lehine bir şans doğması umuduna sığındı. Talihin zarlarını atmasına güvendiği bu noktadan bakılınca, Godfrey'in özellikle eski kafalı biri olduğu pek söylenemezdi. Uygun şansın inandıkları bir yasaya uymak yerine kendi yöntemlerini izleyen tüm insanların Tanrı'sı olduğunu düşlüyorum. Hatta günümüzün kibar adamlarından biri açıkça dile getirmekten utanç duyacağı bir duruma düşmeyegörsün, zihni kendisini o durumun öngörülebilir sonuçlarından kurtarabilecek tüm olası verilere yönelecektir. Gelirini aşan biçimde yaşamaya ya da kendisine maaş getiren sabit, namuslu işinden kaytarmayagörsün, hemen kendisini olası bir hayırseverle, tatlı sözlerle kendi çıkarına kandırabileceği olası bir avanakla, henüz karşısına çıkmamış olası bir kişinin olası bir ruh haliyle karşılaşacağını hayal ederken bulacaktır. İşyerindeki sorumluluklarını ihmal etmeyegörsün, yapmadan bıraktığı şeyin aslında sanıldığı kadar önemli olmayan bir şeye dönüşme şansına kaçınılmaz biçimde dört elle sarılacaktır. Arkadaşının güvenine ihanet etmeyegörsün, kendisine arkadaşının bunu asla öğrenmeyeceği umudunu veren, adına şans denilen o aynı fettan karmaşıklığa tapacaktır.

Doğanın kendisine asla bahşetmediği, bir mesleğin asaletinin peşine düşebileceği saygın bir beceriden vazgeçmeyegörsün, dini imanı şaşmaz biçimde başarının kudretli yaratıcısı olarak inanacağı kutsanmış şansa tapınmaya dönüşecektir. O dinde şiddetle reddedilmiş uğursuz ilke, tohumlarının kendi türünün ardından bir ürün ortaya çıkaracağı düzenli bir tekrar halini alacaktır.

Onuncu Bölüm

Tarley ve Raveloe’da Yargıç Malam’a, kanıt bulunmasa bile, Huzur Komisyonu’nda yer almayan komşularından beklenebileceğinden daha etraflı kanaatlere vardığı için geniş bir algılayışa sahip bir adam gözüyle bakılırdı. Böyle bir adamın kav kutusu ipucunu göz ardı etmesi düşünülemezdi; adı bilinmeyen, kıvırcık siyah saçlı ve yabancı görünümlü, çatal bıçak setleri ve takılarla dolu bir sandık taşıyan, kulaklarına iri küpeler takmış bir çerçiyle ilgili bir soruşturma ekibi yola çıkarıldı. Ama ya soruşturma ekibi ona yetişemeyecek kadar ağır adımlarla ilerlediğinden ya da eşkâl pek çok çerçiye uyduğu için aralarından kimi seçeceğini bilmediğinden haftalar geçip gitti ve Raveloe’da yarattığı heyecanın yavaş yavaş sönmesi dışında soyguna dair başka bir sonuç çıkmadı. Dunstan Cass’ın yokluğu ise dikkat çekici bir belirti olarak sayılmadı pek: Önceden de babasıyla tartışmış, altı hafta sonra geri gelip kalacak yeri üstündeki yasağı kaldırmaya uğraşmış ve her zamanki gibi kasılıp durmak üzere kimsenin bilmediği bir yere çekip gitmişti. Bu meselenin derebeyinin bu kez onu evde barındırmayacağı kadar farklı biteceğini bekleyen kendi ailesi yokluğunu asla dile getirmiyordu ve eniştesi Kimble ya da Mr. Osgood bunu fark ettiklerinde, Alaz’ı öldürdüğünün ve babasına karşı bir kabahat işlediğinin hikâyesi şaşırmalarını engellemeye yetmişti. Dunsey’in ortadan kaybolmasıyla soygunun aynı gün gerçekleştiği olgusu arasında bağlantı

kurmak hiç kimsenin aklının ucundan geçmedi; kardeşinin neler yapmaya kadir olduğunu herkesten daha iyi bilen Godfrey'in bile. On iki yıl önce dokumacıyı çocukça oyunlarıyla alaya aldıkları zamandan beri aralarında onun bahsinin geçtiğini hatırlamıyordu ve ayrıca hayal gücü Dunstan adına sürekli bir mazeret yaratıyordu: Onu hiç durmadan, Alaz'ı bırakarak yürüyüp gidişine uygun bir takıntı halinde, tanıdıkları üstünde şansını deneyip sırtlarından geçinirken ve eve dönüp ağabeyine işkence etmenin eski keyfi üzerinde tasarılar kurarken görüyordu. Raveloe'daki herhangi bir beyin, sözü geçen olguları bir araya getirseydi bile, kilisede duvar kabartmasına ve kutsal maşrapalara sahip bir ailenin zaman içinde kazanılmış saygınlığına zarar verecek böylesi bir ilişkilendirmenin ayağı yere basmayan bir düşünce sayılıp üstünün örtüleceğinden kuşku duymam. Ama öte yandan Noel pudingleri, domuz haşlaması ve içkilerin bolluğu, ruhsal yaratıcılığı kâbusun tüneline fırlatıp uyanan düşüncenin tehlikeli kendiliğindenliğine karşı koyan müthiş koruyuculardır.

Gökkuşağı'nda ya da başka yerde, kalabalık içinde soygun konuşulduğu zaman denge, kav kutusu üstüne kurulan mantıklı açıklama ve soruşturmayla dalga geçen anlaşılmaz bir gizem kuramı arasında bocalamayı sürdürdü. Kav kutusu ve çerçiye dair görüşün savunucuları öteki tarafı kendileri pörtlek gözlü oldukları için başka herkesin de aynı boş bakış açısına sahip olduğunu sanan, ahmak ve saf bir tayfa olarak nitelendirdiler; anlaşılmazlığın yandaşları ise karşıtlarının daha mısırı görmeden karga gibi ötme eğilimine girdiklerini –derinlik açısından, yaptıkları yalnızca kaymağı sıyırıp yüzeyde kalmaktı– belirterek hayvana benzettiler ve açıkgöz oluşlarının ahır kapısının ardını göremedikleri için orada hiçbir şey bulunmadığını sanmalarından ileri geldiğini ima ettiler; böylece anlaşmazlıkları soygunla ilgili hiçbir şeyi aydınlatmasa bile ikincil önemde bazı doğru görüşlere ışık tuttu.

Ama zavallı Silas'ın kaybı Raveloe sohbetlerinin ağır ilerleyen dalgasını bu şekilde süpürüp atmaya yararken Silas ise komşuların hakkında gönül rahatlığıyla tartıştıkları o kaybın kişiyi solduran perişanlığını hissediyordu. Altınını çaldırmadan önce onu gözleyen birine onunki gibi sinik ve içe

kapalı bir yaşamın yara almış duyarlı bir yaşam, herhangi bir eksilmeye dayanmak bir yana, tümünü birden silmiş bir yaşam olabileceği pek mümkün görünmeyebilirdi. Ama gerçekte onu geniş, iç karartıcı bir bilinmezin çiti içine hapseden dolaysız bir amaçla ve hevesle dolu bir yaşam sürdürmüştü. Sıkı sıkıya tutunduğu bir yaşamdı bu ve hedefi çevreleyen bağlar ölü, bozuk bir şeye sarılmışsa da tutunma ihtiyacını karşılamıştı. Ama şimdi çit yıkılmış, destek elden kaçıp gitmişti. Artık Marner'ın düşünceleri eski döngüsünün çevresinde hareket edemiyordu ve yuvasına giden yoldaki toprak yarıldığında bocalayan bir karınca gibi bir boşluk tarafından şaşkına çevrilmişti. Tezgâh oradaydı, dokuma, belirginleşmeye başlamış desen orada duruyordu; ama ayağının altındaki oyukta duran parlak hazine kayıplara karışmıştı, ona dokunup sayma işi sona ermişti: Akşamları zavallı ruhunun özlemini dindirecek hiçbir zevk hayali kalmamıştı. Şimdiki işinden alacağı paranın düşüncesi hiçbir neşe veremezdi, çünkü o paranın tatsız hayali ancak kaybının anısını tazeliyordu ve umut da aldığı ani darbeyle bu ufak başlangıçtan yeni bir define biriktirme üzerinde kafa yoramayacağı kadar paramparça olmuştu.

O boşluğu yasla doldurdu Silas. Dokumasının başında otururken, acı çeken biri gibi ara sıra ufak bir inilti koyuveriyordu: Bu, düşüncelerinin yine dönüp dolaşıp bomboş geçecek akşam vaktine, ani bir uçuruma geldiğinin belirtisiydi. Bütün gece sönük ateşinin başında yalnızlık içinde otururken dirseklerini dizlerine dayıyor, başını ellerinin arasına alıyor ve alçak bir sesle inliyordu; duyulma arayışında olmayan biri gibi.

Yine de derdiyle tamamen baş başa bırakılmış değildi. Marner'ın komşularında her zaman yarattığı iticilik bu talihsizliğin kendisini gösterdiği yeni ışıkla kısmen dağılmıştı. Namuslu vatandaşlardan daha fazla kurnaz olan ve daha da kötüsü bu kurnazlığı komşuluğa yaraşır biçimde kullanma niyeti bulunmayan bir insan yerine, şimdi görülüyordu ki Silas'ın kendine bile hayrı dokunacak bir kurnazlığı yoktu. Ondan genellikle "zavallı ezik mahluk" diye söz ediliyordu ve komşularından kaçınma huyu eskiden kötü niyetine ve olası kötü refakatçilerine yorulurken şimdilerde yalnızca deliliğe bağlanıyordu.

Kötüden iyiye dönüşen bu duygu çeşitli biçimlerde sergileniyordu. Noel için pişen yemeklerin, bol bulamaç domuz etiyle kanlı sosislerin kokularının esen yele karıştığı, hali vakti yerinde ailelerin hayırseverliklerini gösterdiği zamandı ve Silas'ın talihsizliği, Mrs. Osgood gibi ev sahiplerinin akıllarına en önce onu getiriyordu. Mr. Crackenthorp da bir yandan parasının elinden belki de onu çok fazla düşündüğü ve kiliseye hiçbir zaman ayak basmadığı için alındığını söyleyerek Silas'ı azarlarken, bir yandan da savını ruhani kişiliğine karşı asılsız önyargıları dağıtmak için iyi hesaplanmış biçimde domuz paçasıyla güçlendiriyordu. Teselliden başka verecek bir şeyleri olmayan komşular ise, köyde rastladıklarında Silas'ı selamlayıp başına gelen talihsizliği enine boyuna tartışmakla kalmıyorlar, kulübesine uğrayıp bütün ayrıntıları olay yerinde yinelemek zahmetine de girişiyorlardı, sonra da, "Pekâlâ Marner Usta, sonuçta öteki yoksul arkadaşlardan daha kötü durumda değilsin ve sakat kalmış olsaydın kilise sana bir maaş bağlardı," diyerek onu neşelendirmeye çalışıyorlardı.

Komşularımızı sözcüklerimizle pek az teselli edebilmemizin bir nedeni olarak, sözcükler daha ağzımızdan çıkamadan iyi niyetimizin bozulmasını görüyorum. Onlara kendi bencilliğimizden bir lezzet katmaksızın sosis ve domuz paçası gönderebiliriz; ama dil, sürülmüş toprağı dümdüz edeceğine neredeyse kuşku duyulmayan bir seldir. Raveloe'da iyilik az çok rastlanılan bir şeydi: Ama çoğunlukla sarhoş ve beceriksiz cinstendi, en azından övgüyle ikiyüzlülüğü birleştiren bir biçim almıştı.

Sözgelimi, hakkında kolayca hüküm verilemeyen bir adama dair görüşüne göre son olayların lehine işlediğini anlatmak için bir akşam Silas'a özellikle gelen, oturur oturmaz ve başparmaklarını birbirine dayayıp şöyle söyleyerek lafa giren Mr. Macey'i alalım:

"Haydi Marner Usta, niye hiç dua etmeye gelmezsin ki. Paranı kötü işler için saklayacağına yitirdiğin daha iyi oldu. Bu taraflara ilk geldiğinde beş para etmezin teki olduğunu anladığım gibi, ileride de bir işe yaramayacağını düşünmüştüm; şimdikine göre bir hayli gençtin, ama hep gözünü dikip bakan, soluk yüzlü bir mahluktun; diyebilirim ki suratın tüysüz bir danayı andırıyordu. Ama bilmenin yolu yok: Her acayip görünüşlü şey ille de

iblisin işi demek değil; demem o ki kurbağaları ve benzerlerini ele alalım, çünkü onlar çoğunlukla zararsızdır ve aynı biçimde haşarata karşı faydalıdır. Aynısı, görebildiğim kadarıyla senin için de geçerli. Buna rağmen nefes açıcı bitki ve şuruplara gelince, eğer bu tür bilgileri uzak yerlerden getirdiysen, durum azıcık lehine dönebilirdi. Bu bilgi hoş karşılanmadıysa, düzenli olarak kiliseye gelmekle durumu kurtarabilirdin; çünkü şifacı kadının muska yazdığı çocuklara gelirsek, onları tekrar tekrar vaftiz ettim; kutsal suda yıkandılar. Bu mantıklı; çünkü iblis tatile çıkacak kadar bir iyilik etmeye karar verdiyse kim buna karşı çıkabilir? Benim düşüncem bu, kilisenin kırk yıllık papazıyım ve vaizle birlikte büyük perhizin ilk çarşambasında küfürü lanetlediğimizde, insanların doktorsuz tedavi görmek gibi bir küfür işlemediklerini biliyorum; bırak Kimble ne derse desin. İşte bu yüzden Marner Usta, dediğim gibi... çünkü meselelerin içinde öyle sarmallar vardır ki daha onların ne olduğunu anlayamadan bir de bakmışsın seni Kutsal Kitap'ın sonuna kadar götürmüş... tavsiyem o ki moralini yüksek tut; çünkü senin derin biri olduğunu ve içinde gün ışığına çıkardığından fazlasını barındırdığını düşünürsek, ben pek de o görüşte değilim ve komşulara da böyle diyorum. Çünkü diyorum, siz Marner Usta'dan bir hikâye çıkarmak için konuşuyorsunuz; ama bu saçma, öyle: Açıkgöz bir adamdan öyle bir hikâye çıkarmak bu ve diyorum ki bir tavşan kadar ürkek görünüyor."

Bu ipe sapa gelmez söylev sırasında Silas, dirseklerini dizlerine dayayıp başını ellerinin arasına aldı ve duruşunu hiç değiştirmeden hareketsiz beklemeyi sürdürdü. Onun kendisini dinlediğinden kuşku duymayan Mr. Macey, minnettarlık içeren bir karşılık beklentisiyle sustu, ama Silas sessiz kaldı. Yaşlı adamın iyi yürekli ve dostça bir şeyler kastettiğini anlamıştı; ama nezaket perişanlığın üstüne vuran güneş ışığı gibi düşüyordu üstüne; bunu deneyecek gücü yoktu, içinden de gelmiyordu.

Sonunda Mr. Macey, hafif bir sabırsızlık vurgusuyla, "Haydi ama Marner Usta, söyleyecek hiçbir şeyin yok mu?" dedi.

Marner ellerinin arasındaki başını sallayarak, "Ah," dedi yavaşça, "Size teşekkür ederim... teşekkür ederim... gerçekten."

“Ya, ya, kuşkum yok: Teşekkür edersin elbet,” dedi Mr. Macey, “ve öğüdüm... pazar giysin var mı senin?”

“Hayır,” dedi Marner.

“Olsaydı şaşardım,” dedi Mr. Macey. “Şimdi bir pazar giysisi edinmeni tavsiye ederim: Tookey’e git, o da zavallı bir mahluk; ama benim terzilik işimi sürdürüyor, paramın bir kısmını o işe koydum, sana düşük bir fiyatla giysi diker, bana güven, sonra sen de kiliseye gelip biraz daha komşu gibi davranabilirsin. Gerçekten, bu taraflara geldiğinden beri benim ‘Âmin’ deyişimi hiç duymadın, hiç zaman geçirmemeni tavsiye ederim, iş tümüyle Tookey’e kalınca pek bir şeye benzemeyecek, çünkü gelecek kış kürsüye çıkamayacak duruma gelebilirim.” Burada Mr. Macey belki de dinleyicisinden bir duygu belirtisi bekleyerek ara verdi, ama göremeyince devam etti. “Giysinin parasına gelince, dokumandan haftada bir pound kazanıyorsun Marner Usta; ne kadar ezik görünsen de genç bir adamsın. Aslında bu taraflara geldiğinde, yirmi beşinde bile yoktun, değil mi?”

Silas, konuşmanın sorgulayıcı bir hal alması karşısında azıcık irkildi ve kibarca cevapladı, “Bilmiyorum; tam olarak söyleyemem; üstünden çok zaman geçti.”

Böyle bir cevap alınca, Mr. Macey’in akşamın geç saatinde Gökkuşağı’nda Marner’ın kafasının “karman çorman” olduğunu, hangi günün pazara denk geldiğini bildiğinden bile kuşku duyduğunu ve bu kadarının da onun köpeklerden bile daha dinsiz olduğunu gösterdiğini söylemesi hiç şaşırtıcı değil.

Mr. Macey’in yanı sıra, Silas’ı avutmak için biri daha aynı konuda kararlı olarak ona geldi. Bu, tekerlek tamircisinin karısı Mrs. Winthrop’tu. Raveloe sakinleri kiliseye pek düzenli gitmezlerdi, cemaatin arasında belki de Tanrı’nın gözüne girmek ve yakışıksız biçimde komşularına üstünlük sağlamak için takvimin her pazar günü kiliseye gitmekten geri kalmayan bir kişi –vaftiz babaları ve anneleri olanlarla kendilerine inceden inceye dokundurup, cenaze merasiminde eşit hakka sahip olmaya yönelik biçimde kasabanın vasat ahalisinden biraz daha iyi olma arzusu taşıyan bir kişi– zor bulunurdu. Aynı zamanda hizmetkârlar ya da gençler dışında herkesin

büyük festivallerde kutsal ayinlere katılmasının zorunlu olduğu bilinirdi: "İyi komşu" sayılanlar yine de ortalama denebilecek bir sıklıkla kiliseye gider, Derebeyi Cass da Noel ayinine katılırdı.

Mrs. Whinthorp da bunlardan biriydi: Her bakımdan temiz vicdanlı bir kadındı, sabah dört buçukta kalkıp yaşamın kendilerine pek yetersiz sunduğu aşikâr olan işlerini yerine getirmeye pek hevesliydi; gerçi bu durum kendisi için sürekli bir sıkıntı yaratacak biçimde sabahın ilerleyen saatlerinde yapacak hiçbir işinin kalmamasıyla sonuçlanıyordu. Ama yine de kimi kez bu tür alışkanlıkların şaşmaz koşulu sayılan huysuz bir yaradılışa sahip değildi: Yaşamın bütün üzücü ve ciddi unsurlarını arayıp bunlar üzerinde kafa yormak doğasında yer etmiş, epeyce uysal, sabırlı bir kadındı. Raveloe'da ailenin birinde hastalık ya da ölüm gibi olaylarda, sülük yapıştırılması gerektiğinde ya da sütannenin biri ani bir hayal kırıklığı yarattığında akla ilk gelen oydu. "Teselli veren" bir kadındı; güzelceydi, teni tazeydi, sanki kendisini bir hasta odasında doktorun ya da papazın huzurunda hissedermiş gibi dudakları her zaman hafifçe büzülmüş dururdu. Ama asla sızlanmazdı; kimse gözyaşı dökerken görmemişti onu; akrabadan olmayan bir ölü evi ziyaretçisiymiş gibi yalın bir ciddiyetle durur ve neredeyse fark edilmez biçimde başını sallayıp iç çekerdi. Litrelik birasından ve şakalaşmaktan başka keyfi bulunmayan Ben Winthrop'un Dolly ile bu kadar iyi anlaşması şaşkınlık yaratırdı; ama o, "erkekler böyledir" deyip Tanrı'nın doğalarını belalı yarattığı üstün cinsi, boğalar ve erkek hindiler gibi hayvanların ışığında görerek, kocasının şakalarına ve neşesine de geri kalan her şey gibi sabırla katlanırdı.

Bu iyi yürekli kadın, zihninin şimdi acı çeken biri görünümüne bürünmüş Silas Marner'a doğru çekilmesinden kendini alıkoyamıyordu; bir pazar öğleden sonra küçük oğlu Aaron'u da yanına alıp elinde Raveloe'da pek revaçta olan küçük kurabiyeleriyle Silas'ı ziyarete gitti. Elmaların konduğu bir tabağa benzeyen temiz, kolalı yakasıyla, yedi yaşında, elma yanaklı bir çocuk olan Aaron, iri gözlü dokumacının ona bedensel bir zarar vermesi olasılığına karşı kendisini yüreklendirmek için maceracı merakına epeyce

ihtiyaç duyuyordu; taşocaklarına vardıklarında tezgâhın gizemli sesini duyunca kuşkuları iyice arttı.

Mrs. Winthorp üzüntüyle, “Ah, aynı düşündüğüm gibi,” dedi.

Silas onları duyana dek kapıya gürültüyle vurmak zorunda kaldılar; ama kapıya geldiğinde bir defasında habersiz ve beklenmeyen bir ziyaret karşısında yaptığı gibi tahammülsüzlük göstermedi. Önceleri yüreği hazinesini içinde saklayan kilitli bir tabut gibiydi; fakat tabut artık boştu, kilidi de kırıktı. Destekten tümüyle yoksun, karanlıkta el yordamıyla ilerlemeye terk edilmişken, donuk ve yarı ümitsiz olmasına rağmen, kendisine herhangi bir yardım gelecekse, bunun dışarıdan gelmesi gerektiğine dair kaçınılmaz bir duyguya sahipti; komşularının görüntüsü karşısında içinde hafif bir beklenti kıpırtısı, onların iyi niyetlerine bağlı cılız bir bilinç oluşuyordu. Dolly’i buyur etmek için kapıyı ardına dek açtı, ama oturabileceğinin bir belirtisi olarak koltuğu yerinden birkaç santim oynatmanın dışında selamına karşılık vermedi. Dolly oturur oturmaz kurabiyelerin üstündeki beyaz örtüyü kaldırdı ve en ciddi haliyle şöyle dedi:

“Dün pişirirken, Marner Usta, kurabiyeler her zamankinden daha iyi oldu; bunları kabul etmenizi rica ediyorum, eğer isterseniz. Ben böyle şeyler yemiyorum, yıl boyu bir parça ekmek bana yetiyor; ama erkeklerin mideleri öyle acayip yaratılmış ki değişiklik istiyorlar... öyle, biliyorum, Tanrı yardımcıları olsun.”

Dolly, kendisine teşekkür eden ve eline aldığı her şeye böyle bakmayı âdet edindiğinden kurabiyelere dalgın dalgın yakından bakan Silas’a onları uzatırken kibarca içini çekti; bütün bu süre boyunca annesinin koltuğunu kendine siper edinen ve oradan çevreye kaçamak bakışlar atan ufak Aaron’un meraklı, parlak gözbebekleri tarafından gözetleniyordu.

“Üstüne harfler var,” dedi Dolly. “Okuyamıyorum ve ne anlama geldiğini, Mr. Macey dahil, bilen kimse yok; ama iyi anlamları var, çünkü kilisedeki kürsü örtüsündekilerle aynı. Aaron, ne bunlar canım?”

Aaron tümüyle siperinin ardına çekildi.

“Bak yaramaza,” dedi annesi tatlı tatlı. “Harfler her neyse, iyi bir anlamı var ve Ben evimizdeki damgayı küçüklüğünden beri hatırladığını, annesinin

de bunu kurabiyelerin üstüne bastığını söyler; ben de hep basıyorum, çünkü iyilik diye bir şey varsa bize bu dünyada lazım."

"I. H. S. yazıyor," dedi Silas, okuyabildiğini duyunca Aaron yine koltuğun ardından kaçamak bir bakış attı.

"Doğru, kuşkusuz siz okuyabiliyorsunuz," dedi Dolly. "Ben de bunları defalarca okumuştur bana, ama aklımdan yine silinip gittiler; ne yazık, çünkü bunlar iyi harfler, yoksa kilisede bulunmazlardı, bu yüzden bütün somunların ve kurabiyelerin üzerine basıyorum, gerçi kimi kez hamurun kabarması yüzünden tutmuyorlar... çünkü dediğim gibi, iyilik diye bir şey varsa bize bu dünyada lazım... var da zaten ve umarım size de iyilik getirirler Marner Usta, çünkü bu niyetle getirdim kurabiyeleri ve görüyorsunuz harfler her zamankinden iyi tutmuş."

Silas harfleri Dolly gibi yorumlamaktan acizdi, ama alçak sesli vurgularında duyulan avutma arzusunun yanlış anlaşılması olanağı yoktu. Öncekinden daha duygu yüklü bir sesle, "Teşekkür ederim, yürekten teşekkür ederim," dedi. Fakat kurabiyelerin, harflerin, hatta Dolly'nin nezaketinin kendine ne tür bir yarar sağlayacağıyla ilgilenmeksizin, kurabiyeleri bir kenara bırakıp dalgın dalgın oturdu.

İşe yarar bir sözü dilinden kolay düşürmeyen Dolly, "Ah, iyilik diye bir şey varsa, bize lazım," diye yineledi, Sözlerini sürdürürken acıyarak Silas'a baktı. "Ama bu sabah kilise çanlarını duymadınız mı Marner Usta? Bugünün pazar olduğunu bildiğinizden kuşkuluyum. Burada böylesine yalnız yaşayınca, galiba günleri kaçırıyorsunuz, sonra tezgâhınız da ses çıkardığı için çanları duyamıyorsunuzdur, özellikle şimdi ayaz da sesi kesiyordur."

"Evet, duydum çanları," dedi Silas, kendisi için pazar çanları yalnızca günün kazasıydı, kutsallığının bir parçası değil. Lantern Meydanı'nda hiç çan çalınmazdı.

Dolly, yeniden konuşmadan önce duraksayarak, "Aman Tanrım!" dedi. "Ama pazar günü çalışmanız ve kendinizi arındırmamanız ne yazık, kiliseye gitmezseniz arınamazsınız; yalnız başına bir adam olduğunuzdan yemeğinizi ocakta bırakamamış olabilirsiniz. Fakat fırın var, eğer iki peniye

kıymaya razı olup fırına verirseniz... her hafta değil, duruma göre... ben yapmam bunu... yemeğinizi fırına götürebilirsiniz, pazar günü sıcak bir şeyler yemek yanlış değil ve o gün ne yiyeceğinizi cumartesiden bilememeniz de mümkün değil. Ama Noel'e gelince, bu kutlu Noel her zamanki gibi gelirken, yemeğinizi fırına götürür, sonra da kiliseye gelirseniz, çobanpüskülüyle porsuk ağacını görüp ilahileri dinlerseniz, sonra da kutsal ekmeği yerseniz kendinizi daha iyi hissedersiniz; nerede bulunduğunuzu görürsünüz ve hepimizin boynunun borcu olan şeyleri yaptığınızda her şeyin iyisini bizden daha iyi bilenlere güvenirsiniz."

Dolly için alışılmadık biçimde uzun bir konuşma çabası sayılabilecek bu tembihler, ilacını alması ya da hiç iştahı yokken bir kâse bulamaç yemesi için hasta bir adamı razı etmeye uğraştığı o yatıştırıcı ve ikna edici sesle söylenmişti. Silas, genel acayipliğinin bir sonucu olarak düşünülen kiliseye ayak basmaması noktasında daha önce hiç bu kadar yakından zorlanmamıştı ve Dolly'nin çağrısına yan çizmek için verdiği cevap epeyce doğrudan ve yalındı.

"Yo, yo," dedi. "Kiliseden hiçbir şey anlamam ben. Kiliseye hiç gitmedim."

"Olamaz!" dedi Dolly, alçak bir şaşkınlık nidasıyla. Sonra kendisine Silas'ın bilinmeyen bir memleketten gelişini hatırlatarak, "Acaba doğduğunuz yerde kilise bulunmaması yüzünden mi?" dedi.

Dizlerine yaslanıp başını desteklediği her zamanki gibi oturmayı sürdürerek, "Ha, evet," dedi Silas dalgınca, "Kiliseler vardı orada, bir sürü; büyük bir kasabaydı orası. Ama ben hiç bilmem, ben şapele giderdim."

Dolly'nin kafası bu yeni sözcükle daha da karıştı, ama ola ki "şapel" bir tür günahkârlık yatağı anlamına gelebilir diye de daha fazla soruşturmaktan korktu. Kısa bir düşünme anının ardından, "Peki Marner Usta, yeni bir sayfa açmak için hiç de geç değil, eğer kiliseye hiç gitmediyseniz bunun size ne kadar iyi geleceğini söylemenin de bir anlamı yok. Çünkü duaları dinleyip Mr. Macey'in idaresinde Tanrı'yı öven ilahileri söylediğimde ve Mr. Crackenthorp'un iyi sözlerini işittiğimde, özellikle de Sacrament gününde kendimi hiç olmadığım kadar huzurlu ve rahat hissediyorum;

başımda herhangi bir dert olduğunda buna katlanabileceğimi hissediyorum, çünkü yardımı doğru yerde arıyor ve hepimizin kendimizi sonuna dek vermesi gerektiği gibi kendimi onlara veriyorum; eğer üstümüze düşeni yapmışsak hepimizin üstünde yer alanların bizden daha kötü olacaklarına ve umulduğu gibi çıkmayacaklarına inanılmaz,” dedi.

Zavallı Dolly’nin yalın Raveloe teolojisini sergileyişi Silas’ın kulaklarına fazlasıyla anlamsız geliyordu, çünkü aralarında onun din olarak bildiği şeyin anısını canlandıracak tek sözcük yoktu ve Dolly’nin batıl oluşu yüzünden değil, haddini bilmez bir senlibenlilikten kaçınmak için kullandığı çoğul zamir yüzünden algısı tamamen karışmıştı. Dolly’nin söylevinin tümüyle anladığı kısmına, yani kiliseye gitme tavsiyesine rıza göstermek gibi bir niyeti olmadığından sessizliğini sürdürdü. Aslında Silas basit işinin ayrıntılarına dair kısa soru ve cevapların ötesinde konuşmaya hiç alışık değildi, bu nedenle sözcükler, belli bir amacın zorlaması yoksa kolayca aklına gelmiyordu.

Ama artık dokumacının aykırı görünümüne alışmış olan küçük Aaron, annesinin yanına yaklaştı; Silas da onun ilk kez farkına varmış gibi, Dolly’nin iyi niyet gösterisine karşılık olarak ufaklığa bir kurabiye ikram etmeye çalıştı. Aaron azıcık geri çekildi ve kafasını annesinin omzuna yasladı, ama bir yandan da elini ona doğru uzatarak bir kurabiyenin tehlikeye girmeye değeceğini düşünüyordu.

“Ah, utan Aaron,” dedi annesi, yine de onu kucağına aldı; “hani sen artık kurabiye istemeyecektin... Gerçekten çok içtendir,” diyerek ufak bir iç çekişle devam etti, “öyle işte, Tanrı biliyor ya. Bu benim en küçüğüm ve onu maalesef şımarttık, çünkü ben ya da babası, her zaman gözümüzün önünde tutuyoruz onu; mecburuz.”

Aaron’un kahverengi saçlarını okşadı ve “resim gibi bir çocuk” görmenin Marner Usta’ya iyi geleceğini düşündü. Ama ocağın öte yanındaki Marner güzel biçimli bu gül yüzü sadece ortasında iki kara nokta bulunan bulanık bir yuvarlak şekil gibi görüyordu.

“Ayrıca kuşlar gibi şakır; aklınız almaz,” diye sürdürdü Dolly; “bir Noel ilahisini babasının öğrettiği gibi söyleyebiliyor; güzel şarkıları çabucak

öğrenebilmesini iyi bir insan olacağına yoruyorum. Hadi Aaron, kalk da Marner Usta'ya bir ilahi söyle, hadi."

Aaron başını annesinin omzuna yaslayarak karşılık verdi.

"Ah yaramaz," dedi Dolly usulca. "Annen kalk dediğinde kalk, şarkı söylerken ver de kurabiyeni tutayım."

Aaron yeteneklerini güvenli koşullar altında bir umacıya bile sergilemeye gönüllüydü; elinin tersiyle gözlerini ovuşturmayı, sonra "ilahiyi" merakla bekleyip beklemediğini anlamak için parmaklarının arasından Marner Usta'yı gözetlemeyi de içeren bir iki nazlanmanın ardından, usulünce başını kaldırdı, yalnızca geniş yakasının üstünden görünmesine olanak verdiği için bedeni olmayan bir melek başıymış gibi durmasını sağlayan masanın arkasından berrak bir cıvıltıyla, hamarat bir çekicin ritmiyle bir melodi tutturdu.

"Tanrı size huzur versin mutlu beyler,
Hiçbir şeyden ümitsizliğe düşürmesin,
Çünkü kurtarıcımız, İsa Efendimiz
Noel gününde doğdu."

Dolly bu zorlamanın kiliseye gitmesi için aklını çelmeye yardımcı olacağına dair bir güvenle Marner'ı süzerken, içten bir havayla dinledi.

Aaron şarkısını bitirip yeniden kurabiyeye sarıldığında, "Noel müziği bu," dedi Dolly. "Noel müziği gibisi yok... 'Müjdeci meleklerin şarkısına kulak ver.' Fagotu ve sesleri dinleyip, daha iyi bir yer bulamayacağınızı düşünürken Marner Usta, kilisenin ne olduğuna karar verebilirsiniz... çünkü bizi buraya koyarken en iyisini düşündüklerini anladığımdan bu dünya hakkında kötü konuşmam... ama içki, kavga ve zaman zaman gördüğüm kötü hastalıklara gelirsek, insan daha iyi şeyler duyunca müteşekkir kalıyor. Oğlan güzel söylüyor, değil mi Marner Usta?"

"Evet," dedi Silas dalgın dalgın, "çok güzel."

Bu Noel ilahisi çekiç gibi ritmiyle kulağına bir ilahiden tümüyle farklı, tuhaf bir müzik olarak gelmiş ve hiç de Dolly'nin umduğu etkiyi bırakmamıştı. Ama ona minnettarlığını göstermek istedi, aklına gelen tek yol, Aaron'a bir kurabiye daha ikram etmek oldu.

Dolly Aaron’un gönüllü elini iterek, “Ah hayır, teşekkürler Marner Usta,” dedi “Artık eve gitmemiz gerek. Size iyi günler dilerim Marner Usta, kendinizi ne zaman kötü hissederseniz ve başa çıkamazsanız seve seve gelip temizliğinizi yapar, biraz yemek getirebilirim. Ama pazar günü dokuma yapmayı bırakmanız için yalvarıyor ve dua ediyorum, çünkü bu hem beden hem de ruh açısından kötü, üstelik bu yoldan gelecek para da eğer kırağı gibi kimsenin bilmediği bir yere uçup gitmezse, sonunda üstüne uzanılacak bir hasta yatağına dönüşür. Sizinle bu kadar rahat konuştuğum için beni bağışlayın, çünkü sizin için hayırlısını diliyorum; gerçekten. Eğilip selam ver Aaron.”

Dolly’ye kapıyı açarken Silas, “Güle güle, içtenlikle teşekkür ederim,” dedi, ama gidince duyduğu rahatlamayı da engelleyemedi; yeniden dokuma yapabileceği ve rahatça inleyebileceği için huzur duyuyordu. Onu heveslendirmek için öne sürdüğü yaşam ve huzuruna dair yalın bakış açısı, Silas’ın hayal gücünün şekillendiremediği, bilinmeyen nesneler hakkında bir rapor gibiydi yalnızca. İnsan sevgisinin ve kutsal aşka dair inancın muslukları henüz açılmadan duruyordu; ruhu hâlâ suyu çekilmiş bir derecik gibiydi; sadece daracık yatağı tıkanmış, suyu da karanlık sete karşı başıboş dönüp duruyordu.

Mr. Macey ve Dolly Winthrop’un iyi niyetli ikna çabalarına rağmen Silas, her ne kadar kendisine komşuluk armağanı olarak gönderilmişse de yüreğinde bir üzüntüyle etini yiyerek, Noel gününü yalnızlığıyla baş başa geçirdi. Sabahleyin dışarıdaki yarı buzlu, kırmızı havuz dondurucu rüzgârın altında titreşirken her bir çalı kümesine zalimce bastırmış görünen kırağı ve ayaza bakmış, ama akşama doğru kar yağmaya başlamış, onu daracık yası içinde hapsederek o iç karartıcı manzarayı bile perdeleyip görmesini engellemişti. Bitmek tükenmek bilmez akşam boyunca, panjurlarını kapatmayı ya da kapısını kilitlemeyi umursamadan, ellerini başına bastırıp inleyerek soğuk her yerini sarmalayana ve ona ateşin küllendiğini söyleyene kadar soyulmuş evinde oturmuştu.

Bu dünyada kendinden başka hiç kimse, onun bir zamanlar arkadaşını müşfik bir sevgiyle seven ve görünmez bir Tanrı’ya güvenen Silas

Marner'la aynı kişi olduğunu bilmiyordu. Geçmiş deneyimi artık kendisine bile bulanık görünmeye başlamıştı.

Ama Raveloe köyünde çanlar neşeyle çalıyordu ve kilise koyu yeşil dalların bolluğu içinde al yüzlerle –her zamankinden daha uzun sürecek tost ve aleden oluşan hoş kokulu bir kahvaltı servisine hazırlanan yüzler– yılın geri kalanına göre daha bir doluydu. O yeşil dallar, Noel dışında hiç duyulmayan ilahi ve marşlar –hatta ender fırsatlarda okunduğundan ötekilerden yalnızca daha uzun oluşu ve istisnai özelliğiyle ayrılan Athanasian öğretisi[10]– yetişkin kişilerin varlıklarıyla benimsedikleri, kendileri için gökyüzünde ve yeryüzünde yapılmış büyük ve gizemli bir şeyin karşısında çocuklar gibi ne diyeceklerini bilemedikleri için belirsiz bir bayram duygusu katıyordu. Ardından bu al yüzler, günün geri kalanında hiç çekinmeden yiyip içmek ve neşelenmek için o Hıristiyan özgürlüğünü kullanmak üzere, yakıcı ayazın içinde kendi evlerinin yollarına düştüler.

Derebeyi Cass'ın aile partisinde o gün hiç kimse Dunstan'ın sözünü etmedi; hiç kimse yokluğunu dert etmediği gibi ayrılığın uzun süreceğinden de korkmuyordu. Doktorla karısı, Kimble Enişte ile Hala da oradaydılar ve yıllık Noel sohbeti hiçbir şeyi atlamadan, o sıralarda başından geçmiş çarpıcı mesleki hikâyelerle otuz yıl önceki Londra hastanelerine geri dönen Mr. Kimble'ın deneyimiyle doruğuna ulaşıyordu. Bunu Kimble Halanın aynı rengi takip etmekteki her yıl yinelenen başarısızlığının ve eli başkası aldığında kâğıtların dağılımının birtakım sağlam ilkelere dayandığını anlamayan Kimble Eniştenin burnundan solumasının eşlik ettiği kâğıt oyunu izliyordu: Bütün bunlara içkiyle suyun havaya karışan keskin kokusu eşlik ediyordu.

Ama Kırmızı Köşk'teki bu Noel partisi tümüyle aile içi bir parti olduğundan mevsimin asıl parlak kutlaması değildi. Bu, yeni yıl arifesinde yapılan, ne zamandır sürdüğü bilinmeyen, Derebeyi Cass'ın ve atalarının konukseverliğine şanını veren büyük danstı. Bu ister tekerlek izleriyle dolu uzak mesafelerle birbirinden ayrı düşmüş eski tanışlar olsun, ister tarlaya giren danaların yol açtığı yanlış anlamalar yüzünden birbirine ters düşüp

araları bozulan tanışlar olsun, isterse belirli aralıklarla birbirine lütufta bulunmayı sürdüren tanışlar olsun, bütün Raveloe ve Tarley sosyetesinin bu sayede buluşmak ve birbirlerine uygun biçimde davranmak için bel bağladığı bir fırsattı. Bu, atlı arabaların arka koltuğunda gelen güzel hanımların bir gece elbisesinden daha fazlasını koydukları giysi kutularını önden yolladığı bir hadiseydi; çünkü şölen bütün yiyeceklerin masaya bir seferde konulduğu ve yatıya kalma olanağı bulunmayan, küçük bir kasaba eğlencesi gibi tek bir akşamda sona ermezdi. Kırmızı Köşk sanki bir kuşatmaya hazırlanır gibi yiyecek içecekle donatılırdı ve yerlere serilen fazladan kuştüyü yataklara gelince, nesillerdir kendi kazlarını boğazlamış bir aileden doğallıkla bekleneceği gibi bir hayli çoktu bunlar.

Godfrey Cass, kendisini sırnaşık yoldaşı kaygıya karşı yarı sağırlaştıran, düşüncesiz, aptalca bir can atmayla yeni yıl arifesinin yolunu gözlüyordu.

“Dunsey yakında eve gelecektir: Büyük bir fırtına kopacak ve ona sessiz kalması için ne rüşvet vereceksin?” diyordu kaygı.

“Ah, yeni yıl arifesinden önce gelmez belki,” diyordu Godfrey, “o zaman Nancy’nin yanı başında oturacak ve onunla dans edeceğim, ne kadar karşı çıkarsa çıksın, onun bana iyi gözle bakmasını sağlayacağım.”

“Ama başka bir köşede de senden para bekleniyor,” dedi kaygı, daha yüksek bir sesle, “annenin elmas broşunu satmadan bu parayı nereden bulacaksın? Bir de bulamazsan?..”

“Öyle, ama işleri kolaylaştıracak bir şey olabilir. Her durumda, önümde beni bekleyen tek bir zevk var: Nancy geliyor.”

“Evet ama ya baban meseleyi öyle bir noktaya getirir de, onunla evlenmeyi geri çevirmek ve nedenini açıklamak zorunda kalırsan?”

“Çeneni tut ve beni endişelendirme. Nancy’nin gözlerini bana bakarken görebiliyor ve elini çoktan avcumda hissedebiliyorum.”

Ama kaygı, Godfrey kendini içmeye vurduğunda bile tümüyle bastırılmayı reddederek gürültülü Noel kalabalığı içinde de sözlerini sürdürüyordu.

10 Hıristiyan öğretisinin üç temel ilkesinden biri. Kökeni muhtemelen beşinci yüzyıla dayanan teslisin doğasını açıklama girişimi. (ç.n.)

On Birinci Bölüm

Haki renkli bir pelerinin üzerine, tepesi ufak bir tencereyi andıran yünlü, haki bir başlık giyip arabanın arka koltuğunda yolculuk etmenin bazı kadınların aleyhinde bir görüntü oluşturduğunu kabul ederim; çünkü bir arabacı paltosuna benzeyen ve yalnızca küçük pelerinler dikmeye elveren dar bir kumaştan biçilen bu giysi hatlardaki kusurları gizlemezdi, haki de solgun yanaklarla canlı bir zıtlık oluşturan bir renk değildi. Miss Nancy Lammeter'in güzelliğini ise tersine taçlandırıyordu; çünkü uzun boylu, dimdik duran babasının yanında oturup bir koluyla ona sarılmış ve meraktan irileşen gözlerle atın çevreye iri çamur parçaları sıçratan ayaklarının altındaki karla kaplı, korkutucu su birikintilerine bakarken bu giysi içinde büyüleyici görünüyordu. Bir ressam onu belki de o kendinden geçmiş göründüğü anlarda resmetmeyi yeğlerdi; ama Kırmızı Köşk'ün kapısına varıp da Mr. God-frey Cass'ın onu arabadan indirmeye hazır beklediğini gördüğünde yanaklarında açan çiçekler, kendisini saran hakiyle zıtlığın doruğuna ulaşmıştı kesinlikle. Ablası Priscilla'nın da hizmetçiyle arkadan aynı anda gelmiş olmasını diledi, çünkü o zaman Mr. Godfrey önce Priscilla'yı kucaklayıp indirmek zorunda kalırdı, kendisi de bu sırada babasını kapının önündeki basamaklar yerine öbür yandaki binektaşının üstüne inmeye ikna ederdi. Ne kadar isterse istesin, genç bir adama kendisiyle evlenmemekte kararlı olduğunuzu açıkça belli ettiğinizde, hâlâ

size belirli bir ilgi göstermesi son derece acı vericiydi; ayrıca kimi zaman sanki onunla konuşmak istemiyormuş gibi yapıp haftalarca kendisine hiç dikkat etmezken, sonra birdenbire neredeyse sevişecekmiş gibi davranan Mr. Godfrey Cass, bu tuhaflık yerine niye her zaman aynı ilgiyi göstermiyordu ki? Dahası, kendine karşı gerçek bir aşk beslemediği apaçıktı, yoksa insanların onun hakkında söyledikleri şeylere izin vermezdi. Miss Nancy Lammeter'in derebeyi olsun ya da olmasın, herhangi bir erkek tarafından fethedilebileceğini mi sanıyordu? İstedikleri anında yapılmazsa, ara sıra öfkeli ve aceleci davranabilmesinin dışında, o yöredeki en ağırbaşlı ve en iyi adam olan babasında görmeye alışkın olduğu bir özellik değildi bu.

Oraya varışıyla Mr. Godfrey'i ilk görüşü arasında geçen saniyelerde Miss Nancy'nin aklından alışılmış biçimde birbirini izleyen bu düşünceler geçti. Bereket versin ki derebeyi de dışarı geldi ve epeyce yüksek bir sesle babasını selamladı, böylece kendisini gülünç ölçüde ufak ve hafif bulmuş görünen güçlü kollar tarafından oturaktan kaldırılırken, kafasının karışıklığını ve duruma uygun herhangi bir resmi davranış ihmalini de bir şekilde bu gürültünün ardına sığınarak gizleyebildi. Üstelik bir an önce eve girme telaşına düşmelerinin çok haklı bir nedeni vardı, çünkü kar hâlâ yolda olan konukları sevimsiz bir yolculukla tehdit ederek yeniden yağmaya başlamıştı. Bunlar küçük bir azınlıktı; çünkü ikindi geride kalmaya başlamıştı ve uzaktan gelmiş hanımların önden kendilerini dansa hazırlayacak çay partisi için giyinip kuşanmalarına fazla zaman bırakmamıştı.

Miss Nancy içeri girerken, bütün evde mutfaktan gelen bir keman gıcırtısının karıştığı bir uğultu vardı; ama Lammeter'ler gelmeleri dört gözle beklenen konuklar olduklarından pencerelerden gözleniyorlardı, çünkü bu tür büyük olaylarda Kırmızı Köşk'ün ev sahibeliğini yapan Mrs. Kimble gelip holde Miss Nancy'yi üst kata yönlendirmişti. Doktorun karısı Mrs. Kimble derebeyinin de kız kardeşiydi; bedeninin çapı bu çifte soyluluğu ile doğru orantılıydı; bu yüzden üst kata yapacağı yolculuk kendisini epeyce yoracağından, Miss Lammeter'in ablasıyla kendisinin

sabahtan getirilen giysi kutularının kaldırıldığı mavi odanın yolunu tek başına bulmasına izin vermesi ricasına hiç karşı çıkmadı.

Kadınlara özgü karşılıklı övgülerden geçilmeyen ve yerlere serilen fazladan yataklar yüzünden yer kalmamış, çeşitli aşamalara ulaşmış kadın süslenmelerinin olanca hızıyla sürüp gitmediği tek bir yatak odası yok gibiydi evde; Miss Nancy de mavi odaya girerken eğilip içerideki altı kişiyi resmi biçimde selamlamak zorunda kalmıştı. Bir yanda Lytherly'den şarap tüccarının daracık etekler ve kısacık bellerle son modaya uygun giyimli kızları, Miss Ladbrook'un (Eski Otlak'lardan) içten içe sürdürdüğü eleştirinin eşliğinde utangaç bakışlarla süzülen iki Miss Gunn'dan hiç aşağı kalmayan hanımlar vardı. Miss Ladbrook biraz eteğinin Miss Gunn'larınkinin yanında gereksiz yere bol olduğunu, biraz da yargıda bulunmayan Miss Gunn'ların yerinde olsaydı modanın gerisinde kalmanın acınası olduğunu düşünüyordu.

Öte yanda ise, elinde türbanı, başında başlığıyla önde duran Mrs. Ladbrook, aynanın önünde kibarca kendisine öncelik vermeyi teklif eden benzer koşullardaki bir başka hanıma eğilip selam vererek ve tatlılıkla gülümseyerek, "Sizden sonra madam," diyordu.

Ama Miss Nancy'nin eğilip selam vermesinin hemen ardından, beyaz muslin eşarbı ve düz gri saçlarının buklelerini saran başlığıyla, çevresindekilerin kabarık sarı satenleri ve tepelerinde düğümlenmiş başlıklarına meydan okuyucu bir zıtlık içindeki yaşlıca bir hanım öne çıkmıştı. Aşırı bir resmiyetle Miss Nancy'ye yaklaştı, yavaşça ve nezaketle, "Yeğen, umarım sağlığınız yerindedir," dedi. Miss Nancy bir ödev duygusuyla yengesinin yanağını öptü ve aynı hoş resmiyetle cevapladı, "Gayet iyi, teşekkür ederim yenge ve umarım siz de öylesinizdir."

"Teşekkürler yeğen; şimdilik sağlığım yerinde. Peki, eniştem nasıl?"

Âdet yerini bulsun diye sorulan bu sorular ve verilen cevaplar, Lammeter'lerin her zamanki gibi iyi ve Osgood'ların da öyle olduğu, ayrıca yeğen Priscilla'nın kısa bir süre sonra gelmiş olacağı, pelerinin çok iyi korumasına rağmen karlı havada arabayla yolculuğun sevimsizliği ayrıntılarıyla kesinleştirilene dek sürdürüldü. Ardından Nancy, yengesinin

konuklarına, bu taraflara ilk kez yolculuk etmelerine rağmen annesinin de annelerini tanıdığı Miss Gunn'lara resmi olarak tanıştırıldı, bu hanımlar bu kadar ücra bir taşra köşesinde böylesi güzel bir yüze ve bedene sahip biriyle karşılaşmaktan öyle şaşkındılar ki pelerinini çıkardığında görecekleri giysisini merak etmeye başlamışlardı. Düşünceleri her zaman gösterdiği tavırlarla uyumlu ve dengeli olan Miss Nancy, Miss Gunn'ların göründüklerinin tersine oldukça zalim olduklarına ve omuzları güzel olsaydı giydikleri o sefil giysilerin kendilerine gösteriş katacağına, ama boyunlarını teşhir etme merakından değil de akıl ve ölçülülükle çelişmeyen bir şekilde gösterdiklerine kendi kendisinin dikkatini çekti. Kutusunu açarken bunun yengesi Osgood'a ait bir görüş olması gerektiğine ikna oldu, çünkü Miss Nancy'nin kafa yapısı bir ölçüde yengesininkine benzediğinden herkes kan bağının Mr. Osgood'un tarafından gelişine bakarak bunu şaşırtıcı bulurdu ve selamlaşmalarındaki resmiyetten anlayamasanız da yengeyle yeğen arasında düşkünlük derecesinde bir bağlılık ve karşılıklı hayranlık vardı. Miss Nancy'nin kuzeni Gilbert Osgood'u (yalnızca kuzeni oluşuna dayanarak) reddetmesi bile, yengesini pek fazla yasa boğmasına rağmen, kendine miras kalan takıların birkaçını Gilbert'in gelecekteki eşinin kim olacağını hiçe sayarak Nancy'ye bırakmaya karar verirken tercihinde ufacık bir soğukluk yaratmamıştı.

Hanımlardan üçü çabucak çekildiler, ama Miss Gunn'lar Mrs. Osgood'un yeğeniyle kalmayı yeğlemesinin kendilerine de orada kalıp bu köylü güzelinin tuvaletini görme fırsatı vermesinden oldukça hoşnuttular. Bu gerçekten de bir zevkti; her şeyin lavanta ve gül koktuğu giysi kutusunun ilk açıldığı andan tutun da narin, beyaz boynuna tam oturan küçük mercan kolyenin kopçasının tutturulmasına kadar. Miss Nancy'ye ait olan her şey ince bir zarafet ve saflıktaydı: Bulunmaması gereken hiçbir yerde tek bir kırışıklık yoktu, çamaşırlarının her noktası gerektiği gibi bembeyazdı; iğne yastığındaki iğneler hiçbir sapmaya yer vermemesine özen gösterdiği bir desene göre dizilmişlerdi ve kendisine gelince, küçük bir kuşun bedeniyle aynı kusursuz, değişmez zarafet duygusu vermekteydi. Açık kumral saçlarının arkadan bir oğlanınki gibi kırpıldığı ve önden de yüzünden

epeyce uzak duran pek çok çember halinde başını sardığı doğruydu; ama Miss Nancy'nin yanaklarını ve boynunu olduğundan daha güzel gösterebilecek başka hiçbir saç modeli de yoktu; sonunda gümüşümsü ipek dokumasıyla, dantel yeleğiyle, mercan kolyesiyle ve mercan küpeleriyle hazır olduğunda, Miss Gunn'lar tereyağı yapmanın, peynir ezmenin, hatta daha ağır işlerin izlerini taşıyan elleri dışında eleştirecek hiçbir şey göremediler. Ama Miss Nancy bundan utanmazdı, çünkü giyinirken bile yengesine bu sabahın ekmek pişirme günü olduğu ve evden ayrıldıkları için mutfakta biraz etli börek hazırlayıp bırakmak gerektiğinden Priscilla'yla birlikte giysi kutularını nasıl dünden hazırladıklarını anlatıyordu ve bu akla yakın düşünceyi açıklarken onları sohbetten dışlama kabalığına düşmemek için de Miss Gunn'lara doğru dönmüştü. Miss Gunn'lar soğuk biçimde gülümsediler ve bu kadar güzel giysiler alabilecek (gerçekten de Miss Nancy'nin dantel ve ipeği son derece pahalıydı) durumdaki bu taşralı zenginlerin böyle cehalet ve kabalık içinde yetiştirilmelerinin ne kadar acınası olduğunu düşündüler. Ev ortamındayken bile alışkanlıkla kıyafet diyen kibar Lytherly sosyetesinin genç hanımlarına göre, "mutfak" yerine "mutbak", "galiba" yerine "galba" ve "kıyafet" yerine "gıyafet" demesi gerçekten de çok ayıptı. Sonuçta, Miss Nancy, Dame Tedman'ınkinden daha yüksek bir okula gitmemişti hiç: Laik edebiyatla tanışıklığı alıştırma kitabından çalıştığı kuzu ve çoban kız hakkındaki dizelerden öte geçmemişti ve bir hesabı tutturmak için, çıkarma işlemini gözle görülür madeni şilin ve penileri toplamdan ayırarak yapmak zorundaydı. Bugünlerde Miss Nancy'den daha iyi eğitim almamış bir hizmetçi kız bulabilmek zordu; yine de bir hanımefendinin temel niteliklerine sahipti – yüksek dürüstlük, davranışlarında zarif bir onurluluk, başkalarına hürmet ve incelikli kişisel alışkanlıklar– bunlar dilbilgisi açısından kusursuz olanları ikna etmeye yeterli değilse bile onun duygularının da sonuçta ötekilerden bir farkı yoktu, belli belirsiz gururlu, hoşgörüsüz ve temelsiz bir görüşe gösterdiği ilgiyle vefasız bir âşığa gösterdiği ilgide aynı ölçüde tutarlı olduğunu da ekleyeyim.

Mercan kolyesinin kopçası kapandığından beri ablası Priscilla hakkında giderek artan kaygısı, soğuktan ve nemden kızarmış bir yüzle o neşeli görünümlü hanım içeri girince sona erdi. İlk sorulardan ve selamlaşmalardan sonra Nancy'ye dönüp tepeden tırnağa inceledi; sonra arkadan da aynı biçimde kusursuz görünüp görünmediğinden emin olmak için onu kendi çevresinde döndürdü.

Nancy onun soyunmasına yardım ederken, "Bu giysiler için ne düşünüyorsunuz Osgood yenge?" dedi Priscilla.

Mrs. Osgood, resmiyetini belli belirsiz artırarak, "Gerçekten de çok güzel yeğen," diye cevap verdi. Yeğen Priscilla'nın her zaman pek yontulmamış olduğunu düşünürdü.

"Nancy'ninkinin aynısını giymek zorundayım, biliyorsunuz, beş yaş daha büyük olduğumdan beni sararmış gösteriyor; aynısından benim de bir tane olmazsa kendine hiçbir şey almaz, çünkü kardeş olduğumuzun görünmesini ister. Ona diyorum ki insanlar, onu güzel gösteren şeyi giyersem kendimin de güzel görüneceğimi sanmak gibi bir zayıflığım olduğunu düşünecekler. Çirkin olduğum için; bunu inkâr etmenin yararı yok: Ben baba tarafına çekmişim. Aman, canım! Benim umurumda değil, ya sizin?" Priscilla sözün burasında, konuşmanın zevkine fazlasıyla kendini kaptırıp dır dır ederken açıkyürekliliğinin pek de takdir edilmediğini görünce Miss Gunn'lara dönmüştü. "Güzel olanlar kelebek avcıları için... onlar erkekleri bizden uzak tutuyor. Benim erkeklere hiç ilgim yok Miss Gunn; sizi bilemem. Sabahtan akşama, hakkınızda ne düşüneceklerini kafanızda evirip çevirerek kendinizi yiyip bitirmeye ve gözden uzakken neler yaptıkları hakkında yaşamı kendinize zehir etmeye gelince, Nancy'ye de söylediğim gibi, eğer iyi bir babası ve iyi bir yuvası varsa, bu durum hiçbir kadının suçlusu sayılmayacağı bir aptallık: Bu işleri talihsizlere ve elinden bir şey gelmeyenlere bıraksın iyisi mi. Dediğim gibi, Mr. Kendi İşine Bak en iyi kocadır ve boyun eğmeye söz vereceğim tek kişidir. Büyük yaşamaya ve her şeye koca fıçılar dolusu sahip olmaya alıştın mıydı, gidip başka birinin ocağına sokulmak ya da tek başına oturarak kuruyup gitmek hoş değil. Ama şükürler olsun! Babamın aklı başında ve daha epey yaşayacağa benzer;

ocak başında bir erkek varsa çocuklaşmasının hiç önemi yok; yeter ki düzen bozulmasın.”

Yumuşak buklelerine zarar vermeden dar giysisini başından aşağı geçirme işi incelik istediğinden Miss Priscilla’nın yaşama dair bu hızlı söylevini bırakmasını gerektirdi; Mrs. Osgood yerinden doğrulup konuşma fırsatını yakaladı:

“Pekâlâ yeğen, siz peşimizden gelirsiniz. Miss Gunn’lar aşağı inmek istiyorlar.”

Baş başa kaldıklarında, “Abla,” dedi Nancy, “sanırım Miss Gunn’ları incittin.”

Priscilla azıcık panik içinde, “Ne yaptım ki yavrum?” diye sordu.

“Çirkin olmayı umursayıp umursamadıklarını sordun ya; sözünü hiç sakınmıyorsun.”

“Ah canım, öyle mi yaptım? Tamam, ağzımdan kaçtı: iyi ki daha fazlasını söylemedim, çünkü gerçeklerden hoşlanmayan arkadaşlarla yaşamak zorunda kalan, kötü biriyim ben. Ama çirkin olmaya gelince, baksana bana çocuk, bu gümüş renkli ipeğin içinde... böyle olacağını sana söylemiştim... bir nergis kadar sarı görünüyorum. Beni paçavraya çevirmek istediğini sanacaklar.”

Nancy, kendini haklı çıkarma kaygısıyla. “Hayır, Priscy, öyle deme. Eğer başkasını beğendiysen bu ipeği almayalım diye sana dil döküp yalvardım. Senin seçtiğini almaya razıydım, biliyorsun bunu,” dedi.

“Saçmalama yavrum! Gönlünün bunda kaldığını biliyorsun, beyaz tenli olduğundan iyi de oldu. Benim tenime uygun giyinsen iyi olurdu. Yanlış bulduğum, benim de seninle aynı giyinmem gerektiğini düşünmen. Bana benzemek için elinden geleni yapıyorsun; hep böyleydin, yürümeye başladığından beri. Eğer ben tarlanın öteki ucuna gitmek istemişsem, sen de giderdin, bir papatya kadar titiz ve masum olduğun için seni cezalandırmanın anlamı da yoktu.”

Nancy kendisininkiyle tıpatıp aynı olan mercan bir kolyeyi, Priscilla’nın kendisininkine hiç benzemeyen boynuna takarken “Priscy,” dedi nazikçe, “doğru olduğuna emin olsam vazgeçmeyi isterdim, ama kardeş değillerse

kim aynı giyinir ki? Birbirimizle hiç kan bağımız yokmuş gibi mi görünelim isterdin... annesiz ve dünyada başka bir kız kardeşleri olmayan biz? Peynir renginde bir elbise de giysem, doğru olanı yapıyorum, ama senin seçmeni ve beğendiğin neyse onu giymeyi yeğlerdim."

"Bak, yine aynı yerdesin! Biri sana bütün bir gece sabaha kadar da anlatsa da yine aynı şeyin çevresinde dönerdin. Kocana hükmettiğini, bu sırada sesini çaydanlığın ıslığından daha fazla yükseltmediğini görmek pek hoş bir eğlence olacak. Erkeklere hükmedildiğini görmeyi seviyorum!"

"Öyle konuşma, Priscy," dedi Nancy kızararak. "Hiçbir zaman evlenmeye niyetim olmadığını biliyorsun."

Sırtından çıkardığı elbiseyi yerleştirip giysi kutusunu kapatırken, "Yaa, külahıma anlat sen bunu!" dedi Priscilla, "Babam göçtüğünde kimin için çalışacağım ben, sen de bazıları olmaları gerektiği kadar iyi değiller diye tuhaf düşüncelere kapılıp yaşlı bir kız kurusu olursan? Sanki dünyada taze yumurta kalmamış gibi çürük bir yumurtanın üstünde oturup dururken sana bir dakika katlanamam. İki kardeşten birinin kız kurusu olması yeter ve yüce Tanrım alnıma böyle yazdığı için bekâr yaşamımı sürdüreceğim. Haydi, artık aşağıya inebiliriz. Bir paçavranın olabileceği kadar hazırım; artık küpelerimi de taktığıma göre kargaları ürkütecek bir şey aramaya gerek kalmadı."

İki Miss Lammeter birlikte büyük salona girerken, ikisinin de kişiliği hakkında bir şey bilmeyen birinin geniş omuzlu, hantal, iriyarı Priscilla'nın güzel kız kardeşininkiyle tıpatıp aynı bir elbise giymesini, ya birinin boş yere sahip olduğu kibre ya da ötekinin az bulunur güzelliğini göze sokmak için tasarladığı şeytanca bir düzene yoracağı kesindi. Ama Priscilla'nın iyi huylu, kendini düşünmeyen neşeliliği ve sağduyusu bir süre sonra ilk kuşkuyu dağıtıyor, Nancy'nin de konuşma ve tavırlarındaki ölçülü sakinlik hiçbir inkâr aracına sahip bulunmayan bir kafa yapısını açıkça ortaya koyuyordu.

Eski bahçede bolca bulunan çobanpüskülü, porsukağacı ve defne dallarıyla şimdi hoş bir görünüme bürünmüş ahşap kaplama salondaki başlıca çay masasında en itibarlı yerler Miss Lammeter'ler için ayrılmıştı;

Priscilla babasıyla derebeyinin çaprazında oturmaya çağrılırken, Mr. Godfrey Cass'ın Mr. Crackenthorp'la arasındaki iskemleye yöneltmek için kendisine yaklaştığını görünce Nancy içinde hiçbir bilinçli kararlılığın engelleyemeyeceği bir pırpırlanma hissetti. Vazgeçtiği âşığının köydeki en önemli genç adam olduğunun kesinlikle farkındaydı; kendi deneyiminin çok ötesinde, saygı uyandıran ve eşsiz bir salonun, "Madam Cass", derebeyinin karısı diye anıldığının bilinciyle bir gün hanımefendisi olabileceği bir salonun bulunduğu evin oğlu. Bu koşullar, içindeki dramı kendi gözünde büyüttü ve kendi kendisine verdiği sözdeki, en göz kamaştırıcı mevkinin bile davranışlarının karakterindeki özensizliği gösteren bir adamla evlenmeye kendisini zorlayamayacağı, ama doğru ve temiz bir kadının şiarının "bir kere sev, ömür boyu sev" olduğu, hiçbir erkeğin kuruttuğu ve hep Godfrey Cass için kurutacağı çiçeklerden oluşan hazinesini yok etmesini gerektirecek biçimde kendisi üzerinde hakkının bulunmayacağı sözündeki coşkuyu derinleştirdi. Nancy kendisine verdiği sözü en sınayıcı koşullar altında bile tutabilirdi. Mr. Crackenthorp'un yanındaki iskemleyi kabul ederken, kendisine baskı yapıp zihninde at koşturan düşünceleri başka bir şey değil ama yanaklarının kızarması ele veriyordu; çünkü öyle içgüdüsel biçimde zarifti ve dudakları öyle sessiz bir kararlılıkla bir araya gelmişti ki heyecanını ele vermesi güçtü.

Bölge papazı çekici bir yüz kızarmasını uygun bir iltifatta bulunmaksızın geçiştirmezdi. Çalımlı ya da aristokrat biri değildi, yayvan çenesi başka her noktasına baskın çıkmışa benzeyen ve konuşmalarını bile bir biçimde etkilermiş gibi görünen, böylece tavırlarını kravatından farklı olarak sert, belki de tehlikeli bir soyutlama çabasını düşündüren kırışık, beyaz fularıyla canlı bakışlara sahip, ufak tefek, saçları kırlaşmış bir adamdı.

Fularının içinden başını çevirip ona hoşnutlukla gülümseyerek, "Ya, Miss Nancy," dedi, "bunun sert bir kış olduğunu söyleyenlere ben de yeni yıl arifesinde tomurcuklanmış güller gördüğümü söylüyorum; öyle değil mi Godfrey, siz ne diyorsunuz?"

Godfrey karşılık vermedi ve belirgin bir biçimde Nancy'ye bakmaktan kaçındı; çünkü bu gönül alıcı kişilerin eski kafalı Raveloe sosyetesinde

mükemmel bir zevke sahip oldukları kabul edilse bile, diğer taraftan hürmetkâr aşkın da erkeklere azıcık terbiye öğreten, kendine özgü bir kibarlığı vardı. Ama derebeyi, Godfrey'in kendisini bu biçimde sönük bir kıvılcım gibi göstermesinden pek hoşnutsuz olmuştu. Günün bu ilerlemiş saatinde derebeyinin keyfi, onu kahvaltı sofrasında gördüğümüzden hep daha yerinde olurdu; şen şakrak olmak ve büyüklük taslamak gibi kalıtsal bir görevi yerine getirmek son derece hoşuna giderdi; büyük, gümüş enfiye kutusu ortaya çıkmıştı ve ikramı kabul etmekten ne kadar kaçınırlarsa kaçınsınlar hiç aksatmadan komşulara zaman zaman ikram edilmekteydi. Derebeyi, aile reislerine yalnızca kapıda göründükleri sırada hızlı bir hoş geldin demekle yetinmişti; ama her defasında gece ilerledikçe konukseverliğini iyice gösterir ve en genç konukların sırtlarına pat pat vurup özel ilgisini belli ederek Derebeyi Cass gibi içten bir adamın kendilerini davet edip iyi dileklerde bulunduğu bir topluluğun parçası olmakla yaşamlarının en büyük mutluluğuna erdiklerini hissetmeleri gerektiğinden hiç kuşku duymazdı. Bu neşeli ruh halinin başlarında bile, oğlunun eksiklerini görüp onun adına konuşarak doldurmayı istemesi de doğaldı.

"Ya, ya," diye başladı, ikinci kez başını eğip eliyle ikramı sert bir biçimde geri çeviren Mr. Lammeter'e enfiye kutusunu uzatarak, "bu gece beyaz salonda ökseotu dallarını görünce, biz yaşlı adamlar genç olmayı diledik. Bu son otuz yılda bir sürü şeyin gerilediği bir gerçek; yaşlı kral hastalandığından beri ülke aşağı doğru gidiyor. Ama Miss Nancy'yi burada görünce, genç kızların kalitelerini sürdürdüklerini düşünmeye başlıyorum; onunla yarışacak bir örnek aklıma geliyorsa ne olayım, ben yakışıklı genç bir delikanlıyken ve tütün çiğnemekten başka bir şey düşünmezken bile yoktu." dedi. Yanında oturan Mrs. Crackenthorp'a eğilerek, "Üstünüze alınmayın madam," diye ekledi, "şu Miss Nancy kadar gençken sizi tanımıyordum."

Mrs. Crackenthorp –başını sağa sola çevirip burnuyla eşelenen bir hintdomuzu gibi alçak sesler çıkararak gelişigüzel herkesle konuşan, hiç durmadan dantelini, kurdelelerini ve altın zincirini çekiştirip duran, ufak

tefek, sürekli göz kırpıştıran bir kadındı– şimdi derebeyine doğru gözlerini kırpıştırıp orasını burasını çekiştirerek, “Ah, hayır... alınmadım,” dedi.

Godfrey gibi ötekiler de derebeyinin Nancy’ye ettiği bu tumturaklı iltifatın diplomatik bir önem taşıdığını düşündüler; babası masanın karşısında kendini beğenmiş bir ciddiyetle kızına bakarken sırtını biraz daha dikleştirdi. Bu ciddi ve titiz beyefendi kendi ailesiyle derebeyininki arasında bir izdivaç fikrinden kıvanç duyarmış gibi görünerek itibarını beş paralık etmeyecekti: Kızına bağışlanan herhangi bir onurdan hoşnut kalırdı; ama hoşnutluğunu lütfetmeden önce pek çok açıdan bir değişim görmeliydi. Zayıf ama sağlıklı bedeni, asla gereğinden çok kızarmamış izlenimi veren sert görünüşlü, değişmez yüzü yalnızca derebeyi ile değil Raveloe çiftçilerinin görünüşleriyle de genellikle güçlü bir zıtlık içindeydi... kendine ait, sevdiği bir ifadeyle “soyluluk doğuştan gelir, sonradan kazanılan özelliklerden daha ağır basardı.”

Çevresinde kocasına bakınarak, “Miss Nancy de annesi gibi harika ama öyle değil mi Kimble?” dedi aynı adı taşıyan şişmanca hanım.

Ama zayıf ve çevik bir adam olan Doktor Kimble (eski günlerde köy eczacıları, diplomaları olmasa da bu unvandan hoşlanırlardı) tıbbi tarafsızlığıyla hanım hastalarının gönlünü hoş ederek elleri ceplerinde odanın içinde oradan oraya dolaşıyor ve yabancı mahallelerde yer edinmek için kendini reklamını yapan ve bütün kazancını açlıktan ölecek durumdaki sıska atına harcayan o sefil eczacılardan biri değil de en iyi hastaları gibi abartılı sofralar kurabilen varlıklı bir adam, doğuştan hak ettiği biçimde bir doktor olarak her yerde iyi karşılanıyordu. Çok eskiden beri Raveloe doktoru hep bir Kimble olagelmişti; Kimble doğuştan bir doktor adıydı ve şimdiki Kimble’ın bir oğlu olmadığı, bu yüzden de bu mesleğin günün birinde uygunsuz bir Taylor ya da Johnson adına devredileceği biçimindeki acı gerçeği metanetle sineye çekmek güçtü. Ama böyle bir durumda Raveloe’daki aklı başında kişiler işlerini Flitton’lu Dr. Blick’le göreceklerdi; böylesi hiç yoktan iyiydi.

Çabucak karısının yanına gelerek, “Bana mı söyledin canım?” dedi gerçek doktor; ama sanki karısının cümlesini yinelemesinin soluğunu tüketeceğini

öngörmüşçesine hemen sürdürdü sözlerini. “Ha, Miss Priscilla, sizi görmek o mükemmel etli böreğin tadını hatırlattı bana. Umarım tepsi bitmemiştir.”

“Evet, aslında bitti doktor,” dedi Priscilla, “ama diyebilirim ki öteki tepsi de onun kadar güzel. Etli böreklerimin iyi olması şans eseri değil.”

İlaçlara ve doktorlara sadık kilise müdavimlerinin kiliseye ve papazlara baktıkları gözle bakan derebeyi, “Yani senin doktorluğun gibi değil, öyle mi Kimble? Çünkü insanlar senin ilaçlarını almayı unutuyorlar değil mi?” dedi; sağlığı yerindeyken onlara karşı şakalar yapmaktan hoşlanıp bir derdi olduğunda ise onlardan yardım almak için sabırsızlananlardandı. Eliyle enfiye kutusuna vurup zafer dolu bir kahkahayla çevresine baktı.

Kayınbiraderinin kendisi üzerinde üstünlük kurmasına izin vermektense bir hanımefendinin iğneli sözüne katlanmayı yeğleyerek, “Ah, dostum Priscilla tam bir hazırcevap,” dedi doktor. “Biberin bir kısmını sözlerini tatlandırmakta kullanıyor; böreklerine asla fazla biber koymamasının nedeni işte bu. Buyurun işte, benim karım, dilinin ucunda asla hazır bir cevabı yoktur; ama onu kızdırırsam, ertesi gün boğazımı karabiberle yakacağı ya da sulu yeşillikler verip bağırsaklarımı bozacağı kesindir. Berbat bir kısasa kısas bu.” Sözünün burasında yaşam dolu doktor dokunaklı bir biçimde yüzünü ekşitti.

Mrs. Kimble, gereğinden fazla bir iyilikle çift katlı çenesinin üstünden gülüp Mrs. Crackenthorp’tan yana dönerek, “Hiç böyle bir şey duydunuz mu?” dedi; o da gözlerini kırpıp başını salladı, ama niyetlendiği görülen gülümseme birbirini etkileyen güçler yüzünden küçük kıpırtılara ve seslere dönüştü.

“Sanırım bu, bir hastaya gareziniz varsa, sizin meslekte yapılabilecek bir kısasa kısas Kimble,” dedi bölge papazı.

“Bizim hastalarımıza asla bir garezimiz olmaz,” dedi Mr. Kimble, “bizi bırakmaları dışında; o zaman da, biliyorsunuz, onlara reçete yazma şansımız yok... Ha, Miss Nancy,” diye birdenbire Nancy’den yana kayarak devam etti, “sözünüzü unutmayacaksınız değil mi? Bir dansı bana ayıracaksınız, bildiğiniz gibi.”

“Hadi, hadi, Kimble, o kadar da üstüne gitme,” dedi derebeyi. “Bırak gençler eğlensin. Miss Nancy’yi elinden alırsan oğlum Godfrey sana gününü gösterir. İlk dansı kendisi istemiştir, eminim. Eh, bayım! Ne diyorsun?” diye sürdürdü arkasına yaslanıp Godfrey’e bakarak, “Miss Nancy’den dansı seninle açmasını istemedin mi?”

Nancy’yle ilgili bu ciddi ısrardan fena halde rahatsız olan, babasının yemek öncesi ve sonrası içkilerde gösterdiği bu alışılmış ısrarcılığının nerede duracağını bilmemekten korkan Godfrey, beceriksizliğini elinden geldiğince gizlemeye çabalayarak Nancy’ye dönmekten başka bir çare göremedi ve şöyle dedi:

“Hayır, henüz sormadım, ama umarım uygun bulur; elini çabuk tutan başka biri yoksa.”

“Hayır, kimseye söz vermedim,” dedi Nancy yavaşça kızararak. (Eğer Mr. Godfrey onunla dans etmeye rıza göstereceği konusunda umutlandıysa bir süre sonra ağzının payını alacaktı; ama şimdi kendisinin nezaketsizlik etmesinin gereği yoktu.)

“O zaman benimle dans etmeye bir itirazınızın olmadığını umuyorum,” dedi Godfrey, bu düzenlemede rahatsız edici herhangi bir nokta bulunduğu duygusunu yitirmeye başlayarak.

“Hayır, hiçbir itirazım yok,” dedi Nancy soğuk bir tavırla.

“Ah, iyi, şanslı adamsın Godfrey,” dedi Kimble enişte, “ama sen benim vaftiz oğlumsun, o yüzden yolundan çekilirim. Yoksa o kadar yaşlı değilim yani, değil mi canım?” diye devam etti yeniden karısına dönerek. “Senden sonra ikinci dansı almamı dert etmezsin değil mi; öncesinde epeyce gözyaşı dökersem?”

Topluluktaki herkes tarafından son derece zeki ve eğlenceli bulunması gereken bir kocaya sahip olmakla biraz gurur duyarak, “Hadi, hadi, bir fincan çay iç de dilin dursun, hadi,” dedi iyi huylu Mrs. Kimble. Bir de kâğıt oynarken insanı sinir etmeseydi!

Bu şekilde güven içindeki iyice sınanmış kişiler çayla canlanırken, epeyce iyi duyulabilen keman sesinin yaklaşması üzerine gençler yemeğin bitmesi için anlaşılabilir bir sabırsızlıkla birbirlerine baktılar.

“İşte, Solomon koridorda,” dedi derebeyi, “galiba en sevdiğim şarkıyı çalıyor... ‘lepiska saçlı çiftçi yamağı’... onu dinlemek için yeterince sabırsızlanmıyormuşuz gibi bize işaret verme peşinde. Bob aç kapıyı,” diye seslendi odanın öteki ucunda bulunan, uzun bacaklı üçüncü oğluna, “Solomon’a içeri gelmesini söyle. Bize burada bir şeyler çalsın.”

Bob söyleneni yaptı, Solomon da hiçbir koşulda bir şarkıyı yarıda bırakmayacağı için bir yandan keman çalarak içeri girdi.

“Gel, Solomon,” dedi derebeyi yüksek perdeden bir buyurganlıkla, “Gel buraya bakalım. Hah, biliyordum işte ‘lepiska saçlı çiftçi yamağı’ olduğunu: Bundan daha güzel bir şarkı yok.”

Neredeyse omuzlarına varan, uzun, gür beyaz saçlarıyla ufak tefek, dinç bir adam olan Solomon Macey, bir yandan keman çalarken bir yandan da topluluğa saygı duymakla birlikte müziğe daha çok hürmet ettiğini göstermek istercesine eğilip selamlayarak gösterilen yere doğru ilerledi. Şarkıyı yineleyip kemanını indirir indirmez derebeyiyle bölge papazını yeniden selamladı, “Sayın derebeyi ve saygıdeğer efendim, iyi olduğunuzu umuyor ve size sağlık, uzun ömür ve iyi bir yıl diliyorum. Aynısını sizin için de diliyorum Mr. Lammeter, efendim ve tüm beyefendilere, hanımefendilere ve genç kızlara,” dedi.

Solomon son sözcükleri söylerken saygısızlık sayılmasın diye tedirginlikle her yöne doğru selam verdi. Ama hemen müziğe başlayıp Mr. Lammeter’in özel bir iltifat olarak algılayacağını bildiği bir melodi tutturdu.

“Sağ olasın, Solomon, sağ olasın,” dedi Mr. Lammeter keman yeniden ara verdiğinde. “Bu, ‘Tepelerin üzerinden ve uzaklardan’, öyle. Babam ne zaman bu melodiyi duysa, bana, ‘Ah, delikanlı, ben de tepelerin üzerinden ve uzaklardan geldim,’ derdi. Başını sonunu çıkaramadığım yığınla melodi var; ama bu bana karatavuk ötüşü gibi geliyor. Adı öyleydi sanıyorum: Bir melodinin adı ne çok şey anlatıyor.”

Ama Solomon yeniden çalmak için sabırsızlanmıştı bile, hemen büyük bir canlılıkla ‘Sir Roger de Coverley’e başlayınca, geri çekilen iskemlelerin ve gülüşmelerin sesi duyuldu.

“Vay, vay, Solomon, bunun ne anlama geldiğini biliyoruz,” dedi derebeyi doğrulurken. “Dansa başlama zamanı, öyle mi? Başı çek o zaman, hepimiz seni izleyelim.”

Apak başını bir yana eğip çılgınca çalan Solomon, böylece şen kafilenin başını çekerek, ökseotu dalının asılı durduğu ve meyveli çobanpüskülü dallarının arasında parlayan, beyaz lambrilerin panellerine asılı eski moda oval aynalarda yansıyan pek çok yağ kandilinin epeyce aydınlattığı beyaz salona ilerledi. Acayip bir kafile! Pejmürde kılığı ve uzun beyaz bukleleriyle yaşlı Solomon, bu saygın topluluğu kemanın büyülü haykırışıyla cezbederek bir tuzağa çekiyormuş gibiydi... türban biçimli başlıklarıyla ağzı sıkı hanımları, yok, dimdik tüyünün ucu derebeyinin omuzlarıyla aynı hizada olan Mrs. Crackenthorp’un bizzat kendisini çekiyor... kısa bluzları ve eteklerinin masum ön kıvrımlarının kendinden emin biçimde bilincinde olan güzel genç kızları çekiyor... rengârenk kısa ceketler içindeki çam yarması babaları, kısa giysiler ve uzun kuyruklu ceketler içinde, çoğunlukla utangaç ve ezik, al yanaklı oğulları çekiyordu.

Mr. Macey ile bu gibi eğlencelerde seyirci olmalarına izin verilen birkaç ayrıcalıklı köy sakini kendileri için kapının yanına konulmuş sıralardaki yerlerini çoktan almışlardı; çiftlerin dans için sıraya dizilmeleri, derebeyinin, bölge papazı ve Mrs. Osgood’la el ele tutuşup Mrs. Crackenthorp’a yol göstermesiyle bu kesimdeki hayranlık ve hoşnutluk doruğa çıkmıştı. İşte buydu –bu herkesin alışkın olduğu durumdu– ve Raveloe sözleşmesi törenle yenilenmiş gibiydi. Yaşlı ve orta yaşlı kişilerin kâğıt oynamaya oturmadan önce azıcık dans etmeleri yakışıksız bir hafifmeşreplikten çok sosyal ödevlerinin bir parçası olarak düşünülürdü. Zaman zaman karşılıklı ziyaretlerde bulunup kümes hayvanları götürerek, birbirinize çok eskiden gelen, yerleşmiş geleneksel deyimlere dayalı iltifatlarda bulunarak, tam yerini bulan kişisel şakalar yaparak, konukseverlik gereği konuklarınızı aşırı yiyip içmeye zorlayarak ve komşunuzun evinde de keyfinizin yerinde olduğunu göstermek için aşırı yiyip içerek, uygun zamanlarda neşelenmeyecekseniz bu tür ödevler başka ne işe yarardı? Bölge papazı da doğal olarak bu sosyal ödevlerde bir örnek

oluşturuyordu. Çünkü bir din görevlisinin kabul edilebilir ölçüde kusurlu bir adam yerine solgun yüzlü bir ciddiyet abidesi gibi duran biri olması gerektiği, özel bir vahiy inmedikçe Raveloe'luların aklının alacağı bir şey değildi; o din görevlisinin dua okuyup vaaz vermek, sizi vaftiz etmek, evlendirmek ve tabii ki gömüleceğiniz toprağı satma ve ondalık alma hakkıyla birlikte var olan defin işine has yetkisi vardı, elbette bu son hususta dinsizlik kertesine kadar varmasa da bir parça homurdanma söz konusu olabilirdi; bu homurdanma da dinsizce bir meydan okuma ruhunun eşlik ettiği yağmur yüzündendi, havanın iyi olması için edilen duanın bir an önce kabul edilmesi arzusu taşırdı.

Şu halde, derebeyinin dans etmesi kadar bölge papazının dans etmesinin uygun bir davranışın parçası olarak görülmemesi ya da öte yandan yanılabilen meslektaşlarının eylemleri üstünde gereğince düşünüp taşınan, olağandışı keskinlikte zekâ sahibi kişilerin yaptığı gibi, resmi saygısının Mr. Macey'i bölge papazının davranışını eleştiri konusu etmekten kaçınmaya zorlaması için bir neden yoktu.

"Derebeyi, kilosuna göre oldukça çevik," dedi Mr. Macey, "ayağını yere kendisinden beklenmeyecek biçimde iyi vuruyor. Ama Mr. Lammeter görünüşte hepsini geride bırakıyor: Başını asker gibi tutuşunu görüyorsunuz, yaşıtlarına göre pek şişkolaşmamış... çoğu hantaldır... ve ayağına da çevik. Bölge papazı da yeterince hünerli, ama ayağına pek tez değil; bacaklarının alt kısmı fazla kalın, dizleri de birbirine pek yakın; ama daha kötü de olabilirdi. Gerçi elini sallayışında derebeyininki kadar soyluluk yok."

Dizlerinin arasında oğlu Aaron'u tutmakta olan Ben Winthorp, "Çeviklik demişken, Mrs. Osgood'a bakın hele," dedi. "Küçük adımlarıyla kimsenin nasıl gittiğini göremeyeceği biçimde ilerliyor; sanki ayaklarına küçük tekerlekler takmış gibi. Geçen yıldan beri bir gün bile yaşlanmış görünmüyor: En güzel kadın o, ötekiler ondan sonra gelir."

"Kadınların nasıl olduklarını önemsemiyorum," dedi Mr. Macey bir tür hoşnutlukla. "Ne ceket giyiyorlar ne de pantolon: Biçimlerinden pek bir şey anlaşılmıyor."

“Baba,” dedi ayakları melodiye aralıksız biçimde eşlik eden Aaron, “o horoz tüyü Mrs. Crackenthorp’un kafasında nasıl duruyor? Benim ucu tüylü topumdaki gibi altında bir delik mi var?”

“Sus evladım, sus; kadınların giyiniş biçimi böyle,” dedi baba, bununla birlikte Mr. Macey’e dönüp alçak sesle ekledi, “gerçi komik görünmesine yol açmış; sanki içinde uzun bir kamış bulunan kısa boyunlu bir sürahi gibi. Hey, işte genç derebeyi Miss Nancy ile başı çekiyor gerçekten! İşte genç kız diye buna derim ben! Pembe beyaz bir çiçek demeti gibi... Ondan daha güzelinin bulunduğunu ileri sürecek kimse çıkmaz. Günün birinde Madam Cass olursa hiç şaşmam, birbirlerine de öyle yakışıyorlar ki ondan başkası düşünülemez. Bir meteliğine bahse girerim, Efendi Godfrey’in kalıbına da diyecek hiçbir şey bulamazsın Macey.”

Gözleri dans eden Godfrey’i izlerken, Mr. Macey dudaklarını büzüp başını iyice bir yana çarpıtarak parmaklarını hızla döndürdü. Sonunda, görüşünü özetledi.

“Belden aşağısı oldukça iyi, ama omuz kemikleri azıcık yuvarlak. Flitton terzisine ısmarladığı cekete gelince, verdiği iki misli paraya göre kesimi kötü.”

Ben, bu eleştiri üzerine hafifçe alınmış olarak, “Ah, Mr. Macey, sizinle ben sıradan kişileriz,” dedi, “bir kupa iyi cins ale bulunca, mayalanmasıyla ilgili bir kusur bulur muyum diye koklayıp incelemek yerine onu yudumlayıp içimi ferahlatmayı yeğlerim. Bana Efendi Godfrey’den daha hoş yapılı bir delikanlı göstermeni isterdim; seni kolayca yere serebilecek ya da mutlu ve keyfi yerindeyken ondan daha hoş görünebilecek birini.”

“Cık,” dedi Mr. Macey artan sertliği kışkırtarak, “henüz gerçek rengini bulmadı: Biraz tam pişmemiş kurabiyeye benziyor. Kafasında bir tahtanın eksik olduğundan da kuşkum yok, yoksa niye son zamanlarda kimsenin görmediği o süprüntü Dunsey’in kendisini parmağında oynatmasına ve o güzelim atını öldürmesine ses çıkarmayarak herkesin diline düşürmesine izin versindi ki? Bir bakıyorsun sürekli Miss Nancy’nin peşinde, sonra bir bakmışsın aynen sıcak yulaf lapası kokusu gibi ortada hiçbir şey kalmamış. Kızların peşinde gezerken benim hiç de yaptığım şey değildi.”

“Ah, ama belki Miss Nancy yüz vermemiştir de sizinki vermiştir,” dedi Ben.

“Hiç de öyle olmazdı,” dedi Mr. Macey mânidar bir biçimde. “O leb demeden, ben leblebiyi hemen anlardım. Ağzı açık ayran budalası gibi bekleyip de boşa kürek çekmezdim hiç.”

“Pekâlâ, sanırım Miss Nancy yeniden tutumunu değiştirmiş,” dedi Ben, “çünkü Efendi Godfrey bu gece o kadar da mahzun görünmüyor. Görüyorum ki onu oturmaya götürüyor, artık dansı bitirdiler: Tıpkı sevgili gibi görünüyorlar.”

Godfrey ve Nancy’nin dansı bırakmalarının Ben’in hayal ettiği gibi hoş bir nedeni yoktu. Sıkışık biçimde dans eden çiftlerin yarattığı baskıyla Nancy’nin elbisesinin başına ufak bir kaza gelmişti; elbisenin önü güzel ayak bileklerini gösterecek kadar kısa olmakla birlikte, arkası Derebeyi Cass’ın sertçe yere vurduğu ayağının altında kalacak ve bu yüzden de bel dikişlerinin açılmasına yol açacak kadar uzundu; bu Nancy’yi ciddi biçimde üzmüş, Priscilla’nın da kardeşçe bir paniğe kapılmasına neden olmuştu. İnsanın düşünceleri aşk mücadeleleriyle meşgul olabilirdi, ama işlerin genel çerçevesinde ortaya çıkan bir düzensizliğe duyarsız kalacak kadar da değildi. Yaptıkları dans figürünü tamamlar tamamlamaz Nancy yüzü kıpkırmızı olarak Godfrey’e Priscilla yanına gelinceye kadar oturması gerektiğini söyledi; kız kardeşler hemen kısacık fısıldaşmışlar ve iri iri açılmış gözlerle birbirlerine anlam yüklü bir bakış atmışlardı bile. Bundan daha az önemdeki hiçbir neden Nancy’yi Godfrey’e baş başa oturma fırsatı vermeye zorlayamazdı. Godfrey’e gelince, birlikte yaptıkları dansın uzun süren büyüsüyle öyle mutlu olmuş, öyle kendinden geçmişti ki, Nancy’nin kafasının karışıklığından aldığı güçle fazlasıyla cüretkâr davrandı ve izin istemeksizin onu doğruca bitişikte oyun masalarının kurulduğu küçük salona doğru götürmeye yeltendi.

Nancy onun nereye yöneldiğini kavrar kavramaz, “Yo, hayır, teşekkür ederim,” dedi soğuk bir biçimde, “oraya değil. Priscilla yanıma gelmeye hazır olana dek burada bekleyeceğim. Sizi danstan çıkardığım ve başınıza dert olduğum için üzgünüm.”

“Ama burada tek başınıza daha rahat edersiniz,” dedi kurnaz Godfrey: “Ablanız gelinceye kadar da sizi bırakacağım.” Kayıtsız bir ifadeyle konuşmuştu.

Bu yerinde bir öneriydi, Nancy’nin istediği de tam buydu; o zaman niye Mr. Godfrey böyle söyleyince azıcık incinmişti ki? İçeri girdiler; bürünebildiği en katı ve ulaşılmaz edayla oyun masalarından birinin yanındaki iskemleye oturdu.

“Teşekkür ederim beyefendi,” dedi hemen. “Size daha fazla rahatsızlık vermeme gerek kalmadı. Bu kadar şanssız bir eşiniz olduğu için üzgünüm.”

Godfrey, gitmeye hiç niyeti olmaksızın yanında dikilerek, “Benimle dans ettiğiniz için üzülmekle,” dedi, “çok zalimlik ediyorsunuz.”

Dalgın bir resmiyet ve güzellik içinde, “Ah, hayır efendim, zalimlik niyetiyle söylemedim,” dedi Nancy, “Beyefendilerin bir sürü zevki varken, bir dans pek az önem taşır.”

“Bunun doğru olmadığını biliyorsunuz. Sizinle tek bir dansın benim için dünyadaki tüm zevklerden daha fazla önem taşıdığını biliyorsunuz.”

Godfrey’in bu kadar doğrudan böyle bir laf etmesinin üzerinden öyle uzun bir zaman geçmişti ki Nancy irkildi. Ama içgüdüsel ağırbaşlılığı ve herhangi bir duygu belirtisi göstermekteki gönülsüzlüğü onu iyice hareketsiz oturmaya zorladı.

“Aslında, hayır Mr. Godfrey, bildiğim bir şey değil bu. Ama doğruysa bile, işitmeyi istemem,” derken sesine bir parça daha kararlılık yansıttı.

“O halde beni hiç bağışlamayacak mısınız Nancy... ne olursa olsun hakkımda hiçbir zaman iyi düşünmeyeceksiniz... şu anın geçmişi sildiğini asla aklınızdan geçirmeyecek misiniz? İyi bir adam olsam ve hoşlanmadığınız her şeyi geride bıraksam da mı?”

Godfrey, bu ani baş başa konuşma fırsatının kendi lehine işleyeceğinin aşağı yukarı bilincindeydi; ama kör duygu diline egemen olmuştu. Nancy, Godfrey’in sözlerinin gerçek olabileceği ihtimaliyle çok heyecanlanmıştı, ama kendisi için fazla güçlü olduğunu anlama tehlikesiyle yüz yüze kaldığı tam da bu duygunun baskısı kendini tutmaktaki tüm gücünü ayaklandırmıştı.

Sesinden anlaşılabilen hafif bir umursama tınısıyla, “Kim olursa olsun, kendisinde olumlu bir değişiklik görmekten hoşnut kalırım Mr. Godfrey,” diye cevapladı, “ama hiçbir değişikliğe gerek kalmasa daha da iyi olurdu.”

Godfrey alınarak, “Ne kadar da katı yüreklisiniz Nancy,” dedi, “daha iyi biri olmam için beni yüreklendirebilirdiniz. Ben perişan haldeyim; ama siz çok duygusuzsunuz.”

Nancy elinde olmadan kızararak, “Sanırım, ufacık bir duygu taşıyanlar baştan yanlış davrananlardır,” dedi. Bu hafif kızarmadan keyif alan Godfrey onun üstüne gidip tartışmaya kışkırtmak isterdi; Nancy çileden çıkaracak kadar sessiz ve katıydı. Ama buna rağmen, hiç de kayıtsız değildi.

Priscilla’nın telaşla ileri atılıp, “Ah canım benim, yavrum, şu elbiseye bir göz atalım hadi,” diyerek içeri girişi, Godfrey’in bir tartışma başlatma umuduna son verdi.

“Sanırım artık gitmem gerek,” dedi Priscilla’ya.

Açıksözlü genç hanım, cebinde bir şeyler ararken kaşlarını kaldırıp, “Gitsen de, kalsan da umurumda değil,” diye cevap verdi.

Priscilla’nın buyruğu üzerine artık ayağa kalkmış olan Nancy’ye bakarak, “Gitmemi ister misiniz?” diye sordu Godfrey.

Nancy, eski soğukluğundan kurtulmaya çalışıp dikkatle tuvaletinin eteğine doğru bakarken, “Nasıl isterseniz,” dedi.

“O halde kalmak isterim,” dedi Godfrey pervasız bir kararlılıkla, yarına dair hiçbir şey düşünmeden, bu gece bu zevkten alabileceği kadarını almak için.

On İkinci Bölüm

Godfrey Cass, başka zaman gün ışır ışımaz rahatsız etmeye başlayan, kendisini incitip endişelendiren o gizli bağla ilgili her türlü düşünceyi istekle yok sayarak Nancy'nin tatlı varlığından unutuş yudumları alırken, Godfrey'in karısı da kollarında çocuğuyla Raveloe'nun karla kaplı sokakları boyunca yavaş, kararsız adımlarla yol alıyordu.

Yılbaşı gecesindeki bu yolculuk, Godfrey'in bir öfke nöbeti sırasında kendisini karısı olarak kabul etmektense ölmeyi yeğlediğini söylediği andan beri yüreğinde sakladığı intikam arzusuyla tasarlanmıştı. Kırmızı Köşk'te büyük bir yılbaşı partisi verildiğini biliyordu: Kocası onun varlığını yüreğinin en kuytu köşesinde saklayarak gülümseyip duracaktı. Ama o bu zevki bozacaktı; kirli paçavralar içinde, bir zamanlar güzelliğine diyecek olmayan solgun yüzüyle, babasının saçları ve gözlerini almış küçük çocuğuyla gidip büyük oğlunun karısı olduğunu derebeyine açıklayacaktı. Sefil kimselerin, kendi sefilliklerine kendileri kadar sefil olmayanların yol açtığı bir yanlışlıkmış gibi bakmalarına seyrek rastlanır. Molly de kirli paçavralarının nedeninin kocasının ihmali değil, aç çocuğunu teslim etmeyi sarsılmaz analık şefkatiyle reddetmesi dışında, bedeni ve ruhuyla kendini köle ettiği lanet afyon olduğunu biliyordu. Bunu gayet iyi bilse de bilincinin uyuştuğu anlarda yoksul ve aşağılanmış olduğu düşüncesi hiç durmadan Godfrey'e karşı hınca dönüşüyordu. Onun durumu iyiydi, haklarına

kavuşsaydı Molly’ninki de iyi olacaktı. Evliliğinden pişmanlık duyup bu yüzden acı çektiği inancı yalnızca kinini artırıyordu. Adil olma ve kendimizi kınama düşünceleri öyle pek aklımıza gelmez, iğneyi kendimize çuvaldızı başkasına batırmayı pek sık akıl etmeyiz; o beyaz kanatlı zarif haberciler Molly’nin bir garson kızın pembe kurdeleleri ve beyefendilerin takılmalarından ibaret cennetinden daha yüce bir hatıranın uğramadığı zehirli odasına nasıl girebilirdi ki?

Erkenden yollara düşmüş, ama soğuğu kesen bir sundurmanın altında beklerse kar yağışının duracağına kendini inandırarak yolda oyalanmıştı. Farkında olduğundan daha uzun süre beklemişti ve şimdi kendini uzun sokakların karla gizlenmiş engebeleri yüzünden gecikmiş, intikam amacının canlılığı bile ümidinin kırılmasını engelleyememiş halde bulmuştu. Saat yediydi ve o sırada Raveloe’nun pek uzağında değildi, ama uzayıp giden sokaklara yolculuğunun sonunun ne kadar yakın olduğunu bilecek ölçüde aşina değildi. Rahatlamak istiyor, kendini rahatlatacak tek bir şeyden başkasını da bilmiyordu: Göğsündeki o tanıdık kötülük; ama uğursuz artığı oradan çıkarıp dudaklarına götürmeden önce bir an duraladı. O anda analık sevgisi kendinden geçmek yerine acı içinde ayık kalması için, sarılan kollarının sevgili yükünü hissedemeyecek kadar uyuşmasındansa sızılı bir yorgunluğa katlanması için yalvardı. Bir süre sonra Molly bir şey fırlattı, ama bu uğursuz artık değil, boş bir şişecikti. Ara sıra çabucak belirip kaybolan bir yıldızın ışığının göründüğü bir bulutun altında yeniden yürüdü, kar yağışı kesildiğinden beri dondurucu bir rüzgâr çıkmıştı. Ama adımları giderek daha da ağırlaşıyor ve göğsünde uyuyan çocuğu kendiliğinden daha sıkı kavrıyordu.

Kötülük yavaşça istediğini yapıyor, soğukla bitkinlik de ona yardım etmekten geri durmuyordu. Bir süre sonra ileride olabilecek her şeyi örtecek bastırılamaz bir özlemden, yatıp uyuma özleminden başka bir şey hissetmez oldu. Ayaklarının artık çit çalılarına takılmaz olduğu bir noktaya vardı; çevresindeki engin beyazlığa ve yıldızların artan ışığına rağmen hiçbir nesneyi seçemez halde başıboş gezindi. Dağınık bir karaçalı kümesine pek rahat bir yastıkmışçasına çöktü; kardan yatak da epey yumuşaktı. Yatağın

soğukluğunu hissetmedi ve çocuğun uyanıp ağlayacağına aldırmadı. Ama kolları henüz içgüdüsel kavrayışını gevşetmemişti, ufaklık da sanki dantellerle süslü bir beşikte hafifçe sallanıyormuşçasına uyuklamayı sürdürdü.

Ama kaçınılmaz uyuşukluk sonunda geldi: Parmaklar gerginliklerini yitirdi, kollar çözüldü; ardından küçücük baş göğüsten uzağa düştü ve yıldızların soğuk ışığında mavi gözler kocaman açıldı. Başlangıçta “anne” diye biraz huysuzlanarak yaslandığı kola ve göğse geri dönme çabası vardı; ama annenin kulağı sağırdı ve yastık geriye doğru kayıyor gibiydi. Çocuk birdenbire annesinin dizlerine doğru yuvarlanıp karda ıslanırken gözleri beyaz zeminde yansıyan parlak bir ışık yakaladı ve bir çocuğun hemen değişen ilgisiyle kendisine doğru hareket eden, ama yine de yanına hiç varamayan parlak şeyi gözlemeye koyuldu. O canlı ve parlak şey yakalanmalıydı; hemen dört ayağının üstüne indi, küçücük elini parıltıyı yakalamak için uzattı. Ama bu şekilde yakalanamayacaktı; ayartıcı parıltının nereden geldiğini görmek için başını kaldırdı. Işıl ışıl bir yerden geliyordu; ayağa kalktı, sarındığı eski, pis şalı ardından sürüyerek ve küçük, tuhaf başlığı arkasında sallanarak karın içinde tıpış tıpış yürüdü; Silas Marner’ın kulübesinin açık kapısından doğruca içeriye, kütük ve dalların parlak alevlerle yandığı, önündeki tuğlaların üstüne kurusun diye serilmiş eski çuvalı (Silas’ın paltosu) ısıtan sıcak ocağa doğru ilerledi. Saatler boyunca annesinin ilgisinden yoksun, tek başına bırakılmaya alışkın olan ufaklık çuvalın üstüne çöktü, yumurtadan yeni çıkmış ve artık rahatlamaya başlayan bir kaz yavrusu gibi hoşnutluk içinde sesler çıkarıp keyifli alevlere yığınla anlaşılmaz şey söyleyerek minik ellerini ateşe uzattı. Ama sıcaklığın yatıştırıcı bir etkisi vardı ve altın saçlı ufacık baş eski çuvalın üstüne kondu ve mavi gözler incecik, yarı şeffaf gözkapaklarıyla örtüldü.

Ama bu tuhaf ziyaretçi ocağa sokulurken Silas Marner neredeydi? Kulübedeydi, ama çocuğu görmedi. Son birkaç hafta boyunca, yitirdiğinden beri parası sanki bir şekilde geri geliyormuş gibi ya da paraya dair bir belirti, bir haber gizemli biçimde yoldaymış da kulak kabartarak duyulur veya dikkatle bakarak görülürmüş gibi zaman zaman kapısını açıp dışarıya

bakma alışkanlığı edinmişti. Belirli bir amaç gözetmeden ve yüce bir bağlılıkla sevilen bir nesneden şaşırtıcı biçimde ayrılmak zorunda kalanlardan başkasının pek anlayamayacağı bir eylemi tekrarlayıp durması çoğu kez geceleri, tezgâhıyla meşgul olmadığı zamanlarda ortaya çıkıyordu. Silas akşamın alacakaranlığında ve sonra gecenin koyu karanlığının açılmaya başladığı saatlerde umutla değil ama özlem ve huzursuzlukla kulak kabartıp bakınarak taşocaklarını saran o kısır beklentinin yolunu gözlüyordu.

Bu sabah komşularından bazıları o günün yılbaşı arifesi olduğunu, oturup eski yılın giderken, yeni yılın da gelirken çıkardığı çınlamayı dinlemesi gerektiğini, çünkü bunun iyi şans ve belki de parasını geri getireceğini söylemişlerdi. Bu bir pintinin yarı deli tuhaflıklarıyla kafa bulmanın yalnızca dostane Raveloe biçimiydi, ama belki de Silas'ı her zamankinden daha heyecanlı bir hale sokmuştu. Her yanın göz alabildiğince düşen karlarla örtüldüğünü görünce hemen kapatsa da alacakaranlık çökmeye başladığından beri kapısını açıp durmuştu. Ama son açtığında kar durmuştu, bulutlar şurada burada aralanmaya başlamıştı. Durup dinledi, uzun süre gözünü dikip baktı; o sırada yolda gerçekten de ona doğru gelen bir şey vardı, ama o buna dair hiçbir belirti yakalayamamıştı; üstünde hiçbir iz olmayan karın sessizliği tek başınalığını daraltıyor, özlemine ümitsizliğin ürpertisiyle dokunuyor gibiydi. Yeniden içeri girdi, kapatmak için sağ elini kapı demirinin üstüne koydu, ama kapatmadı: Parası çalındığından beri çoğu kez olduğu gibi görünmez bir değneğin dokunuşuyla donup, açık ama görmeyen gözlerle, kapısını tutarak, gelebilecek iyilik ya da kötülük karşısında direnemeyecek kadar güçsüz, put gibi kalakaldı.

Marner'ın aklı başına geldiğinde nöbete yakalanmadan önceki eylemine devam etti; bilincindeki boşluktan habersiz, ışığın loşlaştığı ve kendisinin de üşüyüp bitkinleştiği dışında, arada geçen zamanda meydana gelen herhangi bir değişiklikten habersiz, kapısını kapattı. Kapıda çok uzun süre kalıp dışarıya baktığını sanmıştı. İki kütüğün birbirinden ayrılıp düştüğü ve yalnızca belli belirsiz kızıl bir ışık yaydığı ocağa doğru dönüp iskemleye oturdu ve bulanık görüşüyle sanki ocağın önünde, yerde altın varmış gibi

göründüğünde kütüklerini birbirine doğru itmek için eğiliyordu. Altın! –onun altını– tıpkı alındığı gibi gizemli bir biçimde ona geri getirilmişti! Yüreğinin şiddetle çarpmaya başladığını hissetti ve birkaç saniye boyunca elini uzatıp kurtarılmış hazinesini kavramaktan aciz kaldı. Heyecanlı bakışlarının önünde altın yığını parlıyor ve gittikçe büyüyor gibiydi. Sonunda öne doğru eğildi ve elini uzattı; ama parmakları madeni paraların bildik sert çeperleri yerine yumuşak, ılık buklelere rastladı. Silas büyük bir şaşkınlık içinde dizlerinin üstüne çöktü ve mucizeyi incelemek için başını yaklaştırdı: Uyuyan bir çocuktu bu... başını çevreleyen yumuşak sarı bukleleriyle tombulca, güzel bir şeydi. Bu, düşünde kendisine geri dönen küçük kız kardeşi, kendisi ayakkabısız ve çorapsız ufak bir oğlanken, ölmeden önce bir yıl boyunca kollarında taşıdığı küçük kız kardeşi olabilir miydi? Silas'ın bomboş şaşkınlığını delip geçen ilk düşünce buydu. Bir düş müydü? Yeniden ayağa kalktı, kütükleri birbirine doğru itti ve biraz kuru yaprakla birkaç dal parçası atıp ateşi canlandırdı; ama alev görüntüyü dağıtmadı; yalnızca çocuğun küçük yuvarlak bedenini ve sefil giysilerini daha da belirginleştirecek biçimde aydınlattı. Küçük kız kardeşine çok benziyordu. Silas, anlaşılmaz bir şaşkınlıkla iç içe geçmiş hızla sökün eden anıların etkisi altında kolu kanadı kırılmış olarak iskemlesine yığıldı. Çocuk o farkında olmaksızın nasıl ve ne zaman gelmişti? Kapının dışına hiç çıkmamıştı. Ama bu soruyla birlikte ve soruyu neredeyse uzaklaştırarak, eski evinin ve Lantern Meydanı'na çıkan eski sokaklarının görüntüsü, bu görüntünün içinde de bir başkası, o çok uzakta kalmış sahnelere dair düşünceler belirdi. O düşünceler yeniden canlandırılması olanaksız dostluklar kadar yabancıydı artık, ama yine de bu çocuğun o çok uzaklarda kalmış hayattan kendisine gelen bir mesaj olduğuna dair düşsel bir duyguya kapıldı: İçinde Raveole'da asla kımıldamamış telleri hareketlendirmişti –sevecenliğin eski titreşimleri– yaşamına hükmeden bir gücün önsezisine karşı eski hayranlık, korku ve saygı izlenimleri; çünkü hayal gücü çocuğun aniden ortaya çıkışındaki gizem duygusundan onu henüz kurtaramamış ve olaya yol açabilecek sıradan, doğal nedenlere ilişkin varsayımları henüz oluşturmamıştı.

Ama ocağın önünden bir ağlama sesi geliyordu: Çocuk uyanmıştı, Marner onu dizine oturtmak için eğildi. Çocuk sıkıca boynuna sarıldı ve küçük çocukların uyanma şaşkınlığını ifade eden “anne” seslenişleriyle karışık o derdini anlatamayan çığlıklar giderek daha yüksek perdeye çıktı. Silas onu göğsüne bastırdı ve soğumuş yulaf lapasının kalanı sönmeye yüz tutan ateşte azıcık ısıtılırsa çocuğun doyurulabileceğini aklından geçirirken, neredeyse bilinçsizce, yatıştırıcı sevecen seslerle mırıldanmaya başladı.

Sonra bir saat boyunca yapacak pek çok işi oldu. Kendisi için kullanmaya kıyamadığı, saklı duran bir parça esmer şekerle tatlandırılmış lapa ufaklığın haykırışlarını kesti, mavi gözlerini iri iri açarak bakışlarını kaşığı ağzına uzatan Silas’a çevirmesini sağladı. Biraz sonra dizlerinden kaydı, Silas’ın yerinden fırlayıp ona zarar verebilecek bir şeyin üstüne düşmesin diye peşinden gitmesine neden olan küçük adımlarıyla etrafta dolaşmaya başladı. Ama yalnızca düşer gibi yere oturdu, sanki ayaklarını acıtıyormuşçasına ağlamaklı bir yüzle Silas’a bakıp botlarını çekiştirmeye başladı. Silas onu yeniden dizlerine oturttu, ama neden sonra elini çocuğun sıcacık ayak bileklerine bastırınca sıkıntısının ıslak botlardan kaynaklandığı akılsız bekâr kafasına dank etti. Bunları güçlükle çıkardı, bebek yeniden mutlulukla epeyce bir kıkırdayarak ayak parmaklarının her şeyden önce gelen gizemine dalıp Silas’ı da o gizem üstünde düşünmeye davet etti. Ama ıslak botlar sonunda Silas’a çocuğun karda yürüdüğünü düşündürdü, bu da onun eve gelmesini ya da getirilmesini sağlayabilecek sıradan nedenleri tümüyle göz ardı etmekten sıyrılmasını sağladı. Bu yeni düşüncenin etkisiyle, varsayımlar üretmeyi beklemeden çocuğu kollarına alıp kapıya yöneldi. Kapıyı açar açmaz, çocuğun uyanırken attığı ilk açlık çığlığından bu yana işitmediği “anne” haykırışı yeniden başladı. Silas öne eğilerek bozulmamış karın üstünde küçük ayakların bıraktığı izleri ancak seçebildi ve bu izleri karaçalılığa kadar izledi. Önünde çalılıktan başka bir şey daha bulunduğunun farkına varmadan önce, ufaklık neredeyse Silas’ın kollarından kurtulacak gibi ileri atılarak “Anne” diye haykırıp durdu; orada başı çalılığın içine kaymış ve savrulan karla yarı yarıya örtülmüş bir insan bedeni vardı.

On Üçüncü Bölüm

Kırmızı Köşk'te yatsı yemeği öncesiydi, eğlence de çekingenliğin yerini kolayca neşelenmeye bıraktığı, beyefendilerin alışılmadık hünerlerinin bilinciyle sonunda klarnet eşliğinde dans etmeye ikna olduğu ve derebeyinin bağıra çağıra konuşup enfiyesini döküp saçarak, konuklarının sırtlarına vurarak oyun masasında daha uzun süre oturmayı yeğlediği bir noktaya gelmişti ki, onun bu tercihi ayık olduğu iş saatlerinde her zaman hareketli olan, kâğıtlar ve brendi yüzünden hırslanıp canı sıkılmış, hasmı kâğıtları dağıtmadan önce kuşku dolu bir bakışla yerinde kımıldanan ve sanki bu tür şeylerin olabildiği bir dünyada pervasız bir ahlaksızlığın içine düşmüşçesine, tarifsiz bir tiksinme havasıyla kozu çevirip bakan Kimble Enişte için çileden çıkarıcı bir şeydi. Akşam bu özgürlük ve zevk aşamasına yaklaştığında, yemekle ilgili ağır işleri bitirmiş olan uşakların dansa göz atmaya gelip böylece evin öteki bölümlerini ıssız bırakarak eğlenceden paylarını almaları alışılmış bir durumdu.

Holden beyaz salona girişi sağlayan iki kapı vardı, hava girsin diye ikisi de açık duruyordu; ama aşağıdakine uşaklar ve köylüler yığılmıştı, yalnızca üst taraftaki kapı boş kalmıştı. Bob Cass klarnet havasıyla oynak bir dans figürü yapıyordu ve bunun delikanlılık hünerinin en yüksek noktası olduğunu ima eden bir ifadeyle sürekli tıpkı kendi gençlik haline benzediğini vurgulayarak bu kıvrak oğulla pek gururlanan babası ise

çalgıcının karşısında, üstteki kapıdan fazla uzak olmayan bir yerdeki grubun merkezinde oturuyordu. Godfrey kardeşinin dansına seyretmek için değil, babasına yakın bir grupta oturan Nancy'yi göz hapsinde tutmak için azıcık uzakta duruyordu. Mesafeli duruyordu, çünkü derebeyinin giderek daha da açık hale gelen evlilik ve Miss Nancy Lammeter'in güzelliğiyle bağlantılı babaca şakalarının konusu olmaktan kaçınmak istiyordu. Ama klarnet sona erdiğinde onunla yeniden dans etmeyi umuyordu ve bunu beklerken de hiç fark ettirmeden onu uzun uzun seyretmek oldukça zevkliydi.

Ama Godfrey bu uzun süzüşlerin birinden gözlerini ayırdığında, sanki ölüler diyarından bir görüntüymüşçesine kendisini o dakikada irkilten bir şeyle karşılaştı. Bu, gün ışığı alan ve hayranlarının imrenme dolu bakışlarını kendinde toplayan, güzel süslerle kaplı bir ön cephenin ardındaki karanlık yan sokaklar gibi uzanan o gizli yaşamdan bir görüntüydü. Silas Marner'ın kollarında taşıdığı kendi çocuğuydu bu. Çocuğu aylardır görmemesine rağmen hiç kuşku duymadığı bir anlık izlenimi bu olmuştu; belki de yanılıyor olabileceğine dair bir umuda kapıldığında Mr. Crackenthorp ve Mr. Lammeter bu tuhaf durumun şaşkınlığı içinde çoktan Silas'a yaklaşmışlardı. Godfrey her sözcüğü duymadan rahat edemeyeceği için, kendisini denetlemeye çalışarak, ama dudaklarının bembeyaz kesildiği ve titrediğinin birinin gözünden kaçmayacağını bile bile hemen onlara katıldı.

Ama odanın o tarafında tüm gözler şimdi Silas Marner'ın üstüne dikilmişti; derebeyi yerinden doğruldu ve kızgınlıkla sordu, "Ne oluyor?.. bu da ne?.. ne istiyorsun böyle?"

Silas, "Doktor için geldim... doktoru istiyorum," demişti Mr. Crackenthorp'a ilk anda.

"Neden, ne oldu Marner?" dedi bölge papazı. "Doktor burada; ama neden onu aradığını sessizce söyle bakalım."

Tam Godfrey geldiğinde Silas alçak sesle ve soluğu tıkanarak, "Bir kadın için," dedi. "Ölmüş sanırım... taşocaklarında karın üstünde ölmüş... benim oradan pek uzakta değil."

Godfrey içinde büyük bir çarpıntı hissetti. O anda kafasında tek bir korku vardı: Bu da kadının ölmemiş olabileceğiydi. Kötücül bir korkuydu bu; Godfrey'in iyi kalpli yaradılışında yuvalanmış çirkin bir ortak; ama mutluluğu ikiyüzlülüğe bağlı bir adam için yaradılış insanı kötü dileklerde bulunmaktan korumaz.

"Şişşt, şişşt!" dedi Mr. Crackenthorp. "Çık, holde bekle. Doktoru getireceğim." Derebeyine sessizce, "Karda bir kadın bulmuş... ve öldüğünü düşünüyor," diye ekledi. "Bu konuda mümkün olduğunca az şey söylemek en iyisi: Hanımları paniğe düşürür. Onlara sadece yoksul bir kadının soğuktan ve açlıktan hastalandığını söyleyin. Ben gidip Kimble'ı getireyim."

Ancak bu arada, yalnız yaşayan keten dokumacısını bu garip vaziyette oraya getirenin ne olduğunu öğrenmek merakıyla hanımlar da toplanmışlar, aydınlığın ve kalabalığın kâh ilgisini çekip kâh korkuttuğu, ta ki bir dokunuş ya da tatlı bir söz tekrar öfkelenip yeniden kararlılıkla yüzünü gömmesine yol açana dek bir kaşlarını çatıp yüzünü saklayan, bir başını kaldırıp sakin sakin çevresine bakınan sevimli çocukla ilgileniyorlardı.

Aralarında Nancy Lammeter'in de bulunduğu hanımlar hep bir ağızdan, "Kimin çocuğu bu?" dediler Godfrey'e.

Godfrey'in zorlu bir çabayla kıvırtarak verdiği cevap, "Bilmiyorum... karın içinde buldukları zavallı bir kadıncağızın sanırım," oldu. (Kendi vicdanının sorgusuna karşılık, "Acaba emin miyim?" diye de sessizce ve telaşla ekledi.)

İyi yürekli Mrs. Kimble, "İyisi mi çocuğu burada bırak Marner Usta," dedi. Bununla birlikte o pis giysileri kendi süslü saten giysisine değecek kaygısıyla, "Kızlardan birine onu almasını söyleyeyim," diye devam etti.

"Hayır... hayır... ondan ayrılamam, onu bırakamam," dedi Silas ansızın. "O bana geldi... onu yanımda tutmaya hakkım var."

Çocuğun ondan alınması teklifi Silas'a tümüyle beklenmedik biçimde gelmişti; ani ve güçlü bir dürtünün etkisiyle söyledikleri âdeta kendine yaptığı bir itiraftı: Bir dakika önce çocukla ilgili belirgin hiçbir niyeti yoktu.

Mrs. Kimble hafif bir şaşkınlıkla, “Hiç böylesini duydunuz mu?” dedi komşusuna.

Oyunun yarım kalmasından canı sıkkın, ama ayık değilken bile bu tür sevimsiz çağrılara mesleğinin uzun alışkanlığının verdiği terbiyeyle yaklaşan Mr. Kimble oyun odasından çıkarak, “Pekâlâ hanımlar, sizi rahatsız edeceğim, yol vermenizi rica ediyorum,” dedi.

“Şimdi işler sevimsizleşti değil mi Kimble?” dedi derebeyi. “Genç meslektaşına gidebilirdi belki... o senin çırak... adı neydi?”

Mr. Crackenthorp’la Godfrey’in takip ettiği Kimble Enişte Marner’la birlikte alelacele çıkarken, “Belki? Şimdi belkiden söz etmenin ne yararı var?” diye gürledi. “Bana bir çift kalın çizme ver Godfrey olmaz mı? Sonra birini bir koşu Winthorp’lara gönderip Dolly’yi çağırtmak için burada kal... çağrılacak en iyi kadın o. Yemekten önce Ben de buradaydı, gitti mi?”

“Evet efendim, ben onunla karşılaştım,” dedi Marner, “ama durup hiçbir şey anlatamadım, yalnızca doktoru aradığımı söyledim, o da doktorun derebeyinin evinde olduğunu söyledi. Ben de aceleyle koştum, evin arkasında hiç kimseye rastlamadığım için kalabalığın bulunduğu yere geldim.”

Güvenini kazandığı apaçık belli olan Marner’a sarılmayı bir an için bırakmasa da, çocuk artık parlak ışığın ve gülümseyen kadın yüzlerinin ilgisini çekmediği için ağlamaya, “Anne” diye seslenmeye başladı. Godfrey çizmelerle geri gelmişti, bu çığlığı sanki içinde bir tel gerilmiş gibi hissetti.

Bir iş yapmaya hevesle, “Gidiyorum,” dedi alelacele, “gidip kadını çağıracağım... Mrs. Winthorp’u.”

Marner’la beraber aceleyle uzaklaşırken, “Öff... başkasını yolla,” dedi Kimble Enişte.

“Bir faydam dokunacaksa bana bildirin Kimble,” dedi Mr. Crackenthorp. Ama doktor duyamayacak kadar uzaklaşmıştı.

Godfrey de gözden kaybolmuştu: Deli gibi görünmemesi gerektiğini hatırlamaya yetecek kadar bir düşünceyle şapkası ve paltosunu kapmak için gitmişti; ama evden çıkıp incecik ayakkabılarına aldırış etmeden karın içine daldı.

Birkaç dakika içinde Dolly’nin yanında taşocaklarına doğru hızla ilerliyordu; Dolly bir hayır işi uğruna soğuk ve karda dışarı çıkmanın kendisi için tümüyle yerinde olduğunu düşünmesine rağmen, benzer bir nedenle bir beyefendinin ayaklarını ıslatmasını daha çok dert edinmişti.

“Siz dönseniz daha iyi edersiniz efendim,” dedi Dolly saygılı bir sevecenlikle. “Üşütmenize hiç gerek yok, bir iyilik yapıp yolunuzun üstünde kocama uğrayarak gelmesini söylemenizi rica ediyorum... hiç kuşkum yok, Gökkuşağı’ndadır... işe yarayacak kadar ayık durumda bulursanız. Ya da Mrs. Snell oradadır, çocuğu yollasın, doktorun isteyeceği şeyleri taşıması için.”

Marner’ın kulübesinin karşısına geldikleri sırada, “Hayır kalacağım, bir kere çıktım artık... burada kalacağım,” dedi Godfrey, “Yapabileceğim bir şey varsa, gelip bana söyleyebilirsin.”

Dolly kapıya giderek, “Peki efendim, çok iyisiniz; sevecen bir yüreğiniz var,” dedi.

Godfrey’in zihni bu hak edilmemiş övgü karşısında kendini suçlamasını sağlayacak bir sızı hissedemeyecek kadar acılı bir endişe içindeydi. Ayak bileklerine dek kara battığının farkında olmadan, havadaki tedirginlik dışında kulübede olup biten her şeyden ve her seçeneğin gelecekte kısmetini nasıl etkileyeceğinden habersiz, bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Hayır, her şeyden de tümüyle habersiz değildi. Derinlerde bir yerde ve tutkulu bir arzuyla korku tarafından bastırılmış halde, bu seçenekleri beklememesi, yaptıklarının sonuçlarına katlanması, zavallı karısını sahiplenmesi ve savunmasız çocuğu üstüne alması gerektiği düşüncesi vardı. Ama Nancy’nin kendisinden vazgeçme olasılığı üzerine kafa yoracak ahlaki cesareti yoktu: Yalnızca bu vazgeçmeyi kabullenmeyen zayıflığının altında sonsuza dek ezilecek kadar vicdanı ve yüreği vardı. Tam bu sırada zihni tüm baskılardan uzaklaşıp uzun süren esaretten kurtulmanın ani umuduna sıçradı.

İçindeki başka her şeyi bastıran ses, “Öldü mü?” dedi. “Öyleyse Nancy’yle evlenebilirim, bundan sonra iyi bir adam olur, hiçbir sır saklamam ve çocuk... ona da bir şekilde bakılır.” Ama bu görüntünün

karşısına öteki olasılık dikildi... “Yaşıyor olabilir ve o zaman benim için her şeyin sonu olur.”

Godfrey kulübenin kapısı açılıp da Mr. Kimble görünmeden önce ne kadar zaman geçtiğini hiç bilemedi. Duyacağı haber ne olursa olsun hissedeceği heyecanı bastırmaya hazırlanarak eniştesini karşılamak için ilerledi.

İlk söylediği, “Bu kadar uzağa gelmişken sizi bekledim,” oldu.

“Pöh, dışarı çıkman saçmalık: Adamlardan birini niye yollamadın? Yapılacak hiçbir şey yok. Ölmüş... öleli saatler olmuş demek lazım.”

“Nasıl bir kadın bu?” dedi Godfrey, kanının yüzüne sıçradığını hissederek.

“Genç bir kadın, ama bir deri bir kemik kalmış, uzun siyah saçlı. Yersiz yurtsuz biri... paçavralar içinde. Lakin parmağında bir alyans var. Onu yarın düşkünlerevine teslim etmeleri gerek. Hadi, gidelim.”

“Bir bakmak istiyorum,” dedi Godfrey. “Sanırım dün böyle bir kadın görmüştüm. Bir iki dakika içinde size yetişirim.”

Mr. Kimble yola devam etti, Godfrey de kulübeye döndü. Yastığın üstünde Dolly’nin saygılı bir özenle düzelttiği ölü yüze şöyle bir baktı; ama nefret ettiği mutsuz karısının yüzüne o son bakışını aradan on altı yıl geçtikten sonra bu gecenin hikâyesini anlatırken tükenmiş bu yüzdeki her çizgi gözünün önüne gelecek kadar anımsıyordu.

Silas Marner’ın çocuğu pışpışladığı ocağa doğru döndü hemen. Artık tamamen susmuştu çocuk, ama uyumuyordu; yalnızca içimizdeki kargaşayla, daha önce yerde ya da gökteki sessiz bir yücelik veya güzellik karşısında, göz kırpmadan parlayan bir gezegenin ya da tümüyle çiçeğe durmuş bir yabangülünün veya sessiz bir patikaya eğilmiş ağaçların önünde duyduğumuza benzer bir hissi küçük bir çocuk karşısında da duyarak bizi daha yaşlı insanlar kılan o engin bakıştaki sakinliğin sıcaklığı ve tatlı lapayla yatışmış durumdaydı. İri iri açılmış mavi gözler, herhangi bir huzursuzluk ya da tanıdığına dair bir belirti taşımaksızın Godfrey’e baktı: Çocuk babasına ilişkin hiçbir somut iddiada bulunamazdı; baba da minik el Marner’ın pörsümüş yanağını sevgiyle çekiştirirken, mavi gözler

kendisinden yavaşça uzaklaşıp ona bakmak için üstüne eğilmiş dokumacının tuhaf yüzüne dikildiğinde, yarı kıskanç özlemine o küçücük yüreğin hiçbir karşılık vermemesinin etkisiyle tuhaf bir duygu karmaşası, pişmanlık ve sevincin çelişkisini duydu içinde.

Godfrey, elinden geldiğince umursamaz bir ifadeyle, “Çocuğu yarın kiliseye verirsin herhalde?” diye sordu.

“Kim demiş?” dedi Marner kestirip atarak. “Beni buna zorlayacaklar mı?”

“Niye, onu alıkoymak istemezsin herhalde... senin gibi yaşlı bekâr bir adam?”

“Onu benden almaya hakkı olduğunu kanıtlayan biri ortaya çıkana kadar,” dedi Marner. “Anne öldü, babasının da olmadığını varsayıyorum; yapayalnız bir şey o... ben de öyle. Param gitti, nereye gittiğini bilmiyorum... bu da bilmediğim bir yerden geldi. Hiçbir şey bilmiyorum... biraz şaşkın durumdayım.”

“Zavallı ufaklık!” dedi Godfrey. “Bırak da giysi alman için bir şeyler vereyim.”

Elini cebine sokup yarım altın lira buldu ve Silas’ın avcuna fırlatarak Mr. Kimble’a yetişmek için aceleyle kulübeden çıktı.

“Ah, benim gördüğüm kadın değilmiş,” dedi yaklaşırken. “Güzel bir yavrucak: Yaşlı adam onu yanında tutacak gibi görünüyor; onun gibi bir pinti için tuhaf kaçıyor. Ama yardım olsun diye üç beş kuruş verdim: Kilisenin çocuğu alıkoyma hakkı için onunla kavgaya tutuşacağını da sanmam.”

“Hayır; ama onunla kendi adıma tartışabileceğim anı kaçırdım. Şimdi ise iş işten geçti. Çocuk ateşe koşsa, halan onu yakalayamayacak kadar şişman: Yalnızca oturup telaşlı bir domuz gibi homurdanır... Godfrey dans pabuçları ve çoraplarınla öylece dışarı çıkacak kadar aptal mısın sen?.. üstelik bu gecenin gözdelerinden biriyken, hem de kendi evinde! Böyle acayipliklerle ne yapmaya çalışıyorsun genç adam? Miss Nancy zalimlik etti diye sen de dans pabuçlarını berbat ederek ona nispet mi yapmak istiyorsun?”

Eniştesinin kendisine açtığı kaçış yolundan hoşnut biçimde, “Aman, her şey ters gitti zaten bu gece. Çalkalayıp gösteriş yapmaktan ölecek kadar

sıkıldım, o klarnet havaları da cabası. Zaten öteki Miss Gunn'la da dans etmek zorunda kalacaktım," dedi Godfrey.

Bir ruhun kendini özenle uzak tutmaya çalıştığı kaçamak sözler ve beyaz yalanlar, hiç kimse farkına varmasa da ünlü bir ressamın kendi gözünden kaçmayan hatalı fırça dokunuşları karşısında duyduğu huzursuzluk gibidir; eylemler bir kez yalana dönüştü müydü ruh bunları tıpkı bir resimde yapılan ufak tefek düzeltmeler gibi üstünde taşır.

Godfrey kuru ayaklar ve acı veren düşüncelerle mücadelesini bastıran bir rahatlama ve hoşnutluk duygusu içinde yeniden beyaz salonda göründü, çünkü gerçeğin anlatılması gerekiyordu. Artık her fırsatta Nancy Lammeter'e en tatlı sözleri söylemeyi, kendini her zaman görmeyi arzuladığı biçimde bir adam olacağına dair ona ve kendisine söz vermeyi göze alamaz mıydı? Karısının tanınabileceğine dair hiçbir tehlike kalmamıştı ortada: Etkin soruşturmaların yapılmadığı ve etraflı raporların yazılmadığı günlerdi; evliliklerinin tesciline gelince, bu çok gerilerde kalmış, kendisi dışında herkesin ilgisinden uzakta, çevrilmeyecek sayfaların altına gömülmüştü. Eğer geri dönerse Dunsey kendisini ele verebilirdi, ama onun da susması sağlanabilirdi.

Korkmakta haksız sayılmayacak bir adam için, işler iyiye gittiğinde bu durum tutumunun öteki türlü görünebileceğinden daha aptalca ve ayıp olmadığına bir kanıt değil midir? Şansımız yaver gittiğinde, aslında o kadar da erdemsiz olmadığımızı ve kendimize iyilik edip güzel talihimize zarar vermememizin hakça olduğunu düşünmeye başlarız. Sonuçta, geçmişi Nancy Lammeter'e itiraf ederek kendi mutluluğunu –hayır onunkini, çünkü onun kendisini sevdiğinden bir biçimde emindi– tehlikeye sokmasının yararı var mıydı? Çocuğa gelince, onun iyi bakılmasına göz kulak olacaktı: Asla terk etmeyecek, ona sahip çıkmak dışında her şeyi yapacaktı. Kimsenin işlerin nasıl gelişeceğine dair bir şey söyleyemeyeceği göz önüne alınırsa, babası tarafından sahiplenilmediğinde yaşamda daha mutlu olacaktı belki ve... başka bir nedene gerek var mıydı? Tamam öyleyse, baba da çocuğu sahiplenmeyerek daha mutlu olacaktı.

On Dördüncü Bölüm

O hafta Raveloe'da bir yoksul cenazesi vardı ve sarı saçlı çocuğuyla son zamanlarda oralarda yaşamaya gelmiş kara saçlı annenin yeniden çekip gittiği Batherley'deki Kench Meydanı'na kadar her yerde duyulmuştu. Dikkat edilen tek şey, Molly'nin erkeklerin gözlerinden uzaklaştığıydı. Ama çoğu kişiye yaz yapraklarının dökülmesi kadar önemsiz görünen, arkasından ağlanılmamış ölüm, yolun sonuna geldiğinde bile sevinç ve kederlerini biçimlendirerek bildiğimiz insanların yaşamlarına kaderin zorlamasıyla damgasını vuruyordu.

Silas Marner'ın "serserinin çocuğunu" sahiplenmekteki kararlılığı epeyce bir şaşkınlık yarattı ve köyde parasının çalınmasından daha çok tekrarlanan konuşmalara yol açtı. Talihsizliğe uğradığı günden beri kendisine karşı yumuşayan duygulara, yalnız ve aklı başında olmadığı için hayli aşağılayıcı bir acıma duygusuyla birleşen o kuşku ve hoşnutsuzluğa, şimdi özellikle kadınlar arasında daha etkili bir sevecenlik de eşlik ediyordu. Çocukları "sağlıklı ve mutlu" tutmanın ne demek olduğunu bilen saygın annelerle, daha yeni ayaklanmış çocukların yaramazlığa eğilimleri yüzünden kollarını kavuşturup şöyle rahatça oturamamanın ne demek olduğunu bilen tembel anneler, yalnız bir adamın iki yaşındaki bir çocukla nasıl başa çıktığıyla ilgili varsayımlar üretmeleriyle de, akıl vermeye hazır oluşlarıyla da birbirlerinden farksızdılar: Saygın olanlar çoğunlukla ne yapması

gerektiğini söylüyor, tembel olanlar da asla yapamayacağı şeyleri söyleyerek kendilerini onun yerine koyuyorlardı.

Saygın anneler arasında komşuluk duygularıyla yaptığı yardımın Marner tarafından en çok kabul göreni de Dolly Winthrop'du; çünkü bunu hiçbir telaşlı buyurganlık gösterisinde bulunmaksızın yapıyordu. Silas ona Godfrey'in verdiği yarım altını gösterip çocuğa giysi almak konusunda ne yapması gerektiğini sormuştu.

"Aman, Marner Usta," dedi Dolly, "bir çift ayakkabıdan başka bir şey satın almaya hiç gerek yok; çünkü Aaron'un beş yıl önce giydiği küçük iç gömlekleri duruyor; bebek giysilerine harcanan para da boşa gidiyor, çünkü çocuk mayıs otları gibi hızla büyüyecek, ömrü uzun olsun... büyüyecek."

Aynı gün Dolly bir bohçayla çıkıp geldi, Marner'a çoğu yamanıp onarılmış, ama temiz ve yeni filizlenmiş otlar gibi düzgün, minnacık giysileri birer birer hangi sırayla giydireceğini gösterdi. Bu su ve sabunla yapılan büyük bir törenin giriş kısmıydı; bebek banyonun ardından yeni bir güzellikte ortaya çıkıp ayak parmaklarıyla oynayarak, kıkırdayarak, "agu" ve "anne" sesleriyle kendince konuşup kendisiyle ilgili yeni şeyler keşfetmiş havasında avuçlarını birbirine vurarak Dolly'nin dizlerinde oturdu. "Anne" bir ihtiyaç ya da huzursuzluk belirtisi değildi: Bebek, arkasından gelecek sevecen bir ses ya da okşamayı beklemeksizin bunu söylemeyi alışkanlık edinmişti.

Dolly altın bukleleri okşayıp öperek, "Gören cennetteki meleklerin bile ondan daha güzel olamayacağını düşünür," dedi. "Bir de kirli paçavralara sarınmış, soğuktan donan halini düşününce... ve zavallı anneyi; ama yukarıda ona göz kulak olup kapınıza getirenler var Marner Usta. Kapı açıkmış ve sanki açlıktan ölmek üzere olan bir narbülbülü gibi karın üstünden süzülüp içeri girmiş. Kapı açıktı dedinizdi, değil mi?"

"Evet," dedi Silas dalgın dalgın. "Evet... kapı açıktı. Para bilmediğim bir yere gitti, bu da bilmediğim bir yerden geldi."

Kendisinin de kuşkulandığı gerçeğe, yani kendinden geçiş anlarından birini yaşadığına dair sorulara yol açmamak için, çocuğun içeri girdiği sırada bilincinin yerinde olmadığından hiç kimseye söz etmemişti.

“Ya,” dedi Dolly yatıştırıcı bir ağırbaşlılıkla, “gece ve sabah gibi, uyuyan ve uyanan gibi, yağmur ve hasat gibi... biri gidiyor, öteki geliyor ve biz nasıl ya da nereye olduğu hakkında hiçbir şey bilmiyoruz. Çabalayabilir, tırmalayabilir, karşı koyabiliriz, ama sonuçta yapabileceğimiz pek az şey var... büyük şeyler bizim çabamız dışında gidip geliyor... böyle, aynen böyle; size gönderildiğine bakarsak sanırım ufaklığı alıkoyma hakkınız var Marner Usta, ama farklı düşünen kişiler de var. Bu kadar küçükken ona birazcık analık edeceksiniz; ama ben geleceğim, seve seve ve ona sizin için bakacağım: Çoğu gün biraz zamanım oluyor, çünkü insan sabah erkenden kalkınca yemek vakti gelmeden önce, saat ona doğru zaman durmuş gibi görünüyor. Bu yüzden, dediğim gibi gelirim ve çocuğa sizin için göz kulak olurum, hem de seve seve.”

Bir parça ikirciklenerek, “Teşekkür ederim... gerçekten,” dedi Silas. “Bana yol göstermenizden hoşnut kalırım. Ama...” Başını geriye doğru Dolly’nin koluna yaslayıp memnuniyet içinde uzaktan kendisini izleyen bebeğe biraz da kıskançlıkla bakmak için öne doğru eğilerek, “Ama her şeyi kendim yapmak istiyorum, yoksa başka birine alışabilir, bana alışmaz. Evde kendi başıma yaşamaya alışkındım... öğrenebilirim, öğrenebilirim,” diye rahatsız biçimde ekledi.

“Yani, öyle tabii,” dedi Dolly kibarca, “Çocuk konusunda becerikli erkekler görmüşümdür. Erkekler çoğunlukla kaba ve aksidirler, Tanrı yardımcıları olsun... ama içkinin etkisinden çıktılar mıydı sülük yapıştırmak ya da sargı bezi sarmak konusunda kötü olsalar da, akılsız değillerdir... pek ateşli ve sabırsızdırlar.” Küçük gömleği alıp çocuğa giydirirken, “Gördüğünüz gibi teninin üstüne ilk bu giydirilecek,” diye devam etti.

Marner uysalca, “Evet,” dedi, işin sırrını öyle öğrenebilecekmiş gibi iyice yaklaştı; bunun üzerine bebek küçük kollarıyla başına sarıldı ve mırıldanarak dudaklarını yüzüne kondurdu.

“İşte bakın,” dedi Dolly bir kadının sevecen inceliğiyle, “size alışmış. Kucağınıza gelmek istiyor, hiç kuşkum yok. Hadi git: Alın onu Marner Usta, alın, giydirebilirsiniz, böylece geldiği ilk andan başlayarak onun için her şeyi yaptığınızı söyleyebilirsiniz.”

Yaşamının üstüne doğan bilinmedik bir şey karşısındaymış gibi, kendisine de gizemli gelen bir duyguyla titreyerek Marner onu kucağına aldı. Düşünce ve duyguları öylesine karışmıştı ki, sanki onları dile getirmeye çabalasa, sadece çocuğun altının yerine geldiğini, yani altının çocuğa dönüştüğünü söyleyebilirdi. Giysileri Dolly'den alıp onun öğrettiği gibi giydirmeye başladı; elbette bu arada bebek hareket ettiği için durup bekliyordu.

"İşte bu kadar! Doğrusu gayet kolay kavradınız Marner Usta," dedi Dolly; "ama tezgâhınıza oturmak gerektiğinde ne yapacaksınız? Çünkü günden güne hareketlenip yaramazlaşacak... kuşkunuz olmasın hiç... Tanrı onu esirgesin. Şömine yerine böyle yüksek bir ocağa sahip olmanız da şans, çünkü ateşe ulaşmasını engeller: Ama kırılıp dökülebilecek ya da parmaklarını kesebileceği şeyleriniz varsa, hemen onların üstüne atlayacaktır; bunlar bilmeniz gereken şeyler."

Kafası karışan Silas bir süre düşündü. "Onu tezgâhın ayağına bağlarım," dedi en sonunda, "yeterince uzun bir bağla bağlarım."

"Peki, bu işe yarayabilir, küçük bir kız olduğu için oğlanların tersine bir yerde oturmaya ikna etmek daha kolay olur; çünkü bende dört oğlan vardı... dört tane, Tanrı biliyor... onları alıp bağlasaydınız öyle bir kavga ve ağlama tuttururlardı ki sanki domuzların etrafını çeviriyormuşsunuz gibi yaygara çıkardı. Sonra size küçük iskemlemi ve oynasın diye kırmızı bez parçalarıyla başka şeyler getireceğim; sanki canlıymışlar gibi oturup onlarla gevezelik eder. Eh, oğlanların farklı olmasını dileyerek günaha girmeyecek olsam, Tanrı onları kutsasın, birinin kız olmasından memnun olurdum; düşünsenize bir, ona temizlik yapmayı, çamaşır yamamayı, örgü örmeyi... her şeyi öğretebilirdim. Ama aklı erecek kadar büyüdüğünde bunları bu ufaklığa öğretebilirim Marner Usta."

"Ama o benim ufaklığım olacak," dedi Marner fazlasıyla telaşlanarak. "Başka kimsenin değil."

"Hayır, elbette ki; ona babalık edip uygun biçimde yetiştirirseniz üzerinde hakkınız olur. Ama," diye ekledi Dolly değinmeye baştan kararlı olduğu bir noktaya vararak, "onu isim verilmiş insanların çocukları gibi yetiştirmeli,

kiliseye götürmeli ve küçük Aaron'umun sanki papazmışçasına söyleyebildiği gibi... 'inanıyorum'u ve hepsini... 'sözle ya da eylemle kimseyi incitme'yi... dinin kurallarını öğrenmesini sağlamalısınız. Eğer bu öksüzle ilgili doğru bir şey yapmak istiyorsanız Marner Usta, yapmanız gereken işte bu."

Marner'in solgun yüzü birdenbire yeni bir endişeyle kızardı. Bir cevap bulmak için zihni Dolly'nin söylediği sözlerle açık bir ilgi kurmaya çalışıyordu.

"Zavallı küçüğe isim verilmediğine," diye devam etti, "ve bölge papazıyla konuşulmasının doğru olacağına inanıyorum, ama sizin gönlünüz yoksa, Mr. Macey'le hemen bugün ben konuşurum... çocuğun başına kötü bir şey gelirse, siz de üstünüze düşeni... aşılatmak ve onu kötülükten koruyacak her şeyi... yapmamışsanız Marner Usta, sizin için daima mezarın bu yanında, yatağınızda bir diken olacaktır ve kendilerine sorulmadan gelmiş yardıma muhtaç çocuklar için üstüne düşeni yapmayanların öteki dünyaya gittiklerinde rahat edebileceklerini düşünemiyorum."

Şimdi de Dolly bir süredir kendi basit inancının derinliklerinden konuşan ve sözlerinin Silas üzerinde arzulanan etkiyi gösterip göstermediğini anlamayı iş edinmiş bir sessizlik sergiliyordu. Dolly'nin "isim verme" sözcüğü kendisine hiçbir anlam ifade etmediği için Silas şaşkın ve endişeliydi. O yalnızca vaftiz edilmeyi işitmiş ve yalnızca yetişkin erkeklerle kadınların vaftizine tanık olmuştu.

Sonunda, "'İsim vermek'le ne kastediyorsunuz?" diye ürkekçe sordu. "İnsanlar, onsuz iyi davranmazlar mı çocuğa?"

"Yapmayın Marner Usta!" dedi Dolly hafif bir sıkıntı ve sevecenlikle. "Dua etmeyi ve bizi kötülüklerden koruyan iyi sözlerle iyi işlerin bulunduğunu öğreten bir ana babanız yok muydu sizin?"

"Evet," dedi Silas alçak sesle; "Bu konuda epeyce şey bilirim... bilirdim, bilirdim. Ama sizin âdetleriniz başka: Geldiğim yer epeyce uzakta kaldı." Birkaç saniye durakladı, ardından daha kararlı biçimde ekledi, "Ama çocuk için yapılabilecek her şey yapılsın isterim. Bu memlekette doğru olan neyse ve neyin iyi olacağını düşünüyorsanız söyleyin, ona uygun davranayım."

“Peki, o zaman Marner Usta,” dedi Dolly, içten içe sevinerek, “Mr. Macey’den bölge papazıyla bu konuda konuşmasını isteyeceğim, siz de çocuğa bir isim bulmalısınız, çünkü ayinde gerekecek.”

“Annemin adı Hephzibah[11] idi,” dedi Silas, “küçük kız kardeşime de onun adı verilmişti.”

“Eh, zor bir isim bu,” dedi Dolly. “Ayrıca bunun bir Hıristiyan adı olmadığını sanıyorum.”

“Kutsal Kitap’ta geçen bir isim,” dedi Silas eski fikirlerini yeniden aklından geçirerek.

Silas’ın bu konudaki bilgisi karşısında irkilerek, “O zaman bu konuda bir daha ağzımı açmama gerek yok,” dedi Dolly, “ama görüyorsunuz ki ben okumuş biri değilim ve sözcükleri yakalamakta da ağır kalıyorum. Kocam hep kulp yerine sap dediğimi söyler... böyle der... çünkü kendisi çok akıllıdır, Tanrı yardımcısı olsun. Ama küçük kardeşinizi bu kadar zor bir isimle çağırmanız garipmiş, sanki başka bir ad bulamamışsınız gibi... öyle değil mi Marner Usta?”

“Ona Eppie derdik,” dedi Silas.

“Peki, ismi kısaltmanın bir sakıncası yoktuysa, dile çok daha kolay gelmiştir. Şimdi gidiyorum Marner Usta, karanlık basmadan önce isim verme işi hakkında konuşacağım; size bol şans diliyorum, öksüz için doğru olanı yaparsanız şansınızın döneceğine inanıyorum... aşı meselesi de var elbet, çamaşırlarının yıkanmasına gelince benden başkasını aramanız gereksiz, çünkü bizimkileri yıkarken onları tek elimle bile yıkayabilirim. Eh, kutsal melek! Bu günlerden birinde Aaron’umu getirmeme izin verin de babasının yaptığı küçük arabayla arka ayaklarının üstünde durabilen siyah beyaz köpek yavrusunu göstersin.”

Bölge papazı iki kez isim vermenin daha az riske girmek olduğuna karar verdiği için bebeğe isim töreni yapıldı, bu vesileyle Silas elinden geldiğince temizlenip üstünü başını düzelterek ilk kez kilisede göründü ve komşularınca kutsal sayılan ayinlere katıldı. Duyduğu ve gördüğü şeylerin yardımıyla Raveloe dinini eski inancına göre tanımlamakta aciz kaldı;

önceki yaşamının herhangi bir anında bunu yapabilseydi, böyle bir şey ancak kalıpların ve fikirlerin kıyaslanmasından çok sevecenlikle titreşmeye hazır durumda güçlü bir duygunun yardımıyla gerçekleşebilirdi; geçen uzun yılların ardından şimdi o duygu uyuşmuştu. İsim verilmesi ve kiliseye gitmek hakkında Dolly'nin bunun çocuğun iyiliği için olduğunu söylemesi dışında hiçbir belirgin fikre sahip değildi; bu şekilde haftalar aylara dönüşürken çocuk kendisini sürekli daralan bir yalıtılmışlık içine tutsak ettiği yaşamıyla başkalarının yaşamları arasında taptaze bağlantılar yaratıyordu. Hiçbir şeye ihtiyaç duymayan ve tam bir yalnızlığın içinde tapınılması gereken –gün ışığından saklanmış, kuşların şarkılarına sağır ve hiçbir insan sesi çıkarmayan– altının tersine, Eppie gün ışığını, yaşayan sesleri ve yaşayan hareketleri sevip arayan, yeni bir neşe içinde güvenle her şeyi deneyen, ona bakan tüm gözlerdeki insani iyiliği harekete geçiren, bitip tükenmez taleplerden ve her an artan arzulardan oluşan bir varlıktı. Altın, düşüncelerini dönüp dolaşıp sonunda yine kendisinden başka hiçbir yere varmayan, sürekli yinelenen bir döngüye sokmuştu; ama Eppie onun düşüncelerini ileriye doğru zorlayıp bu düşünceleri aynı, eski ve boş sınırlarında yalpalamaktan çıkararak ötelere götüren değişim ve umuttan oluşmuş bir amaçtı; üstüne nasıl titrediğini anlamasını öğreneceği babasını gelecek yıllarda yeni şeylere taşıyan ve Silas'ı o günlerde komşu aileleri birbirlerine kenetleyen bağların ve iyiliklerin benzerini aramaya yönelten bir amaçtı. Altın, dokumasının başında, tezgâhının tekdüzeliği ve ağının yinelenmesi dışında her şeye karşı sağır ve kör biçimde giderek daha da uzun süre oturmasını buyuruyordu; ama Eppie onu çağırarak dokumasının başından kaldırıyor, tazecik yaşamıyla onun duygularını uyandırdığı bu duraklamaları, hatta sürünerek ilkbahar güneşine çıkan kış sineklerini bile bir tatil gibi algılamasını sağlıyor, çocuk sevinince onun da içi sevinçle ısınıyordu.

Sonra havalar ısınıp günler uzadığında, böylece kırlar düğünçiçekleriyle dolduğunda, Silas'ın güneşli bir günortasında ya da çitlerin altında gölgelerin uzadığı öğle sonrasının geç saatlerinde Eppie'yi başını örtmeksizin taşocaklarının ötesine, çiçeklerin büyüdüğü yere taşıdığı

görülebilirdi; oturabileceği, Eppie’nin küçük adımlarıyla dolaşıp çiçek topladığı ve parlak çiçeklerin üzerinde neşeli neşeli vızıldayan kanatlı şeylere karşılık verdiği, sürekli ona çiçek getirerek “baba... baba”sının ilgisini üstünde tuttuğu, sevdiği köşelerden birine ulaşıncaya kadar yol alırdı. Derken çocuk ani bir kuş cıvıltısına kulak verirdi; Silas o cıvıltıyı yeniden duyabilmeleri için sessizlik işaretleri yaparak onu eğlendirmeyi öğrenmişti: Cıvıltı tekrar duyulduğunda minik sırtını diker ve coşkun bir zafer duygusuyla gülerdi. Yerlerde böyle otururken Silas bir zamanlardan aşina olduğu şifalı bitkileri yeniden aramaya başlamıştı; yapraklar değişmeyen hatları ve belirgin biçimleriyle avcundayken, dermansız ruhuna ilaç gibi gelen Eppie’nin küçük dünyasına sığınıp ürkerek sırtını çevirdiği bir anılar yığını gelirdi gözlerinin önüne.

Çocuğun aklı bilgiye ermeye başlarken, kendi aklı da anıları kavrıyordu: Çocuğun yaşamı yavaş yavaş serpilip belirginleşirken, uzun zamandır soğuk, dar bir hapishanede uyuşmuş olan kendi ruhu da açılıp göz önüne serilmeye ve ağır ağır tam bir bilinçliliğe dönüşmeye başlıyordu.

Her yıl daha da güçlenmesi gereken bir etkiydi bu: Silas’ın yüreğini altüst eden ayrıntılar giderek belirgin hale geliyor ve daha açık cevaplar arıyordu; biçimler ve sesler Eppie’nin gözleri ve kulakları için daha belirgin hale geliyor, “baba... baba”nın farkına varması ve dikkate alması gereken şeyler artıyordu. Eppie üç yaşına girdiğinde müthiş bir yaramazlık becerisi geliştirmiş, baş belası kesilmek için harika yollar bulmuştu; Silas’ın yalnızca sabrını değil, dikkatini ve nüfuzunu da sınıyordu. Böyle durumlarda zavallı Silas sevginin çelişkili talepleri karşısında bocalıyordu. Dolly Winthrop, cezalandırmanın Eppie için iyi olacağını söylüyordu; bir çocuğu ara sıra yumuşak ve canı yanmayacak yerlerinden azıcık çimdiklemeden büyütmeye gelince, bu yapılmaması gereken bir şeydi.

“Kuşkusuz, yapabileceğiniz başka bir şey de var Marner Usta,” diye ekledi Dolly düşünüp taşınarak, “onu bir kere kömürlüğe kapatmalısınız. Ben Aaron’a böyle yapıyordum; çünkü en küçük oğlumu tokatlamaya kıyamayacak kadar aptaldım. Kömürlükte bir dakika bile kalmasına gönlüm elvermediğinden değil, ama o bir dakika tepeden tırnağa kömüre

bulanmasına yetiyordu; sonra yeniden yıkayıp giydirmek zorunda kalıyordum, bu da dayak kadar iyi geliyordu ona... öyleydi. Ama bunu vicdanınıza bırakıyorum Marner Usta, birinden birini seçmek zorundasınız çünkü... ya tokat, ya kömürlük... yoksa öyle bir zorba olur ki baş edemezsiniz."

Silas bu son uyarının hüzünlü gerçekliğinden etkilenmişti; ama aklı önünde yalnızca iki cezalandırma yöntemi bulunması karşısında çaresiz kalıyordu, bu yalnızca Eppie'nin canını yakmanın kendisine acı vereceğinden değildi, bir anlık çekişme yüzünden kendisini daha az severse diye düşünüp titriyordu. Sevgi dolu bir Goliath'ın kendisini küçük, narin bir nesneye bağladığını, çekince onu incitmekten korktuğunu, bağı koparmaktan ise daha da çok korktuğunu düşünelim; bu durumda ikisinden hangisi ötekinin efendisi olur? Kısa, çocuk adımlarıyla Eppie'nin koşulların yaramazlığa elverdiği herhangi bir güzel sabahta Silas Babayı parmağında oynattığına kuşku yoktu.

Sözgelimi, işi başından aşkınken onu tezgâhın ayağına bağlamak için enli bir keten şerit seçmeyi akıl etmişti: Bu şerit küçüğün beline bir kemer gibi bağlanmıştı, tekerlekli yatağa ulaşıp oturabileceği kadar uzundu, ama tehlikeli bir tırmanışa kalkışmasına elverecek kadar da uzun değildi. Günlük güneşlik bir yaz sabahında Silas makas kullanmasını gerektiren yeni bir parçayı tezgâha "germe" işine her zamankinden daha çok vermişti kendisini. Dolly'nin özellikle uyarması üzerine makas Eppie'nin ulaşamayacağı bir yerde özenle saklanıyordu; ama makasın şıkırtısı çocuğun kulağına çok ilginç gelmiş, o şıkırtının sonuçlarını izleyerek, aynı nedenin aynı sonucu ürettiği biçiminde bir felsefi ders çıkarmasını sağlamıştı. Silas yerine oturmuş, tezgâhın sesi yükselmeye başlamıştı; ama makası Eppie'nin elinin erişebileceği bir çıkıntının üstünde bırakmıştı; o da küçük bir fare gibi fırsat kollayıp çaktırmadan köşesinden kalkmış, makası alıp tekrar yatağa doğru yönelirken gerçeği gizlemenin bir tarzı olarak sırtını dikleştirmişti. Makası kullanacağı belli bir amacı vardı; beceriksizce ama istediği sonucu alacak biçimde keten şeridi kesip zavallı Silas onun her zamankinden daha uslu bir çocuk olduğuna inanırken kaşla göz arasında

açık kapıdan çıkarak gün ışığının kendisini çağırdığı yere koşmuştu. Silas ise makas kendisine yeniden lazım olana kadar korkunç gerçekle yüz yüze gelmemişti: Eppie tek başına dışarıya çıkmıştı... belki de taşocağına düşmüştü. Silas başına gelebileceklerin en kötüsü karşısında korkuyla sarsılıp, "Eppie" diye haykırarak dışarı fırladı ve uçsuz bucaksız bir boşlukta merak içinde koşarak, düşmüş olabileceği çukurları araştırıp ardından kuşku dolu bir dehşetle suyun durgun, kırmızı yüzeyine göz attı. Alnında soğuk ter damlaları vardı. Dışarı çıkalı ne kadar zaman geçmişti acaba? Tek bir umut vardı; çitin basamaklarından kayıp onu sıklıkla gezmeye götürdüğü tarlalara gitmiş olması. Ama çayırlıktaki otlar çok yüksekti, eğer oradaysa Mr. Osgood'un ekininden geçerek yakından bakmak dışında çocuğu bulmanın yolu yoktu. Yine de bu suç işlenmeliydi; zavallı Silas otların arasından geçerek kaygı içinde her kızıl kuzukulağı kümesinin ardında Eppie'yi gördüğünü ve yaklaştığında hep daha uzağa gittiğini sanarak bütün çalılıkların çevresine dikkatle baktı. Çayırdaki arayışı boşa gitti; artık yazdan dolayı sığlaşmış, bu yüzden kenarlarında epeyce yapışkan çamur olan küçük havuza solmaya yüz tutmuş bir umutla bakarak bir sonraki tarlaya geçmek için çiti aştı. Eppie burada minik çıplak ayağını zeytin yeşili çamurdan bir yastığın üstüne rahatça yerleştirmiş, derin bir at ayağı izine su taşımakta kova niyetine kullandığı kendi küçük botuyla neşe içinde konuşuyordu. Kızıl başlı bir dana ise karşıdaki çitin ardından ürkek bir kuşkuyla onu gözetliyordu.

Burada açıkça, sert muamele isteyen bir durum, vaftiz edilmiş bir çocuğun yoldan çıkması söz konusuydu; ama hazinesini yeniden bulmanın çarpıntılı sevinciyle bunun üstesinden gelen Silas, onu yerden kapıp yarı ağlamaklı öpücüklere boğmaktan başka bir şey yapamadı. Ancak çocuğu eve götürüp de yıkaması gerektiğini düşünmeye başlayınca Eppie'yi cezalandırması ve "aklını başına getirmesi" gerektiğini hatırladı. Yeniden kaçıp zarar görebileceği fikri kendisine alışılmadık bir kararlılık verdi ve ilk kez kömürlüğü, ocağın yakınındaki küçük dolabı denemeyi aklına koydu.

"Haylaz, haylaz Eppie," diye başladı, onu dizlerinde oturtup çamurlu ayaklarını ve giysilerini göstererek, "makasla kesen, kaçıp giden haylaz.

Yaramazlık yaptığı için Eppie kömürlüğe gidecek. Baba onu kömürlüğe kapatmak zorunda.”

Bunun, üzerinde yeterli bir korku yaratacağını, Eppie’nin ağlamaya başlayacağını bekliyordu biraz. Ama sanki bu öneri hoşuna giden bir yenilikmiş gibi, Silas’ın dizleri üstünde sallanmaya başladı. Silas katı davranması gerektiğini görerek onu kömürlüğe soktu ve sert bir yöntem uyguladığına dair bir yürek titremesiyle kapıyı kapattı. Bir an bir sessizlik oldu, ama sonra küçük bir çığlık geldi, “Aç, aç!” Silas da, “Eppie bir daha hiç yaramazlık yapmayacak, yoksa kömürlüğe, o kara, pis yere gidecek,” diyerek dışarı çıkardı.

Eppie’nin artık yıkanıp temiz giysiler giydirilmesi gerektiğinden, bu sabah dokumasına uzun süre el süremeyecekti; ama bu cezanın çocuğun üstünde kalıcı bir etkisi olacağını, böylece geleceği sağlama alacağını umuyordu; belki de Eppie birazcık daha ağlasa iyi olacaktı.

Yarım saatte yeniden tertemiz olmuştu ve keten şeritle ne yapabileceğini görmek için arkasını dönen Silas, Eppie’nin bu sabah artık bağlanmadan da uslu duracağı düşüncesiyle fırlatıp attı. Yeniden döndü, Eppie’yi tezgâhın yanındaki küçük iskemlesine oturtacaktı ki kız kapkara bir yüz ve ellerle kapı aralığından bakıp, “Eppie tömürlükte!” dedi.

Bu kömürlük cezası işinin tümüyle başarısızlığa uğraması Silas’ın cezanın etkisine dair inancını sarstı. “Canını yakmazsam ki bunu yapamam Mrs. Winthorp,” diye anlattı Dolly’ye, “bunu tümüyle bir eğlence farz etti. Azıcık başıma bela olsa da katlanabilirim. Hem büyüdükçe bunlardan vazgeçecektir.”

“Evet, bir ölçüde doğru Marner Usta,” dedi Dolly halden anlarcasına, “eşyaları ellememesi için onu korkutmaya gönlünüz elvermiyorsa, bunları ondan uzak tutmak için elinizden geleni yapmalısınız. Ben oğlanların büyüttüğü eniklere hep böyle yaparım. Merak edip dişlerler... birinin herhangi bir yere asılmış pazar başlığı bile olsa yetişebildikleri zaman meraklanıp dişlerler. Onlar için fark etmez, Tanrı yardımcıları olsun: Onları kışkırtan dişlerinin kaşınması, işte böyle.”

Böylece Eppie cezalandırılmadan büyütüldü, Silas Baba yaramazlıklarının yüküne katlandı. Yumuşacık bir sabırla sarmalanmış taş kulübe onun için sıcak bir yuva oldu: Taş kulübenin ötesinde uzanan dünyadaki öfke ve inkârlardan da habersiz kaldı.

Dolly Winthorp çocuğa bakmaya her zaman hazır olsa da onu bırakmaya gönlü razı olmayan Silas, hem çocuğu hem de iplik ya da keteni aynı anda taşımanın zorluğuna rağmen, Eppie'yi çiftlik evlerine yaptığı yolculuklarda yanına alıyordu; dokumacının kıvırcık kafalı küçük çocuğu köy dışındaki evlerde de köydeki kadar ilgi görüyordu. O güne kadar kendisine yararlı bir cin ya da periymişçesine, endişeli bir merak ya da tepkiyle bakılması gereken, insanın tüm selamlaşma ve pazarlık faslını olabildiğince çabuk geçiştirmekten hoşnut kaldığı, ama onsuz ipliğin dokunmayacağı da göz önünde tutularak gönlünün alınması ve ara sıra da yanında eve götürsün diye bir parça domuz eti ya da birkaç sebze armağan edilmesi gereken tuhaf ve esrarlı bir mahlukmuş gibi davranılmıştı. Ama artık Silas, bütün hoşnutlukları ve güçlükleri anlaşılabilen bir kimse gibi açık, gülümseyen yüzler ve neşeli sorularla karşılanıyordu. Her yerde bir parça oturmak ve çocuk hakkında konuşmak zorunda kalıyordu; ilgi sözcükleri her zaman hazırdaydı: "Ah Marner Usta, çabucak kızamık çıkarır ve kolayca atlatırsa şanslısınız!" ya da "Bir ufaklığı kabullenecek yalnız bir adam pek yoktur; ama dokumacılığın sizi dışarıda çalışan erkeklere göre daha becerikli kıldığını sanıyorum; dokumacılık eğirmenin peşinden geldiği için olsa gerek, siz bir ölçüde bir kadın kadar beceriklisinizdir." Büyük mutfak iskemlelerinde hiçbir şeyi gözden kaçırmadan oturan yaşlı hanımlar ve beyler de çocuk yetiştirmenin güçlüklerine dair kafa sallayıp Eppie'nin kollarını bacaklarını yokluyor, epeyce sıkı olduğunu söylüyorlar, Silas'a çocuk sağlıklı büyüdüğü takdirde (yine de bu bilinemezdi elbet) elden ayaktan düştüğünde işlerini görecek bir genç kızın sürekli yanında bulunmasının iyi olacağını anlatıyorlardı. Hizmetçi kızlar onu dışarıya, tavuklara ya da meyve bahçesinde kiraz var mı diye bakmaya götürmeyi pek seviyorlardı; ufak oğlanlarla kızlar, kendi türünden biriyle yüz yüze gelmiş küçük köpekler gibi sakınımlı hareketler ve sabit bakışlarla, çekim

gücü yumuşak dudakların bir öpücük için uzatıldığı noktaya ulaşana dek yavaşça yaklaşıyorlardı. Eppie yanındayken hiçbir çocuk Silas'a yaklaşmaktan korkmuyordu: Artık yaşlı ya da genç ona nefretle bakan kimsecikler kalmamıştı; çünkü küçük çocuk onu bir kez daha dünyaya bağlamayı başarmıştı. Çocukla aralarındaki sevgi onları tek kişi halinde harmanlıyordu; çocukla dünya arasında da anaç ve babacan bakışlar ve sözleriyle erkek ve kadınlardan tutun, kırmızı uğurböcekleriyle yuvarlak çakıl taşlarına kadar her şeye sevgi vardı.

Silas artık Raveloe yaşamını tümüyle Eppie ile ilişkili biçimde düşünmeye başlamıştı: Raveloe'da iyi sayılan her şeye sahip olmalıydı ve on beş yıldır garip bir şeymiş gibi uzağında durduğu, hiçbir ortaklık geliştiremediği bu yaşamı daha iyi anlayabilmek için uysallıkla dinliyordu: Yeni bir toprakta besleyici bir yuva vereceği değerli bir bitkiye sahip bir adamın, yağmuru, güneş ışığını ve baktığı varlığa ilişkin her şeyi göz önünde bulundurup arayış içindeki köklerin bütün ihtiyaçlarını karşılamayı ya da yapraklarla tomurcuğu istila edecek zararlılardan korumayı sağlayacak tüm bilgileri gayretle sorup öğrenmesi gibi. Biriktirme eğilimi, uzun süre sakladığı altınının kayboluşuyla birlikte tümüyle bastırılmıştı: Sonradan kazandığı sikkeler, bir depremin aniden yerle bir ettiği bir evi bitirmek için getirilmiş taşlardan farksız görünüyordu; üstündeki yas duygusu yeni kazanılmış paranın dokunuşuyla eski doyumun heyecanını yeniden canlandıramayacak kadar ağırdı. Üstelik şimdi kazancına giderek gelişen bir amaç veren, umudunu ve sevincini sürekli paranın ötesine sürükleyen bir şey almıştı definesinin yerini.

Eski günlerde gelip insanların elinden tutarak onları yıkım şehrinden uzaklaştıran melekler vardı. Artık beyaz kanatlı melekleri görmüyoruz. Ama yine de insanlar yıkım tehdidinden onları artık dönüp arkalarına bakmadıkları sakin ve parlak bir ülkeye götüren, avuçlarına konmuş bir el tarafından uzaklaştırılıyorlar; kimi kez bu el küçük bir çocuğunki olabiliyor.

11 Yahuda kralı Hizkiya'nın eşi, Kral Manaşşe'nin annesi. Krallar II, 21:1 (ç.n.)

On Beşinci Bölüm

Eppie'nin dokumacının bakımı altında sıkıntı çekmeden büyümesini merakla, ama herhangi biri kadar açığa vurmadığı bir ilgiyle izleyen biri vardı. Şans eseri bir karşılaşma yaşlı basit bir adama başkalarının iyi niyetle yaptığı gibi kendisinin de küçük bir armağan vermesini gerektirdiğinde, genç bir derebeyinin iyiliğinden beklenebilecek olanın ötesinde, zavallı bir adamın evlatlığına güçlü bir ilgi anlamına gelebilecek bir şey yapmaya kalkışma cesaretini gösteremiyordu; ama kendi kendine, kızının rahatı için kuşkuya yol açmadan bir şeyler yapabileceği zamanların da geleceğini söylüyordu. Bu sırada kızına doğuştan hakkı olanı veremeyişi yüzünden fazla bir rahatsızlık duyuyor muydu? Duyduğunu söyleyemem. Çocuğa bakılıyordu ve insanın alçakgönüllü koşullarda yaşarken, belki de lüks içinde yetiştirilenlerden çoğu kez daha mutlu olması ihtimal dahilindeydi.

Ödevlerini unutup arzularının peşinden gittiğinde sahibinin parmağına batan şu meşhur yüzük[12], yanlışın ardından koşarken çok güçlü iğneleyip kovalamaca çoktan sona erdiğinde ise hafifçe batıyor, peri de kanatlarını toplarken, onun bir gün ardına bakıp pişman olacağını umuyor mudur acaba?

Artık Godfrey Cass'ın yüzüne yeniden renk gelmişti. Amaçlarına öyle sıkı sıkıya bağlanmıştı ki sağlam bir adam olarak görülüyordu. Dunsey diye biri de dönmemişti geri: İnsanlar askere yazıldığına ya da "memleketi terk

ettiğine” ikna olmuşlardı; hiç kimse saygın bir aile açısından hassas sayılacak bir konuda daha fazla araştırma yapmaya girişmemişti. Godfrey de yolunun üstünde Dunsey’in gölgesini görmeyi bir yana bırakmıştı: Şimdi o yol doğruca, çoktandır üzerine titrediği en iyi dileklerinin gerçekleşmesine doğru uzanıyordu. Herkes Mr. Godfrey’in tam zamanında doğru yola döndüğünü söylüyordu; atını Warrens’e doğru sürerken görülmediği tek bir gün olmadığından işin varacağı yer apaçık ortadaydı. Günün kararlaştırılıp kararlaştırılmadığı şaka yollu sorulduğunda canı isterse Godfrey de “evet” diyebilecek bir âşığın bilinciyle gülümsüyordu. Kendini değişmiş, yolunu şaşırmaktan kurtulmuş bir adam olarak hissediyordu: Gelecekteki yaşamının hayali, uğruna savaşması gerekmeyen vaat edilmiş bir toprak gibi görünüyordu gözüne. Kendini çocuklarıyla oynarken Nancy’nin ona gülümseyeceği ocak başında olanca mutluluğuyla otururken görüyordu.

Ocak başında yer almayan öteki çocuğa gelince: Onu unutmayacaktı; gözü hep üstünde olacak ve iyi bakılmasını sağlayacaktı. Bir babanın ödeviydi bu.

12 Yazar bir Fransız masalına gönderme yapıyor. Ölüm döşeğindeki kral, koruyucu perisinden kendisi ölünce oğluna göz kulak olmasını diler. Peri de prens yanlış bir iş yaptığında parmağına batarak onu uyaracak bir altın yüzük takar. Yüzük hatasının büyüklüğüne göre ya hafifçe ya da kanatacak kadar parmağına batarak prensi uyarmaktadır. (ç.n.)

İKİNCİ KISIM

On Altıncı Bölüm

Silas Marner'ın ocak başında yeni hazinesini bulmasından on altı yıl sonra, güz mevsiminin aydınlık bir pazar günüydü. Eski Raveloe kilisesinin çanları sabah ayininin bitişini haber veren neşeli bir çınlamayla çalıyordu; kiliseye gitmek için bu aydınlık pazar sabahını seçmiş, dostça selamlaşmalar ve sorularla yolundan alıkonulan zengin cemaat üyeleri kemerli kapıdan dışarı çıkıyorlardı. Daha alçakgönüllü komşular bekleyip bakar ve eğilmiş başlarını sıvazlar ya da dönüp kendilerini fark eden herhangi bir yüksek vergi mükellefine eğilip selam verirken, kiliseden ilkönce cemaatin daha önemli üyelerinin ayrılması kırsal yörelerde o günlerin geleneklerinden biriydi.

Yaklaşan bu gruplardaki iyi giyimli kişilerin önde gelenlerinin arasında, zaman hiç kimseye elini sürmezlik etmese bile tanıyacağımız birileri de var. Kırkındaki uzun boylu, sarışın adam, dış görünümüyle yirmi altısındaki Godfrey Cass'dan pek farklı değil: Yalnızca biraz daha kilolu ve sadece gençliğin o belirsiz görüntüsünü yitirmiş... gözlerin parlaklığını daha yitirmediği ve kırışıklıkların henüz başlamadığı bir ana ait bir kayıp. Kendisinden fazla genç durmayan, koluna yaslanmış güzel kadın belki de kocasına göre daha çok değişmiş: Her zaman yanağında görülen o güzelim pembelik, şimdi yüzüne yalnızca taze sabah havasıyla ya da güçlü bir şaşkınlıkla geliyor; yine de insan yüzlerini en çok da insanın tecrübesine

dair söyledikleri yüzünden sevenler açısından Nancy'nin güzelliği önemli bir ilgi konusudur. Yaşın ilerleyişi insanın yüzüne çirkin bir tabaka çekerken, ruh da çoğu kez tam bir iyilik içinde olgunlaşır, bu yüzden de önem vermeyen bakışlar meyvenin ne kadar değerli olduğunu asla bilemez. Yine de yıllar Nancy'ye o kadar zalim davranmamış. Sıkı ama uysal ağız, kahverengi gözlerin doğruluk dolu bakışı, şimdi sınanmış ve en yüce nitelikleri korunmuş bir yaradılışı anlatıyor, hatta zarif şıklığı ve temizliğiyle elbisesi bile şimdiki gençliğin işvelerinin yanından bile geçemeyeceği bir ciddiyete sahip.

Mr. ve Mrs. Godfrey Cass (Mr. ve Mrs.'den daha yüksek bir unvan, yaşlı derebeyinin atalarına karışıp mirası da bölündüğünden beri Raveloe'luların dudaklarından silinip gitmişti) –Nancy'nin, "baba ve Priscilla'yı" beklemeleri gerektiğini söylemesi üzerine– biraz arkalarındaki uzun boylu yaşlı adamla sade giyimli kadına bakmak için dönmüşler ve şimdi hepsi birden kilisenin bahçesinde Kırmızı Köşk'ün karşısındaki küçük bir bahçe kapısına giden dar bir patikaya sapıyorlar. Şimdilik onları izlemeyeceğiz; çünkü kiliseden ayrılan bu topluluğun içinde yeniden görmeyi isteyebileceğimiz başka birileri... aynı ölçüde iyi giyimli olmayan, Kırmızı Köşk'ün beyi ve hanımı kadar kolay tanıyamayabileceğimiz birileri yok mudur?

Ama Silas Marner'da yanılmak olanaksız. Gençliğinde miyop olan iri, kahverengi gözleri uzağı görebilir hale gelmişe benziyor ve daha belirgin, daha cevap veren bir bakışa sahip; ama geri kalan her şeyde on altı yılın geçmesiyle güçsüz düşmüş bir kalıbın izleri görülüyor. Dokumacının çökük omuzları ve ağarmış saçları elli beşinden fazla olmamasına rağmen kendisine iyice yaşlanmış biri görünümü veriyor; ama hemen yanı başında gençliğin en taze tomurcuğu duruyor; kahverengi başlığının içinde kıvırcık, kumral saçlarını boşu boşuna yatıştırmaya çabalayan, on sekizindeki gamzeli bir sarışın: Saçlar inadına mart meltemine kapılmış bir derecik gibi dalgalanıyor ve küçük bukleler kendilerini zapt eden taraktan kurtulup başlığın alın kısmından dışarı fırlıyor. Eppie saçları yüzünden canının fazlasıyla sıkılmasını engelleyemiyor, çünkü Raveloe'da saçları onunki gibi

başka hiçbir kız yok ve saç dediğin düz olmalı diye düşünüyor. Ufacık şeylerde bile ayıplanacak duruma düşmekten hoşlanmıyor: Dua kitabının alacalı mendiline nasıl da zarif biçimde sarılmış olduğunu görüyorsunuz işte.

Yeni bir kadife takım içinde arkasından yürüyen yakışıklı genç delikanlı, Eppie bu saç sorununu kendisine açtığında pek emin olamıyor, düz saçın genellikle daha iyi olduğunu düşünüyor, ama Eppie'nin saçlarının da başka türlü olmasını istemiyor. Kız arkasında kendisi hakkında özel şeyler düşünen ve sokağa çıkar çıkmaz yanına gelmek için cesaret toplayan birinin bulunduğunun pekâlâ farkında, yoksa ne diye utangaç görünsün ve başını, kiliseye kimin gelip kimin gelmediği ve kızıl üvezağacının papaz evinin duvarının üstünde ne de güzel göründüğü hakkında kırık dökük cümleler mırıldandığı Silas Babadan öteye çevirmemeye dikkat göstersin ki?

Yola çıktıklarında, "Küçük bir bahçemiz olsun isterdim baba, içinde de Mrs. Winthorp'unkiler gibi katmerli papatyalar," dedi Eppie, "yalnız epeyce bir kazmak ve yeni toprak getirmek gerekir diyorlar, sen de bunu yapamazsın değil mi? Zaten yapmanı da istemem, çünkü bu sana göre epeyce ağır bir iş."

"Ufak bir bahçe istiyorsan, evet, yapabilirim yavrum: Bu uzun akşamlarda bir iki çiçek ekmene yetecek kadar toprak atabilirim bahçeye, sabahleyin de tezgâhın başına geçmeden önce bir fasıl kazabilirim. Küçük bir bahçe istediğini daha önce niye söylemedin bana?"

Çoktan Eppie'nin yanına varmış olan kadifeler içindeki genç adam konuşmaya teklifsizce dalarak, "Sizin yerinize ben kazabilirim Marner Usta," dedi. "Günlük işimi bitirdikten sonra ya da işler hafiflediğinde bu iş bana oyun gibi gelir. Size Mr. Cass'ın bahçesinden bir parça toprak da getiririm; seve seve izin verir."

"Aaron, sen burada mısın delikanlı?" dedi Silas, "Fark etmemişim, çünkü Eppie bir şeyden söz ederken ondan başkasını görmez gözüm. Peki, kazmama yardım edersen çok geçmeden ufak bir bahçemiz olur."

"O zaman uygun görürseniz," dedi Aaron, "bugün öğleden sonra taşocaklarına gelirim, toprağın hangi kısmını çevireceğimize karar veririz,

sabah da bir saat erken kalkıp işe koyulurum.”

“Ama bahçe kazıp kendini zorlamayacağına söz vermeden olmaz baba,” dedi Eppie. “Çünkü bu konuda hiçbir şey söylemezdim,” diye ekledi yarı çekingen yarı düzenbaz bir tavırla, “Mrs. Winthorp, Aaron’un bir iyilik edeceğini söylemeseydi eğer ve...”

“Kaldı ki sen bunu annem söylemeden de bilebilirdin,” dedi Aaron. “Umarım Marner Usta da biliyordur kendisi için bir iş yapmaya istekli olduğumu ve bu işi elimden alarak bana haksızlık etmez.”

“Haydi baba, iş kolaylaşıncaya kadar çalışmayacaksın,” dedi, “senle ben de tarhları belirleyip çukur açar ve fideleri dikeriz. Biraz çiçek dikersek taşocakları biraz daha canlanır, çünkü hep çiçeklerin bizi görebildiklerini ve neden söz ettiğimizi bildiklerini düşünmüşümdür. Biraz biberiye, bergamot, kekik filan da ekerim; çok güzel kokuyorlar çünkü; ama sanırım lavanta sadece zenginlerin bahçelerinde bulunur.”

“Sende de olmaması için bir neden değil bu,” dedi Aaron, “çünkü ben sana her şeyin fidesini getirebilirim; bahçede çalışırken bir sürüsünü yolmak zorunda kalıyorum, çoğunlukla da kaldırıp atıyorum bunları. Kırmızı Köşk’te büyük bir lavanta yatağı var: Hanım bunu pek sever.”

“Tamam,” dedi Silas ciddiyetle, “Kırmızı Köşk’teki değerli hiçbir şeyi bedava getirme ya da isteme: Çünkü Mr. Cass’ın bize çok iyiliği dokundu zaten; kulübeye yeni bir bölüm yaptırdı, yataklarla eşyalar verdi, bir de bahçe malzemesi ya da başka bir şey için yük olmaya katlanamam.”

“Hayır, hayır, yük olmak diye bir şey yok,” dedi Aaron; “bütün köyde birinin ihtiyacını karşılayacak kadar fazladan filizin çıktığı başka hiçbir bahçe yok. Bazen kendi kendime düşünüyorum, toprak tümüyle kullanılsa kimse yiyeceksiz kalmaz ve her lokmayı yutacak bir ağız bulunur. Bahçeyle uğraşmak insana bu tür şeyler düşündürüyor. Ama şimdi gitmem gerek, yoksa annem bensiz tedirgin olur.”

“Öğleden sonra onu da getir Aaron,” dedi Eppie; “Bahçeyi nasıl düzenleyeceğime karar veremem, o da en baştan her şeyi bilmeli... gelsin mi baba?”

“Ya, onu da getir gelebilirse Aaron,” dedi Silas; “neyi nasıl yapmamız gerektiğine dair mutlaka bir çift sözü olacaktır.”

Silas ve Eppie ıssız sokakta yola koyulurken Aaron da köye yöneldi.

Baş başa kaldıklarında Silas’ın koluna sarılıp okşar ve güçlü bir öpücük vermek için çevresinde sekerken “Ah babacığım!” diye başladı, “Benim minik, yaşlı babacığım! Çok mutluyum. Küçük bir bahçemiz olunca istediğim her şeye kavuşacağım, biliyorum ki Aaron bizim için orayı kazar,” diye kurnazca bir zaferle sözlerini sürdürdü... “Bunu gayet iyi biliyorum.”

Silas yüzünde sevgiyle taçlanmış edilgin bir mutlulukla, “Seni gidi yere bakan yürek yakan pisipisi seni,” dedi, “ama Aaron’a borçlu kalacaksın.”

“Ah, hayır, kalmam,” dedi Eppie gülerek ve sıçrayarak, “O bundan hoşlanıyor.”

“Hadi, hadi, ver de dua kitabını ben taşıyayım, yoksa öyle sıçrayıp dururken düşüreceksin.”

Eppie o anda davranışlarının gözetlendiğini fark etmişti, ama bu yalnızca ayağına bağlanmış bir kütükle otlayan, dost canlısı bir eşeğin gözetlemesiydi... insan saçmalıklarını hor görerek eleştirmek yerine, mümkünse burnu okşanarak bu saçmalıklara katılmaktan hoşnut kalacak uysal bir eşek; Eppie de her zamanki dikkatiyle onu fark ederek onurlandırmıştı, her ne kadar onları ta evlerine dek acı içinde izlemesi uygunsuz kaçsa da.

Ama Eppie anahtarı kilide sokarken içeriden gelen tiz bir havlama eşeğin görüşlerini değiştirdi ve hiçbirini dillendirmeden topallayarak uzaklaşıp gitti. Bu havlama onların yolunu gözleyen, bacaklarının üstünde yaptığı isterik bir dansın ardından endişeli bir sesle tezgâhın altındaki tüyleri alacalı kedi yavrusuna koşup, “gördüğünüz gibi bu çıtkırıldım yaratığa karşı görevimi yerine getirdim,” dercesine yeniden havlayarak gerisingeri koşan kahverengi bir teriyerin heyecanlı hoş geldiniydi; yavru kedinin annesi de bu sırada beyaz bağrını güneşte ısıtmak için pencerede oturmuş, onları karşılamak için hiçbir zahmete girişmemesine rağmen uykulu bir okşanma bekleyişiyle çevresine bakınıyordu.

Bu mutlu hayvanların varlığı taş kulübeye egemen olan tek şey değildi. Oturma odasında artık yatak yoktu, bu küçük alan Dolly Winthorp'un gözüne girmeye yetecek ölçüde parlak ve temiz olan uygun mobilyalarla doluydu. Meşe masayla üç köşeli meşe iskemle böylesi yoksul bir kulübede görülmesi olağan eşyalar değildi: Yataklar ve öteki eşyalarla birlikte bunlar da Kırmızı Köşk'ten gelmişti; çünkü köyde herkesin söylediği gibi Mr. Godfrey Cass dokumacıya karşı son derece iyi davranmıştı; bir adam eğer öksüz bir çocuğu büyütüyor, ona hem analık hem de babalık ediyorsa, gücü yerinde olanlarca kollanıp yardım edilmesi kadar doğru bir davranış olamazdı; üstelik parasını da yitirmişti, bu yüzden haftadan haftaya çalışıp kazandığı dışında hiçbir şeye sahip değildi, zaten dokumacılık da gözden düşüyordu –çünkü eğirilmiş keten ipliği giderek azalmaktaydı– Marner Usta da artık genç sayılmazdı. Komşulardan yardım isteme konusundaki tavrının benzerine Raveloe'da rastlanmayan dokumacıyı sıradışı biri muamelesi gördüğü için hiç kimse kıskanmıyordu. Ona dair akılda kalmış bir hurafe de tümüyle farklı bir renge bürünmüştü, artık seksen altı yaşında, epeyce dermansız yaşlı bir adam olan ve bacasının yanında ya da kapısının eşiğinde güneşlenmek dışında ortalıkta hiç görünmeyen Mr. Macey, bir öksüze Silas'ın yaptığını yapan bir adam için bu parasının geri geleceğinin ya da en azından hırsızın yaptığı şeyin hesabını vereceğinin bir işaretidir görüşündeydi; çünkü her zamanki kabiliyetlerinin gücünden hiçbir şey eksilmeyen Mr. Macey bunu bizzat öngörmüştü.

Silas şimdi oturmuş, halinden memnun bir bakışla, Eppie'nin temiz örtüyü serip, sönmeye yüz tutan ateşe oturtulmuş bir tencerede pazar günü usulü yavaş yavaş ısıtılmış patatesli böreği masaya yerleştirişini izliyordu; fırın yerine geçen en elverişli yöntem buydu. Çünkü Silas eşyalarına bir şömine ve fırın eklenmesine razı gelmezdi: Tuğladan yapılma eski ocağına kahverengi testisini sevdiği gibi tutkundu; hem zaten Eppie'yi bulduğunda orada değil miydi ocak? Ocağın tanrıları bizim için hâlâ var olmayı sürdürüyor ve kendi köklerini zedelemesin diye yeni inancın bu tür uğurlara hoşgörüyle bakmasına izin veriyorlar.

Silas akşam yemeğini her zamankinden daha sessiz yedi, bir süre sonra çatal ve bıçağı bırakıp Eppie'nin yemeği uzatıp Zencefil ve kediyle oynayışını dalgın dalgın izledi. Yine de bu görüntü başıboş düşünceleri bölebiliyordu: Saçlarının dalgalı ışıltısı, lacivert elbisesinin belirginleştirdiği yuvarlak çenesi ve boynunun beyazlığıyla, sağındaki Zencefil'le solundaki Pisi'nin patilerinin yetişemeyeceği kadar yukarıda tuttuğu lokmayı uzatırken yavru kedinin pençeleriyle sanki bir sürahi sapı gibi omzuna tutunduğu, neşeyle gülen Eppie... Zencefil ikna edici bir homurtuyla kediye çabasının boşunalığını ve oburluğunu göstermek için ara sıra vazgeçiyor; ta ki Eppie insafa gelip ikisini de okşayarak lokmayı aralarında pay edinceye kadar.

Fakat saate göz atan Eppie sonunda oyunu bıraktı, "Babacığım, güneşe çıkıp pipo içmek istersin sen. Ama önce ortalığı toplayayım ki vaftiz annem geldiğinde evi düzenli görsün. Çabuk olurum... fazla sürmez," dedi.

Silas son iki yıldır, Raveloe'nun yaşını başını almış akıllı adamları tarafından "nöbetlere iyi gelen" bir uygulama olarak hararetle önerildiği için günde bir kez pipo içmeyi âdet edinmişti; bu öğüt Dr. Kimble tarafından da –bu beyefendinin tıbbi deneyiminde karşılaştığı pek çok işte bir cevap vermesi gerektiğinde devreye soktuğu bir ilkeydi– en azından bir zararı olmayacağı gerekçesine dayanarak onaylanmıştı. Silas tütün içmekten o kadar zevk almıyor ve sıklıkla komşularının nasıl olup da tütüne böyle düşkün olduklarını merak ediyordu; ama iyi sayılan bir şey karşısında alçakgönüllülükle boyun eğme, ocak başında Eppie'yi bulduğundan beri geliştirdiği o yeni kişiliğin güçlü bir alışkanlığı haline gelmişti; altınının gittiği karanlıktan kendisine gönderilmiş bu taze yaşamı bağrına basmak, sersemlemiş zihninin tutunabildiği tek dayanak olmuştu. Eppie için neler gerektiğine kafa yorarak, etkilendiği her şeyi paylaşarak, Raveloe yaşamının kalıbı denilebilecek gelenek ve inanç biçimlerine kendisi de ayak uydurmuştu; canlanan duyarlılıklarla birlikte bellek de uyanırken eski inancının unsurları üstünde düşünüp taşınmaya başlamış, geçmişiyle bugünü arasında bir birlik bilinci oluşturuncaya dek bunları yeni izlenimleriyle harmanlamıştı. Kendisine hükmeden iyilik duygusu ve saf bir

huzurla sevincin getirdiği insanlara güven duygusu ona en iyi yıllarının üstüne karanlık bir gölge düşüren bir yanlışlığın, bir yanılgının olduğuna dair belirsiz bir izlenim vermişti; zihnindekileri Dolly Winthorp'a açmak kendisine giderek daha kolay gelirken, geçmişteki yaşamına ilişkin tanımlayabildiği her şeyi onunla paylaşmıştı. Dış dünyaya ilişkin deneyiminin kendisine yabancı geleneklere dair hiçbir anahtar sunmadığı ve öykünün her aşamasında kesilmesine yol açacak şekilde her yeni şeyin kendisi için bir merak kaynağına dönüştüğü Dolly, hazırcevaplığıyla Silas'ın kıt anlatımına hiçbir katkıda bulunamadığı için onunla iletişimi haliyle yavaş ve güç bir iş olarak ilerlemişti. Yalnızca parça parça ve duyduğu şeyin Dolly'ye azıcık aşina gelmesini sağlayacak biçimde kafasında evirip çevirdiği fasılalarla, Silas sonunda hüzünlü öyküsünün doruk noktasına varabilmişti: Kura çekilmesi ve kendisine dair düzmece tanıklık... bunu da suçluyu saptamak ve masumu temize çıkarmak için uygulanan bu usulün yapısına dair Dolly'nin yeni soruları karşısında birkaç kez yinelemek zorunda kalmıştı.

"Tabii sizinki de aynı Kutsal Kitap, bundan eminsiniz değil mi Marner Usta... o memleketten gelirken yanınızda getirdiğiniz Kutsal Kitap... kilisede bulunanla Eppie'nin okumayı öğrendiği aynı, değil mi?"

"Evet," dedi Silas; daha alçak bir sesle, "her sözcüğü aynı, kura çekilmesi de Kutsal Kitap'ta[1] yazıyor aslında," diye ekledi.

Sanki hasta bir adamın durumuna dair kötü haberler almış gibi yas dolu bir sesle, "Vah vah canım," dedi Dolly. Birkaç dakika boyunca sessiz kaldı, sonra şöyle söyledi:

"Her şeyin nasıl olduğunu bilen bilge kişiler var; bölge papazı biliyordur, kuşkum yok; fakat bunları kocaman laflarla anlattıklarından zavallı insanlar pek bir şey anlayamıyorlar, ben mesela. Ama aklınızdan geçen şu Marner Usta: Eğer yukarıdaki sizin aracılığınızla doğru şeyi yaptıysa, masum olduğunuz halde aşağılık bir hırsız olarak gösterilmenize razı gelmezdi."

Artık Dolly'nin deyimlerini anlamaya başlamış olan Silas, "Ah! Beni kızgın bir demir gibi dağlayan da bu olmuştu," dedi. "Çünkü gördüğünüz

gibi, beni kollayan ya da umursayan kimse yoktu. Yeniyetmelik çağımızdan beri, on yıldan fazla her yere birlikte girip çıktığım, her şeyi paylaştığım kişi; güvendiğim, en can dostum beni sırtımdan bıçaklayıp mahvım için uğraştı.”

“Eh, ama o da kötü biriymiş; bir benzerinin daha olabileceğini düşünemiyorum,” dedi Dolly. “Ama ben başa çıkarım Marner Usta; uyanmışım da gece mi gündüz mü bilememişim gibiyimdir ben. İlerisi için bir şeyler biriktirip de onlara el süremediğim zamanlardaki gibi, bunların doğru olduğunu bir şekilde hissediyorum, bunu herkes anlayabilir; şimdiye kadar yaptığınız gibi canınızı sıkmanıza gerek yok. Ama bunları sonra yine konuşuruz; çünkü rahatça otururken asla düşünemediğim şeyler, sülük yapıştırırken ya da yaraya lapa sararken veya benzeri bir iş yaparken aklıma geliverir.”

Dolly, zihnini açacağını söylediği türden işler için fırsat doğmasını fazlaca beklemesine gerek kalmayacak ölçüde işe yarar bir kadındı, konuyu yeniden açması da çok sürmedi.

Eppie’nin yıkanmış çamaşırlarını getirmek için geldiği bir gün, “Marner Usta,” dedi, “sizin bu derdinizle ve kura çekilmesi meselesiyle ilgili bir süre epeyce kafam karıştı; nereye çeksen geldiğinden hangi ucundan tutacağımı bilemedim. Ama zavallı Bessy Fawkes’in ölüp de çocuklarını geride bıraktığı o gece, Tanrı yardımcıları olsun, işte o gece gün gibi açık biçimde anladım; ama şimdi dilimi tutmam mı gerekir, yoksa bir biçimde söylemeli miyim, bilmiyorum. Çünkü çoğu kez içimde hiç açığa vuramadığım bir çözüm buluyorum; eski memleketinizdeki arkadaşlarınız hakkında dualarını ezberden ya da bir kitaptan okuduklarını söylemenize bakarak onların gerçekten de çok akıllı olduklarını düşünüyorum; çünkü “Babamız” duasını ve kilisede söyleyebileceğim birkaç iyi sözden hiçbirini bilmesem, her gece diz çöktüğümde hiçbir şey söyleyemem.”

“Ama çoğu kez aklıma yatan bir şeyler söyleyebiliyorsunuz Mrs. Winthorp,” dedi Silas.

“Peki o zaman Marner Usta, aklıma şöyle bir şeyler geldi: Kura çekilmesini ve yanlış cevap gelmesini hiçbir şekilde anlayamıyorum; belki

bu bölge papazına sorulmalı, yalnızca o bize mühim sözler söyleyebilir. Ama gün gibi açık biçimde benim aklıma gelen... zavallı Bessy Fawkes'i kendime dert ederken oldu bu... hep insanlar için üzüldüğümde, gece yarısı kalkmış bile olsam, onlara yardım edecek gücüm olmadığını hissettiğimde aklıma bir şeyler gelir... yukarıdakinin benden daha merhametli bir yüreği olduğu aklıma geldi... çünkü onun beni yarattığından daha iyi olmam hiçbir biçimde mümkün değil, bir şey bana zor görünürse, bu bilmediğim şeyler olduğu içindir... işte böyle, bunları düşünürken aklıma geldiniz Marner Usta ve gerisi zihnime üşüştü... eğer ben içimde sizin için neyin doğru ve adil olduğunu hissettiysem, o günahkâr dışında sizinkilerin hepsi dua edip kura çektiyseler, eğer sizin için ellerinden gelen en doğru şeyi yaptıysalar, bizi yaratan yok mu, o her şeyin daha iyisini bilmez mi ve iradesi bizimkinden daha üstün değil mi? Benim emin olabileceklerim bunlardan ibaret; bunun ötesini düşündüğümde geri kalan her şey büyük bir bilmece. Çünkü yetişkinleri vurup canlarını alan ve geride muhtaç çocuklar bırakan humma var; kırılan kemikler var; doğru düzgün yaşadıkları halde bunlardan mustarip olanlar var... dünyada dertler var ve doğrusunu asla bilemeyeceğimiz şeyler var. Tüm yapmamız gereken inancımızı yitirmemek Marner Usta... bilebildiğimiz en doğru şeyleri yapmak ve inanmak. Çünkü pek az şey bildiğimizden iyi ve doğrunun yalnızca bir kısmını görebildiğimiz için bilemediğimiz daha büyük iyilik ve doğruluğun bulunduğuna emin olabiliriz... böyle olması gerektiğini içimde hissediyorum. İnanmaya devam etmek dışında bir şey yapmasaydınız Marner Usta, eşinizden dostunuzdan kaçmaz ve bu kadar yalnız kalmazdınız."

"Ah, ama bu benim için çok zordu," dedi Silas fısıltıyla, "o durumda inanmak zordu."

Dolly neredeyse esefle, "Doğru, öyle," dedi, "bunlar söylemesi kolay, yapması zor şeyler, söylemekten de biraz utanıyorum."

"Yo, yo," dedi Silas, "hakkınız var Mrs. Winthorp... hakkınız var. Bu dünyada iyilik var... bunu şimdi hissediyorum; bu da insanı bütün dertlere ve ahlaksızlığa rağmen görebildiğinin ötesinde bir iyiliğin bulunduğunu

düşünmeye yöneltiyor. Kura meselesi karanlık; ama çocuk bana gönderildi; bizimle bir bağlantısı var bunların, var.”

Bu konuşma, Silas’ın Eppie’ye okumayı öğretmek için boşuna çabalayıp da sonunda kızlar okulunda okuma öğrensin diye her gün iki saat ondan ayrılmak zorunda kaldığı ilk yıllarda geçmişti. Şimdi artık büyüdüğü için, Silas birlikte mükemmel bir sevgi içinde yaşayanlara özgü o sessiz taşma anlarında sık sık Eppie’yle de geçmiş ve o kendisine gönderilene kadar nasıl ve niçin yalnız bir adam olarak yaşadığı hakkında konuşabiliyordu. Çünkü öz çocuğu olmadığını Eppie’den gizlemek mümkün değildi: Kendi yanındayken Raveloe dedikoducularının konu hakkında pek ağzı sıkı davranmaları beklenseydi bile, Eppie büyürken, zihinleri arasında acılı bir engel oluşturacak geçmişin o tamamlayıcı örtüsü olmaksızın annesine dair sorularından kaçınmak olanaksızdı. Bu yüzden de Eppie annesinin karlar üstünde öldüğünü ve kendisinin de altın buklelerini görünce kayıp parasının geri getirildiğini sanan Silas Baba tarafından ocak başında nasıl bulunduğunu çoktandır biliyordu. Silas’ın onu neredeyse dizinin dibinden hiç ayırmadan yetiştirirken gösterdiği şefkat ve özel sevgi, yuvalarının da gözlerden ırak olmasının yardımıyla Eppie’yi köy gevezeliklerinin ve alışkanlıklarının zararlı etkilerinden korumuş, zihnini kimi kez yanlış olarak köylü kabalığının değişmez vasfıyla karıştırılan o tazelik içinde tutmuştu. Kusursuz sevginin fazla eğitim görmemiş kişilerin ilişkilerini yüceltebilen bir nefeslik şiiri vardır; bu bir nefeslik şiir Eppie’yi Silas’ın ocağına yönelten ışığı izlediği andan başlayarak sarıp sarmalamıştı; bu yüzden zarif güzelliğinin yanı sıra diğer yönlerden de tümüyle sıradan bir köylü kızı olmayıp şefkatle beslenmiş o saf duygudan başka bir şeyden kaynaklanmayan bir incelik ve coşkuya sahip olması şaşırtıcı değil. Hayal gücü, bilinmeyen babasına dair sorulara göz atmayacak kadar çocuksu ve yalındı; çünkü bir babası olması gerektiği uzun bir süre aklının ucundan bile geçmemişti; annesinin bir kocası olduğu fikri ilk kez Silas ona annesinin parmağından çıkarılmış ve ayakkabı biçiminde cilalı bir kutuda özenle saklanmış alyansı gösterdiğinde aklına gelmişti. Büyüdüğü zaman, Silas bu kutuyu Eppie’ye vermişti, o da yüzüğe bakmak için sık sık açıyordu; ama

yine de yüzüğün simgelediği baba hakkında pek bir şey düşünmüyordu. Kendisini köyde kızlarını sever görünen gerçek babalardan bile daha çok seven, böyle yakın bir babası yok muydu? Aksine annesinin kim olduğu ve nasıl olup da terk edilmişlik içinde öldüğü sıklıkla zihnini kurcalayan sorulardı. Silas'tan sonraki en yakın dostu Mrs. Winthorp'tan bildiği kadarıyla annenin çok değerli bir varlık olması gerektiğini hissediyordu; Silas'dan annesinin nasıl göründüğünü, kime benzediğini, minik adımlar ve açılmış kollarıyla yöneltti̇ği karaçalılıkta onu nasıl bulduğunu tekrar tekrar anlatmasını istiyordu. Karaçalılık hâlâ oradaydı; bu öğleden sonra Eppie Silas'la dışarı çıktığında gözlerini ve düşüncelerini tutsak eden ilk nesneydi.

Kimi kez şakacılığının üstüne yavaş ve hüzünlü bir ahenkle çöken ince bir ciddiyetle, "Baba," dedi, "karaçalıyı bahçeye alalım; köşeye koyarız, tam önüne de kardelenlerle çiğdemleri dikerim, çünkü Aaron bunların ölmediklerini, sürekli çoğaldıklarını söylüyor."

Galiba çektiği nefeslerden çok verdiği aralardan keyif aldığı için piposunu eline her alışında konuşmaya hazır olan Silas, "Ah, yavrum," dedi, "karaçalıyı dışarıda bırakmak olmaz, bence çiçeklenip sarıya kesildiğinde ondan güzeli yok. Ama tam da şimdi, bir çit çekmemiz gerektiği geldi aklıma... belki Aaron bu konuda bize yardım edebilir; çitimiz olmazsa eşekler ve başka hayvanlar gelip her şeyi yerle bir ederler. Ama aklımın erdiği kadarıyla çiti aşmaları güç olur."

Eppie bir an düşünüp sonra ellerini çırparak "Bak ne diyeceğim babacığım," dedi. "Etrafta bir sürü taş var, bir kısmı pek büyük değil, bunlarla bir duvar yapabiliriz. Ufakları seninle ben taşırız, kalanları da Aaron halleder... yapar, biliyorum."

"Ah, benim kıymetlim," dedi Silas, "bahçeyi çevirmeye yetecek kadar taş yok; taşıma işine gelince, o minicik kollarınla bir turptan daha büyük bir taşı taşıyamazsın." Şefkatli bir sesle, "Çok narinsin canım," diye ekledi... "Mrs. Winthorp öyle diyor."

"Sandığından daha güçlüyüm babacığım," dedi Eppie, "bahçeyi çevirmeye yetecek taş yoksa biz de bir kısmını taştan yaparız, gerisini

sırıklar ve başka şeylerle tamamlamak kolay. Bak, büyük kuyunun çevresinde yığınla taş var!”

Taşlardan birini kaldırıp gücünü göstermek için kuyuya doğru koştu, ama şaşkınlık içinde geriye döndü.

“Aaa baba, çabuk gelip buraya bak,” diye haykırdı... “gel de suyun dünden beri ne kadar aşağı indiğini gör. Hayret, dün ağzına kadar doluydu!”

Silas yanına gitti. “Ya, tabii,” dedi “Mr. Osgood’un tarlalarında hasattan beri kazmaya başladıkları kuyular yüzünden sanırım. Geçen gün yanlarından geçerken ırgatbaşı bana, ‘Marner Usta,’ dedi, ‘kuyunuzu dibine dek kurutursak hiç şaşırmam.’ Dediğine göre bu işi Mr. Godfrey Cass istemiş. Mr. Osgood’un bu taraftaki tarlalarını o alıyormuş.”

Eppie dönüp ağır bir taşı kaldırmak için eğilirken, “Eski kuyu kuruyunca ne kadar tuhaf görünecek!” dedi. Epeyce çaba harcayıp birkaç adım attı, “Bak babacığım, bunu pekâlâ taşıyabiliyorum,” dedi, ama hemen ardından taşı bırakıverdi.

Eppie ağrıyan kollarını silkeleyip gülerken, “Ah, sen sağlam ve güçlüsün, öyle mi?” dedi Silas. “Hadi, hadi, gidelim de şuradaki sıraya oturalım, artık bir şey kaldırmak yok. Bir yerini incitebilirsin evlat. Senin için çalışacak biri lazım, benim kollarımın da gücü pek yok.”

Silas bu son cümleyi kulağa geldiğinden daha fazlasını ima eder gibi yavaşça söylemişti; Eppie de sıraya oturduklarında ona sokuldu, Silas bir elini meşgul eden piposunu görev aşkıyla çekiştirirken Eppie onun güçsüz kolunu okşayarak alıp dizine koydu. Arkadaki çitin içinde bir dişbudak güneşi örtüyor ve üstlerine mutlulukla oynaşan gölgesi düşüyordu.

Kısa bir süre sessiz sessiz oturdular, sonra Eppie epeyce kibar bir tavırla, “Baba,” dedi, “evlenecek olursam annemin yüzüğünü mü takmam gerekir?”

Silas sorunun kendi zihnindeki düşüncenin dalgasında boğulup gitmesine rağmen belli belirsiz irkildi, ardından yumuşatılmış bir sesle, “Niye ki Eppie, evlenmeyi mi düşünüyorsun?” diye sordu.

“Bu son haftada baba,” dedi Eppie ustalıkla, “Aaron bu konuda benimle konuştuğundan beri.”

Önemsemez bir tavırla konuşursa, bunun Eppie'nin hayrına olmayacağından endişelenir gibi, hâlâ o yumuşatılmış biçimde, "Ne dedi peki?" dedi Silas.

"Evlenmesinin iyi olacağını söyledi, çünkü yirmi dördüne basıyormuş ve artık Mr. Mott işi bıraktığından yığınla bahçıvanlık işi varmış; düzenli olarak haftada iki kez Mr. Cass'lara, bir kez de Mr. Osgood'lara gidiyor, papaz evine de gidecek."

Silas oldukça hüzünlü bir gülümsemeyle, "Peki, evlenmeyi istediği kişi kimmiş?" dedi.

Eppie gamzesini gösteren bir kahkahayla, babasının yanağını öperken, "Kim olacak, elbette ben babacığım," dedi, "sanki başka biriyle evlenmeyi istermiş gibi!"

"Yani sen de onu istiyorsun, öyle mi?" dedi Silas.

"Evet, bir süredir," dedi Eppie, "ne zaman olduğunu bilmiyorum. 'Herkes günün birinde evleniyor,' diyor Aaron. Ama ben bunun doğru olmadığını söyledim: 'Babama bak,' dedim... 'o hiç evlenmemiş.'"

"Hayır yavrum," dedi Silas, "baban sen ona gönderilene kadar yapayalnız bir adamdı."

"Ama bir daha hiç yalnız kalmayacaksın baba," dedi Eppie şefkatle. "Aaron dedi ki, 'Seni Marner Usta'dan uzaklaştırmayı asla düşünemem Eppie.' Ben de dedim ki, 'Düşünsen de faydası olmaz Aaron.' O hepimizin birlikte yaşamasını istiyor, bu yüzden kendi zevkin dışında hiç çalışman gerekmez baba; o sana bir oğul kadar iyi davranır... söylediği bu."

"Peki, bunu sen de ister misin Eppie?" dedi Silas ona bakarak.

"Benim için fark etmez baba," dedi Eppie tam bir yalınlıkla. "Ben her şeyin senin fazla çalışmanı gerektirmeyecek biçimde olmasını isterim. Ama bu yüzden olmasaydı, hiçbir şeyin değişmemesini tercih ederdim. Çok mutluyum: Aaron'un bana düşkün olması, sık sık gelip bizi görmesi ve sana iyi davranması hoşuma gidiyor... sana hep iyi davranıyor değil mi baba?"

Silas halden anlar bir tavırla, "Evet yavrum, kimse daha iyi davranamaz," dedi, "Tam anasının oğlu."

“Yine de ben hiçbir değişiklik istemem,” dedi Eppie. “Daha yıllar boyu şimdi olduğumuz gibi kalmak isterim. Sadece Aaron bir değişiklik istiyor ve beni azıcık ağlattı... azıcık... çünkü onu hiç umursamadığımı söyledi; çünkü umurumda olsaymış eğer, onun gibi ben de evlenmemizi istermişim.”

Daha fazla içer gibi yapmanın bir faydası yokmuşçasına piposunu bırakarak, “A çocuğum,” dedi Silas, “evlenmek için çok gençsin. Mrs. Winthorp’a sorarız... Aaron’un annesine ne düşündüğünü sorarız: Yapılacak en doğru şeyi bilir o. Ama üstünde düşünülmesi gereken bir şey var Eppie: Hoşumuza gitse de gitmese de her şey değişir; hiçbir şey uzun zaman olduğu gibi, değişmeden kalmaz. Eğer sizden uzaklaşmazsam, daha da yaşlanıp muhtaç hale geldiğimde sana yük olacağım. Beni yük olarak görüyorsun demek istemiyorum... görmeyeceğini biliyorum... ama senin için zor olur; o günleri gözümde canlandırırken her zaman yanında olacak, sonuna kadar seni kollayıp gözetecek benden başka birinin, genç ve güçlü birinin olacağını düşünmekten hoşlanıyorum.” Silas durdu, yere bakarken bileklerini dizlerine dayayıp düşünceli düşünceli ellerini yukarı aşağı oynattı.

Sesinde bir titremeyle, “Öyleyse evlenmemi istiyor musun baba?” dedi Eppie.

“Buna hayır demeyeceğim Eppie,” dedi Silas üstüne basarak, “ama vaftiz annene sorarız. O hem senin hem de oğlunun iyiliğini ister.”

“İşte geldiler bile, gidip karşılayalım,” dedi Eppie. O ilaç niyetine kullanılan nesneyi yerden kaldırarak, “Aa, pipo! Yeniden yakmayacak mısın baba?” diye sordu.

“Yok yavrum,” dedi Silas, “bugünlük bu kadar yeter. Bir kerede çok içmekten ziyade azıcığı bana daha iyi gelir belki diye düşünüyorum.”

1 Kutsal Kitap’taki çeşitli öykülerde kura çekildiğine rastlanılmaktadır. (ç.n.)

On Yedinci Bölüm

Silas ve Eppie sırada oturup dişbudak ağacının oynaşan gölgesinde sohbet ederken, Miss Priscilla Lammeter de kız kardeşinin çayı Kırmızı Köşk'te içmelerinin, yemeğin hemen ardından Warrens'deki evlerine gitmektense kalıp babalarına uzun bir şekerleme yapma fırsatı vermelerinin daha iyi olacağına dair ısrarlarına direniyordu. Aile partisine katılanlar (yalnızca dört kişi) önlerinde Nancy'nin kilise çanları çalmadan hemen önce kendi elleriyle hazırladığı, yapraklarla usulünce süslediği taze fındık, elma ve armuttan oluşan pazar tatlısıyla koyu renk lambri kaplı salonda masanın çevresinde oturuyorlardı.

Lambrili salon Godfrey'in bekârlık günlerinde ve bir eşten yoksun yaşlı derebeyinin hükmü altındayken gördüğümüzden beri büyük bir değişikliğe uğramış. Şimdi yerdeki halının etrafındaki meşe kaplama dolaplardan yaşlı derebeyinin şöminenin üstündeki geyik boynuzlarına asılı tüfeği, kamçıları ve bastonlarına kadar her şey tümüyle cilalı, en ufak bir toz bile görmek mümkün değil. Bunların dışında avda ve dışarıda kullanılan tüm eşyayı Nancy başka bir odaya koymuş; ama Kırmızı Köşk'e evlada yaraşır bir hürmet ve kocasının göçmüş babasına ait bu anıları kutsal biçimde bir onur köşesinde saklama alışkanlığı getirmiş. Kupalar hâlâ bir köşe sehpasının üstünde duruyor, ama kulplarının kabartmalı gümüşleri parlatılmış ve içinde insanın aklına sevimsiz düşünceler getirecek hiçbir tortu yok: Havaya

egemen tek koku ise Derbyshire billurundan vazoları dolduran lavanta ve gül yapraklarından yayılan koku. Bir zamanlar iç karartan bu odada on beş yıl önce yeni bir ruh hüküm sürmeye başladığı için, şimdi temizlik ve düzen hâkim.

“Şimdi baba,” dedi Nancy, “çay için eve gitmenize gerek var mı? Bu güzel akşamüstünü bizimle geçiremez misiniz?”

Yaşlı beyefendi Godfrey’le yoksullardan alınan vergilerdeki artış ve kötüye giden zaman hakkında konuşmaktaydı, kızlarının arasında geçen konuşmaları duymamıştı.

Bir zamanlar buyurganken şimdi artık oldukça kırılmış bir sesle, “Priscilla’ya sorman gerek canım,” dedi, “Beni de, çiftliği de o idare ediyor.”

“Seni idare etmemin iyi bir nedeni var baba,” dedi Priscilla, “yoksa ölümün romatizmadan olacak. Çiftliğe gelince, bir şeyler yolunda gitmezse ki bugünlerde başka türlü olması da mümkün değil, kendinden başka kimsede hata bulamamak kadar insanı mahvedecek bir şey olamaz. En iyisi efendinin işleri başkasına gördürmesi ve suçlayıp azarlama imkânını elinde tutması. İnanıyorum ki bu insanı inmeden korur.”

“Peki canım, peki,” dedi babası sessiz bir gülüşle, “her şeyi iyi ayarlamıyorsun demedim sana.”

Nancy elini sevgiyle ablasının koluna koyarak, “O zaman çaya kalmayı da ayarla Priscilla,” dedi “Haydi gel, babam şekerleme yaparken biz de bahçede gezinelim.”

“Sevgili çocuğum, arabayı ben süreceğim için o da arkada güzelce uykusunu alır. Çaya kalmaya gelince, buna hiç kulak verecek durumda değilim; çünkü şu bizim mandıradaki hizmetçi St. Michel yortusunda evleneceği belli olduğundan beri taze sütü tencere yerine memnuniyetle domuz yalağına döker. Hepsi birbirinin aynı: Evlenecekleri için sanki dünya yeni baştan kurulacakmış sanıyorlar. O yüzden bırak başlığımı giyeyim, at arabaya koşuluncaya kadar da bahçede gezinecek zamanımız olur.”

Kız kardeşler koyu renk koni, kemer ve duvar gibi budanmış porsukağacı çalılıklarıyla hoş bir tezat oluşturan parlak çimenler arasındaki tertemiz

süpürülmüş yolda gezerken Priscilla dedi ki:

"Kocanın kuzen Osgood'la o toprak parçasını değiş tokuş etmesi ve mandıracılığa başlaması kadar hoşuma giden bir şey yok. Bunu daha önce yapmamış olmanıza yazık; çünkü zihnini meşgul edecek bir şeylerin olurdu. İnsan günleri geçirmek için oyalanacak bir şey arıyorsa bir mandıra gibisini bulamaz; kışın ortasında bile tereyağ yapmanın ve olup olmadığını görmenin zevkli bir yanı var." Yan yana yürürken kız kardeşinin elini sevgiyle sıkarak, "Mandıran varsa hiç keyfin kaçmaz canım," diye ekledi.

Ablasının elini sıkmasına berrak gözlerinde minnettar bir bakışla karşılık vererek, "Ah Priscilla," dedi Nancy, "ama bu Godfrey'in isteklerini karşılamaz ki: Bir erkek için bir mandıranın pek anlamı yok. Beni üzen, yalnızca onun kafasına taktığı şey. Ben sahip olduğumuz nimetlerden hoşnutum, o da hoşnut olabilse keşke."

"Bu benim sabrımı taşırıyor," dedi Priscilla sertçe, "erkeklerin bu halleri... daima isteyip duruyorlar, ellerindekiyle asla yetinmiyorlar: Hiçbir ağrı ya da sızıları yokken iskemlelerinde rahatça oturamazlar; ya ağızlarına kendilerini iyiden daha iyi edecek bir pipo sıkıştırmaları ya da bir sonraki yemek gelmeden acele etmeleri gerekse de önce sert bir şeyler yuvarlamaları gerekir. Ama babamız asla böyle bir adam değil diyebilmek sevindirici. Seni de benim gibi çirkin yaratmak Tanrı'yı hoşnut kılsaydı, hep birlikte evimizde güzel güzel otururduk, damarlarında huzursuzluk dolaşan kimselerle de işimiz olmazdı."

Bu patlamayı kendisi kışkırttığı için pişmanlık duyarak, "Ah, öyle söyleme Priscilla," dedi Nancy, "Godfrey'de kimse hiçbir nedenle kusur bulamaz. Çocuğu olmadığı için hayal kırıklığına uğraması doğal: Uğruna çalışıp kenara bir şeyler koyacağı birilerinin olmasından her erkek hoşlanır ve onlar küçükken birlikte yaramazlık etmeyi ister. Buna ondan daha fazla can atan yığınla adam var. O kocaların en iyisi."

"Bilirim, bilirim," dedi Priscilla alaycı bir gülümsemeyle, "kadınlar nasıldır bilirim; birine kocalarını çekiştirmeye koyulurlar, sonra dönüp sanki satışa çıkarmışlar gibi överler. Ama babam beni bekliyordur; artık geri dönelim."

Emektar kır atın koşulduğu büyük araba ön kapıdaydı, Mr. Lammeter çoktan taş basamaklara çıkmış, Benek'in kendi sürdüğü günlerdeki iyi özelliklerini hatırlayıp Godfrey'e anlatarak zaman geçiriyordu.

O ateşli zamanların kendisinden daha genç olanların belleklerinden tümüyle silinmesinden hoşnutsuz biçimde, "Her zaman iyi atlarım vardı biliyorsun," dedi yaşlı beyefendi.

Priscilla'nın ayrılık buyruğu, "Hafta çıkmadan Nancy'yi Warrens'e getirmeyi unutmayın Mr. Cass," oldu, dizginleri eline alıp Benek'i harekete geçirmek için hafifçe salladı.

"Taşocaklarının yanındaki tarlalara kadar gidip açılan kuyulara bir göz atacağım Nancy," dedi Godfrey.

"Çay saatinde geri gelmiş olursun değil mi canım?"

"Evet, bir saate kadar dönerim."

Pazar öğleden sonra sakin bir yürüyüşte uzun düşüncelere dalmak Godfrey'in âdetiydi. Nancy ona nadiren eşlik ederdi; çünkü onun neslinin kadınları –Priscilla gibi dışarı işlerini üstlenmedikçe– ev işlerinde yaptıkları kadar hareketi yeterli bulurlar, kendi evlerinin ve bahçelerinin ötesinde yürüyüşe heves etmezlerdi. Bu yüzden Priscilla yanında değilken genellikle önüne Mant İncili'ni[2] açıp oturur ve metne biraz baktıktan sonra bir süredir zaten oraya buraya kaymakta direten düşünceleri gibi gözlerinin de sağda solda gezinmesine izin verirdi.

Ama Nancy'nin pazar düşünceleri önünde açık duran kitabın çağrıştırdığı dindarca ve coşkulu niyetten nadiren tümüyle uzaklaşıyordu. Rasgele açtığı geçmişin kutsal metinleriyle kendi belirsiz, yalın yaşamı arasındaki ilişkiyi açıkça seçmesine yetecek ölçüde dinsel eğitim almamıştı; ama Nancy'nin kişiliğinde en güçlü unsurlar olan dürüstlük ve başkalarına karşı davranışlarının sonuçlarına dair sorumluluk duygusu ona geçmiş duygu ve davranışlarını kendini sorgulayıcı bir özenle gözden geçirme alışkanlığı aşılamıştı. Zihni çok çeşitli konular üzerinde durmadığından, boş zamanlarını kendi içine dönüp hatırlayabildiği tüm deneyimlerin, özellikle de yaşamının ve bu yaşamın önemini iki kat artıran on beş yıllık evlilik

süresinin üstünden tekrar tekrar geçerek dolduruyordu. Yaşamın ilişkileri ve deneyimlerine dair derinlemesine bir kavrayış sağlayarak önünde yeni bir çığır açan ya da hoşgörüyle bakması için ufak bir çaba veya ister hayali ister gerçek bir ödeve meşakkatli bir bağlılık göstermesini gerektiren en küçük ayrıntıları, sözcükleri, ses tonlarını ve bakışları –sürekli herhangi bir bakımdan suçlu olup olmadığını kendisine sorarak– aklından geçiriyordu. Bu aşırı düşünme ve kendini sorgulama huyu, belki de kendisini dışarıdaki etkinliklere ve bunun sonuçlarına kapatmış, ahlaki duyarlılığı yüksek bir zihin açısından, çaresiz kalmış asil yürekli, çocuksuz bir kadın için kaçınılmaz bir marazi alışkanlıktır. “Çok az şey yapabiliyorum... acaba hepsini iyi yaptım mı?” sorusu hiç durmadan yinelenir ve onu bu kendi kendine konuşmadan uzaklaştıracak hiçbir ses, enerjisini boş pişmanlıklar ya da yersiz vicdani kuşkulardan başka yöne çevirecek hiçbir güçlü talep yoktur.

Nancy’nin evlilik yaşamında acı veren bir deneyim vardı ve bunun ipi üzerinde derinden hissedilen, geriye baktığında sıklıkla tazelenen bazı sahneler asılı duruyordu. Bahçede Priscilla ile yapılan kısa konuşma da bu özel pazar öğleden sonrasında geçmişe dönüş dalgalarını yine aynı yöne sürüklemişti. Gözleriyle ve sessiz dudaklarıyla ödev yaparcasına hâlâ okumaya çalıştığı metinden düşüncelerinin ilk sapışı, Priscilla’nın imalı suçlamasına karşı kocasını savunuşunun gerçekdışı genişliğine doğru olmuştu. Sevilenin haklı çıkarılması, yaralarını iyileştirmek için bulunabilecek en iyi merhemdir: “Bir erkeğin kafasını yığınla şey meşgul eder,” cümlesi çoğu kez sert cevapları ve insafsız sözcükleri şen bir yüzün ardına gizleyen bir eşin inancıdır. Nancy’nin en derin yarası da ocak başında çocukların yokluğunun bir türlü kabullenemediği bir yoksunluk olarak kocasının zihninde yer ettiği inancından kaynaklanıyordu.

Yine de tatlı Nancy’nin anne olmayı umarken seven bir kadının zihnini her türlü beklenti, hazırlık, vakar ve hoş saçmalıklarla dolduran, yolunu gözlediği o lütfun kendisinden esirgendiğini hâlâ hırsla hissettiği düşünülebilirdi. Yalnızca kefen yapılmış minik bir elbise dışında, tıpkı on dört yıl önce düzenlediği gibi kalan, hiçbiri giyilmemiş, hiçbirine

dokunulmamış kendi elinden çıkma zarif eşyalarla dolu bir çekmecesi yok muydu? Ama Nancy bu doğrudan kişisel sınanışı öylesine kararlılıkla sineye çekmişti ki kendisinden esirgenmiş bir özlemi aziz tutmak korkusuyla yıllar önce birdenbire bu çekmeceye dokunmaktan vazgeçmişti.

Belki de içinde tuttuğu günahkâr pişmanlığa dair herhangi bir hoşgörüye karşı gösterdiği bu sertlik, onu kendi ölçütlerini kocasına uygulamaktan alıkoyuyordu. “Bu çok farklı... bir erkek için böyle bir hayal kırıklığına uğramak çok daha kötü: Bir kadın daima kendisini kocasına adayarak tatmin bulabilir, ama bir erkek daha ileriye bakmasını sağlayacak bir şeyler ister... ateşin başında oturmak onun için bir kadına göre daha sıkıcıdır.” Nancy ne zaman düşüncelerinde bu noktaya varsa –önceden karar verilmiş bir sevecenlikle, her şeyi Godfrey’in gördüğü gibi görmeye çabalayarak– kendini sorgulama alışkanlığını tekrarlıyordu. Godfrey’in yoksunluğunu hafifletmek için elinden gelen her şeyi yapmış mıydı? Altı yıl önce ve yine dört yıl önce de, çok fazla acı çekmesine mal olan direnişinde, kocasının bir çocuğu evlat edinmeleri arzusuna gösterdiği direnişte gerçekten de haklı mıydı? Evlat edinme bizim zamanımıza göre o günlerin fikir ve alışkanlıklarından oldukça uzaktı; yine de Nancy’nin bu konudaki görüşü kesindi. Erkeklere mahsus olsun olmasın, dikkatini çeken her konuda bir görüşünün bulunmasına zihninin gerek duyması, onun için kişisel mülkündeki her nesnenin belirli bir yeri olması gibiydi: Görüşleri de daima ikirciklenmeksizin yaşama geçirilmesi gereken ilkelerdi. Bu ilkeler dayanakları nedeniyle değil, onun bunlara zihni faaliyetinden ayrılmaz bir inatla tutunmasından dolayı katıydılar. Evlada yaraşır davranışlardan gece giysisine karar vermeye kadar, yaşamın bütün ödevleri ve önceliklerinde yirmi üç yaşından başlayarak güzel Nancy Lammeter’in kısa, değişmez yasası hâkimdi; alışkanlıklarının her birini sıkı sıkıya o yasaya uygun olarak biçimlendirmişti. Bu sarsılmaz yargıları içinde büyük bir alçakgönüllülükle taşıyordu: Bunlar zihninde kök salmış, orada sessiz sedasız büyümüşlerdi. Bildiğimiz gibi, yıllar önce Priscilla gibi giyinmekte diretmişti, çünkü “kız kardeşlerin aynı giyinmeleri doğruydu” ve çünkü “peynir renginde bir

tuvalet giydiyse doğru olanı yapmıştı”. Bu Nancy’nin yaşamını düzenleyen tarzın önemsiz ama tipik bir örneğiydi.

Kocasının arzusuna bu kadar katı biçimde direnişinin temelinde yatan, herhangi bayağı, bencilce bir duygu değil, işte bu ödünsüz ilkelerden biriydi. Kendi çocuğunuza sahip olmak sizden esirgendi diye bir çocuğu evlat edinmek, Tanrı’nın takdirine karşı çıkmak pahasına kaderinizi belirlemeye çalışmaktı: Evlat edinilen çocuğun kesinlikle hastalanacağından ve yüce bir nedenle yoksun bırakılmalarının daha iyi olacağına karar verildiği açıkça görülen bir şey uğruna bile bile asice çabalayanlar için bir lanete dönüşeceğinden kuşkusu yoktu. Sizin için uygun görülmediği belli olan bir şeyi fark ettiğinizde diyordu Nancy, onu çok istemeyi bir yana bırakmanız zorunlu bir ödevdi. Bu zamana kadar, belki de erkeklerin en bilgesi bile onun bu ilkesinde sözde bir ilerlemeden fazlasını zorlukla yapabilmiştir. Ama ona göre, herhangi bir şeyin kendisi için uygun görülmediğini apaçık ortaya seren durumlar daha özel bir düşünüş tarzından kaynaklanıyordu. Eğer üç kez arka arkaya yağmur yağmış ya da Tanrı’dan gelen başka bir nedenle bir engel ortaya çıkmışsa, belirli bir yerden alışveriş etmekten vazgeçerdi; kırılan bir kemiği ya da birinin başına gelen ağır bir talihsizliği de bu tür belirtilere bağlardı.

“Ama niye çocuğun hastalanacağını düşünesin ki?” diyordu Godfrey sitem ederken. “Dokumacının baktığı kadar iyi bakılabilir, o da çocuğu evlat edindi. Köyde bu kadar güzel ya da bizim ona verebileceğimiz yuvaya bu kadar uygun bir küçük kız daha yok. Onun herhangi birine lanet getirdiği gibi bir şey nerede görülmüş?”

Bir eliyle ötekini sımsıkı kavramış, gözlerinde özlem ve keder dolu bir sevgiyle oturan Nancy, “Evet, sevgili Godfrey’im,” dedi, “dokumacının yanında çocuk hastalanmayabilir. Ama dokumacı onu bizim gibi arayıp bulmadı. Yanlış olur bu: Kesinlikle hissediyorum, öyle olur. Royston kaplıcalarında karşılaştığımız o hanımın, kız kardeşinin evlat edindiği çocuk hakkında neler anlattığını hatırlamıyor musun? Duyduğum tek evlat edinme buydu: Çocuk yirmi üçüne geldiğinde bir sömürgeye sürgün edilmiş. Sevgili Godfrey, benden yanlış olduğunu bildiğim bir şeyi

yapmamı isteme: Bir daha asla mutlu olamam. Senin için çok güç olduğunu biliyorum... benim için daha kolay... ama bu yaradanın takdiri.”

Eğer benzeri bütün doğal gelişmeler gibi insan inançlarının da sistemin engellerinden sıyrıldığını bilmeseydik, Nancy’nin kısır sosyal gelenekleri, doğru dürüst anlaşılmamış kilise doktrini kırıntılarını ve kısıtlı yaşam deneyimine dayandırdığı toyca akıl yürütmeleri bir araya getirdiği dinsel teorisiyle, inançları onun bilgisinin çok uzağında kalan bir sisteme dönüşmüş pek çok dindar kişininkine epeyce yakın bir düşünme biçimine kendi kendine ulaşmış olması tuhaf görünebilirdi.

Godfrey başından beri, o sıralarda on iki yaşında olan Eppie’yi kendileri için evlat edinmeye en uygun çocuk olarak belirlemişti. Silas’ın Eppie’den ayrılmaktansa canından ayrılmayı yeğleyeceği aklının ucundan geçmiyordu. Dokumacı elbette uğruna epeyce sıkıntıya katlandığı çocuk için en iyisini dileyecek, kızın başına böyle bir talih kuşunun konmasından hoşnut kalacaktı: Kız da ona her zaman minnettarlık duyacak, dokumacıya ömrünün sonuna kadar iyi bakılacaktı; iyi bakılacaktı, çünkü çocuğun hak ettiği biçimde mükemmel bir iş becermişti. Yüksek mertebedeki insanların kendinden daha aşağıdaki birilerinin elinden denetimi almaları uygun değil miydi? Bu yalnızca kendisinin bildiği nedenlerle Godfrey’e gayet uygun görünüyordu ve kaba bir yanılgıyla bu işin kolayca çözülebileceğini hayal ediyordu, çünkü bunu istemekte kendince gerekçeleri vardı. Bu Silas’ın Eppie’yle ilişkisini fazlasıyla hafife alan bir tahmindi –ama çevresindeki emekçi insanlara dair Godfrey’in edindiği yığınla izlenimin derin duyguların nasırlı avuçlar ve yetersiz olanaklarla bir arada bulunmasının pek mümkün görünmediği fikrini desteklediğini de göz önünde tutmalıyız– ve gücü yetse bile dokumacının deneyiminde istisnai sayılacak her şeye içtenlikle nüfuz etme fırsatına sahip değildi. Godfrey’in bile bile duygusuz bir projeyle oyalanmasını olanaklı kılabilecek şey yalnızca yeterli bilgiden yoksunluğuydu: Doğal kibarlığı kötü zamanların zalim dileklerinin üstesinden gelmişti ve Nancy’nin bir koca olarak ona ilişkin övgüsü tümüyle isteyerek üretilmiş bir hayale dayanmıyordu.

Bütün tartışmaları gözünde yeniden canlandırdığında, “Ben haklıydım,” dedi kendi kendine, “bu beni her şeyden çok yaralasa da, ona yok demekte haklı olduğumu hissediyorum; ama Godfrey de bu konuda ne kadar iyi! Pek çok erkek isteğine karşı durduğum için çok kızar ve benimle evlenmekle talihsizliğe uğradığı sonucuna varırdı; ama Godfrey asla bana kaba bir söz edecek bir adam olmamıştır. Yalnızca saklayamıyor: Her şey gözüne boş görünüyor, biliyorum... topraklar... uğruna her şeyi yapacağı çocuklara sahip olsaydı, işler onun için ne kadar farklı olurdu! Ama yakınmayacağım... kimbilir, kendisine çocuk verecek biriyle evlenseydi, kadın başka şekilde canını sıkardı.”

Bu olasılık Nancy’nin başlıca avuntusuydu; bu avuntuyu daha da güçlendirmek, başka bir eşin kendisinden daha kusursuz bir sevecenlik göstermesi olasılığını ortadan kaldırmak için canını dişine takıyordu. Kocasını tek bir konuda itiraz ederek üzüyordu. Godfrey onun sevgi dolu çabasına karşı duyarsız değildi ve Nancy’ye inatçılığının sebepleri yüzünden haksızlık etmiyordu. Onunla on beş yıl yaşayıp da doğrulara böyle bencillikten uzak biçimde tutunmasının ve bir çiçeğin üstündeki çiy damlası kadar berrak içtenliğinin onun temel özellikleri olduğunu fark etmemek imkânsızdı; sonuçta Godfrey bunu öyle güçlü biçimde hissediyordu ki değişmez biçimde yalın ve doğru olmak için güçlükleri cesaretle göğüsleyemeyen kararsız kişiliği, boyun eğmek için özlemle kocasının bakışlarını gözleyen bu nazik eş karşısında saygı duruşuna geçiyordu. Ona Eppie hakkındaki gerçeği itiraf etmek kendisine olanaksız görünüyordu: Bu uzun gizleyişin ardından şimdi anlatılırsa, önceki evliliğinin öyküsünün yaratacağı nefretten asla sıyrılamazdı. Hem çocuk da, diye düşünüyordu, nefretin hedefi haline gelirdi: Görüntüsü bile acı verirdi. Ayrıca Nancy’nin altüst olmuş gururuna ve dünyanın kötülüklerinden habersiz ruhuna inecek darbe narin yapısı için çok fazla gelebilirdi. Mademki onunla yüreğinde bu sırrı saklayarak evlenmişti, sonuna kadar saklamalıydı. Başka ne yaparsa yapsın, uzun süredir sevilen bu eşle kendisi arasında onarılması olanaksız bir gedik açamazdı.

Bu arada, neden böylesi bir eş tarafından aydınlatılmış ocak başında varsın çocuklar da olmayıversin demeye bir türlü dili varmıyordu? Neden sanki orada yaşamın kendisi için yeterince keyifli olmayışının biricik nedenini bulacakmış gibi zihni huzursuzca boşluğa uçuyordu? Sanırım bu orta yaşa varmış, yaşamın asla tamemen keyifli olamayacağını açıkça kavrayamamış erkek ve kadınlarda böyle oluyor: Sıkıntılı saatlerin belirsiz kasveti içinde doyumsuzluk kendine belli bir sebep arar ve onu denenmemiş bir iyinin yoksunluğunda bulur. Çocuksuz bir ocak başında derin düşünceler içinde oturan doyumsuzluk, dönüşü gencecik seslerle selamlanan, minik kafaların birbiri üstünden saksı bitkileri gibi yükseldiği sofraya oturmuş babayı düşünür kıskançlıkla, her birinin arkasında kapkara bir endişenin asılı durduğunu görür ve erkeklerin delilikten başka bir şey olmadığı su götürmez biçimde özgürlüklerinden vazgeçip kendilerine ayakbağı oluşturmak için çırpınmalarına yol açan dürtüleri düşünür. Godfrey'in durumunda ise, düşüncelerinin kaderinin bu noktası üstünde sürekli ısrarla durmasında daha başka nedenler vardı: Eppie konusunda asla tam bir huzur bulmamış vicdanı şimdi evinin çocuksuz kalışını bir cezasını bulma hali olarak görüyordu ve zaman geçip giderken Nancy'nin onu evlat edinmeyi reddedişiyle hatasının telafisi de giderek güçleşiyordu.

Bu pazar öğleden sonra artık aralarında bu konuda herhangi bir imalı söz etmeyeli dört yılı çoktan geçmişti, Nancy konunun sonsuza dek kapandığını varsayıyordu.

"Yaşlandıkça daha mı çok, daha mı az dert eder acaba?" diye düşündü, "Korkarım daha çok dert edecektir. Yaşlı insanlar çocukların yokluğunu hissederler: Babam Priscilla'sız ne yapardı? Ben ölürsem Godfrey pek yalnız kalacak; kardeşleriyle de sık bir araya gelmiyor. Ama aşırı endişe gösterip meseleyi ortaya gelmeden çözmeye çalışmayacağım: Bugün için elimden gelenin en iyisini yapmalıyım."

Bu son düşünceyle Nancy dalgınlıktan sıyrıldı, gözlerini yeniden yarım kalmış sayfaya çevirdi. Sayfa sandığından daha uzun süre unutulmuş olmalıydı, çünkü o anda hizmetçiyi çay tepsisiyle karşısında görünce

şaşaladı. Aslında olağan çay saatinden biraz erkendi; ama Jane'in de gerekçeleri vardı.

"Efendin avluya girdi mi Jane?"

"Hayır hanımım, gelmedi," dedi Jane hafif bir vurguyla, ama hanımı bunun farkına varmadı.

Biraz sonra, "Onları gördünüz mü, bilmiyorum hanımım," diye devam etti Jane, "ama ön pencerenin altında acele acele aynı yöne giden insanlar var. Kuşkusuz bir şey olmuş. Çağırıp sormayınca avluya kimse uğramaz. Çatıya çıktım, ama ağaçlardan hiçbir şey görünmüyor. Umarım kimsenin canı yanmamıştır, yaa."

"Yo, hayır, sanırım önemli bir şey değildir," dedi Nancy. "Belki yine Mr. Snell'in kaçan boğasıdır."

Bir iki hayali felaketten oluşan bir varsayımı tümüyle küçümsemeden, "Umarım hiç kimseyi boynuzlamamıştır, yaa," dedi Jane.

"Bu kız beni her zaman dehşete düşürüyor," diye düşündü Nancy; "Keşke Godfrey gelmiş olsaydı."

Ön taraftaki pencereye gitti ve çocukça olduğunu bildiği bir huzursuzlukla yol boyunca görebildiği kadar uzaklara baktı, ama Jane'in söylediği kadar bir heyecan belirtisi yoktu ortada; Godfrey de köy yolundan değil, tarlaların içinden döneceğe benziyordu. Bununla birlikte parlak yeşil tümseklerin çaprazındaki mezar taşlarının uzun gölgeleriyle kendi halindeki kilise avlusuna ve ötesindeki papaz evinin ağaçlarının ışıldayan güz renklerine bakarak orada durdu. Böylesine sakin bir dış güzelliğin önünde belirsiz bir korkunun varlığı daha bir farkına varılarak hissedilir; tıpkı kanatlarını güneşli havada yavaşça çırpan bir kuzgun gibi. Nancy Godfrey'in gelmiş olmasını daha da çok istedi.

2 1816 yılında basılmış, birkaç ciltten oluşan yorumlu İncil (ç.n.).

On Sekizinci Bölüm

Biri odanın öteki ucundaki kapıyı açtı, Nancy bunun kocası olduğunu hissetti. Gözlerinde hoşnutlukla pencereden döndü, çünkü asıl korkusu yatışmıştı.

Ona doğru giderek, “Canım, geldiğin için o kadar şükrediyorum ki,” dedi, “artık...”

Aniden sustu, çünkü Godfrey titreyen elleriyle şapkasını bırakmış ve sanki aslında onu görüyormuş, ama Nancy göremediği bir sahnenin parçasıymışçasına görüyormuş gibi, solgun bir yüz ve cevap vermeyen tuhaf bir bakışla kendisine doğru dönmüştü. Yeniden konuşmaya cüret edemeden, elini Godfrey’in koluna koydu; ama o bu dokunuşun farkına varmadı, kendisini iskemlesine attı.

Jane tıslayan semaverle yeniden kapıdaydı. “Ona gitmesini söyler misin?” dedi Godfrey, kapı yeniden kapandığında daha açık konuşmak için çabaladı.

Karşısındaki iskemleyi göstererek, “Otur Nancy... şuraya otur,” dedi, “Sana benden önce başkası söylemesin diye olabildiğince çabuk geri döndüm. Büyük bir şok yaşadım... ama daha çok senin yaşayacağın şoku düşünüyorum.”

Nancy ellerini kucağında sımsıkı birleştirip, “Babam ya da Priscilla değil, değil mi?” dedi titreyen dudaklarla.

“Sırrını açıklamayı dileyeceği nazik beceriyle orantısız biçimde hayır, yaşayan kimse değil,” dedi Godfrey. “Dunstan... on altı yıl önce izini yitirdiğimiz kardeşim Dunstan. Onu bulduk... cesedini bulduk... iskeletini.”

Godfrey’in bakışlarındaki derin dehşet, Nancy’ye bu sözler üzerine bir iç rahatlığı hissettirdi. Başka neler anlatacağını işitmek için nispeten sakince oturdu. Godfrey sözlerini sürdürdü:

“Taşocağı birdenbire kurudu... açılan kuyular yüzünden sanırım; o da orada yatıyordu... iki büyük kayanın arasına sıkışmış, on altı yıldır orada yatıyormuş. Saati ve mühürleri oradaydı; üstünde adım yazılı altın saplı kamçım da vardı: Son görüldüğü gün, Alaz’ın üstünde ava gittiği gün benden habersiz onu da yanına almış.”

Godfrey durdu: Ardından gelecekleri söylemek o kadar kolay değildi. Nancy, başına daha kötüsünün geldiği düşünülmüş, sevilmeyen bir kardeşe onca yıl önce ne olduğuyla kocasının bu kadar derinden sarsılmasına neredeyse şaşırarak, “Kendini suya attığını mı düşünüyorsun?” dedi.

İfade ettiği gerçekte daha derin bir anlam varmışçasına alçak ama belirgin bir sesle, “Hayır, düşmüş,” dedi Godfrey. Hemen ekledi, “Silas Marner’ı soyan Dunstan’mış.”

Bu şaşkınlık ve utanç üzerine kan Nancy’nin boynuna ve yüzüne hücum etti, çünkü o suç işlemiş uzak bir akrabayı bile onursuzluk gibi gören bir anlayışla yetişmişti.

Onursuzluğun kocası tarafından daha şiddetli biçimde hissedilmiş olacağını o anda akıl ederek, sesinde bir acıma tınısıyla. “Ah Godfrey!” dedi.

“Kuyuda para vardı,” diye sürdürdü, “dokumacının bütün parası. Her şey toparlandı ve iskeleti de Gökkuşağı’na götürüyorlardı. Ama ben dönüp sana anlatmaya geldim: Bunun başka yolu yoktu; bilmen gerekiyor.”

İki uzun dakika boyunca yere bakarak sustu. Bu utanç karşısında Nancy bir iki rahatlatıcı söz edecekti, ama içgüdüsel olarak bunun ardında bir iş olduğunu, Godfrey’in kendisine söyleyecek bir şeyi daha bulunduğunu anlayarak kendini tuttu. Godfrey gözlerini çevirip bakışlarını yüzüne dikti ve dedi ki:

“Her şey gün yüzüne çıkıyor Nancy, er ya da geç. Yüce Tanrı ne zaman takdir ederse sırlarımız açığa çıkıyor. İçimde bir sırla yaşıyorum, ama bunu senden daha fazla saklamayacağım. Benden değil de başka birinden öğrenmeni istemem... ben öldükten sonra öğrenmeni istemem. Sana şimdi anlatacağım. Bütün yaşamım boyunca, ‘söyleyeceğim, söylemeyeceğim’ diyerek bocaladım... şimdi kendimden eminim artık.”

Nancy’nin en büyük korkusu geri döndü. Kocayla karısının gözleri sevgiyi askıya alan bir gerginlik anındaki gibi bakışlarında korkulu bir saygıyla buluştu.

“Nancy,” dedi Godfrey yavaşça, “seninle evlendiğimde bir şeyi sakladım... sana söylemem gereken bir şeyi. Marner’in karların içinde ölü bulduğu o kadın... Eppie’nin annesi... o sefil kadın... benim karımdı: Eppie benim çocuğum.”

İtirafının yaratacağı etkiden korkarak sustu. Ama Nancy hâlâ kımıldamadan oturuyordu, yalnızca gözlerini onunkilerden kaçırmıştı. Ellerini kucağında birleştirmiş, rengi kaçmıştı; düşünen bir heykel kadar suskundu.

Bir süre sonra sesinde bir titremeyle, “Hakkımda asla eskisi gibi düşünmeyeceksin,” dedi Godfrey.

Nancy suskundu.

“Çocuğu sahipsiz bırakmamalıydım. Onu senden saklamamalıydım. Ama senden vazgeçmeyi göze alamadım Nancy. Onunla evliliğe sürüklenmiştim... bu yüzden acı çektim.”

Nancy, yere bakıyor, suskunluğu hâlâ sürüyordu; God-frey neredeyse hemen ayağa kalkıp babasının evine gideceğini söylemesini bekliyordu. Yalın, katı bakış açısıyla kendisine bu kadar karanlık görünen hatalar karşısında nasıl merhamet gösterebilirdi ki?

Ama en sonunda bakışlarını kaldırıp yeniden gözlerine dikti ve konuştu. Sesinde hiçbir kızgınlık yoktu; yalnızca derin bir pişmanlık.

“Godfrey, bunu bana şimdi değil de altı yıl önce anlatmış olsaydın, çocuğa karşı ödevlerimizin bir kısmını yerine getirebilirdik. Senin çocuğun olduğunu bilseydim onu eve almayı reddeder miydim sanıyorsun?”

O anda Godfrey, yalnızca boşuna olmakla kalmayıp kendi sonunu da hazırlayan bir hatanın tüm acılığını içinde hissetti. O kadar uzun süredir birlikte yaşadığı karısını hafife almıştı. Ama Nancy daha da heyecanla yeniden konuştu.

“Ah, Godfrey... ona en başta sahip olsaydık, yapman gerektiği gibi onu almış olsaydın, beni annesi gibi severdi... sen de benimle daha mutlu olurdun: Küçük bebeğimin ölümüne daha kolay katlanabilirdim, yaşamımız bir zamanlar düşündüğümüz yaşama daha çok benzeyebilirdi.”

Gözyaşları süzülürken Nancy konuşmayı bıraktı.

Kendini suçlamanın acısıyla, davranışının o kadar da aptalca olmadığını kendisine kanıtlamak için atılarak, “Eğer söyleseydim Nancy, o zaman benimle evlenmezdin,” dedi Godfrey, “şimdi böyle düşünebilirsin, ama o zaman düşünmezdin. Senin ve babanın gururuyla, böyle bir konuşmadan sonra benimle ilgili her şeyden nefret ederdin.”

“Bu konuda ne yapardım, onu bilemem Godfrey. Başka hiç kimseyle evlenmezdim. Ama ben uğruna yanlışlık yapmaya değmezdim... bu dünyada hiçbir şey değmez. Hiçbir şey önceden göründüğü kadar iyi değil... evliliğimiz bile, görüyorsun.” Bu son sözleri söylerken Nancy’nin yüzünde cılız, hüzünlü bir gülümseme vardı.

“Düşündüğünden de kötü bir adamdım Nancy,” dedi Godfrey fazlasıyla ürkek biçimde. “Bir gün beni bağışlayabilecek misin?”

“Bana karşı yaptığın yanlışlık pek önemli değil Godfrey: Bunu telafi ettin... on beş yıldır bana karşı hep iyi oldun. Asıl yanlışlığı başkasına yaptın ve telafi edilebileceğinden kuşkuluyum.”

“Ama Eppie’yi şimdi alabiliriz,” dedi Godfrey. “Sonunda bütün âlem öğrense de umurumda değil. Yaşamımın geri kalanında hep dürüst ve açık olacağım.”

Nancy üzgün üzgün başını sallayarak, “Şimdi büyüdüğü için, artık bize gelişi farklı olur,” dedi. “Ama onu yasal olarak üstlenip geçimini sağlamak senin ödevin; ben de onun için üstüme düşeni yapacağım ve beni sevmesi için yüce Tanrı’ya yakaracağım.

“Öyleyse hemen bu gece, taşocaklarında her şey yoluna girer girmez Silas Marner’lara gidelim.”

On Dokuzuncu Bölüm

O akşam saat sekizle dokuz arasında Eppie ve Silas kulübede yalnız başlarına oturuyorlardı. Çok heyecanlanmasına yol açan öğleden sonraki olayların ardından, dokumacı böyle bir sessizlik için büyük bir özlem duymuş, hatta herkes gittikten sonra doğal olarak bir süre daha oyalanan Mrs. Winthorp'la Aaron'a kendisini çocuğuyla baş başa bırakmaları için yalvarmıştı. Heyecanı yatışmamıştı. Fakat duyarlılık keskinliğinin dış uyaranları katlanılmaz kıldığı o aşamaya ulaşmıştı... bezginlik duygusundan çok, iç dünyasının uyumayı imkânsız hale getiren yoğunluğuna. Başka insanlarda bu türden anları gözlemlemiş olan biri gözlerdeki parlaklığı ve o geçici etkinin kaba hatlara verdiği tuhaf kesinliği hatırlayacaktır. Sanki ruhsal seslerin gönderdiği harikalar yaratan titreşimlerin ağır ölümlü bedenden geçerek kulağa yepyeni gelen güzelliği gibi... sanki dinleyicinin yüzünden "çağıltılı sesten doğan güzellik"[3] geçmiş gibi.

Koltuğunda oturur ve Eppie'ye bakarken Silas'ın yüzü bu türden bir değişimi gösteriyordu. Eppie iskemlesini onun dizlerine doğru çekmiş ve yüzüne bakarken her iki elini de tutarak öne eğilmişti. Yanlarındaki sehpanın üstünde bir kandilin aydınlattığı bulunmuş altınlar duruyordu... tek eğlencesinin bu olduğu günlerde Silas'ın dizdiği, sıraladığı gibi, düzgün yığınlar halinde sıralanmış, uzun zaman sevilmiş altın. Her gece onları nasıl

saydığını ve Eppie kendisine gönderilene kadar yüreğinin ne kadar ıssız olduğunu anlatıyordu ona.

“Başlangıçta ara sıra içimden geçirdiğim bir duygu vardı,” diyordu bastırılmış bir sesle, “sanki sen yeniden altına dönüştürülebilirmişsin gibi; çünkü kimi kez başımı ne yana çevirsem altını görmüş gibi oluyor, dokunabilsem ve geri geldiklerini anlasam memnun kalacağımı düşünüyordum. Ama uzun sürmedi bu. Bir süre sonra seni kendimden uzaklaştırmamın geri gelen bir lanet olacağını düşündüm, çünkü bakışlarına, sesine ve minik parmaklarının dokunuşuna ihtiyaç duymaya başlamıştım. O zamanlar bilmiyordun Eppie, öylesine ufak bir şeyken... yaşlı Silas Babanın senin için hissettiklerini bilmiyordun.”

“Ama şimdi biliyorum baba,” dedi Eppie. “Sen olmasaydın öksüzler yuvasına gönderirlerdi, orada da beni sevecek kimse bulunmazdı.”

“Ah kıymetli yavrum, şükran duyan benim. Beni kurtarmak için gönderilmemiş olsaydın, üzüntümle çoktan mezara girmiştim. Para benden tam zamanında alınmış ve görüyorsun saklanmış... senin için gerekli olana kadar saklanmış. Harika bu... yaşamımız harika.”

Silas paraya bakarak birkaç dakika sessizce oturdu. Düşünceli düşünceli, “Beni şimdi hiç çekmiyor kendine,” dedi, “... çekmiyor. Bir daha çekeceğini de sanmam... bunu yapabileceğinden kuşkuluyum. Ama seni yitirirsem Eppie, yeniden yüzüstü bırakıldığımı düşünebilir ve Tanrı’nın bana iyi davrandığı duygusunu da yitirebilirim.

Tam o anda kapı çalındı; Eppie Silas’ı cevaplamadan yerinden doğrulmak zorunda kaldı. Kapıyı açmak için yürürken, gözlerinde biriken yaşların verdiği sevecenlik ve yanaklarındaki hafif kızarıklıkla pek güzel görünüyordu. Mr. ve Mrs. Cass’ı karşısında görünce kızartı arttı. Küçük bir köylü reveransıyla eğildi ve girsinler diye kapıyı ardına dek açtı.

Mrs. Cass, Eppie’nin elini tutup kaygılı bir ilgi ve beğeniyle yüzüne bakarak, “Sizi geç vakitte rahatsız ediyoruz canım,” dedi, Nancy’nin yüzü ise solgun ve huzursuzdu.

Eppie, Mr. ve Mrs. Cass’a iskemle gösterdikten sonra, onların çaprazına gidip Silas’ın yanında durdu.

Godfrey kesin bir ifadeyle konuşmaya çalışarak, “Evet Marner,” dedi, “seni yeniden yıllarca yoksun kaldığın paranla birlikte görmek içimi çok rahatlattı. Sana bu haksızlığı yapan benim ailemden biri... benim için çok üzücü... bunu her açıdan telafi etmeye kendimi mecbur hissediyorum. Soygundan ötesine bakmasam, senin için yapabileceğim herhangi bir şey sadece bir borcun ödenmesinden başka bir şey olmayacak. Ama borçlu bulunduğum başka şeyler de var... sana borçlu olduğum şeyler Marner.”

Godfrey kendini yokladı. Karısıyla babalık konusuna dikkatli yaklaşılmasını, mümkünse başkalarına duyurma işinin de ileriye bırakılmasını, böylece Eppie’nin yavaş yavaş alıştırılmasını kararlaştırmışlardı. Bunu Nancy istemişti, çünkü Eppie’nin kaçınılmaz olarak babasıyla annesi arasındaki ilişkiyi hangi acılı ışık altında göreceğini ta iliklerinde hissetmişti.

Mr. Cass gibi “üst düzeyde” –çoğunlukla at sırtında görülen, uzun boylu, kudretli, gösterişli– kişilerle konuşurken kendisini rahatsız hisseden Silas, zorlanarak cevap verdi.

“Efendim, size zaten epey teşekkür borcum var. Hırsızlığa gelince, bunu kendim için bir kayıp olarak görmüyorum. Görseydim de sizin elinizden bir şey gelmezdi: Bunun sorumlusu siz değilsiniz.”

“Sen öyle görebilirsin Marner, ama ben değil ve umarım kendi adalet duyguma uygun biçimde davranmama izin verirsin. Senin kolaylıkla memnun olduğunu biliyorum: Bütün yaşamı boyunca çok çalışmış bir adamsın sen.”

Marner dalgın dalgın, “Evet efendim, evet,” dedi. “İşim olmasa beş parasız kalırdım: Elimde avcumda ne varsa gidince, buna tutundum.”

“Ah,” dedi Godfrey, Marner’in sözlerini basitçe bedenin ihtiyaçlarına yorarak, “bu senin için iyi bir işti, çünkü bu memlekette epeyce ketene ihtiyaç var. Ama artık bu kadar sıkı çalışma zamanın geçiyor Marner: Artık ayağını uzatıp dinlenme zamanı. Yaşlı bir adam olmadığın halde epeyce çökmüş görünüyorsun... kaç yaşındasın?”

“Yaklaşık elli beş diyebilirim efendim,” dedi Silas.

“Demek ki otuz yıl daha yaşayabilirsin... yaşlı Macey’e baksana! Ama masanın üstündeki şu para, sonuçta yetmez. Ne olursa olsun fazla dayanmaz... faize de versen, yettiği yere kadar da geçinsen: Kendinden başka bakacak kimsen olmasa bile yetmez, üstelik şimdi yıllarca geçindirmen gereken iki kişisiniz.”

“Eh,” dedi Silas, Godfrey’in söylediklerden hiç etkilenmeksizin, “yokluktan korkum yok efendim. Gayet iyi geçiniyoruz... Eppie ve ben pekâlâ başa çıkarız. Bu kadar parası olan pek az emekçi var. Kibar insanlar için ne anlam ifade ettiğini bilmem ama bunu bizim için büyük para olarak görüyorum... hatta çok fazla. Bize gelince, ihtiyaç duyduğumuz pek az şey var.”

Eppie kulaklarına kadar kızararak, “Yalnızca bahçe baba,” dedi

Nancy bakış açısındaki bu dönüşün kocasının işine yarayacağını düşündü. “Bahçeyi seviyorsun demek, öyle mi canım?” dedi, “Bu konuda hemfikiriz: Ben de bahçeye epeyce zaman ayırıyorum.”

Başlangıçta kendisine çok kolay görünmüş bir teklifi gündeme getirmekte zorlanışına şaşırarak, “Ya, Kırmızı Köşk’te epeyce bahçe işi var,” dedi Godfrey. “Sen Marner, on altı yılda Eppie için zoru başardın. Ona iyi bakıldığını görmek, senin için büyük bir rahatlık olurdu değil mi? Serpilmiş ve sağlıklı görünüyor, ama pek güçlüğe gelemez: Emekçi ebeveynden doğmuş iriyarı bir kıza benzemiyor hiç. Ona kendisini iyi geçindirebilecek ve bir hanımefendi yapabilecek kişilerin bakmasından memnun kalırdın... bir iki yıl içinde zorlaşması ihtimali olan bir yaşamdansa öyle bir yaşama daha uygun.”

Marner’in yüzünde hafif bir kızartı belirdi, gelip geçen bir ışın gibi kayboldu. Eppie, Mr. Cass’ın gerçeklikle hiç ilgisi olmayan şeyler hakkında niye konuştuğunu merak ediyordu açıkçası; ama Silas incinmiş ve huzursuz olmuştu.

Mr. Cass’ın sözlerini duyunca hissettiği karmaşık duyguları ifade etmeye yarayacak sözleri bulamayıp, “Ne demek istediğinizi anlayamıyorum efendim,” diye cevapladı,

Godfrey sadede gelmeye kararlı biçimde, “Pekâlâ Marner, söylemek istediğim şu:” dedi “Mrs. Cass’la benim, biliyorsun, çocuğumuz yok... güzel evimizden ve bize yetenden fazlasına sahip olduğumuz diğer şeylerden faydalanacak kimse yok. Kızımız yerine geçecek biri olmasını çok isteriz... Eppie’nin bizim olmasını; her bakımdan ona öz çocuğumuz gibi bakmayı isteriz. Onu bu kadar iyi yetiştirmek için onca zahmete katlandıktan sonra böyle bir talihe konduğunu görmek, umarım ileri yaşında sana da büyük bir rahatlama sağlar. Bunun için her türlü ödüle layıksın. Eppie de, eminim seni her zaman sevecek ve minnet duyacaktır: Sık sık gelip seni görür; seni rahat ettirmek için hepimiz elimizden gelen her şeyi yaparız.”

Azıcık sıkıntıyla konuşan Godfrey Cass gibi açıksözlü bir adam, maksadını aşan sözler sarf edip ille de çam devirir ve hassas duygular üstünde sevimsiz bir etki bırakır. O konuşurken Eppie elini yavaşça babasının başına doğru uzatmış, saçını okşayarak öyle durmuştu, adamın şiddetle titrediğini hissediyordu. Mr. Cass sözlerini bitirdiğinde kısa bir süre sessiz kaldı; hepsi birbirine benzer acı verici duygularının çelişkisi içinde gücünü yitirmişti. Babasının huzursuzluğa boğulduğu duygusu Eppie’nin yüreği daraltıyordu; tam öne doğru eğilip onunla konuşacakken, Silas’ın içindeki korkulardan biri en sonunda diğerleri üzerinde üstünlüğü ele geçirdi ve cılız bir sesle şöyle dedi:

“Eppie, yavrum... konuş. Yolunun üstünde durmayacağım. Mr. ve Mrs. Cass’a teşekkür et.”

Eppie elini babasının başından çekti ve bir adım öne çıktı. Yanakları kıpkırmızıydı, ama bu kez çekingenliğinden değildi: Babasının kuşkuya düştüğü ve acı çektiği duygusu öyle bir içekapanıklığı defetmişti. Önce Mrs. Cass’a, ardından da Mr. Cass’a doğru reverans yaptı:

“Teşekkür ederim hanımefendi... teşekkür ederim beyefendi. Ama ne babamı bırakabilirim ne de ondan başkasına daha yakın olabilirim. Hanımefendi olmak da istemem... yine de teşekkürler,” dedi. (Burada Eppie bir reverans yaptı) “Alıştığım insanlardan vazgeçemem.”

Son sözleri söylerken Eppie'nin dudakları azıcık titremeye başladı. Yeniden babasının koltuğuna doğru geriledi ve boynuna sarıldı: Bu sırada Silas bastırılmış bir hıçkırıkla elini onunkini kavramak için uzatmıştı.

Nancy'nin gözünde yaşlar vardı, ama Eppie'ye duyduğu sıcak ilgi doğal olarak kocasının sıkıntısı ile bölünmüştü. Kocasının aklından neler geçtiğini merak ederek konuşmayı göze alamadı.

Godfrey beklenmedik bir engelle karşılaştığımızda hemen hepimiz için kaçınılmaz sayılabilecek bir öfke hissetti. İçi pişmanlıkla dolu ve ömrünün yettiği kadarıyla hatasını onarabilmek için tümüyle kararlılık içindeydi: Kendini doğru olduğundan hiç kuşku duymadığı bir işe kalkışmak için önceden belirlediği bir yola yönlendiren yaşamsal önemde duygulara sahipti ve bu erdemli niyetlerine karşı koyan kişilerin duygularına anlayış göstermeye hazırlıklı değildi. Yeniden konuşmaya başladığında heyecanı kızgınlıktan tam arınmamıştı.

"Ama senin üzerinde bir hakkım var Eppie... tüm hakların en güçlüsü. Eppie'ye kendi çocuğum gibi sahip çıkıp ona bakmak Marner, benim ödevim. O benim öz çocuğum... annesi karımdı. Onun üzerinde, başka her şeyin önüne geçecek doğal bir hakkım var."

Eppie şiddetle irkildi, beti benzi attı. Eppie'nin verdiği cevapla tamamen rahatlamış olan Silas ise, Eppie'nin fikrinin kendisininkine zıt olacağı korkusuyla, bir parça da babalık duygusunun verdiği şiddetle içindeki direniş ruhunun iplerini kopardığını hissetti. Gençlik umudunun yok edildiği o unutulmaz günden beri içinde sessiz kalmış acılığın vurgusuyla, "O zaman beyefendi," diye cevapladı, "o zaman beyefendi, yüreğimi de bedenimden sökebileceğiniz şu anda onu benden almaya gelmek yerine, niye on altı yıl önce söylemediniz, ben onu sevmeye başlamadan önce üstündeki hakkınızı ileri sürmediniz? Siz sırtınızı döndüğünüz için Tanrı onu bana verdi ve ona benim çocuğum gözüyle baktı: Sizin onun üstünde hiçbir hakkınız yok! Bir kişi bir nimeti kapısından çevirdiğinde, o nimet onu içeri alanların hakkıdır."

Silas'ın sözcüklerindeki keskinliği içinde hissetmeye engel olamayan Godfrey, "Bunu biliyorum Marner. Hata ettim. Bu davranışımdan

pişmanım,” dedi.

Daha da heyecanlanarak, “Bunu duyduğuma memnun oldum beyefendi,” dedi Marner, “ama pişmanlık on altı yıldır olanları değiştirmez. Şimdi gelip ‘ben onun babasıyım’ demeniz içimizdeki duyguları değiştirmez. Konuşmaya başladığı günden beri baba diye çağırdığı kişi benim.”

Godfrey dokumacının gerçeği dosdoğru söylemesine beklenmedik biçimde saygı duyarak, “Ama sanırım meseleye daha mantıklı bir açıdan bakabilirsin Marner,” dedi, “sanki bir daha hiç göremeyecekmişsin gibi senden tümüyle uzaklaştırılacak değil. Sana çok yakın olacak ve sık sık görmeye gelecek. Sana karşı yine aynı şeyleri hissedecek.”

“Aynı mı?” dedi Marner öncekinden de acı bir sesle. “Aynı şeyi yediğimiz, aynı bardaktan içtiğimiz ve ertesi gün için hep aynı şeyleri düşündüğümüz şu ankiyle aynı şeyleri nasıl hissedecek bana karşı? Aynı ha? Boş laf bunlar. Bizi koparıp ayıracaksınız.”

Marner’ın basit sözcüklerinin nelere gebe olduğunu fark edemeyecek kadar deneyim yoksunu olan Godfrey yeniden fazlasıyla kızgınlık duydu. Dokumacı, kesinlikle Eppie’nin iyiliği için olan bir şeye karşı çıkarak çok bencillik ediyormuş gibi göründü ona (kendi fedakârlık güçlerini asla sınamamış olanların kolayca vardığı bir yargı) ve Eppie için ağırlığını koyması gerektiğini hissetti.

“Sanmıştım ki Marner...” dedi sertçe, “Eppie’ye duyduğun sevgiden dolayı, bir şeyden vazgeçmen anlamına gelse bile onun iyiliği için buna sevinirsin sanmıştım. Senin şu yaşamının hep güven sağlamayacağını unutmamalısın, üstelik o şimdi öyle bir yaşta ki bir süre sonra kısmeti babasının evindekinden çok farklı olabilir: Alt tabakadan bir işçiyle evlenebilir, o zaman ne yaparsam yapayım durumunu düzeltemeyebilirim. Onun refahının önünde dikiliyorsun; senin bütün yaptıklarından ve benim yapmadan bıraktıklarımdan sonra seni incittiğim için üzülsem de, şimdi artık kızımın bakımını üstlenmekte diretmeyi ödevim olarak görüyorum. Ödevimi yerine getirmek istiyorum.”

Godfrey’in bu son söyleviyle Silas’ın mı, yoksa Eppie’nin mi daha derinden sarsıldığını söylemek güç olurdu. Ezelden beri sevdiği yaşlı

babasıyla, birdenbire annesinin parmağına yüzük takan o karanlık, biçimsiz gölgenin yerini doldurmaya gelmiş, tanımadığı bu yeni baba arasındaki tartışmayı dinlerken Eppie'nin zihni epeyce yoğundu. Hayal gücü, ortaya çıkan bu yeni babanın çağrıştırdığı varsayımlarla geriye, önsezilerle de ileriye atılıyordu ve Godfrey'in son söylevinde özellikle önsezileri kesin kılan sözcükler vardı. Kararını belirleyen geçmişe ya da geleceğe yönelik bu düşüncelerden biri değildi... Silas'ın söylediği sözcüklerin her birinde titreşen duygulardı; ama düşünceler bu duygulardan tamamen bağımsız olarak, sunulan kısmete ve ortaya yeni çıkmış babaya karşı içinde bir geri tepmeyi güçlendirmişti.

Öte yandan Silas ise yeniden vicdanının baskısına maruz kalmış, Godfrey'in suçlaması doğru olabilir, kendi iradesini Eppie'nin iyiliğinin önüne engel gibi dikiyor olabilir diye paniğe kapılmıştı. Zor sözcükleri söyleyebilmek için kendini ikna etmeye çabaladığı epeyce bir süre sesi çıkmadı. Sözcükler titreyerek çıktı ağzından.

"Daha fazla bir şey söylemeyeceğim. Nasıl isterseniz öyle olsun. Çocukla konuşun. Ben hiçbir şeyi engellemeyeceğim."

Duygularının tüm yoğun duyarlılığıyla Nancy bile, kocasının gerçek baba olarak kendini ilan ettikten sonra Marner'ın Eppie'yi alıkoyma arzusunda haklı görülemeyeceği görüşünü paylaşıyordu. Bunun zavallı dokumacı için çok zor bir sınav olduğunu hissediyordu, ama onun kanunu kan bağı olan bir babanın herhangi bir üvey babadan daha çok hakkı olduğunun sorgulanmasına bile izin vermiyordu. Ayrıca bütün yaşamında bolluk ve "saygınlığın" ayrıcalıklarından yararlanan Nancy, yoksul doğmuş insanların küçük yaşta aldıkları terbiye ve edindikleri alışkanlıkla küçük amaç ve çabalarından duydukları zevki algılayamıyordu: Ona göre doğuştan gelen haklarına kavuşmasıyla Eppie uzun süredir ondan esirgenmiş ama sorgulanamaz biçimde iyi olan kendi yoluna geri dönüyordu. Bu yüzden Silas'ın son sözlerini rahatlayarak dinlemiş, Godfrey gibi o da istediklerinin gerçekleştiğini düşünmüştü.

Godfrey, kendisini yargılayabilecek yaşta olduğu düşüncesiyle duyduğu sıkıntıya engel olamadan kızına bakarak, "Eppie canım," dedi, "sana

yıllarca babalık etmiş birine sevgini ve minnetini göstermen her zaman dileğimiz olacaktır, onu her bakımdan rahat ettirmen için sana yardım etmeyi isteriz. Ama umuyorum ki bizi de seveceksin; bütün bu yıllar boyunca sana olması gerektiği gibi babalık etmediysem de ömrümün geri kalanında gücümün yettiği her şeyi yapacak ve tek çocuğum olarak senin geçimini sağlayacağım. Karım da senin için annelerin en iyisi olacak; bunun senin için bir nimet olacağını anlayabilecek yaştasın."

"Canım, sen benim en değerli varlığım olacaksın," dedi Nancy tatlı sesiyle. "Kızımıza sahip olunca hiçbir eksiğimiz kalmayacak."

Eppie daha önce yaptığı gibi öne çıkmadı ve eğilip reverans yapmadı. Silas'ın elini ellerinin içinde tuttu ve onu sıkıca kavrarken –bu tür bir baskıya duyarlı avcu ve parmak uçlarıyla, bir dokumacının eliydi bu– öncekinden daha soğuk bir kararlılıkla konuştu.

"Teşekkür ederim hanımefendi... teklifleriniz için teşekkür ederim beyefendi... bunlar çok önemli ve benim dileğimin çok üzerinde. Fakat babamdan ayrılmaya zorlanır ve onun evde beni düşünüp kendini yapayalnız hissederek oturduğunu bilirsem artık yaşamdan hiç zevk alamam. Her gün birlikte mutlu olmaya alıştık biz, onsuz bir mutluluk düşünemiyorum. Ben ona gönderilene kadar dünyada hiç kimsesi olmadığını söyler hep, ben gittiğimde kimsesi kalmaz. O ta başından beri beni koruyup kolladı ve sevdi, ben de yaşadığı sürece ona bağlı kalacağım, hiç kimse onunla arama giremez."

"Ama iyi düşünmelisin Eppie," dedi Silas alçak bir sesle "hiçbir zaman üzülmeyeceğinden emin olmalısın, çünkü her şeyin en iyisine sahip olabilecekken yoksul insanlar, yoksul giysiler ve eşyalar arasında kalmayı seçiyorsun."

Eppie'nin sevgi dolu bağlılık sözlerini dinlerken bu konudaki duyarlılığı artmıştı.

"Asla üzülmem baba," dedi Eppie. "Alışkın olmadığım için çevremdeki güzel eşyalar hakkında ne düşünüp isteyeceğimi bilmezdim. İyi giyinmek, arabaya binmek ve kilisede oturacak bir yerimin olması benim için önem

taşımazdı, çünkü kendimi onlara uygun görmemek hoşuma gidiyor. Başka nesini umursayacağım o halde?”

Nancy Godfrey’e acı dolu, sorgulayan bir bakışla baktı. Ama onun gözleri kendinden geçmişçesine bir şey düşünüyormuş gibi bastonunun ucunu oynatıp durduğu döşemeye dikilmişti. Nancy onun yerine söylemesi gereken bir çift söz olduğunu düşündü.

“Söylediklerin doğal sevgili çocuğum... seni yetiştirenlere tutunman doğal,” dedi uysallıkla, “ama yasal babana borçlu olduğun bir ödev de var. Belki ortada birden çok nedenle itiraz edecek bir şey var, ama baban sana evini açtığında, buna sırtını dönmemenin doğru olacağını düşünüyorum.”

Gözlerinde yaşlar birikirken Eppie sertçe, “Başka bir babam varmış gibi hissedemiyorum,” dedi. “Hep onun bir köşede oturduğu, onu koruyup, onun için her şeyi yapacağım küçük bir yuva düşünmüşümdür: Başka bir yuva düşünemem. Bir hanımefendi olmak için yetiştirilmedim ben, bunu aklımdan çıkaramam. Emeğiyle geçinen insanları seviyorum, onların yiyeceklerini ve yaşam biçimlerini de.” Gözyaşları akarken, “Babamla yaşayacak ve ona bakmam için bana yardım edecek bir işçiye evlilik sözü verdim,” diye sözlerini tutkuyla bitirdi.

Godfrey başını kaldırıp kızarmış bir yüz ve acıyla büyümüş gözlerle Nancy’ye baktı. Yaşamının en büyük hatalarından birini bir ölçüde telafi etmek üzere, soylu bir vicdanın etkisiyle kalkıştığı bir işin kendisini bu biçimde düş kırıklığına uğratması odanın havasının boğucu gelmesine yol açmıştı.

“Hadi gidelim,” dedi alçak sesle.

“Bunu şimdi daha fazla konuşmayalım,” dedi Nancy doğrulurken. “Biz senin iyiliğini istiyoruz canım... tabii senin de Marner. Yeniden gelip göreceğiz sizi. Şimdi geç oldu.”

Böyle yaparak kocasının ani kalkışının üzerini örttü, çünkü Godfrey bir sözcük daha söyleyemeyecek halde doğruca kapıya gitmişti.

[3] W. Wordsworth’un bir şiirine gönderme. (ç.n.).

Yirminci Bölüm

Nancy ve Godfrey yıldızların aydınlığında, sessizlik içinde evlerine yürüdüler. Meşe kaplı salona girdiklerinde God-frey kendisini iskemlesine bırakırken Nancy de başlığıyla şalını çıkardı, onu bir dakika bile yalnız bırakmayı istemeden ve duygularına ters düşebilir diye tek bir söz söylemekten korkarak ocağın başında kocasının yanında dikildi. Sonunda Godfrey başını ondan yana çevirdi ve ikisi de kımıldamazken bakışları bu buluşmada karşılaşıp birbirine kenetlendi. Birbirine güvenen bir kocayla karısının bu sessiz bakışması büyük bir yorgunluktan ya da büyük bir tehlikeden kaçıp birbirlerine sığınmalarının ilk anı gibidir; duyguları sükûnetin keyfinden ayıracak hiçbir konuşma ya da eylemle müdahale edilmemelidir bu ana.

Ama hemen elini uzattı, Nancy de elini avcuna bırakırken karısını kendine doğru çekti. “Bitti bu iş!” dedi.

Nancy onu öpmek için eğildi ve yanında dikilirken, “Evet,” dedi, “korkarım onu kızımız olarak sahiplenme umudunu bir yana bırakmalıyız. Kendi arzusu dışında bize gelmesi için onu zorlamak istememiz doğru olmaz. Yetiştiriliş tarzını ve bundan doğan sonuçları değiştiremeyiz.”

Her zamanki dikkatsiz ve karşısındakini düşünmeden konuşmasıyla zıt biçimde, “Hayır,” dedi Godfrey sesinde kesin bir kararlılıkla, “geçip giden yıllar için para borcu gibi fazladan ödeme yaparak karşılayamayacağımız

borçlar var. Ben oyalanıp dururken ağaçlar büyümesini sürdürmüş... artık çok geç. Marner bir insanın kapısına gelmiş nimete sırt çevirmesiyle ilgili söylediklerinde haklıydı: O zaman başkasına düşer. Bir zamanlar çocuksuz sanılmak istedim Nancy... şimdi de isteğim dışında çocuksuz kalacağım.”

Nancy hemen konuşmadı, ama kısa bir süre sonra sordu: “Eppie’nin senin kızın olduğunu duyurmayacaksın o zaman, öyle mi?”

“Hayır. Kime ne yararı dokunur ki? Yalnızca zarar verir. Seçeceği yaşam biçiminde onun için elimden geleni yapmalıyım. Kiminle evlenmeyi düşündüğünü öğrenmeliyim.”

Daha önce bastırmaya çalıştığı bir duyguyu şimdi ifade etmenin rahatlığına kendisini bırakabileceğini düşünen Nancy, “Eğer bilinmesinin kimseye yararı dokunmayacaksa,” dedi, “babam ve Priscilla adına, onları geçmişte olanları öğrenme sıkıntısına sokmazsak müteşekkir kalırım: Dunsey’inki dışında, onunkini öğrenmemeleri için yapılacak bir şey yok.”

“Bunu vasiyetime koyacağım... öyle düşünüyorum. Dunsey’in bu marifeti gibi hiçbir şeyin sonradan açığa çıkmasına izin vermemeliyim,” dedi Godfrey dalgın dalgın. “Ama bunu şimdi söylemenin sıkıntıdan başka bir şeye yaramayacağını görebiliyorum. Kendi seçtiği yolda mutlu olması için elimden geleni yapmalıyım...” Kısa bir duraksamanın ardından, “Bir tahminim var, sözlendiğini söylerken kastettiği kişi Aaron Winthorp. Onu Eppie ve Marner’la kiliseden birlikte ayrılırken gördüğümü hatırlıyorum.” diye ekledi.

Meseleye elinden geldiğince neşeli yaklaşmaya çalışarak, “İyi, o son derece aklı başında ve çalışkan bir delikanlı,” dedi Nancy.

Godfrey yeniden düşüncelere dalmıştı. Az sonra başını kaldırıp hüzünle Nancy’ye baktı.

“Çok hoş ve iyi bir kız o, değil mi Nancy?” dedi.

“Evet canım, tıpkı senin saçların ve gözlerinle... Daha önce niye hiç dikkatimi çekmedi bilmem.”

“Sanırım, babası olmam düşüncesinden hiç hoşlanmadı. Bunu öğrendikten sonra davranışındaki değişmeyi gördüm.”

Kocasının acı dolu izlenimini onaylamayı istemeyerek, “Marner’ı baba olarak görmemenin düşüncesine katlanamazdı,” dedi Nancy.

“Kendisi kadar annesine karşı da haksızlık ettiğimi düşünüyor. Beni olduğumdan daha kötü biri sanıyor. Ama şunu da düşünmeli: Sonuçta hiç bilmeyebilirdi. Kızımın benden hoşlanmaması Nancy, cezamın bir parçası. Sana dürüst davransaydım, bir aptal olmasaydım, bu sıkıntı başıma hiç gelmeyecekti. O evlilikten ve bir babanın üstüne düşeni yapmaktan kaçınmamdan, kötülük dışında bir şey gelmesini beklemeye hakkım yoktu.”

Nancy sesini çıkarmadı: Namus anlayışı hak edilmiş bir vicdan azabı olarak gördüğü şeyin kenarını köşesini yumuşatmaya çalışmasına izin vermedi. Godfrey kısa bir süre sonra tekrar konuştu, ama ses tonu epeyce değişmişti: Az önceki kendini suçlamaya bir sevecenlik de eklenmişti.

“Her şeye rağmen sana sahibim Nancy, yine de sanki hak etmişim gibi başka bir şeyim yok diye yakınıp huzursuzluk duyuyordum.”

“Asla bensiz kalmayacaksın Godfrey,” dedi Nancy tam bir içtenlikle. “Kaderin bize uygun gördüğü şey karşısında boyun eğseydin, benim tek sıkıntımı da gidermiş olurdun.”

“Pekâlâ, belki hiç olmazsa bu kadarını onarmak için geç kalmamışımdır. Gerçi bazı şeyleri onarmak için çok geç olsa da bekleyip görelim derim.”

Yirmi Birinci Bölüm

Ertesi sabah Silas'la Eppie kahvaltıya oturduklarında, "Eppie, iki yıldır yapmayı düşündüğüm bir şey vardı aklımda, şimdi para bize geri döndüğüne göre yapabiliriz. Bu konuyu bütün gece kafamda evirip çevirdim; sanırım havalar iyi giderken, yarın yola koyulsak iyi olur. Evi vaftiz annene emanet edip ufak bir çıkın yaparız, sonra yola çıkarız," dedi Silas.

"Nereye babacığım?" dedi Eppie büyük bir şaşkınlıkla.

"Eski memleketime... doğduğum kasabaya... Lantern Meydanı'na. Mr. Paston'u, vaizi görmek istiyorum: Hırsızlık hadisesinde masum olduğumu anlamalarını sağlayan bir şeyler ortaya çıkmış olabilir. Mr. Paston aydın görüşlü bir adamdı... kura çekme konusunda konuşmak istiyorum onunla. Onunla buradaki din hakkında da konuşmayı isterdim, çünkü bundan haberi olmadığını sanıyorum."

Eppie son derece sevinçliydi, çünkü yabancı bir yeri görecek olmanın merak ve keyfi yanında, geri gelip bunu Aaron'a anlatmak da vardı. Aaron pek çok konuda kendisinden daha bilgiliydi; elinde ona karşı bu küçük üstünlük bulunması pek hoş olacaktı. O kadar uzun bir yolculuğun tehlikelerine dair belli belirsiz bir korku duymasına ve yük arabalarının onları bölge dışına götürmeyeceğine dair kendisine defalarca güvence vermek gerekmesine rağmen Mrs. Winthorp Silas'ın kendi memleketini

yeniden ziyaret edeceği ve o düzmece suçlamadan temize çıkıp çıkmadığını öğreneceği için pek hoşnut kaldı.

“Ömrünüzün sonuna dek kafanız rahatlamış olacak Marner Usta... gerçekten...” dedi Dolly, “Sözünü ettiğiniz gibi ortalığı uyandıracak bir ışık varsa, ona bu dünyada ihtiyacımız var; onu geri getirebilirseniz ben de kendi adıma memnun olacağım.”

Bundan dört gün sonra Silas ve Eppie yazlık giysileri içinde, mavi ketenden bir mendille bağlanmış ufak bir çıkınla büyük bir sanayi kasabasının sokakları boyunca yol alıyorlardı. Otuz yılın doğduğu yere getirdiği değişikliklerle şaşkına dönen Silas, yanlışlık yapmadığından emin olmak için arka arkaya birkaç kişiyi kasabanın adını sormak için durdurmuştu.

Biraz babasının şaşkınlığından sıkılan, ayrıca çevredeki gürültü, hareket ve kayıtsız yabancı yüzlerin çokluğundan huzursuz olan Eppie, “Lantern Meydanı diye sor baba... omzunda püskülleriyle dükkânın kapısında duran şu beyefendiye sor; onun ötekiler gibi telaşı yok,” dedi.

“Yavrum, meydanı bilmez o,” dedi Silas; “kibar insanlar oraya hiç gitmemişlerdir. Ama belki biri bana Hapishane Caddesi’ne hangi yoldan gidileceğini söyler. Oradan sonrasını sanki dün görmüşüm gibi biliyorum.”

Pek çok kez dönüp yeniden sorduktan sonra biraz güçlükle de olsa Hapishane Caddesi’ne vardılar; o ana dek kasabanın adı bile kendisine memleketinde bulunduğuna dair güven vermemişken, Silas’ın belleğindeki manzaraya uygun ilk nesne olan zalim hapishane duvarları onu kesinlikle neşelendirdi.

“Ah,” dedi derin bir soluk alarak, “işte hapishane Eppie; olduğu gibi duruyor. Artık korkmuyorum. Hapishane kapılarından sonra soldaki üçüncü köşe... gitmemiz gereken yol bu.”

“Ne kadar karanlık ve çirkin bir yer!” dedi Eppie. “Gökyüzünü nasıl da kapatıyor! Düşkünlerevinden de kötü burası. Artık bu kasabada yaşamadığına seviniyorum baba. Lantern Meydanı da bu sokak gibi mi?

Silas gülümseyerek, “Sevgili yavrum,” dedi, “orası bunun kadar büyük bir sokak değil. Bu sokakta ben de hiçbir zaman rahat edemedim ama Lantern

Meydanı'nı severdim. Buradaki dükkânların hepsi değişmiş sanırım... hiçbirini çıkaramadım; ama köşeyi bulurum, çünkü üçüncü."

Dar bir aralığa geldiklerinde sesinde bir hoşnutlukla, "İşte burası," dedi, "buradan sonra yeniden sola, ardından da Ayakkabı Sokağı'na kadar dosdoğru gitmeliyiz; sonra çıkma pencereyi geçince yoldaki su giderinin bulunduğu girişe varacağız. Eh, gözümde canlandırabiliyorum."

"Ay baba, sanki boğulmuş gibiyim," dedi Eppie, "kimsenin böyle dip dibe evlerde yaşayacağını düşünemezdim. Döndüğümüz zaman taşocakları gözümüze ne kadar güzel görünecek!"

"Şimdi bana komik geliyor yavrum... kötü de kokuyor. Eskiden de böyle koktuğunu düşünemiyorum."

Şurada burada iç karartıcı bir kapı aralığından sarı, kirli bir yüz yabancılara bakıyor, Eppie'nin huzursuzluğunu artırıyordu, bu yüzden ara sokaklardan geniş bir gökyüzü parçasının göründüğü Ayakkabı Sokağı'na çıkmak can atılan bir kurtuluş oldu.

"Şu işe bak!" dedi Silas, "Hayret, sanki günün bu saatinde şapeldeymişler gibi meydandan insanlar geliyor... hafta içi öğle saatinde!"

Birden irkildi ve Eppie'yi paniğe sürükleyen üzüntülü bir şaşkınlıkla bakakaldı. Öğle yemeği için erkeklerle kadınların sel gibi dışarı aktığı büyük bir fabrikanın önündeki açıklıktaydılar.

"Baba," dedi Eppie koluna yapışarak, "neyin var?"

Ama Silas cevap verinceye kadar defalarca sormak zorunda kaldı.

Sonunda büyük bir heyecan içinde, "Yok olmuş yavrum," dedi, "Lantern Meydanı diye bir yer kalmamış. Burada olması gerekirdi, çünkü çıkmalı penceresi olan ev şurada... onu tanıdım... eskisi gibi duruyor; ama bu yeni açıklığı yapmışlar, şu koca fabrikaya bak! Hepsi gitmiş... şapel, her şey..."

Babasının tuhaf ataklarından biri gelmesin diye daima tetikte duran Eppie, "Şu küçük süpürgeci dükkânına gidelim de otur baba... oturmana izin verirler," dedi. "Belki insanlar her şeyi anlatabilir."

Ama Silas ne fabrika yapıldıktan çok sonra Ayakkabı Sokağı'na gelmiş ve gelişinin üstünden yalnızca on yıl geçmiş süpürgeciden, ne de ulaşabildiği

bir başka kaynaktan eski Lantern Meydanı Kardeşliği ya da vaiz Mr. Patson hakkında bir şey öğrenebildi.

Döndükleri gece Dolly Winthorp'a, "Eski yerlerin hepsini silip süpürmüşler," dedi Silas, "ufak mezarlığı da, her şeyi de. Eski evim gitmiş, bundan başka evim yok artık. Hırsızlıkla ilgili gerçeği anlayıp anlamadıklarını da, Mr. Patson'un beni kura çekimi hakkında aydınlatıp aydınlatamayacağını da asla bilemeyeceğim. Bu husus benim için karanlık Mrs. Winthorp... karanlık ve sonuna dek de karanlıkta kalacağını sanıyorum."

Artık yüzünü kır saçların çevrelediği, oturmuş sakin sakin dinleyen Dolly, "Evet, doğru Marner Usta," dedi, "ben de öyle... Pek çok şeyin bizim için karanlık kalması yukarıdakinin iradesi; ama karanlıktayken hiç hissetmediğim, çoğunlukla gündüz çalışırken gelen şeyler de var; yine de Marner Usta sizin ve benim için karanlıkta kalmaları bunların doğru olmalarını engellemez."

"Hayır," dedi Silas, "hayır, engellemez. Çocuğun bana gönderildiği ve onu kendim kadar sevdiğim zamandan beri inanmama yetecek ışığa sahibim ve şimdi beni asla terk etmeyeceğini söylüyor, sanıyorum ölene kadar da inanacağım."

Son Söz

Raveloe’da yılın belirli bir zamanı düğün için özellikle uygun sayılıyordu. Bu, eski moda bahçelerde leylakların ve sarısalkımların altın rengi ve mor çiçeklerle dolu dallarını yosun kaplı duvarların üstünden gösterdiği, danaların kovalar dolusu kokulu süt isteyecek kadar küçük olduğu zamandı. İnsanlar peynir yapma ve hasat işlerinin başlayacağı sonraki günler kadar meşgul değillerdi, ayrıca ince bir gelinliği rahatça giymeye elverişli sayılan bir zamandı bu.

Çok şükür Eppie’nin evlendiği sabah leylakların üstüne düşen güneş her zamankinden daha sıcaktı, çünkü giysisi epeyce inceydi. Ara sıra vazgeçse de çoğu kez bir gelinliğin kusursuz olması için üstüne geniş aralıklarla minicik pembe dallar serpiştirilmiş beyaz ketenden dikilmesi gerektiğini düşünürdü; bu yüzden Mrs. Godfrey Cass gelinliği kendisinin diktirmesi ve Eppie’nin de istediğini seçmesi için yalvardığında, daha önceden bu konuyu düşünmüş olması hemen kararlı bir cevap verebilmesini sağlamıştı.

Kilise avlusundan köye doğru yürürken biraz uzaktan göründüğünde, tümüyle saf beyazlara bürünmüş gibiydi, saçları da bir zambağın üstündeki altın zerresine benziyordu. Bir eli kocasının kolundaydı, ötekiyle de babası Silas’ın eline yapışmıştı.

“Beni dışarıya vermiyorsun baba,” demişti kiliseye gitmeden önce; “yalnızca Aaron’u sana oğulluk etsin diye alıyorsun.”

Dolly Winthorp'la kocası arkadan yürüyorlardı; küçük gelin alayı bu kadardı.

Olayı izleyen pek çok göz vardı; Miss Priscilla Lammeter babasıyla birlikte bu güzel manzarayı tam zamanında görecek gibi Kırmızı Köşk'ün kapısına vardıkları için hoşnuttu. O gün Nancy'ye eşlik etmek için gelmişlerdi, çünkü Mr. Cass özel nedenlerle Lytherly'e gitmek zorunda kalmıştı. Yazık olmuşa benziyordu, çünkü gitmeseydi kendi ailesinden birinin kötülük ettiği dokumacıya doğal olarak büyük bir ilgi gösterdiğinden Gökkuşağı'nda yapılmasını buyurduğu düğün şölenine kesinlikle gelecek olan Mr. Crackenthorp ve Mr. Osgood'un gibi o da katılabilirdi.

Arabada otururken, "Nancy'nin de böyle bir çocuk bulma ve onu büyütme şansına sahip olmasını dilerdim," dedi Priscilla babasına, "o zaman benim de kuzularla danalardan başka düşünecek genç bir şeyim olurdu."

"Evet canım, evet," dedi Mr. Lammeter, "insan yaşlanırken böyle hissediyor. Yaşlı insanların gözüne her şey belirsiz görünüyor: Dünyanın yine eskisi gibi olduğunu anlamak için çevrelerinde genç gözlerin bulunmasına ihtiyaç duyuyorlar."

Nancy babasıyla ablasını karşılamak için dışarı çıktı, düğün alayı da köyün daha mütevazı kesimine doğru ilerlerken Kırmızı Köşk'ün ötesinden geçti.

Düğün şölenine katılamayacak kadar yaşlı olduğu için evinin önündeki koltuğunda oturan ve geçerken onlardan özel bir ilgi bekleyen yaşlı Mr. Macey'in ilk farkına varan Dolly Winthorp oldu.

"Mr. Macey bizden bir çift söz bekliyor," dedi Dolly; "hiçbir şey söylemeden yanından geçip gidersek incinir... romatizmadan dolayı çok acı çekiyor."

Yaşlı adamla el sıkışmak için o yana döndüler. O da bu fırsatı dört gözle bekliyordu ve önceden tasarlanmış söylevini çekti.

"Pekâlâ, Marner Usta," dedi epeyce titrek bir sesle, "sözlerimin doğrulandığını görecek kadar yaşadım. Bakışların senin aleyhinde olsa da içinde kötülük bulunmadığını ilk söyleyen benim; paranı geri alacağını ilk söyleyen de benim. Doğrusu da buydu. Bu kutsal evlilikte duaları ve iyi

dilekleri de ben söyleyecektim; ama epey zamandır bunu Tookey yapıyor; umarım şansınız asla kötü gitmez."

Belirlenen şölen saatinden neredeyse bir saat önce olmasına rağmen, konuklar Gökkuşağı'nın önündeki açık avluda çoktan toplanmışlardı. Ama bu sayede yalnızca yavaş yavaş varılan zevklerin tadını çıkarmakla kalmayacaklar, aynı zamanda Silas Marner'ın tuhaf geçmişini konuşmak ve öksüz bir çocuğa babalık ederek sevap kazandığı kanaatine varmak için yeterince zaman bulacaklardı. Tekerlek tamircisi bile bu fikre karşı çıkmıyordu: Tersine bunu tümüyle kendi fikri olarak benimsiyor, herhangi gözü pek birini kendisine karşı çıkmaya davet ediyordu; topluluğun içindeki bütün görüş ayrılıkları Mr. Snell'in adamın biri iyi talihi hak ettiğinde, komşularına düşenin ona esenlik dilemek olduğu yolundaki fikrine gösterilen genel kabul içinde eriyip gidiyordu.

Gelin alayı yaklaşırken, Gökkuşağı'nın avlusunda içten bir alkış koptu; şakaları tadını kaçırmayan Ben Winthorp, öngörüldüğü gibi topluluğa katılmadan önce taşocaklarında sessiz bir ara vermeye gerek duymadan, doğruca içeri girip tebrikleri kabul etmeyi uygun buldu.

Eppie orada umduğundan çok daha büyük bir bahçeye sahipti şimdi; derebeyi Mr. Cass'ın kesesinden Silas'ın genişleyen ailesine uygun başka değişiklikler yapılmıştı. Çünkü Silas ve Eppie yeni bir eve taşınmaktansa taşocaklarında kalmayı yeğlediklerini söylemişlerdi. Bahçe iki tarafından taş duvarlarla çevrilmişti, ama ön tarafta dört can yoldaşı görüş alanına girdiği sırada arasından çiçeklerin karşılık veren memnuniyetleriyle parladığı açık bir çit vardı.

"Ah babacığım," dedi Eppie, "ne güzel bir evimiz var! Sanırım hiç kimse bizden daha mutlu olamaz."